

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κοινωνικές Διακρίσεις, Μετανάστευση, Ιδιότητα του Πολίτη

**Τίτλος: Το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας στους
ανήλικους παραβάτες.**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δελαβέκουρα Ευαγγελία

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Επιβλέπων: Σπυριδάκης Μάνος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Μέλος: Δρ Κουτσούκου Ηλέκτρα, Διδάσκουσα

Μέλος: Καρακατσάνη Δέσποινα, Καθηγήτρια

Κόρινθος, 2017

© Έτος 2017 Ευαγγελία Δελαβέκουρα
Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας έκδοσης, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση των μελετών για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τους συγγραφείς. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα των κειμένων εκφράζουν τους συγγραφείς και μόνο.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία γίνεται παρουσίαση του τρόπου αντιμετώπισης των ανηλικών παραβατών, από το Δίκαιο Ανηλίκων της Ελλάδας και του ιδιαίτερου πνεύματος που το διαπνέει. Η εργασία διακρίνεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά στην ανάλυση του Δικαίου Ανηλίκων, στην εξέλιξή του, διαχρονικά, και στην περιγραφή των αλλαγών που η εφαρμογή του Ν.3189/2003 επέφερε στην ποινική αντιμετώπιση των ανηλικών παραβατών. Επικουρικά και συμπληρωματικά προς την επεξήγηση της ιδιαίτερης αντιμετώπισης που το δίκαιο ανηλίκων δείχνει στους νεαρούς παραβάτες, γίνεται ανάλυση των παραγόντων εκδήλωσης της ανήλικης παραβατικότητας. Στη συνέχεια του πρώτου μέρους, γίνεται ανάλυση ενός εκ των νέων αναμορφωτικών μέτρων που ο Ν. 3189/2003 εισηγήθηκε, εκείνου της παροχής κοινωφελούς εργασίας. Γίνεται εκτενής αναφορά του ιδιαίτερου σκοπού και του πνεύματος που τη διακατέχει, του τρόπου εφαρμογής της, της διαδικασίας υλοποίησής της, καθώς και των δομών που την υλοποιούν. Για την ερμηνεία και κατανόηση του εκπαιδευτικού πνεύματος στην περίπτωση των νεαρών παραβατών, παρουσιάζονται τα οφέλη των θεωριών της κοινωνικής μάθησης και της βιωματικής εκπαίδευσης· στοιχεία που συμβάλλουν στην επαναδιαπραγμάτευση της κοινωνικής τους ταυτότητας, αλλά και της ιδιότητάς τους ως πολίτες της χώρας τους.

Τα θέματα που αναπτύχθηκαν κατά την θεωρητική ανάλυση του πρώτου μέρους της εργασίας, μελετούνται στο δεύτερο μέρος αυτής, όπου παρουσιάζεται η έρευνα που διενεργήθηκε σε 10 νεαρά άτομα που έχουν υλοποιήσει το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας έπειτα από απόφαση του Μονομελούς ή Τριμελούς Δικαστηρίου Ανηλίκων ή ύστερα από έκδοση Εισαγγελικής εντολής. Αναλύονται οι απόψεις που εξέφρασαν σχετικά με το σύνολο της εμπειρίας αυτής, τους φορείς που παρείχαν την κοινωφελή εργασία τους, τις δεξιότητες που απέκτησαν, τις εργασίες που τους ανατέθηκαν, τις σχέσεις που ανέπτυξαν με τους άλλους εργαζομένους και φυσικά τον αντίκτυπο που είχε το βίωμα αυτό στη μετέπειτα πορεία τους. Κλήθηκαν ακόμα να εκφράσουν την άποψή τους για την κοινωφελή εργασία ως αναμορφωτικό μέτρο, αλλά και να αναφέρουν τις επιπτώσεις που είχε το συγκεκριμένο μέτρο στη ζωή τους, έχοντας περάσει ένα εύλογο χρονικό διάστημα από την περίοδο εφαρμογής του. Υπήρχε ποικιλία απόψεων, που παρείχαν πλούσια συμπεράσματα για το αναμορφωτικό μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας.

Λέξεις κλειδιά:

Ανήλικοι παραβάτες, αναμορφωτικό μέτρο, κοινωνικής εργασίας, υπηρεσία επιμελητών ανηλίκων, δικαστήριο ανηλίκων.

Abstract

This paper presents the way 'Juvenile Law of Greece' deals with young offenders and focuses on the particular spirit that describes it. It is divided into two parts. The first part concerns the analysis of Juvenile Law, its progression through years and the description of the changes that the implementation of Law 3189/2003 has brought to the criminal treatment of young offenders. In addition to the explanation of the special treatment of juvenile law on young offenders, an analysis of the factors of juvenile delinquency is made. Subsequently, the first part analyzes one of the new reforming measures proposed by Law 3189/2003, that of the provision of community service. Extensive mention is made of its particular purpose, the way it is implemented, the process of its implementation, as well as the structures that implement it. For the interpretation and understanding of community service's educational role in the case of young offenders, the benefits of the theories of social learning and experiential education are presented; elements that contribute to the renegotiation of their social identity, as well as their status as citizens of their country.

The themes developed upon the theoretical analysis of the first part of the thesis are studied in the second part of the study, which presents the research carried out on 10 young people who have implemented the reforming measure of community service based on the decision of the Juvenile Court or after the Procurator's order. It analyzes the views expressed on the whole of this experience, the organizations they provided their community service, the skills they acquired, the tasks assigned to them, the relationships they developed with the other employees and, of course, the impact of this experience on their future life. They were also asked to express their view on community service as a reformatory measure, and also to mention the impact of this measure on their lives, after a considerable period of time since its implementation. There were a variety of views, which provided rich conclusions about the reforming measure of community service regarding juveniles.

Keywords: Juvenile delinquents, reformatory measure, community service, Juvenile Probation Service, Juvenile Court.

Πίνακας Περιεχομένων

Περιεχόμενα.....	1
Ευχαριστίες.....	4
Ευρετήριο Σχημάτων και Γραφημάτων.....	5
Εισαγωγή.....	6

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΗΛΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.1 Μορφές	11
1.2 Ερμηνευτικές προσεγγίσεις.....	12
1.2.1 Βιολογικοί παράγοντες.....	13
1.2.2 Κοινωνικο - Ψυχολογικοί παράγοντες.....	14
1.3 Παραβατικότητα και κοινωνική ταυτότητα.....	15

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.1 Αντιμετώπιση της ανήλικης παραβατικότητας στην Ελλάδα.....	18
2.1.1 Δίκαιο ανηλίκων, ιστορική αναδρομή.....	19
2.1.2 Ο Ν. 3189/2003: μια νεωτεριστική ποινική μεταχείριση των ανηλίκων.....	22
2.1.3 Ηθικοδιδασκτική πρακτική στην εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων και η οπτική της επανορθωτικής δικαιοσύνης.....	24

2.2 Κοινωνικής εργασίας ένας εναλλακτικός τρόπος μεταχείρισης των ανηλίκων παραβατών.....	27
2.2.1 Δομές που υποδέχονται ανήλικους παραβάτες.....	30
2.2.2 Τρόπος εφαρμογής και υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωνικής εργασίας από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας.....	31

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΩΝ ΝΕΩΝ

3.1 Μελέτη των διακρίσεων προς τους παραβατικούς νέους:.....	34
3.1.1 Διάκριση στην μεταχείριση μεταξύ παραβατικών και μη παραβατικών ανηλίκων.....	34
3.1.2 Διάκριση στην ποινική μεταχείριση μεταξύ των ανηλίκων και ενήλικων παραβατών.....	37
3.1.3 Διάκριση στην κοινωνική εργασία μεταξύ ανηλίκων και ενήλικων παραβατών.....	38

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

4.1 Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης.....	42
4.2 Τα οφέλη της βιωματικής εκπαίδευσης.....	44
4.3 Η καλλιέργεια της κοινωνικής ταυτότητας.....	47
4.4 Η ενίσχυση της ιδιότητας του πολίτη.....	48

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Σκοπός –Στόχοι.....	53
5.2 Ερευνητικές Προσδοκίες	54

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Δείγμα.....	57
6.2 Η διαδικασία	58
6.3 Μεθοδολογία.....	61
6.4 Δυσκολίες κατά τη διεξαγωγή της έρευνας.....	63

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 Ανάλυση ερευνητικών αποτελεσμάτων	68
---	----

8^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

8.1. Συζήτηση.....	104
8.2 Συμπεράσματα.....	105
8.3 Προτάσεις για μελλοντική εργασία.....	109

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	110
--------------------------	------------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	117
-----------------------	------------

Ευχαριστίες

Όπως κάθε άλλη επιστημονική έρευνα, έτσι και η παρούσα εργασία, είναι μία πολυσυλλεκτική δουλειά που πραγματοποιήθηκε με την συνδρομή ανθρώπων που συνετέλεσαν ο καθένας με διαφορετικό τρόπο στην ολοκλήρωση της, παρέχοντας μου αμέριστη βοήθεια στην προσπάθειά μου αυτή. Συνεπώς, να ευχαριστήσω τον Επόπτη καθηγητή μου κ. Σπυριδάκη και τα μέλη της Τριμελούς Επιτροπής μου, την κ. Καρακατσάνη και την κ. Κουτσούκου, για την εμπιστοσύνη τους στη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ιδιαίτερα την κ. Κουτσούκου, για την συνδρομή της στην επιλογή του θέματος της διπλωματικής αυτής εργασίας και την σημαντική υποστήριξη της σε όλη την διάρκεια εκπόνησης της, όπου με τις υποδείξεις, την παροχή βιβλιογραφίας και τις πολύτιμες παρατηρήσεις της, συνέβαλε ουσιαστικά στην ολοκλήρωση της.

Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω συναδέλφους μου, επιμελητές ανηλίκων, στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων της Αθήνας, οι οποίοι συνέβαλαν τόσο στην εύρεση βιβλιογραφίας, όσο και στην προσέγγιση και κινητοποίηση των ανηλίκων για την συμμετοχή τους στην έρευνα που εκπονήθηκε. Επιπρόσθετα, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους νεαρούς και την νεαρά, που ανταποκριθήκαν στο κάλεσμά μου να συμμετάσχουν στην έρευνα αυτή και που είχαν την ευγενή καλοσύνη να διαθέσουν τον πολύτιμο χρόνο τους για την διενέργεια των συνεντεύξεων.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους φίλους που πίστεψαν σε εμένα και μου συμπαραστάθηκαν στην προσπάθεια αυτή, συμβάλλοντας με τις πολύτιμες ιδέες τους και την ενθάρρυνση που μου παρείχαν καθ' όλη την διάρκεια αυτής.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη μου, στην οικογένειά μου, οι οποίοι είναι πάντοτε συμπαραστάτες στις επιλογές μου και προσφέρουν αμέριστη ηθική και συναισθηματική στήριξη σε όποια προσπάθεια μου.

Ευρετήριο σχημάτων και γραφημάτων

Σχήματα

1. Σχήμα 1.....	45
2. Σχήμα 2.....	46
3. Σχήμα 3.....	104

Γραφήματα

1. Γράφημα 1.....	68
2. Γράφημα 2.....	69
3. Γράφημα 3.....	70
4. Γράφημα 4.....	70
5. Γράφημα 5.....	71
6. Γράφημα 6.....	72
7. Γράφημα 7.....	73
8. Γράφημα 8.....	74
9. Γράφημα 9.....	74

Εισαγωγή

Την σύγχρονη εποχή ο άνθρωπος είναι αντιμέτωπος με μία συνεχώς νέα και μεταβαλλόμενη πραγματικότητα. Οι μεταβολές είναι διαρκείς σε γεωπολιτικό, οικονομικό, τεχνολογικό, επικοινωνιακό, κοινωνικό επίπεδο. Η ροή των πραγμάτων είναι συνεχής και τα ερεθίσματα πολλαπλά. Θεσμοί της κοινωνίας διέρχονται μεγάλες κρίσεις, αμφισβητούνται εκ των θεμελίων τους, δοκιμάζονται, τροποποιούνται και προσπαθούν να μετεξελιχτούν σε μία νέα δομή, ικανή να επιβιώσει. Μέσα στο ευρύτερο αυτό κλίμα οι ανήλικοι αναζητούν την ταυτότητα τους, τον ρόλο τους και τρόπους για την ομαλή κοινωνικοποίηση τους. Στην προσπάθεια τους αυτή αρκετές φορές χάνονται, ψάχνουν τον δρόμο τους σε λάθος κατευθύνσεις και δυσκολεύονται να ενταχθούν στον κοινωνικό ιστό, υποπίπτοντας σε μικρές οι μεγάλες παραβάσεις που τους κατατάσσουν στην κατηγορία των παραβατικών νέων. Εκεί έρχονται αντιμέτωποι με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης και τις υπηρεσίες που το υπηρετούν, το οποίο καλείται να διαχειριστεί όλα τα θέματα που αφορούν την δηλούμενη ή υποβόσκουσα ανήλικη παραβατικότητα.

Η ηλικία και οι ιδιαιτερότητες που την χαρακτηρίζουν είναι ένας βασικός παράγοντας για την διαφορετική αντιμετώπιση των νεαρών παραβατών από το Σύστημα Ποινικής Δικονομίας. Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση στην Ελλάδα απέκτησε μία νέα προοπτική, με την εφαρμογή του Ν. 3189/2003, που εισήγαγε μία σειρά από νεωτεριστικά αναμορφωτικά μέτρα υποβοηθητικά προς τον ρόλο της δικαιοσύνης και των υπηρεσιών που την υπηρετούν στην διαχείριση θεμάτων που άπτονται της ανήλικης παραβατικότητας. Ένα από τα μέτρα αυτά είναι και η παροχή κοινωφελούς εργασίας, ένα μέτρο με κοινοτικό χαρακτήρα, με σημαντική συμβολή στην στήριξη του νεαρού παραβάτη στην επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης του με την κοινωνία και την επανένταξη του σε αυτήν. Η εργασία αυτή λοιπόν χωρισμένη σε δύο μέρη επιχειρεί να παρουσιάσει αφενός το νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης της ανήλικης παραβατικότητας στην Ελλάδα διαχρονικά και αφετέρου μέσα από την έρευνα που διενεργήθηκε, σε άτομα που έχουν υλοποιήσει το μέτρο κατ' εφαρμογή της απόφασης του Δικαστηρίου Ανηλίκων ή της Εισαγγελίας Ανηλίκων, να παρουσιάσει τον αντίκτυπο που είχε στα νεαρά αυτά άτομα.

Συγκεκριμένα λοιπόν στο πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο γίνεται απόπειρα μίας ρεαλιστικής ερμηνείας των παραγόντων που συμβάλλουν στην εκδήλωση της ανήλικης παραβατικότητας, μέσα από την ανάλυση των βιολογικών και ψυχοκοινωνικών παραγόντων που επιδρούν στον νέο, μέσα στο κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον, στο οποίο αναπτύσσεται και αλληλεπιδρά. Ακόμη μελετάται ο τρόπος διαμόρφωσης της ταυτότητας του εφήβου και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζει η ταυτότητα αυτή την εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται η περιγραφή του τρόπου διαχείρισης της ανήλικης παραβατικότητας στην Ελλάδα. Γίνεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή του Δικαίου Ανηλίκων και εκτενή αναφορά στον Ν. 3189/2003, ο οποίος και εισήγαγε τα καινοτόμα αναμορφωτικά μέτρα, σε ότι αφορά την αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών. Ακόμη περιγράφεται το ιδιαίτερο πνεύμα των νέων αναμορφωτικών μέτρων και ο ηθικοδιδασκτικός, εκπαιδευτικός και επανορθωτικός τους χαρακτήρας. Στην συνέχεια παρουσιάζεται το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας και ο εναλλακτικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζει την ανήλικη παραβατικότητα, ο τρόπος υλοποίησης της και οι δομές που φιλοξενούν τους νεαρούς παραβάτες για την υλοποίηση του μέτρου αυτού.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι διακρίσεις που υφίσταται η ομάδα των παραβατικών ανηλίκων, σε ότι αφορά τόσο σε σύγκριση με τους ανήλικους που δεν έχουν υποπέσει σε κάποια παραβατική συμπεριφορά, όσο και με τους ενήλικες παραβάτες. Η διάκριση αυτή παρουσιάζεται τόσο από την νομική πτυχή, όσο και από την κοινωνική της πτυχή. Ενώ φυσικά γίνεται μελέτη της διάκρισης που υπάρχει στον τρόπο υλοποίησης της κοινωφελούς εργασίας, ανάμεσα στους ενήλικες και ανήλικους παραβάτες.

Με το τέταρτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας αυτής. Στο κεφάλαιο αυτό, αναλύεται εκτενώς το εκπαιδευτικό πνεύμα του τρόπου υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στους ανήλικους παραβάτες, μέσα από την αναφορά και την αξιοποίηση των θεωριών της κοινωνικής μάθησης και της βιωματικής εκπαίδευσης. Παράλληλα συσχετίζεται με την ανάπτυξη της κοινωνικής ταυτότητας και της ιδιότητας του πολίτη στον νεαρό παραβάτη, στοιχεία που συμβάλλουν στην επαναξιολόγηση της στάσης του παραβατικού ανήλικου στην κοινωνική ζωή και την επανένταξη του σε αυτήν.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας αυτής είναι το ερευνητικό σκέλος. Περιλαμβάνει στο πέμπτο κεφάλαιο με τον σκοπό και το σκεπτικό της έρευνας που εκπονήθηκε. Γίνεται αναφορά στα ερευνητικά ερωτήματα και τους προβληματισμούς που προκλήθηκαν από την μελέτη του θέματος αυτού, τα οποία και έγινε προσπάθεια να απαντηθούν μέσα από την ερευνητική διαδικασία, η οποία αναφέρεται στο έκτο κεφάλαιο.

Έτσι η ερευνητική αυτή διαδικασία που ακολουθήθηκε παρουσιάζεται εκτενώς στο έκτο και έβδομο κεφάλαιο. Συγκεκριμένα στο έκτο κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η διαδικασία, πως επιλέχτηκε το δείγμα της έρευνας, ποια μεθοδολογία ακολουθήθηκε, πως συλλέχτηκε το υλικό και πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, ποιοί περιορισμοί τέθηκαν και ποιές δυσκολίες αντιμετωπίστηκαν. Στην συνέχεια στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε και αποτυπώνονται οι απόψεις των ατόμων που συμμετείχαν και ο αντίκτυπος που η εφαρμογή του μέτρου είχε σε αυτούς, μέσα από την δική τους νοηματοδότηση.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται η βιβλιογραφία πάνω στην οποία βασίστηκε η εν λόγω εργασία και το παράρτημα. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο παράρτημα εκτίθενται αφενός οι αναλυτικοί πίνακες της τελευταίας δικαστικής χρονιάς, έτος 2016, της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας, όπου παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία που αφορούν στον πληθυσμό που συνεργάστηκε την περίοδο αυτή, ο πίνακας με τις κοινωνικές εργασίες που έχουν επιβληθεί από το Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας Μονομελές και Τριμελές ανά έτος από την έναρξη του μέτρου, ο νόμος 3189/2003 καθώς και το ερωτηματολόγιο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως οδηγός για την πραγματοποίηση των συνεντεύξεων με τους συμμετέχοντες στην έρευνα.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΑΝΗΛΙΚΗ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.1.Μορφές

Η εκδήλωση της ανήλικης παραβατικότητας είναι ένα φαινόμενο διαχρονικό, με έντονες επιρροές από τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες. Ο ανήλικος στην πορεία του προς την ενηλικίωση διέρχεται από κρίσιμες αλλαγές, οι οποίες επιδρούν έντονα στους διάφορους ρόλους που φέρει και καλείται να λειτουργήσει μέσα στο μικροσύστημα του, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό σύστημα. «Η παραβατική συμπεριφορά, συνυφασμένη με τη μετάβαση απ' την ανηλικότητα στην ενηλικίωση, θεωρήθηκε ότι δεν αποτελεί σοβαρή ένδειξη για την έναρξη μιας εγκληματικής σταδιοδρομίας, αποτελεί μια «διπλή δοκιμή των ορίων», αφ' ενός της ελευθερίας του ίδιου του εφήβου και αφ' ετέρου της ανοχής της κοινωνίας» (Παπαδοπούλου, Τεπέρογλου, Τσαμπαρλή: 2010: 323).

Στην αναπτυξιακή φάση της εφηβείας, ασκείται τεράστια επίδραση στην διαπραγμάτευση του ανηλικού με τα όρια, τους κανόνες και το σύνολο των κοινωνικών επιταγών, καθώς και τις διαπροσωπικές του σχέσεις, γεγονός που τον οδηγούν στην εκδήλωση ιδιαίτερων συμπεριφορών, αρκετές φορές ακραίων, που μπορούν να χαρακτηριστούν και ως «αποκλίνουσες». Οι συμπεριφορές αυτές ανάλογα με την έντασή τους, μπορούν να προκαλέσουν δυσκολίες στην κοινωνική του προσαρμογή, στην σχολική του φοίτηση και στην οικογενειακή του ζωή. Στην περίπτωση, που αυτές οι συμπεριφορές των νεαρών, προσβάλλουν κάποιους κοινωνικούς κανόνες, χωρίς όμως να εμπίπτουν σε κάποια από τις διατάξεις του ποινικού δικαίου, χαρακτηρίζονται ως αποκλίσεις. Αντιθέτως όταν μπορούν να οδηγήσουν σε πράξεις με συγκεκριμένο ύφος, ένταση και χαρακτήρα που εμπίπτουν στην ποινική νομοθεσία., χαρακτηρίζονται ως παραβατικές (Δήμου: 1998).

Ανάλογα με την ένταση και την σοβαρότητα της κάθε πράξης, εκείνη μπορεί να χαρακτηριστεί ως πταίσμα, ως πλημμέλημα ή ως κακούργημα. Ενώ ο Κουράκης (2013) αναφέρει ότι οι βασικότερες κατηγορίες αδικημάτων που διαπράττονται κατά την εφηβική κυρίως ηλικία και αποτελούν χαρακτηριστικές και συνήθεις εκδηλώσεις της παραβατικότητας τους, είναι οι σωματικές βλάβες, τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας και οι παραβάσεις ειδικών ποινικών νόμων (π.χ. οι τροχαίες παραβάσεις).

Οι συμπεριφορές των νεαρών είτε χαρακτηριστούν αποκλίνουσες, είτε παραβατικές αντιμετωπίζονται ταυτόσημα κάτω από την ομπρέλα της ανήλικης παραβατικότητας. Όπου υπό την σκέπη αυτής, εγείρουν μία συγκεκριμένη διαδικασία αντιμετώπισης τους, που εμπίπτει κατά κύριο λόγο, στις αρμοδιότητες υπηρεσιών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση αυτής και τελικά την εξυπηρέτηση κάθε φορά του βέλτιστου συμφέροντος του ανηλίκου. Όλες οι ενέργειες που γίνονται πηγάζουν από τις επιταγές του νόμου για την διαχείριση της ανήλικης παραβατικότητας. Η νομοθεσία, έχει συμπεριλάβει τις σύγχρονες απόψεις για την εξατομικευμένη αντιμετώπιση των ανηλίκων και έχει εναρμονιστεί με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές της νομοθεσίας για την προσέγγιση παιδιών που βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Μία προσέγγιση που βασίζεται σε δύο σημαντικές παραδοχές. Πρώτα από όλα, ότι η μεταχείριση απέναντι σε κάθε ανήλικο είναι ισότιμη, με σεβασμό προς την αξιοπρέπεια του και παρέχοντας του το δικαίωμα μίας δίκαιης δίκης και έπειτα, ότι η όποια παρέμβαση, γίνεται με τρόπο φιλικό προς το παιδί, ενώ αποσκοπεί στην επανένταξη του και την ανάληψη ενός εποικοδομητικού και ενεργού ρόλου στην κοινωνία (Liefwaard, Rap, Bolscher LL: 2016).

1.2 Ερμηνευτικές προσεγγίσεις

Η ανήλικη παραβατικότητα περιλαμβάνει μεγάλη γκάμα παραβατικών πράξεων, ανάλογες με τις παραβάσεις που κάνουν οι ενήλικες. Με την πάροδο των ετών, αυτή αλλάζει μορφή, ακολουθώντας κάθε φορά τις εκάστοτε εξελίξεις. Έτσι στην σημερινή εποχή της τεχνολογίας έχουν παρουσιαστεί νέες παραβάσεις που είναι απόρροια της τεχνολογικής εξέλιξης. Παράλληλα οι νέες κοινωνικό- οικονομικές συνθήκες, έχουν δημιουργήσει μία νέα πραγματικότητα για τους νέους, με αρκετές δυσκολίες τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν. Εμφανίζονται λοιπόν νέες μορφές παραβατικής συμπεριφοράς που έχουν σχέση με τα νέα δεδομένα, όπως την χρήση του internet και των δικτύων κοινωνικής δικτύωσης, την χαλάρωση του θεσμού της οικογένειας, την φτώχεια, την ανεργία κ.τ.λ. Το αποτέλεσμα πάντοτε είναι η εκδήλωση άνομων συμπεριφορών και συχνά η ποινική αντιμετώπιση των νεαρών.

Η ερμηνεία λοιπόν και η αιτιολόγηση των ιδιαίτερων στάσεων και συμπεριφορών που υιοθετούν οι νεαροί παραβάτες, είναι αναγκαίο να τύχουν μίας

διεπιστημονικής προσέγγισης, τόσο σε νομικό επίπεδο, όσο και σε ψυχολογικό και κοινωνικό επίπεδο. Και αυτό, διότι είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα, σύνθετο και πολυπρισματικό, που η ερμηνεία του και η αιτιολόγησή του, απαιτεί μια ολιστική έρευνα, με την μελέτη εννοιών ψυχολογικών, κοινωνικών, νομικών και κοινωνιολογικών, οι οποίες θα εξηγήσουν την επίδραση των βιολογικών και κοινωνικό-ψυχολογικών παραγόντων στην εκδήλωση της (Ιωαννίδη, 1999). Στην προσπάθεια ερμηνείας του φαινομένου της παραβατικότητας στους ανηλίκους, θα γίνει μία σύντομη αναφορά σε παράγοντες που έχουν μελετηθεί και θεωρούνται ότι συμβάλουν στην εμφάνιση της.

1.2.1 Βιολογικοί παράγοντες

Κατά το παρελθόν κύρια, έχει επιχειρηθεί η ερμηνεία της νεανικής παραβατικής μέσα από βιολογικά χαρακτηριστικά που το άτομο φέρει. Υποστηρίζοντας την μοναδικότητα του κάθε ατόμου, μελετούσαν χαρακτηριστικά που εκδήλωναν, προσπαθώντας να ανακαλύψουν τις αιτίες της παραβατικής τους συμπεριφοράς. Υπήρξαν αρκετές έρευνες, οι οποίες επικεντρώθηκαν σε δύο κατευθύνσεις. Πρώτα από όλα στην κληρονομική μετάβαση μίας συμπεριφοράς από τον γονιό προς το παιδί του και δεύτερον στην ανάπτυξη αυτής της άνομης συμπεριφοράς μέσα σε μέλη της ίδιας οικογένειας, με τα ίδια ή αρκετά κοινά κληρονομικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά, κυρίως μέσα από έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε διδύμους. Είναι φανερό ότι οι θεωρητικοί της βιολογικής προσέγγισης, στηριζόμενοι σε ευρήματα που έχουν προκύψει από χρόνιες μελέτες επιστημόνων, προσπαθούν να ερμηνεύσουν την ανήλικη παραβατικότητα. Οι μελέτες, αυτές επικεντρώνονται σε ορισμένα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά που συνδέονται με γενετικές και χρωμοσωματικές ανωμαλίες, γονιδιακές μεταλλάξεις, κληρονομικούς παράγοντες και οργανικές δυσλειτουργίες, οι οποίες σκιαγραφούν το προφίλ του εκ γενετής εγκληματία (Φαρσεδάκη, 2005).

Ακολούθησαν οι εγκληματολογικές έρευνες, επικεντρωμένες στην βιολογική προσέγγιση, που ασχολήθηκαν με την εκδήλωση της παραβατικής συμπεριφοράς στους νέους εξαιτίας διαφορετικών φυσιολογικών χαρακτηριστικών και σωματότυπου. Έτσι η διαφορετική σωματική διάπλαση, η ρώμη που κάποιος διαθέτει, ένα εκ γενετής σημάδι ή σωματική ατέλεια, δύναται να χαρακτηρίσει μία «εγκληματική» προδιάθεση, που θα εκδηλωθεί με την άσκηση βίας ή με την

συμμετοχή σε άνομες πράξεις. «Παρατηρούμε δηλαδή, την ανάδυση ενός ρεύματος επιστροφής στους ατομικούς παράγοντες μετάβασης στην πράξη που συνδυάζεται με ένα αντίστοιχο ρεύμα αντεγκληματικής πολιτικής τροποποίησης της συμπεριφοράς» (Γεωργούλας, 2000: 49).

1.2.2 Κοινωνικο - Ψυχολογικοί παράγοντες

Στοχεύοντας την ερμηνεία της ανήλικης παραβατικότητας άλλοι θεωρητικοί στράφηκαν στον ανήλικο τον ίδιο και την κοινωνία μέσα στην οποία μεγαλώνει, προκειμένου να διερευνήσουν ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν την εμφάνιση της. Έτσι αρχικά μελετήθηκαν τα χαρακτηριστικά της εφηβείας και η ψυχολογική αναστάτωση που επικρατεί στον έφηβο. Πολλές είναι οι βιοσωματικές αλλαγές που του συμβαίνουν με σημαντικό αντίκτυπο στην ψυχολογία του, ενώ παρατηρούνται και αλλαγές στην συμπεριφορά του. Αλλαγές που γεννούν συναισθήματα φόβου, ανασφάλειας για την εικόνα του, κυκλοθυμίας, και έντασης για όλα όσα συμβαίνουν. Συναισθήματα, τα οποία μπορεί να ενταθούν και να παρεμποδίσουν την ομαλή προσαρμογή του στην κοινωνία. Για να μπορέσει να εναρμονιστεί με το κοινωνικό του περιβάλλον, συνήθως αναζητά πρότυπα προς ταύτιση, ικανά να του προσφέρουν την δυνατότητα προσαρμογής στο «ιδανικό» κάθε φορά κοινωνικό πρότυπο. Η ανάγκη να κατακτήσουν την εικόνα αυτή του αρεστού κοινωνικού προτύπου, τους οδηγεί πολλές φορές σε ιδιαίτερες συμπεριφορές που εύκολα μπορούν να χαρακτηριστούν ως ακραίες ή αποκλίνουσες.

Τις αποκλίνουσες αυτές συμπεριφορές θα επιχειρήσει να αντιμετωπίσει ο κοινωνικός έλεγχος που αναπτύσσεται στους κόλπους της κοινωνίας είτε με την άτυπη διαδικασία, απομονώνοντας τον παραβάτη και αποδίδοντάς του κοινωνικές συνέπειες, είτε με την τυπική διαδικασία, αναλαμβάνοντας δράση ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος με την απόδοση των έννομων συνεπειών στους νεαρούς, με την άμεση παρέμβαση των υπηρεσιών που έχουν θεσπιστεί νομοθετικά για τον λόγο αυτό. «Έτσι, η συζήτηση περί ανάγκης να υπάρχει στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελεσματικότερος κοινωνικός έλεγχος, εξαιτίας των προκλήσεων και της πολυπλοκότητας της καθημερινής ζωής, συνδέθηκε με τον νόμο και την ανάγκη για την προστασία του πολίτη από το έγκλημα. Πρόκειται δηλαδή για έναν εξωτερικό έλεγχο της συμπεριφοράς, τον λεγόμενο κοινωνικό έλεγχο του εγκλήματος» (Λαμπροπούλου: 1994:75-76). Δημιουργείται έτσι, η ταυτότητα του παραβάτη ή του

εγκληματία, που εξυπηρετεί την συνθήκη αυτή και αποδίδει έναν συγκεκριμένο ρόλο στον κάτοχο της, στιγματίζοντας τον και δημιουργώντας αρνητική εικόνα για εκείνον, με αποτέλεσμα την εμφάνιση ουσιαστικών προβλημάτων στην διαδικασία της κοινωνικής του ένταξης. Εγκλωβισμένος σε αυτόν τον φαύλο κύκλο η παραβατικότητα φαίνεται να είναι μία λύση εφικτή και ιδιαίτερα για τον ανήλικο, που δεν έχει ακόμα χτίσει την προσωπική του ταυτότητα. Ο Goffman προτείνει την διάκριση των ταυτοτήτων που χαρακτηρίζουν το άτομο, σε προσωπική και κοινωνική. Η προσωπική ταυτότητα αποτελεί την ιδιαίτερη αναντικατάστατη σφραγίδα του ατόμου μέσα στο ιστορικό γίνεσθαι, ενώ η κοινωνική ταυτότητα αναφέρεται στη συλλογικότητα και στις κοινωνικές κατηγορίες τις οποίες ανήκει (Goffman, 2001).

1.3 Παραβατικότητα και κοινωνική ταυτότητα

Η κοινωνική ταυτότητα στην οποία αναφέρεται ο Goffman είναι η κατεξοχήν θέση και στάση που το άτομο αναπτύσσει ως μέλος του κοινωνικού συνόλου. Οι άνθρωποι με την συμβίωση τους εντός της κοινωνίας συνδιαμορφώνουν μία πραγματικότητα μέσα στην οποία ζουν και οι ίδιοι. Μέσα σε αυτήν την πραγματικότητα είναι φορείς και αποδέκτες ρόλων που τους χαρακτηρίζουν και τους αποδίδουν συγκεκριμένες ιδιότητες και χαρακτηριστικά. Η πλήρη υιοθέτηση του ρόλου που τους αποδίδεται, οδηγεί στην πολύ καλή συνύπαρξη με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο, αποδεικνύει την καλή προσαρμογή στο συγκεκριμένο περιβάλλον και φυσικά αναδεικνύει την θετική και ενεργή συμμετοχή σε όλες τις δράσεις που διαδραματίζονται μέσα σε αυτό. Αυτό είναι η πραγματικότητα που καλούνται και οι νέοι να ενταχθούν και να συμμετέχουν ενεργά, υιοθετώντας τους ρόλους που τους αναλογούν.

Στην περίπτωση που κάποιος δεν επιτελέσει τις επιταγές του ρόλου που του έχει αποδοθεί και παρεκκλίνει, αυτομάτως πλήγεται η κοινωνική του ταυτότητα. Γίνεται το άτομο που δεν μπορεί να προσαρμοστεί, που δυσκολεύεται να ενταχθεί σε δράσεις που διαδραματίζονται στο περιβάλλον αυτό, είναι αντιδραστικό, χαρακτηρίζεται ως απροσάρμοστο ή αντικοινωνικό, αναπτύσσει παράνομη συμπεριφορά, προβαίνει σε παραβατικές πράξεις και φέρει την ταμπέλα του παραβάτη ή του εγκληματία. Το στίγμα του παραβάτη ή του εγκληματία θα τον ακολουθεί σε όλες τις υπόλοιπες ενέργειες του εντός του κοινωνικού ιστού και

μοιραία σταδιακά θα τον αποκόπτει από τις υγιείς δράσεις που θα συμβαίνουν δίπλα του. Αυτό ακριβώς είναι που συμβαίνει με την δημόσια ανακήρυξη κάποιου ως παραβάτη, από τα όργανα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Η απονομή του στίγματος του παραβάτη είναι μία καθοριστική ιδιότητα, με σαφή χαρακτηριστικά, όπως άνομες πράξεις, εμπλοκή με τον νόμο και καταδίκη. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν χτίζεται η κοινωνική ταυτότητα του παραβατικού νέου και επιδρά σε όλο το φάσμα της προσωπικής και κοινωνικής του ζωής, κατευθύνοντας τις αντιδράσεις του και τις συμπεριφορές του (Δασκαλάκης, 1985).

Σταδιακά λοιπόν χτίζεται ένα στερεότυπο γύρω από το πρόσωπο του νεαρού παραβάτη που συντηρείται από το κοινωνικό του περιβάλλον, το οποίο ασκώντας και αυτό από την μεριά του τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο, τον περιθωριοποιεί. Η επικοινωνία μεταξύ του νέου και του περιβάλλοντος του δυσχεραίνεται και κάποιες φορές παύει να υφίσταται. Η έλλειψη όμως αυτής της αλληλεπίδρασης μεταξύ τους, μπορεί να αποβεί μοιραία για τον ανήλικο, καθώς δεν του δίνει την δυνατότητα να επαναδιαπραγματευθεί την κοινωνική του ταυτότητα και να αποκτήσει ατομική υπόσταση μέσα στην κοινωνία. Παράλληλα τον ωθεί να υιοθετεί την παραβατικότητα ως κανονικότητα στην ζωή του και ως μοναδική επιλογή για εκείνον. Το στίγμα υπό το πρίσμα αυτό, ενδυναμώνει τον φαύλο κύκλο της παραβατικότητας και κάνει τον νέο ευάλωτο και επιρρεπή σε αυτόν.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΗΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.1 Αντιμετώπιση της ανήλικης παραβατικότητας στην Ελλάδα

Η αντιμετώπιση της ανήλικης παραβατικότητας, παραδοσιακά στην Ελλάδα είναι συνυφασμένη με το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων (εφεξής ΥΕΑ), που αυτό έχει συστήσει. Ακόμα και ο τομέας πρόληψης της ανήλικης παραβατικότητας, που αφορά την διαχείριση θεμάτων νέων με αντικοινωνική συμπεριφορά και πιθανό κίνδυνο να οδηγηθούν σε μία παραβατική πράξη, αποτελεί αντικείμενο της Δ/σης Αντεγκληματικής Πολιτικής του ίδιου Υπουργείου και πραγματοποιείται από τις προαναφερθείσες υπηρεσίες. Φυσικά υπάρχει η σύμπραξη και άλλων υπηρεσιών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, αλλά η εκπόνηση του σχεδίου δράσης για την αντιμετώπιση και τον έλεγχο της παραβατικότητας και την πρόληψη αυτής, υπόκεινται αποκλειστικά στην Δ/ση αυτή και υλοποιούνται από τις αναφερόμενες σε αυτήν υπηρεσίες.

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων, έχουν συσταθεί και λειτουργούν ως περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, δημιουργήθηκαν από την ανάγκη αντιμετώπισης της ανήλικης παραβατικότητας και έχουν καταγράψει μία μεγάλη πορεία, μέχρι την σύγχρονη μορφή τους. Όπως αναφέρει η Τρωιάνου- Λούλα (1999), από κοινωφελείς συλλόγους και σωματεία, που αφορούσαν την στήριξη μητέρων και παιδιών (Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων, Σύλλογος Κρατουμένων Γυναικών και Ανηλίκων και Γενικήν Εταιρεία Προστασίας της Παιδικής και Εφηβικής Ηλικίας), προήλθε η πρωτοβουλία αιτήματος δημιουργίας του Δικαστηρίου Ανηλίκων, το οποίο θα ασχολούνταν αποκλειστικά με την μεταχείριση της ανήλικης παραβατικότητας. Το κοινωνικό αυτό ρεύμα, συντέλεσε στην κατάθεση σχετικών προτάσεων στην Βουλή των Ελλήνων και την ύπαρξη μίας σειράς ψηφισμάτων σχετικών νομοθετημάτων, που τελικά οδήγησαν στην έκδοση των νόμων περί ανηλίκων και την λειτουργία του πρώτου Δικαστηρίου Ανηλίκων στην Ελλάδα στις 1.1.1940, κατ' εφαρμογή του ν. 2135/1939.

Στην συνέχεια δημιουργήθηκαν και οι Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων (ΕΠΑ) συμπληρωματικά προς το έργο των Δικαστηρίων Ανηλίκων και επικουρικά

προς την στήριξη των ανηλίκων παραβατών με την τροποποίηση του ν.2135/1939 που πραγματοποιήθηκε το έτος 1940. Αργότερα με τον ν.2793/1954 συστήνεται και η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων (ΥΕΑ), η οποία είναι επιφορτισμένη με το έργο της διενέργειας της κοινωνικής έρευνας για τους νεαρούς που έρχονται σε επαφή με την δικαιοσύνη και της υλοποίησης των αναμορφωτικών μέτρων που επιβάλλονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Η ΥΕΑ ιδρύθηκε για την υλοποίηση της αρχής της διαπαιδαγώγησης στο ποινικό σύστημα για ανηλίκους, πέραν του Εισαγγελέα, του Δικαστηρίου Ανηλίκων και του ειδικού συστήματος κυρώσεων, της διεξαγωγής έρευνας της προσωπικότητας του ανήλικου δράστη και τη συμβολή της στην εφαρμογή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων (Πανταζή –Μελίστα, 2013).

Η ανήλικη παραβατικότητα λοιπόν έκδηλη ή μη, ελαφριάς ή σοβαρής μορφής, έρχεται επίσημα σε επαφή με την έμμεση μορφή κοινωνικού ελέγχου, μέσω της νεοσυσταθείσας υπηρεσίας. Το έργο της είναι σαφές και άρρηκτα συνδεδεμένο με το έργο του Δικαστηρίου Ανηλίκων. Με το πέρας των ετών η ΥΕΑ υπέστη αλλαγές, εμπλούτισε τον ρόλο της, εξειδικεύτηκαν τα αντικείμενα της και οι πρακτικές που ακολουθεί και τέλος εναρμονίστηκε στις γενικότερες τροποποιήσεις που επιτάσσουν τόσο η συνεχής εναλλαγή των μορφών παραβατικότητας και οι σύγχρονες εκφάνσεις αυτής, όσο και οι νέες τάσεις αντιμετώπισης της, που προτείνονται από τους Διεθνείς Οργανισμούς και Θεσμούς, με σχετικές οδηγίες και κανόνες.

2.1.1 Δίκαιο ανηλίκων ιστορική αναδρομή

Στην Ελλάδα το δίκαιο ανηλίκων αναπτύχθηκε και νομοθετικά περιγράφηκε μετά από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, κύρια καλύπτοντας τις ανάγκες που είχαν προκύψει, και αφορούσαν την μέριμνα υπέρ των ανηλίκων. Βέβαια όπως αναφέρει ο Γεωργούλας (2000) στην Ελλάδα, υπήρχε μέριμνα για την προστασία των ανηλίκων ήδη και από τα τρία συντάγματα της Επανάστασης του 1821. Είναι όμως αναφορές που επιμελούνται κύρια την προστασία των ανηλίκων και δεν αναφέρονται σε θέματα διαχείρισης της ανήλικης παραβατικότητας. Στο πνεύμα της προστασίας, κινούνται και τα πρώτα επίσημα νομοθετήματα από 1934 και μετά, τα οποία αναδεικνύουν περισσότερο την έννοια της φροντίδας και της διαχείρισης θεμάτων που αφορούσαν τους ανηλίκους που είχαν παραμεληθεί μέσα στο όλεθρο των πολέμων που είχαν προηγηθεί. Ο ανήλικος εκείνη την περίοδο, έχει ένα προφίλ συγκεκριμένο, που

απορρέει από το σύνολο των συνθηκών που βιώνει, ενώ η παραβατικότητα του προέρχεται από αυτές. Τότε, φαίνεται αναγκαία η δημιουργία μίας σειράς κανόνων δικαίου προστατευτικών για το παιδί ως οντότητα, χωρίς όμως να υπολογίζεται η προσωπική του ταυτότητα. Η προσπάθεια αντιμετώπισης του ανηλίκου ισορροπεί ανάμεσα στις έννοιες του «προπαραβατικού ανηλίκου» θύματος των καταστάσεων και ενός επικίνδυνου ατόμου που πρέπει να τιμωρηθεί για το κακό που θα προξενήσει. Δύο διαφορετικές οπτικές, όπου όμως ο ανήλικος παρουσιάζεται ως άβουλο ον. Η προάσπιση των δικαιωμάτων του δεν υπερτερεί, οπότε όποια μέτρα προστασίας και αν λαμβάνονται για αυτόν, σε όποια από τις δύο οπτικές, είναι δεσμευτικά, και εφαρμόζονται πάνω από την θέληση του (Γεωργούλας, 2000).

Σε ότι αφορά την μεταχείριση των ανηλίκων υπήρχε έντονη πολυδιάσπαση στην αντιμετώπιση θεμάτων που τους αφορούν, όπως και στο σύνολο της αντιμετώπισης τους ως προσωπικότητες. Κύρια αίτια για αυτήν την πολυδιάσπαση έχει εντοπιστεί στην μη ύπαρξη Ενιαίου Κώδικα Ανηλίκων, που δημιουργούσε και εξακολουθεί να δημιουργεί παρερμηνείες, ασάφειες και παραλήψεις. «Οι κανόνες του δικαίου ανηλίκων με γενική ή ευρεία έννοια δεν είναι ενταγμένοι και συστηματοποιημένοι σε ενιαίο κώδικα, αλλά βρίσκονται διάσπαρτοι στην ελληνική νομοθεσία(π.χ. Αστικό Κώδικα, Ποινικό Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Σωφρονιστικό Κώδικα). Δεν έχει τυπικά καθιερωθεί το «δίκαιο ανηλίκων» ως ένας αυτόνομος κλάδος του δικαίου που αναφέρεται σε ορισμένο κύκλο προσώπων ούτε ως όρος του θετικού δικαίου είναι με αυτήν την έννοια γνωστός» (Πιτσελά: 2008: 15). Η Τρωιάνου- Λούλα (1999) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι μεσολάβησαν, οι έντονες πιέσεις κοινωνικών σωματείων και συλλόγων, η γενικότερη αλλαγή τάσεων σε ότι αφορά το δίκαιο ανηλίκων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και η αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών στην Ελλάδα, προκειμένου να επέλθουν αλλαγές σε ότι αφορά την εξειδικευμένη ποινική μεταχείριση των ανηλίκων. Παρόλο όμως που έγιναν πολλά βήματα στον τομέα αυτό δεν κατέστη δυνατή, η δημιουργία ειδικού κώδικα ανηλίκων τότε, αλλά ούτε και σήμερα έχει επιτευχθεί.

Υπήρξαν ουσιαστικές αλλαγές στα νομοθετικά κείμενα κύρια σε ότι αφορά την ορολογία που αυτά χρησιμοποιούσαν. Οι αναφορές αρχικά προς εκείνους ήταν «ανήλικοι εγκληματίες», επηρεασμένη βαθιά από την ορολογία συγγραφής των νομικών κειμένων του δικαίου ενηλίκων. Φυσικά ακολουθούσαν και το πνεύμα του δικαίου ενηλίκων, καθώς η τιμωρία και ο σωφρονισμός υπερτερούσαν, με απώτερο

στόχο πάντοτε την προστασία των ανηλίκων και τον συνετισμό τους. Έτσι με το ν. 1492/1950 στο άρθρο 460 ΠΚ ορίζεται η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων, η οποία ρυθμίζεται για πρώτη φορά ειδικά στο 8^ο κεφάλαιο του γενικού μέρους. Ενώ το ηλικιακό όριο που αναγνώριζε ο νομικός ορισμός ως ανηλίκους, ήταν τα άτομα που διένυαν το 7^ο έτος της ηλικίας τους έως τη συμπλήρωση του 17^{ου} έτους, όπου υπήρχε ο διαχωρισμός μεταξύ παιδιών και εφήβων. Τέλος τα άτομα που είχαν συμπληρώσει το 17^ο όχι όμως και το 21^ο θεωρούνταν ποινικά ενήλικοι μεν, αλλά η μεταχείριση τους ρυθμιζόνταν πάλι από το 8^ο κεφάλαιο και έφεραν τον τίτλο «εγκληματίες μετεφηβικής ηλικίας» (Σπινέλη, 2007).

Με τις συνεχείς εξελίξεις του δικαίου ανηλίκων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, προκλήθηκαν οι ανάλογες αλλαγές στο εσωτερικό δίκαιο προσανατολισμένες πάντα στην εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου και στον σεβασμό της προσωπικότητάς του. Ο ανήλικος απέκτησε ταυτότητα, με άποψη και συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που έπρεπε να ληφθούν πια υπόψη από το δίκαιο ανηλίκων. Πραγματοποιήθηκαν διάφορες έρευνες και μελέτες πάνω στις σημαντικές αυτές εξελίξεις του 20^{ου} αιώνα, ώστε να κατανοηθούν οι λόγοι που οδήγησαν στην ανατροπή του τιμωρητικού πλαισίου αντιμετώπισης των ανηλίκων δραστών που ίσχυε και την στροφή στην εφαρμογή ενός πιο προνοιακού και δικαιοκούς συστήματος ποινικής μεταχείρισης των ανηλίκων. Μέσα από τα πορίσματα αυτά αποδείχτηκε ότι ο ανήλικος ανάλογα με την φάση της ανάπτυξης του συμπεριφέρεται με ένα συγκεκριμένο τρόπο, επηρεασμένο έντονα από τα χαρακτηριστικά αυτής. Ιδιαίτερα στην εφηβεία κρίθηκε λογική η σύγκρουση με τον νόμο και η παραβίαση κάποιων κανόνων, στο ευρύτερο πλαίσιο αμφισβήτησης που διακατέχει την αναπτυξιακή αυτή φάση, ώστε να αποκτήσει ο νέος την ταυτότητα του (Κουράκης, 2012).

Έτσι προσπαθώντας και στην Ελλάδα η νομοθεσία που αφορά τους ανηλίκους να εναρμονιστεί με τις διεθνείς συμβάσεις (Κανόνες του Πεκίνου, Κατευθυντήριες Αρχές του Ριάντ, Κανόνες του Τόκιο, Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού) και την διαμορφωθείσα διεθνή τάση, εξελίχθηκε ανάλογα. Από το τιμωρητικό και αμιγώς κατασταλατικό πλαίσιο του δικαίου ανηλίκων, οδηγείται σε ένα πλαίσιο όπου κυριαρχεί η προνοιακή παράδοση της κοινωνικής εργασίας. Ο ν. 3189/2003, που εισαγάγετε οδηγεί έμπρακτα στην μεταστροφή αυτή της ποινικής αντιμετώπισης των ανηλίκων παραβατών, με την εισαγωγή νέων καινοτόμων αναμορφωτικών μέτρων, που εμπλουτίζουν τον τρόπο μεταχείρισης της ανήλικης

παραβατικότητας και είναι σύμφωνα με τις νέες διεθνείς τάσεις. Ενώ η ανάπτυξη των εναλλακτικών της φυλάκισης μέτρων και κυρώσεων, κατά την επίβλεψη των δραστών στην κοινότητα, αναπτύσσεται ανταγωνίστηκα με τον εγκλεισμό τους στην φυλακή (Πρακτικός Οδηγός : 2017).

2.1.2 Ο Ν. 3189/2003: μια νεωτεριστική ποινική μεταχείριση των ανηλίκων.

Ο ν. 3189/2003 ψηφίστηκε από την Βουλή των Ελλήνων στις 20 Οκτωβρίου του 2003 και τέθηκε άμεσα σε εφαρμογή. Σηματοδότησε την ουσιαστική αναμόρφωση του δικαίου ανηλίκων, αφού εισήγαγε νέα, καινοτόμα για τα ελληνικά δεδομένα, αναμορφωτικά μέτρα. Το δίκαιο ανηλίκων μέχρι την ψήφιση του νόμου αναγνώριζε τέσσερα μόλις αναμορφωτικά μέτρα, την επίπληξη, την ανάθεση υπεύθυνης επιμέλειας στους γονείς του ανηλίκου, την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας σε επιμελητή ανηλίκων και την τοποθέτηση του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής. Ο νέος νόμος εισήγαγε οκτώ νέα μέτρα, τα οποία έχουν εξωϊδρυματικό χαρακτήρα και έρχονται να ενισχύσουν την φαρέτρα του δικαστικού λειτουργού και να δώσουν έναν καινούργιο νόημα στην αντιμετώπιση της παραβατικότητας των ανηλίκων. «Ήδη με τον νόμο 3189/2003 και με βάση τις σύγχρονες τάσεις για «αποϊδρυματοποίηση», ο κατάλογος των αναμορφωτικών μέτρων συμπληρώθηκε και εμπλουτίστηκε με σειρά «σύγχρονων» μέτρων αντίστοιχων, εν μέρει, προς αυτά που προτείνονται π.χ. με τον υπ' αρ. 18 Κανόνα του Πεκίνου» (Κουράκης: 2012: 207).

Τα αναμορφωτικά μέτρα που δύναται να επιβάλει το Δικαστήριο Ανηλίκων στους κατηγορούμενους με τον ν. 3189/2003 είναι τα εξής: « α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών

προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ία) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής» (ν. 3189/2003).

Παράλληλα εισάγονται και θεραπευτικά μέτρα που επιβάλλονται σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος χρίζει ιδιαίτερης μεταχείρισης και εφόσον υπάρχει η σύμφωνη γνώμη ειδικής επιτροπής που ορίζεται από το δικαστήριο για την σχετική γνωμοδότηση, όπως ο νόμος ορίζει. «Στον ν. 3189/2003 αναλυτικά στο άρθρο 123 ορίζονται οι διαζευκτικές και ενδεικτικές προϋποθέσεις για την επιβολή των θεραπευτικών μέτρων ως εξής: α) Η κατάσταση του ανηλίκου να απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ή β) ψυχική ασθένεια ή γ) νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών ή δ) οργανική νόσο ή ε) κατάσταση που προκαλεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή στ) έξη χρήσης οινόπνευματών ή ναρκωτικών ουσιών ή ζ) ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και ηθική ανάπτυξη» (Σπινέλλη: 2007: 41).

Το διαφορετικό στο πνεύμα του νόμου σε ότι αφορά την αντιμετώπιση των ανηλίκων παραβατών, μετακυλίστηκε και στην ποινική τους μεταχείριση. Άλλαξε η νομική ορολογία που αναφέρονταν σε αυτούς και τροποποιήθηκαν οι ονομασίες ώστε να μην αποδίδουν παραβατικές ταυτότητες ευθύς εξ' αρχής, βάλλοντας έτσι το τεκμήριο της αθωότητας τους. «Ο τίτλος του 8^{ου} κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα «Ανήλικοι Εγκληματίες» αντικαθίσταται με το δόκιμο «Ειδικές Διατάξεις για Ανηλίκους». Ο όρος «εγκληματίας» απαλείφεται καθώς δεν συνάδει με την φιλοσοφία που πρέπει να διέπει το Δίκαιο Ανηλίκων, το οποίο είναι πρωτίστως δίκαιο προστασίας και πρόληψης και όχι στιγματισμού»(Σπινέλλη: 2007: 39). Αυτό έρχεται και σε συμφωνία με την αρχική διάκριση που το δίκαιο ανηλίκων κάνει, μη αποδίδοντας την ίδια ποινική ευθύνη στους ανήλικους παραβάτες, και δεχόμενο ότι οι ίδιες αξιόποινες πράξεις των ανηλίκων δεν μπορούν ποτέ να έχουν, κατά το ελληνικό δίκαιο (ά. 18 ΠΚ), τον χαρακτήρα κακουργήματος, αλλά μόνο χαρακτήρα πλημμελήματος. (Κουράκης, 2012).

Η Πιτσελά (2008) αναφέρει ότι ο ν. 3189/2003 διακατέχεται από τις έννοιες της απεγκληματοποίησης και της αποϊδρυματοποίησης της ευαίσθητης αυτής πληθυσμιακής ομάδας, γεγονός που αποδεικνύεται με την εισαγωγή των καινοτόμων, για τα δεδομένα του εσωτερικού δικαίου, εξωϊδρυματικών μέτρων. Συμβάλλοντας

έτσι στην ενίσχυση των νομικών εγγυήσεων που παρέχει το κράτος δικαίου σε όλη την ποινική διαδικασία, δημιουργώντας παράλληλα τις συνθήκες για την δίκαιη δίκη. Καινοτόμα είναι και η δυνατότητα παρακάμψεις της ποινικής διαδικασίας, καθώς και η δυνατότητα αποζημίωσης του θύματος από τον δράστη της αξιόποινης πράξης. Στόχος των μη ιδρυματικών μέτρων, είναι η αποφυγή της υποτροπής, ενισχύοντας την εικόνα των ανηλίκων στον κοινωνικό τους περίγυρο και αναθέτοντας τους, την ευθύνη της αποκατάστασης της όποιας βλάβης προκλήθηκε από την άνομη συμπεριφορά τους.

Μία ακόμα ουσιαστική αλλαγή που εισηγήθηκε ο νόμος αυτός ήταν εκείνη των ηλικιακών ορίων και ο διαχωρισμός της ευθύνης της κάθε ηλικιακής ομάδας αποδεχόμενοι τις ιδιαιτερότητες της . Έτσι λοιπόν οι νέοι που έρχονται σε επαφή με το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης είναι μεταξύ 8 έως 18 ετών, όπου θεωρούνται ποινικώς ανεύθυνοι μεταξύ των ηλικιών 8 έως 13 ετών, οπότε τους επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα, ενώ θεωρούνται ποινικώς υπεύθυνοι από 13 έως 18 ετών, όπου δύναται να τους επιβληθεί και ποινικός σφραγισμός, σε ότι αφορά την ποινική τους μεταχείριση. Πολύ ενδιαφέρον είναι η αντιμετώπιση που απολαμβάνουν οι νέοι ως 21 ετών πριν συμπληρώσουν το έτος αυτό, οι οποίοι δύναται να δικάστούν από το δικαστήριο ανηλίκων, εφόσον είχαν τελέσει την παραβατική πράξη πριν κλείσουν τα 18 τους έτη. Οι νέοι αυτοί χαρακτηρίζονται από τον νόμο ως «νεαροί ενήλικες» και αντιμετωπίζονται με τις ευεργετικές διατάξεις που εφαρμόζονται στους ανηλίκους.

Η επιβολή των αναμορφωτικών μέτρων έχουν πια συγκεκριμένη χρονική διάρκεια, η οποία καθορίζεται από το Δικαστήριο και αναγράφεται στην απόφαση. Ακόμη το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει για ειδικούς λόγους, που άπτονται της εξατομικευμένης παρέμβασης προς τον νεαρό παραβάτη, να επιβάλει περισσότερα του ενός αναμορφωτικά μέτρα ή συμπληρωματικούς προς το αναμορφωτικό μέτρο όρους. Το πλαίσιο της επιβολής τους, είναι αρκετά καθορισμένο και ξεκάθαρο από το Δικαστήριο Ανηλίκων, ενώ την ευθύνη για την εφαρμογή, τον έλεγχο και εποπτεία της υλοποίηση τους έχουν οι ΥΕΑ.

2.1.3 Ηθικοδιδασκτική πρακτική στην εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων και η οπτική της επανορθωτικής δικαιοσύνης

Η εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων που τίθενται στον ανήλικο παραβάτη, διέπεται από συγκεκριμένο πλαίσιο και υλοποιείται από τις ΥΕΑ. Η επιβολή τους είναι το αποτέλεσμα της εξατομικευμένης αντιμετώπισης του κάθε δράστη μίας αξιόποινης πράξης, όπου έχει συνυπολογιστεί εκτός από την ποιότητα αυτής, η προσωπικότητα του, το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, η αποδοχή ή όχι της πράξης, η πρόθεση ανάληψης ευθύνης και ο βαθμός συνειδητότητας. Η όποια απόφαση του Δικαστηρίου Ανηλίκων, αφορά τον ίδιο, είναι δεσμευτική και στόχο έχει να συμβάλει στην ανάληψη ευθύνης, στην διαπαιδαγώγηση του, στην προστασία του και φυσικά στην πρόληψη της υποτροπής. «Το ελληνικό ποινικό δίκαιο επιδιώκει την αρμονική συνύπαρξη του ποινικού δικαίου της πράξης με εκείνο του ποινικού δικαίου του δράστη, μη παρακάμπτοντας **την αρχή της ενοχής και της αναλογικότητας**, δίνοντας ωστόσο για την επεικέστερη μεταχείριση του ανήλικου δράστη μεγαλύτερη σημασία στη θεμελιώδη **αρχή της διαπαιδαγώγησής** του και στον προσανατολισμό των έννομων συνεπειών της πράξης στην προσωπικότητα του δράστη και όχι στην προσωπική του ευθύνη για την πράξη. Η αρχή της διαπαιδαγώγησης αποβλέπει στο μέλλον του δράστη σε αντίθεση με την αρχή της ενοχής που αποβλέπει στο χρόνο τέλεσης της πράξης. Η δια της διαπαιδαγώγησης αναμόρφωση των ανηλίκων δραστών αποτελεί ένα μέσο πρόληψης της πραγματοποίησης εγκλημάτων στο μέλλον και συνακόλουθα προστασίας της κοινωνίας» (Πανταζή – Μελίστα: 2013:56-57).

Η βασική προϋπόθεση για την ικανοποιητική πρόληψη της κοινωνίας, είναι η αλλαγή στάσης των παραβατών απέναντι στους κανόνες που εκείνη θέτει και την ομαλή ένταξη τους στον κοινωνικό ιστό, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της ιδιότητας του πολίτη σε αυτούς. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά του νεαρούς έφηβους και μετέφηβους, που βρίσκονται σε μία διαρκή σύγκρουση και αμφισβήτηση των κανόνων, στην προσπάθεια τους να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να βρουν τον δικό τους ρόλο στην κοινωνία. Αυτό το μεταβλητό στάδιο που διανύουν, είναι εκείνο που επιβάλλει την διαφορετική αντιμετώπιση τους και την λήψη μέτρων με καθαρά παιδαγωγικό και αποκαταστικό χαρακτήρα. «Στο στάδιο της προοδευτικής ανάπτυξης της ικανότητας αντίληψης και βούλησης οι ανήλικοι είναι «ευδιαπαιδαγώγητοι και βελτιώσιμοι». Για τον λόγο αυτό, δίνεται αφενός η ευκαιρία για ενίσχυση και στήριξη της διαδικασίας ανέλιξης και ωρίμανσης τους, ενώ εγκυμονεί αφετέρου ο κίνδυνος η

παρέμβαση του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης να αποβεί καταστρεπτική για τις δυνατότητες εξέλιξης τους» (Πιτσελά: 2008: 4).

Τα νέα αναμορφωτικά μέτρα που εισήχθησαν αναγνωρίζοντας ότι η πρόληψη θα επέλθει από την στήριξη των νεαρών παραβατών στην κοινωνική τους επανένταξη, προτείνουν εναλλακτικούς τρόπους ποινής. Αναγνωρίζοντας την κοινωνική διάσταση της παραβατικότητας, προτείνουν την επιστρέφει στις ρίζες της, για την επίτευξη της όποιας λύσης με την συνδρομή της κοινότητας και όντας ο παραβατικός ανήλικος σε ανοιχτή συνδιαλλαγή μαζί της. Προτάσσονται μέτρα όπως η συνδιαλλαγή μεταξύ δράστη θύματος, η έκφραση συγνώμης, η κοινωφελής εργασία και η παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Επιδιώκοντας μέσα από την ένταξη στον κοινωνικό ιστό, να τους κινητοποιήσει στην πραγματοποίηση αλλαγών ικανών, να τους αλλάξουν την πορεία και να τους αναμορφώσουν.

Ο Κουλούρης στον πρακτικό οδηγό για τον έργο των Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής αρωγής (2007) αναφέρει ότι, οι όποιες παρεμβάσεις γίνονται για τους ανήλικους παραβάτες από την πολιτεία, πρέπει να πραγματοποιούνται κατά προτίμηση, στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον τους, να σέβονται το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους και διαπαιδαγώγησής τους, και να συντελούν στην προσωπική τους ανάπτυξη. Οπότε οι μέθοδοι παρέμβασης, θα πρέπει να εστιάζουν στις ιδιαιτερότητες των ανηλίκων, να εμπλέκουν στην διαδικασία όλους τους εμπλεκόμενους με ανήλικους θεσμικούς ή μη φορείς, αστυνομία, εισαγγελία, υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων, ιδρυματικά πλαίσια καθώς και προνοιακές υπηρεσίες, φορείς εκπαίδευσης και εργασίας, ομάδες στήριξης θυμάτων κ.λπ., που μέσα από την στενή συνεργασία τους, θα συνδράμουν όλοι τους στην εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου.

Μία διαδικασία που θα μπορούσε να λειτουργήσει επανορθωτικά τόσο για τον θύτη της παραβατικής πράξης όσο και για το θύμα και την ευρύτερη κοινωνία. « Από τα παραπάνω μη ιδρυματικά αναμορφωτικά μέτρα τα υπ' αριθμ. β, γ, δ, ια χαρακτηρίζονται ως μέτρα επιμέλεια του ανηλίκου, τα υπ' αριθμ. ε, στ και ζ ως μέτρα αποκαταστατικής δικαιοσύνης, με τα υπ' αριθμ. η, θ και ι μέτρα επιδιώκεται η διαπαιδαγώγηση των ανηλίκων παραβατών μέσω της παρακολούθησης προγραμμάτων κοινωνικών, ψυχολογικών ή εκπαίδευσης, ενώ το α αναμορφωτικό μέτρο είναι το ηπιότερο άμεσης επενέργειας μέτρο αποδοκιμασίας της πράξης από τη

δικαστική αρχή που τελεί ωστόσο υπό την επιτήρηση της ΥΕΑ» (Πανταζή – Μελίστα: 2013:116).

2.2 Κοινωφελής εργασία ένας εναλλακτικός τρόπος μεταχείρισης των ανηλίκων παραβατών

Ένας από τους εναλλακτικούς εξωϊδρυματικούς τρόπους ποινικής μεταχείρισης των ανηλίκων παραβατών, που ο ν. 3189/2003 εισήγαγε, είναι εκείνος της κοινωφελούς εργασίας. Η κοινωφελής εργασία αναπτύχθηκε αρχικά στην Αγγλία πειραματικά μόνο σε ανηλίκους και στην συνέχεια επεκτάθηκε η εφαρμογή της στους ενήλικες. Την δεκαετία του 1970 παρουσίασε ιδιαίτερη άνθηση σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Εμφάνισε μία δυναμική εξελικτική πορεία, όπου περνώντας από διάφορα στάδια κατέληξε σήμερα να είναι κύρια ποινή ή αναμορφωτικό μέτρο. Η Σπινέλη (2007) καταγράφει αυτήν την εξελικτική πορεία ξεκινώντας από την φάση που λειτουργούσε ως υποκατάστατο της ποινής, καθώς η κυρίαρχη ποινή ήταν η στέρηση της ελευθερίας, την οποία σε ορισμένες περιπτώσεις υποκαθιστούσε. Στην συνέχεια, μετεξελίσσεται σε κάποια ευρωπαϊκά κράτη, σε κύρια, ποινή ισότιμη με τις υπόλοιπες. Ενώ σήμερα βρίσκεται στο στάδιο της αυτονόμησης της, όποτε συγκαταλέγεται στη κατηγορία των λεγόμενων κοινοτικών κυρώσεων ή μέτρων. Τα κοινοτικά μέτρα ή οι κυρώσεις έχουν ως χαρακτηριστικό την άμεση συνεργασία και διαδίαλλαξη με την κοινότητα, θέτοντας ως βασικό στόχο αφενός την εξυπηρέτηση των συμφερόντων τόσο των θυμάτων, όσο και των δραστών, και αφετέρου την διαμεσολάβηση της κοινότητας για την απόδοση μίας καλύτερης, δικαιότερης και εφικτής λύσης ανάμεσα στον δράστη και το θύμα.

Στην Ελλάδα η κοινωφελής εργασία στους ανηλίκους εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1996 με αποφάσεις του Δικαστηρίου Ανηλίκων της Αθήνας, ως πρόσθετος όρος, για διάφορες παραβατικές πράξεις, χωρίς κάποιες φορές να καθορίζεται το πλαίσιο υποδοχής του ανηλίκου και σε μερικές περιπτώσεις ορίζονταν ως χρονική περίοδος το ένα έτος, ενώ τότε αναφέρονταν ως κοινωνική εργασία (Σπινέλη, 2007 και Γεωργούλας, 2000). Με τον ν. 3189/2003 η κοινωφελής εργασία εντάχθηκε ως ένα αυτόνομο αναμορφωτικό μέτρο, τέθηκε ένα πρωτόλειο πλαίσιο εφαρμογής της και κάποιοι βασικοί κανόνες που πρέπει να ισχύουν, ενώ αναδείχθηκε το

εκπαιδευτικό, κοινωνικοποιητικό και επανορθωτικό πνεύμα της, ως εναλλακτικό μέτρο απόδοσης δικαιοσύνης, για την όποια παραβατική συμπεριφορά των νεαρών παραβατών.

Βασική επιδίωξη ακόμη αποτέλεσε και εξακολουθεί να αποτελεί, να βοηθηθούν οι νεαροί να αντιληφθούν την πράξη τους, να αποδεχτούν τις ευθύνες που απορρέουν από αυτήν και να συμβάλουν, μέσα από την ατομική τους προσπάθεια, στην αποκατάσταση της όποιας ζημιάς προκάλεσαν. Ενώ παράλληλα επενδύοντας τον χρόνο τους σε κάτι παραγωγικό, τους δίνεται η ευκαιρία να αναζητήσουν τρόπους προσωπικής ανάπτυξης και εύρεσης της ταυτότητας τους, ώστε να είναι ευκολότερη η διαδικασία επανένταξης τους στον κοινωνικό ιστό. Ο Γεωργούλας αναφέρει επ' αυτού «το θεωρητικό μοντέλο υπογραμμίζει ότι «η εργασία στην κοινότητα αποβλέπει στο να τον κάνει να ζήσει μια εποικοδομητική εμπειρία, στη διάρκεια της οποίας, μέσα σε ευνοϊκές συνθήκες και απολαμβάνοντας μια ψυχοκοινωνική βοήθεια, θα βρίσκονταν [ο ανήλικος] ενταγμένος σε έναν επαγγελματικό δεσμό, με ό,τι αυτό συνεπάγεται». Ο βασικός χαρακτήρας δηλαδή της κοινωνικής εργασίας είναι η συμβολή στην ανάπτυξη μιας υπεύθυνης προσωπικότητας» (Γεωργούλας: 2010: 229).

Μέσα από την παροχή της εργασίας σε ένα πλαίσιο που έχει προεπιλεγεί για εκείνον, λαμβάνοντας υπόψη τις ικανότητες, τα ενδιαφέροντα, την ηλικία, καθώς και την παρούσα κοινωνική και σχολική του ζωή, η οποία δεν θα πρέπει να διαρραγεί, καλείται ο ανήλικος, να επαναδιαπραγματευθεί την προσωπική του εικόνα και την σύνδεση αυτής με την κοινωνία. Να επεξεργαστεί προσωπικές δυσκολίες που τον φέρνουν σε σύγκρουση με τον ρόλο του ως μέλος του κοινωνικού συνόλου και ως πολίτη. Στοιχεία όπως τα όρια, η συνέπεια, η εργατικότητα, η υπευθυνότητα και ο σεβασμός τίθενται υπό επεξεργασία και επανακαθορισμό. Η κοινωφελής εργασία εκτός από την ανταποδοτική όψη, έχει παράλληλα και μία εκπαιδευτική όψη πολύτιμη για τον ανήλικο. «Με την εκτέλεση της κοινοτικής εργασίας ο ανήλικος παραβάτης μπορεί να αλλάξει τις απόψεις της κοινότητας γι' αυτόν, και να επιτύχει να τον δει σαν άτομο που συνεισφέρει θετικά στην υγεία και την ευημερία της κοινότητας. Μπορεί επίσης να αλλάξει ο ίδιος και την άποψη για τον εαυτό του, αφού πλέον τον αντιλαμβάνεται ως άτομο που είναι ικανό να συνεισφέρει στην κοινότητα, στην οποία ανήκει» (Πανταζή- Μελίστα: 2014: 142).

Η αξία του αναμορφωτικού αυτού μέτρου και η επίδραση του στον νεαρό παραβάτη είναι αδιαμφισβήτητη. Εξίσου όμως αδιαμφισβήτητη είναι και η τήρηση κάποιων σημαντικών και απαραίτητων παραμέτρων, που θα διασφαλίσουν την επιτυχία του μέτρου, κατά την εφαρμογή του. Πρώτα από όλα αναγκαίο είναι να έχει εξασφαλιστεί η συναίνεση του ανηλίκου και της οικογένειάς του, διότι αυτό θα κάνει ευκολότερη την τήρηση της δέσμευσης υλοποίησης του μέτρου και φυσικά θα συμβάλει στην ανάδειξη της διαπαιδαγωγικής και ανταποδοτικής αξίας αυτού, καθώς θα γνωρίζει τον λόγο που θα την παρέχει και θα είναι ως ένα σημείο επιλογή του. Μέσα από την διαδικασία αυτή θα μπορέσει ο ίδιος να την εντάξει στο καθημερινό του πρόγραμμα, χωρίς να δημιουργηθούν αναταραχές στην σχολική ή επαγγελματική του πορεία. Το γεγονός αυτό, θα τον βοηθήσει να επικεντρωθεί στο ευεργετικό για εκείνον κομμάτι της εργασίας αυτής και όχι στο στείο τιμωρητικό της ρόλο, εφόσον δεν παύει να είναι μία απόφαση που του επιβλήθηκε.

Εξίσου σημαντικό είναι να έχει διασφαλιστεί εκ των προτέρων ο φορέας παροχής της κοινωφελούς εργασίας και να έχει οριστεί το πλαίσιο συνεργασίας που θα αναπτυχθεί κατά την υλοποίηση της. Είναι σημαντικό πριν τοποθετηθεί ο ανήλικος στο συγκεκριμένο φορέα, να είναι σαφής η πρόθεση του φορέα να δεχτεί τον νεαρό παραβάτη, η οποία θα εξασφαλιστεί με την δημιουργία κάποιου πρακτικού συνεργασίας με την ΥΕΑ, όπου θα δηλώνεται η πρόθεση, ο μέγιστος αριθμός των ατόμων που μπορεί να φιλοξενήσει κάθε φορά και οι ώρες που μπορεί να πραγματοποιείται η εργασία αυτή. Ακόμη θα ορίζεται ο υπεύθυνος για την εποπτεία και την στήριξη του ανηλίκου κατά το χρονικό διάστημα που θα βρίσκεται στον φορέα, αλλά και το πλαίσιο συνεργασίας που θα αναπτυχθεί μεταξύ του φορέα, του νεαρού παραβάτη και του/της επιμελητή/ τριάς του, ο/η οποίος/α φέρουν την ευθύνη υλοποίησης και γενικής εποπτείας του μέτρου.

Φυσικά μέσα στο πρακτικό αυτό συνεργασίας, είναι αναγκαίο να αναφέρονται ρητά οι τομείς, αλλά και οι επιμέρους δραστηριότητες που μπορεί να συμμετάσχει ο νεαρός παραβάτης κατά την εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας σ' αυτόν. Μία παράμετρος ιδιαίτερα σημαντική καθώς θα συμβάλει στην ορθότερη τοποθέτηση των ανηλίκων σε θέσεις που ανταποκρίνονται, στις ικανότητες και τις δυνατότητες τους, που συμβάλλουν στην εξελικτική τους πορεία και αναδεικνύουν ίσως νέα προσόντα για αυτούς. Κρίσιμο ακόμη είναι να αναφερθεί, ότι η όποια εργασία του ανατεθεί, δεν πρέπει να προσκρούει στην εργατική νομοθεσία που αφορά τους ανηλίκους,

χρειάζεται να έχει την απαραίτητη ασφαλιστική κάλυψη, να μην φέρει τον όποιο κίνδυνο τραυματισμού του, να μην είναι μία εργασία ανθυγιεινή και να μην καλύπτει την θέση ενός εργαζόμενου. Ο Κουράκης (2012) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι απαιτείται μεγάλη προσοχή ώστε κατά την εφαρμογή του μέτρου, να μην δημιουργηθούν θέματα ανταγωνισμών με τους άλλους εργαζομένους του χώρου, να μην είναι ιδιαίτερα επίπονο για τον ανήλικο και να του δίνει τη δυνατότητα εκμάθησης κάποιας τέχνης ή άλλης επαγγελματικής δεξιότητας. Ιδανική θα είναι η συνθήκη, αν συνδυαστεί η παροχή αυτής της εργασίας, με άλλες, ήδη υπάρχουσες, εθελοντικές ομάδες, στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί και ο ανήλικος (Κουράκης, 2012).

Η κοινωφελής εργασία όπως αναφέρει η Σπινέλλη (2007) είναι μία εναλλακτική ποινή της τέταρτης γενιάς, η οποία εμπλέκει άμεσα την κοινότητα και τα μέλη της στην υλοποίηση της. Είναι μη αμειβόμενη, ο ανήλικος που καλείται να την εκτελέσει είναι ελεύθερος και διαμένει στο σπίτι του, ενώ διατηρεί έναν καθαρά συμβολικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα, που στόχο έχει την αποκατάσταση της βλάβης που έχει προκληθεί. Για τους παραπάνω λόγους, παρόλο που είθισται να θεωρείται ένα επαχθές αναμορφωτικό μέτρο που θα πρέπει να αποδίδεται σε κατηγορούμενους για κακουρηγηματικού τύπου πράξεις, είναι σημαντικό να λαμβάνονται, κατά την εκδίκαση της υπόθεσης από το Δικαστήριο Ανηλίκων, κύρια υπόψη το ατομικό προφίλ του δράστη και η μετενέργεια που θα προκληθεί σε εκείνον από την υλοποίηση της κοινωφελούς εργασίας. Όπου είναι καλό να στηρίζεται περισσότερο στην προσωπικότητα και τις ανάγκες του ατόμου που καλείται να εκτελέσει την εργασία και λιγότερο στον νομικό χαρακτηρισμό της πράξης. Διότι η μετενέργεια αυτή δύναται να έχει έναν ισχυρό αντίκτυπο στην εξελικτική πορεία του ανηλίκου, στην διαδικασία (επά)κοινωνικοποίησης του και στην χάραξη ενός νέου πλάνου για την ζωή του.

2.2.1 Δομές που υποδέχονται ανήλικους παραβάτες

Οι φορείς που δύναται να υποδεχτούν νεαρούς παραβάτες που τους έχει επιδικαστεί το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας έχει οριστεί από την εισηγητική έκθεση του νόμου 3189/2003 ότι είναι δημόσιοι ή δημοτικοί φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Στην συνέχεια αυτοί εμπλουτίστηκαν με άλλους οργανισμούς που έχουν τον χαρακτήρα ΝΠΙΔ και με μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

ιδιωτικούς φορείς, που τηρούν όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή του μέτρου. Μέσα από την πρακτική εφαρμογή και την διαδικασία υλοποίησης του μέτρου, άρχισαν σταδιακά να αναδεικνύονται οι παραλήψεις και ασάφειες στον τρόπο υλοποίησης του, γεγονός που οδήγησε στην έκδοση ενός κανονισμού που ρύθμιζε το πλαίσιο παροχής της κοινωφελούς εργασίας, ενώ υπήρχε καταγραφή ενδεικτικών φορέων προς επιλογή. Στο φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ) με αριθμό 1371/29-5-2014, περιγράφεται το πλαίσιο εφαρμογής του μέτρου, αναφέρονται ρητά τα κριτήρια για την επιλογή αυτού, ανάμεσα από τα άλλα αναμορφωτικά μέτρα, περιγράφεται ο τρόπος υλοποίησης (επιλογή φορέα, εποπτεία από την ΥΕΑ, ενδεδειγμένος τρόπος εποπτείας, υπογραφή συμφωνητικού κ.τ.λ.), ενώ γίνεται καταγραφή σε μία λίστα των φορέων υποδοχής, αντίστοιχη με εκείνη που είχε δημιουργηθεί για τους ενήλικες.

Οι φορείς αυτοί ήταν εκείνοι που μέχρι τότε είχαν θελήσει, κατόπιν δικού τους αιτήματος να συμμετέχουν στην διαδικασία αυτή, ενώ κάποιοι από αυτούς είχαν ήδη εφαρμόσει το μέτρο. Τέτοιοι φορείς ήταν διάφοροι Δήμοι, Μητροπόλεις, Νοσοκομειακές Μονάδες και Ιδρύματα, Υπουργεία το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Γηροκομεία, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κ.α. Η Σπινέλλη σε άρθρο της αναφέρει χαρακτηριστικά, ότι ως φορείς παροχής κοινωφελούς εργασίας μπορούν να είναι φιλανθρωπικά ή μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης ή οργανισμοί επιχορηγούμενοι από το κράτος(π.χ. γηροκομεία, νοσοκομεία, άσυλα ανιάτων, ο ερυθρός Σταυρός, διάφορες αντιρατσιστικές οργανώσεις, ιδρύματα ατόμων με ειδικές ανάγκες κ.λπ.). Φορείς, οι οποίοι ευχαρίστως δέχονται καταδικασμένους να προσφέρουν κοινωφελή εργασία. Σημαντικό στοιχείο για την επιλογή κατάλληλου φορέα αποτελεί η γειτνίαση του τόπου κατοικίας του νεαρού που παρέχει κοινωφελή εργασία με το φορέα που τον υποδέχεται (Δασκαλάκη, Παπαδοπούλου, Τσιγκάνου, Φρονίμου, 2000).

2.2.2 Τρόπος εφαρμογής και υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας

Η εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας από το Δικαστήριο Ανηλίκων Αθήνας, ξεκίνησε φειδωλά να γίνεται το 2007 και βαίνει συνεχώς αυξανόμενη τα τελευταία έτη. Την προετοιμασία, την υλοποίηση και ουσιαστική εποπτεία εφαρμογής του μέτρου, έχει η ΥΕΑ της Αθήνας, όπως εξάλλου

και για τα λοιπά αναμορφωτικά μέτρα που ορίζονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων, τον Εισαγγελέα Ανηλίκων ή τον Ανακριτή. Η Σπινέλλη (2007) και η Πιτσελά (2008) αναφέρουν ότι οι επιμελητές ανηλίκων μέσα από την κοινωνική τους έρευνα για τις συνθήκες που επικρατούν στην οικογενειακή και κοινωνική ζωή των ανηλίκων και την σχέση που αναπτύσσουν μαζί τους κατά την συμβουλευτική διαδικασία, διαπιστώνουν την καταλληλότητα εφαρμογής του μέτρου σε αυτούς. Προκείμενου να εξασφαλιστεί η συναίνεση τους οφείλουν να το συζητήσουν μαζί τους και από κοινού να επιλέξουν ένα πλαίσιο που θα θεωρηθεί κατάλληλο για τον νεαρό αυτόν. Μάλιστα φέρουν την ευθύνη να ενημερώσουν τον νεαρό για τις επιλογές που υπάρχουν και για τους φορείς που δύναται να παρέχει την κοινωφελή του εργασία, επιλέγοντας μέσα από την φαρέτρα των φορέων που έχουν αναπτύξει πρότερη συνεργασία με την ΥΕΑ και έχουν δεσμευτεί με πρωτόκολλα συνεργασίας για το συγκεκριμένο αναμορφωτικό μέτρο. Μέσα από αυτήν την διαδικασία θα προέλθει και η πρόταση προς το Δικαστήριο Ανηλίκων, το οποίο καλείται να την αξιολογήσει και να αποφανθεί θετικά ή αρνητικά κατά την ακροαματική διαδικασία, εφόσον συνυπολογίσει όλα τα δεδομένα που θα προκύψουν κατά την διάρκεια αυτής.

Εφόσον επιδικαστεί το μέτρο στον νεαρό παραβάτη οι επιμελητές και πάλι φέρουν την ευθύνη εποπτείας τόσο της συνέπειας του νεαρού παραβάτη κατά την υλοποίηση του μέτρου, την συνεχή στήριξη και αναπλαισίωση του, όσο και του ελέγχου τήρησης των δεσμεύσεων του φορέα σε ότι αφορά την ικανοποίηση των παραμέτρων που αφορούν την παρουσία και ένταξη του ανηλίκου στον κύκλο συνεργατών του. Εφόσον η απόφαση ορίζει ότι ο ανήλικος θα πρέπει να κάνει την κοινωφελή του εργασία, ακολουθείται η διαδικασία επικοινωνίας με τον φορέα και υπογραφής του συμβολαίου συνεργασίας, μεταξύ των συμβαλλόμενων (επιμελητή ανηλίκων, εκπρόσωπο του φορέα, κηδεμόνα του ανηλίκου, και τον ανήλικο). Ο επιμελητής ανηλίκων αναλαμβάνει τον συντονισμό όλων των ενεργειών από την έναρξη έως τη λήξη του αναμορφωτικού μέτρου και την παρακολούθηση της εφαρμογής του. Διατηρεί συχνή επικοινωνία με τον εκπρόσωπο που έχει οριστεί από τον φορέα, αλλά και τον ανήλικο ώστε να μπορεί να μεσολαβεί σε περίπτωση που παρουσιάζονται προβλήματα κατά την υλοποίηση του μέτρου. Ενώ στο τέλος, ο φορέας υποχρεούται να αποστείλει ένα ενημερωτικό σημείωμα στον επιμελητή ανηλίκων, που θα ενημερώνει σχετικά με την πορεία του νεαρού στον φορέα, την στάση που υιοθέτησε στην συνεργασία τους και την συνολική παρουσία του στον

χώρο παροχής της κοινωφελούς εργασίας του. Ωστε να έχει κλείσει ο κύκλος αυτός για τον ανήλικο και να είναι συνεπής απέναντι στην δικαστική απόφαση που του επιβλήθηκε.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

3.1 Μελέτη των διακρίσεων προς τους παραβατικούς νέους

Στα προηγούμενα κεφάλαια επεξηγήθηκε με αναλυτικό τρόπο ότι οι ανήλικοι παραβάτες είναι μία ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού, η οποία χρειάζεται ειδική μέριμνα και μεταχείριση τόσο ποινικά, όσο και κοινωνικά. Μία πληθυσμιακή ομάδα που δεν είναι έξω από την παρούσα κοινωνική δομή, απλά παρουσιάζει δυσκολίες προσαρμογής σε αυτήν και ενίοτε συγκρούεται με τους κανόνες που η κοινωνία θέτει. Ως ανήλικος παραβάτης λοιπόν, μπορεί να χαρακτηριστεί ο οποιοσδήποτε, εφόσον συντρέξουν κάποιες προϋποθέσεις προσωπικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές, οι οποίες θα τον κάνουν να διολισθήσει στην αποκλίνουσα συμπεριφορά και να έχει κάποια εμπλοκή με τον νόμο. Παρόλο που η εμπλοκή αυτή μπορεί να ποικίλει σε ένταση και βαθμό σοβαρότητας, παρά ταύτα οδηγεί στο μεγαλύτερο ποσοστό, στον στιγματισμό και την περιθωριοποίηση.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση για τους παραβατικούς ανήλικους και τα χαρακτηριστικά τους, είναι πολύ σημαντική η μελέτη των διακρίσεων που υφίστανται αυτοί σε κοινωνικό και ποινικό επίπεδο. Έτσι λοιπόν παρακάτω γίνεται μία σύντομη παρουσίαση της διάκρισης που η κοινωνία κάνει ανάμεσα στους παραβατικούς ανήλικους, από τους μη παραβατικούς συνομηλίκους τους. Όπως επίσης, στην διάκριση που η ελληνική νομοθεσία κάνει σε σχέση με την ποινική τους μεταχείριση, η οποία διαφέρει από εκείνη των ενηλίκων παραβατών. Η διάκριση της ποινικής μεταχείρισης τους, συγκεκριμενοποιείται ακόμα περισσότερο στην συνέχεια, σε ότι αφορά το πνεύμα, την επιβολή και την υλοποίηση της κοινωφελούς εργασίας από τους δικαστικούς λειτουργούς.

3.1.1. Διάκριση στην μεταχείριση μεταξύ παραβατικών και μη παραβατικών ανηλίκων.

Οι παραβατικοί ανήλικοι πριν από την όποια εμπλοκή τους με τον νόμο και την ταυτοποίησή τους στην ομάδα αυτή, είναι πρωτίστως έφηβοι και αυτό είναι κάτι

που συχνά ξεχνιέται. Λαμβάνεται συνήθως υπόψη η παραβατική πράξη και όχι η ιδιαίτερη φάση που εκείνοι διανύουν, την οποία διέπουν όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά, που κάποιες φορές αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν στην ροπή προς την παραβατικότητα.

Η εφηβεία γενικότερα, αποτελεί το διακριτό στάδιο μεταξύ παιδικής ηλικίας και ενηλικίωσης, το οποίο χαρακτηρίζεται από ισχυρές αλλαγές στις βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές διεργασίες που υφίστανται οι έφηβοι. Είναι μία παραγμένη περίοδος για αυτούς, όπου συχνά παρατηρούνται άσχημες σχέσεις μεταξύ των ίδιων και των γονέων τους, απότομες και μεγάλες μεταπτώσεις στην διάθεση τους, αλλά και ένας παραλογισμός εκ μέρους τους, σε ότι αφορά τις αντιδράσεις και τις ενέργειες τους. Συνήθως λειτουργούν παρορμητικά καθώς είναι θυμωμένοι με τα πάντα και τους πάντες. Όταν όλη αυτή η συμπεριφορά εκδηλώνεται με έναν τρόπο ομαλό, σε ένα συμβατό επίπεδο με τους κανόνες που η κοινωνία θέτει, ο ανήλικος ταυτοποιείται στην τυπική κατηγορία των εφήβων.

Όταν όμως τα παραπάνω χαρακτηριστικά εκδηλώνονται με μεγαλύτερη ένταση στους εφήβους, είναι σύνηθες και εύκολο, εκείνοι να υποπίπτουν σε παραπτώματα, να έχουν εμπλοκή με τον νόμο και να καταγράφονται πια στην κατηγορία των παραβατικών εφήβων. Ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς δεν διαφέρει καθόλου από το σύνολο των ομηλικών τους, παρά μόνο, ότι αντιδρούν πιο έντονα και παρορμητικά, ενώ κυριευμένοι από τον θυμό τους εκδηλώνουν μία αντικοινωνική συμπεριφορά και ρέπουν εμφανώς προς την παραβατικότητα. Φυσικά ο σαθρός τρόπος με τον οποίον διάγουν την φάση της εφηβείας τους, συμβάλει στο να χάσουν και τον δρόμο τους προς την ενηλικίωση και να εγκλωβιστούν σε μία αυτοκαταστροφική όψη της προσωπικότητας τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην ακολουθούν την διαδικασία της κοινωνικοποίησης και σε συνδυασμό με την ποινική εμπλοκή τους να κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν, δημιουργώντας επιπλέον δυσκολίες για τους ίδιους στο μέλλον.

Οι ισορροπίες ανάμεσα σε αυτές τις δύο όψεις της εφηβείας είναι πολύ λεπτές και πραγματικά με μεγάλη ευκολία κάποιος μπορεί να περάσει την νοητή γραμμή ανάμεσα στους παραβατικούς και μη παραβατικούς ανήλικους. Οι δύο αυτές όψεις της εφηβείας τυγχάνουν πολύ διαφορετικής μεταχείρισης από όλους τους κοινωνικούς θεσμούς. Οι σχέσεις με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον

διαταράσσονται στην περίπτωση των παραβατικών ανηλίκων, υπάρχει αδυναμία συνεννόησης και ένταξης, σταδιακή αποξένωση, παραίτηση από το σχολείο και άλλες δραστηριότητες, υιοθέτηση της ταμπέλας «του απροσάρμοστου», «του κακού παιδιού» και τέλος «του παραβάτη». Ταμπέλες που αποδίδουν και συγκεκριμένες ιδιότητες, κατευθύνουν σε συγκεκριμένες επιλογές και οδηγούν στην περιθωριοποίηση. Σε αντίθεση με τους εφήβους που ακολουθούν όλες τις κοινωνικές συμβάσεις, έχουν καλές οικογενειακές σχέσεις, σταθερή παρουσία στο σχολείο, κοινωνικά ενταγμένες παρέες ομήλικων και είναι καθόλα εικόνα και ομοίωση του λεγόμενου «καλού», «ήσυχου παιδιού» και « υγιούς εφήβου». Μοιραία τόσο η κοινωνία, όσο και το σύστημα διαχείρισης της παραβατικότητας των ανηλίκων μέσα από διαδοχικά φιλτραρίσματα και εμμένοντας στα χαρακτηριστικά που την συνθέτουν, θα ασχοληθούν κατά κύριο λόγο με την πρώτη από τις προαναφερθείσες ομάδα.

Έτσι θα γίνει ένας έντονος διαχωρισμός των ανηλίκων σε παραβατικούς και μη παραβατικούς. Η αστυνομία και οι λειτουργοί του δικαστικού συστήματος θα χαρακτηρίσουν ένα άτομο ως ύποπτο, όταν διαθέτει το κατάλληλο προφίλ του ενόχου (π.χ. χαμηλό κοινωνικό - οικονομικό στάτους, συγκεκριμένοι βιολογικοί και ψυχολογικοί παράγοντες, με εμφανή στοιχεία αντικοινωνικής συμπεριφοράς) και έχει καταγραφεί μία παραβατική πράξη που φαίνεται να του αποδίδεται. Το άτομο αυτό αφού εισαχθεί και εκτεθεί στο σύστημα καταστολής και ποινικής δικαιοσύνης, θα είναι κατηγορούμενο, θα φέρει το προφίλ του ενόχου μέχρι απόδειξης του αντιθέτου, ενώ θα υποστεί τις συνέπειες σε όλα τα επίπεδα της καθημερινότητας του. Παράλληλα θα του αποδοθούν οι αντίστοιχες ταμπέλες, που τον ακολουθούν σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους. Εδώ έγκειται στο πόσο ευάλωτος είναι ο νέος αυτός ώστε να αντισταθεί σε όλη αυτήν την διαδικασία, να παραμείνει μέσα στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον του, να διαχειριστεί τα λάθη του και να προχωρήσει στην ζωή του με έναν διαφορετικό τρόπο (Γεωργούλας, 2010). Να έχει δηλαδή τις αντιστάσεις να αποδομήσει την εικόνα του «παραβατικού ανηλίκου» και άλλοτε του «νεαρού εγκληματία» που του αποδόθηκαν και αντιμετωπίζοντας τα λάθη και τις δυσκολίες του να παραμείνει ενεργό μέλος της κοινωνίας.

Είναι γεγονός ότι το έγκλημα των νέων οφείλει η κοινωνία να το δει ως ένα ιδιαίτερο φαινόμενο που αναπτύσσεται στους κόλπους της και ως δικό της προϊόν, καθώς αναπτύσσεται όταν συντρέχουν κάποιες δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες που

λειτουργούν ως προϋποθέσεις, εκδήλωσης της αποκλίνουσας συμπεριφοράς και της νεανικής παραβατικότητας. Ως δυσμενείς συνθήκες μπορούν να νοηθούν οι δύσκολες οικογενειακές σχέσεις και ίσως η διαλυμένη οικογένεια ενός νέου, το ελλιπή, βαρετό ή αυταρχικό σχολείο, οι οικονομικές δυσκολίες και η δυσεύρετη εργασία, η κατακλυσμική επίδραση των ΜΜΕ, το «ανήκειν» σε μία εθνοτική ή μειονοτική ομάδα, καθώς και η γενικότερη κοινωνική αποδιοργάνωση. Συνθήκες που συντελούν σημαντικά στην ανάπτυξη της αρνητικής έκφρασης της εφηβείας και στην ενίσχυση της νεανικής παραβατικότητας και στην συντήρηση του φαύλου κύκλου αυτής.

3.1.2 Διάκριση στην ποινική μεταχείριση μεταξύ των ανηλίκων και ενήλικων παραβατών

Εφόσον οι νέοι καταγραφούν στην ομάδα των παραβατικών ανηλίκων, έρχονται αντιμέτωποι με τους δικαστικούς λειτουργούς και τις διατάξεις του δικαίου ανηλίκων. Ο έλληνας νομοθέτης αναγνωρίζοντας την ευαλωτότητα της ηλικιακής αυτής ομάδας έχει θεσπίσει ειδικούς κανόνες δικαίου για την ποινική αντιμετώπιση της. «Αντιμετωπίζονται έτσι οι ανήλικοι στην εποχή μας μ' ένα ξεχωριστό σύστημα κανόνων δικαίου και όχι με βάση τις γενικές ρυθμίσεις που ισχύουν για τους ενήλικες εγκληματίες. Το δίκαιο αυτό, που συνήθως ονομάζεται «Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων» ή «Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων» (Justice justice, droit penal des mineurs, jugendstrafrecht, diritto minorile), έχει πλέον αποκτήσει τις δικές του αρχές, σκοπούς και χαρακτήρα, με κύρια έμφαση στις αρχές της διαπαιδαγώγησης, της ηθικοκοινωνικής ανάπτυξης και της κοινωνικής επανένταξης του ανηλίκου» (Κουράκης: 2012: 1).

Η διακριτική αυτή μεταχείριση του νεαρού παραβάτη σε ότι αφορά την παραβατική του συμπεριφορά ακολουθεί και τις επιταγές των διεθνών συμβάσεων και κανόνων, που οι Διεθνείς οργανισμοί και Θεσμοί έχουν θεσπίσει. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά που υπάρχει στην Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο άρθρο 40. «Ορίζει συγκεκριμένα, ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει να «προσπαθούν να προάγουν τη θέσπιση νόμων, διαδικασιών, αρχών και θεσμών εφαρμοζόμενων ειδικώς στα παιδιά που είναι ύποπτα, κατηγορούμενα ή καταδικασμένα για παράβαση του ποινικού νόμου » [άρθ. 40 (3) της ΣΔΠ]. Στο πλαίσιο των ξεχωριστών ποινικών διαδικασιών για ανηλίκους, τα κράτη

ενθαρρύνονται να εξασφαλίσουν στους ανηλίκους ειδική μεταχείριση σε ξεχωριστό δικαστήριο ανηλίκων» (Liefwaard, Rap, Bolscher LL: 2016: 55).

Η διαφορετική αυτή μεταχείριση είναι διακριτή σε όλη την διαδικασία απονομής δικαιοσύνης στους ανηλίκους, από τα πρώτα στάδια ακόμα. Από τις συνθήκες κράτησης τους και την προανακριτική διαδικασία, μέχρι τον καταλογισμό της παραβατικής πράξης έως και την απόδοση της ποινής. Το τεκμήριο της ηλικίας λειτουργεί ως σημαντικό κριτήριο για την αναγνώριση του καταλογισμού μίας πράξης στον ανήλικο, επομένως δίνεται στον ανήλικο η δυνατότητα επεξεργασίας των λαθών του, επανεξέτασης της στάσης του και προσωπικής αλλαγής, μέσα από τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που του επιβάλλονται, τα οποία δεν είναι ποινές. Ακόμα οι ανήλικοι δεν νοείται να ακολουθήσουν την αυτόφωρη διαδικασία και η όποια παραβατική πράξη τους, όποιας σοβαρότητας και αν είναι, τους οδηγεί ενοποιών του Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Οι διαφορές στην νομοθεσία του δικαίου ανηλίκων και ενηλίκων είναι πολλές και σημαντικές, οι οποίες φανερώνουν το διαφορετικό πνεύμα εφαρμογής του δικαίου, η οποία οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανηλίκων, που εμπερικλείονται στην νομοθεσία και οδηγούν στην εφαρμογή των ειδικών κανόνων με στόχο την διαπαιδαγώγηση, την κοινωνική επανένταξη και την εξυπηρέτηση του συμφέροντος των ανηλίκων στο σύνολο του. Ο Κουράκης (2012) αναφέρει χαρακτηριστικά τις ιδιαιτερότητες του δικαίου ανηλίκων, περιγράφοντας ότι εκείνο, αρχικά εξειδικεύει αναφερόμενο σε συγκεκριμένα άτομα, τους ανηλίκους δράστες αξιόποινων πράξεων, θεσπίζει ιδιαίτερα αδικήματα σε ότι αφορά ανηλίκους θύματα από την μία, ενώ από την άλλη θεσμοθετεί, αν και κατ' εξαίρεση μόνο, ειδικά ποινικά αδικήματα ειδικής κατάστασης για αυτούς (όπως η απαγόρευση χρήσης αλκοόλ κάτω των 18 ετών). Έπειτα διέπεται από κάποιους ιδιαίτερους δικονομικούς κανόνες (πχ τέλεση της ακροαματικής διαδικασίας κεκλεισμένων των θυρών), βασίζεται σε ειδικές ρυθμίσεις δεσμευτικού και μη χαρακτήρα (πχ ειδικοί νόμοι, σύσταση Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, Εταιρειών Προστασίας Ανηλίκων), προβλέπει ειδικά μέτρα κυρώσεων (πχ αναμορφωτικά μέτρα), θεσπίζει ιδιαίτερο τρόπο έκτισης της ποινής (πχ ειδικά καταστήματα κράτησης) και αναθέτει σε ειδικό θεσμικό όργανο, την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, την επίβλεψη της εφαρμογής των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων που επιβάλλονται.

3.1.3 Διάκριση στην κοινωφελή εργασία μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων παραβατών

Ένα από τα αναμορφωτικά μέτρα που το Δικαστήριο Ανηλίκων δύναται να θέσει στον ανήλικο παραβάτη είναι η παροχή κοινωφελούς εργασίας σε φορείς της κοινότητας με στόχο πολλαπλό σε ότι αφορά την διαπαιδαγώγηση του και πάντοτε με γνώμονα την ευεργετική αντιμετώπιση του από τον νόμο, λόγω της ανηλικότητας. Το μέτρο αυτό είναι εξωϊδρυματικό, υλοποιείται μέσα στην κοινότητα και σε απόλυτη συνεργασία με φορείς αυτής. Είναι ένα μέτρο που εισήχθη στο δίκαιο ανηλίκων με την ψήφιση του ν. 3189/2003 και άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά.

Ένα μέτρο που είχε προηγηθεί η εφαρμογή του στους ενήλικες αλλά σε άλλο πλαίσιο και με τελείως διαφορετικό πνεύμα. «Το μέτρο αυτό δεν είναι άγνωστο στην Ελληνική έννομη τάξη αφού ήδη από ετών προβλέπεται ως εναλλακτικό τρόπος έκτισης ποινής για ενήλικες (82ΠΚ)» (Σπινέλλη: 2007: 40). Στο λόγο και τον τρόπο εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας, έγκειται και μία από τις ουσιαστικότερες διαφοροποιήσεις της εφαρμογής του νόμου σε ότι αφορά την παροχή της. Στους ενήλικες η κοινωφελής εργασία, αποτελεί ένα εναλλακτικό μέσο έκτισης της ποινής, έχει χαρακτήρα ανταποδοτικό ως προς την αρχική ποινή που αποδόθηκε προς τον ενήλικα και τροποποιήθηκε ώστε να εκτιθεί με τον τρόπο αυτό και διακατέχεται από το πνεύμα της τιμωρίας.

Αντιθέτως στους ανηλίκους η παροχή κοινωφελούς εργασίας είναι ένα από τα δώδεκα αναμορφωτικά μέτρα που ο ν. 3189/2003 ορίζει και δεν θεωρείται ποινή. Τουναντίον θεωρείται ένα από τα εξωϊδρυματικά μέτρα και υλοποιείται μέσα στην κοινότητα. Διακατέχεται από έναν συμβολικό και επανορθωτικό χαρακτήρα, ο οποίος συνίσταται στο ότι η εργασία αυτή αποτελεί ένα είδος αποκατάστασης της βλάβης που προξένησε ο ανήλικος στην κοινότητα, με την εκδήλωση της παραβατικής του συμπεριφοράς. Στοχεύει όπως όλα τα αναμορφωτικά μέτρα στην επανεξέταση της στάσης του ανηλίκου από τον ίδιο, στην επαναδιαπραγμάτευση της σχέσης του με την τοπική και ευρύτερη κοινωνία μέσα από την παροχή αυτής της εργασίας και φυσικά στην ανάληψη της προσωπικής του ευθύνης για τις όποιες συνέπειες προκλήθηκαν. «Η παροχή κοινωφελούς εργασίας αποτελεί εργασία προς όφελος της κοινωνίας και προσανατολίζεται στην ιδέα της αποκατάστασης της ζημιάς. Το μέτρο παροχής κοινωφελούς εργασίας εφαρμόζεται, όταν επιδιώκεται να συνειδητοποιήσει

ο ανήλικος την ανάγκη να αναλάβει ο ίδιος την άρση των συνεπειών του υπ' αυτού διαπραχθέντος αδικού»(Πιτσελά: 2008:196).

Η διάκριση που διαπιστώνεται και στην περίπτωση αυτή και αφορά τον διαφορετικό συλλογισμό της εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας τόσο στον λόγο απόδοσης της, όσο και στον τρόπο υλοποίησης της, μεταξύ ανηλίκων και ενηλίκων συνάδει με την προστασία του συμφέροντος του ανηλίκου από τον έλληνα νομοθέτη και την συνολική προσπάθεια εναρμόνισης με τις ευρωπαϊκές και διεθνείς επιταγές σε ότι αφορά τις κυρώσεις κατά της ανηλικότητας. «Ακόμη, ως σκοπός των ποινικών κυρώσεων για ανηλίκους τίθενται η ηθικοκοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, η διαπαιδαγώγηση και η επανένταξη του ως εποικοδομητικού μέλους της κοινωνίας, κατά τρόπο που να συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειας του και της προσωπικής αξίας (ά. 40 παρ. 1 Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού)» (Κουράκης: 2012:505).

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Έχοντας αναλύσει στα προηγούμενα κεφάλαια τον παιδαγωγικό σκοπό που το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας φέρει προς τους νεαρούς παραβάτες και πριν ακόμα γίνει παρουσίαση των ερευνητικών δεδομένων της δική τους άποψης, κρίνεται σκόπιμη η σύντομη αναφορά στις θεωρίες της κοινωνικής μάθησης και της βιοματικής εκπαίδευσης, που έχουν αρκετά κοινά σημεία με την εκπαιδευτική αξία του αναμορφωτικού μέτρου. Θεωρίες που εξηγούν και επεξεργάζονται την αμφιθυμία του νέου ατόμου να προβεί σε αλλαγές στην καθημερινότητα του και να αλλάξει τους όρους της ζωής του. «Η αμφιθυμία δεν υπερβαίνει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά υψηλού κινδύνου και αφορά γενικότερα θέματα ταυτότητας και ρόλων. Η λογική επιλογή ως εκ τούτου φαίνεται να είναι προσεγγίσεις με θεραπευτικό ύφος το οποίο στέκεται με σεβασμό απέναντι τους, δέχεται τις επιλογές και την αμφιθυμία και δεν αυξάνει την αντίσταση»(Miller W., Rollnick S, 2010). Μέσα από την αποδοχή και την διαχείριση της αμφιθυμίας, είναι δυνατή η κινητοποίηση τους και η ένταξη τους σε έναν ευρύτερο κύκλο αλλαγών.

Επίσης παραλληλίζοντας με την διαπαιδαγωγική αξία του ίδιου μέτρου, θα αναλυθούν εν συντομία, οι έννοιες της κοινωνικής ταυτότητας και της ιδιότητας του πολίτη. Και οι δύο αυτές είναι επιθυμητά αποτελέσματα μετά την περάτωση της υλοποίησης του μέτρου.

4.1 Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης

Ο άνθρωπος βρίσκεται σε μία διαρκή διαδικασία μάθησης από την στιγμή της γένεσης του μέχρι και τα βαθιά γεράματα. Η συνδιαλλαγή με το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον, το σχολείο και οι επαγγελματικές δραστηριότητες που θα αναπτύξει, συμβάλλουν τα μέγιστα στην εκπαιδευτική αυτή διαδικασία. Πολλοί θεωρητικοί ασχολήθηκαν με το θέμα της μάθησης και τους τρόπους με τους οποίους εκείνη επιτυγχάνεται, τα μέσα που χρησιμοποιεί και τα αποτελέσματα που επιφέρει στη ζωή του ατόμου.

Ο Habermas μελετώντας το σχετικό θέμα, κατηγοριοποίησε τρία είδη μάθησης. Αυτά είναι ιεραρχημένα, στην οργανική μάθηση (απόκτηση δεξιοτήτων από την συνδιαλλαγή με το άμεσο περιβάλλον), στην επικοινωνιακή μάθηση (ικανότητες που αναπτύσσονται κατά τις διαπροσωπικές σχέσεις) και στην απελευθερωτική μάθηση (όπου είναι ο μετασχηματισμός των εμπειριών σε δράσεις, επηρεασμένες όμως από τις προσωπικές απόψεις) (Rogers A.,1996). Δίνεται έτσι επομένως, μία εξελικτική πορεία στον άνθρωπο μέσα από την μαθητική διεργασία που επιτελείται κατά την απόκτηση διαφόρων ερεθισμάτων από το περιβάλλον του. Ανάλογα με την νοηματοδότηση που κάθε φορά θα κάνει σε αυτά θα υπάρξει και η αντίστοιχη δράση.

Το κοινωνικό λοιπόν περιβάλλον του ατόμου αποτελεί έναν παράγοντα έναρξης της μαθησιακής διεργασίας, καθώς παρέχει τα ερεθίσματα που τροφοδοτούν την έμφυτη τάση του να γνωρίσει τον κόσμο που τον περιβάλλει και να αποκτήσει το κοινωνικό γίνεσθαι. Ο Rotter με την θεωρία του, της κοινωνικής μάθησης, ανέδειξε ως βασική αρχή της, «ότι οι θεμελιώδεις μορφές της συμπεριφοράς που εκμαθαίνονται σε κοινωνικές καταστάσεις και είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με ανάγκες που για να ικανοποιηθούν απαιτούν την διαμεσολάβηση άλλων ατόμων» (Νιφόρα, 2007:13). Μάλιστα διέκρινε τέσσερις βασικές μεταβλητές, που την καθορίζουν. Αυτές είναι: το δυναμικό συμπεριφοράς, η προσδοκία, η αξία ενίσχυσης και η ψυχολογική κατάσταση. Η αλληλοδιαπλοκή αυτών των μεταβλητών καθορίζουν τον βαθμό και την ικανότητα της κοινωνικής μάθησης του ατόμου (Νιφόρα, 2007).

Διαμορφώνεται κατά τον τρόπο αυτό, κάθε φορά ένα στίλ συμπεριφοράς, που χαρακτηρίζει το άτομο και μέσω του οποίου επικοινωνεί με το κοινωνικό του περιβάλλον. Υπάρχουν αρκετά καταγεγραμμένα στίλ συμπεριφοράς, με διαφορετικά χαρακτηριστικά το καθένα, τα οποία συνεχώς εμπλουτίζονται και αναδιαμορφώνονται κάνοντας φανερό ότι «δεν μπορούν με κανένα τρόπο (το ίδιο όμως θεωρούμε ότι ισχύει για κάθε θεωρητικό ή εμπειρικό μοντέλο) ν' αναπαραστήσουν ή να περιγράψουν όλες τις παραλλαγές και αποχρώσεις της διαπροσωπικής συμπεριφοράς που εξαρτώνται από τις κάθε φορά διαφορετικές καταστάσεις και πλαίσια, αλλά και από τα ιδιαίτερα περιεχόμενα των εμπειριών ή βιωμάτων των επιμέρους ατόμων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση.»(Πούρκος,

2003: 106-107). Αντιθέτως επιχειρούν να εξηγήσουν την συμπεριφορά που εκδηλώνεται, μέσα όμως σε συγκεκριμένο πλαίσιο, με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Η κοινωνική ψυχολογία δέχεται τέσσερα στάδια, δια μέσου των οποίων το άτομο οργανώνει την συμπεριφορά του. Αφετηρία αποτελεί το ενδοατομικό (η προσωπική αντίληψη και αξιολόγηση των ερεθισμάτων), ακολουθεί το διατομικό (οι διατομικές διαδικασίες για την συγκεκριμένη περίπτωση), έπειτα το διομαδικό (η αντίληψη των ομάδων που το άτομο μετέχει) και τέλος το ιδεολογικό (η ερμηνεία των κοινωνιοψυχολογικών φαινομένων μέσα από κοινωνικούς κανόνες και αξίες που ισχύουν την συγκεκριμένη στιγμή και στις συγκεκριμένες περιστάσεις) (Παπαστάμου, 2001). Μέσα από αυτήν την πολύπλοκη, αλλά ταχύτατη επεξεργασία το άτομο εκδηλώνει την κοινωνική του συμπεριφορά.

Ο Bandura τέλος, είναι ο ερευνητής που προσέδωσε πολλά στην μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανθρώπου. Διατύπωσε την θεωρία της κοινωνικογνωστικής μάθησης, οι απόψεις του χαίρουν εκτίμησης και θεωρούνται η αφετηρία πολλών ερμηνειών. Ο ίδιος μίλησε για την δυνατότητα εκμάθησης των ατόμων μέσα από την μίμηση συμπεριφορών που γίνονται αντιληπτές στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Έτσι μέσα από την παρατήρηση της συμπεριφορά κάποιου άλλου, ο άνθρωπος μπορεί να διαμορφώσει και να αναπροσαρμόσει την δική του συμπεριφορά. Αυτό βέβαια δεν το κάνει μηχανικά, αλλά το φιλτράρει με τα δικά του δεδομένα, κρίνει και αξιολογεί τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς που πρόκειται να υιοθετήσει και εφόσον συμπίπτει με την δική του ιδεολογία και άποψη το αποδέχεται. Η επανάληψη των συμπεριφορών, δύναται να δημιουργήσει πρότυπα, τα οποία παίζουν επίσης σημαίνοντα ρόλο στην κοινωνική μάθηση. Ενώ το άτομο κινητοποιείται να προβεί σε αλλαγές συμπεριφορών ή στην ανάπτυξη νέων μέσα από αυτήν την διαδικασία. Ως κίνητρο βέβαια μπορεί να θεωρηθεί κάθε στοιχείο που διεγείρει την αλλαγή και δύναται να κατηγοριοποιηθεί σε μία από τις τρεις κατηγορίες κινήτρων - το εξωγενές κίνητρο, το ενδογενές κίνητρο ή το κίνητρο αυτό-ενίσχυσης - ανάλογα με τον τρόπο που προκαλείται, αξιολογείται και επενεργεί στον άνθρωπο. (Παπά, 2015, Κολιάδης, 2006).

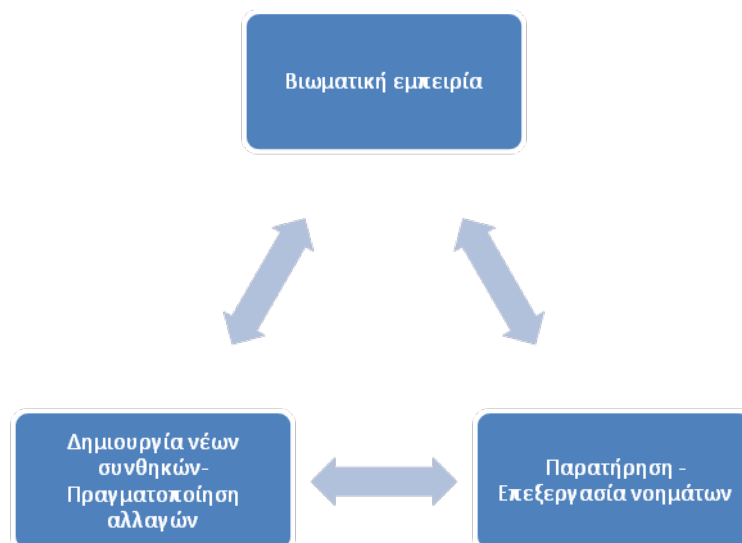
4.2 Τα οφέλη της βιωματικής εκπαίδευσης

Η διαδικασία της μάθησης είναι ενεργή και συνυφασμένη με όλες τις πτυχές της ανθρώπινης ζωής, όπου το βίωμα που αναπτύσσεται σε κάθε φάση αυτής,

αποτελεί εκπαιδευτικό εργαλείο. Η αξία του βιώματος ως εκπαιδευτικό εργαλείο, αναλύθηκε και μελετήθηκε από πολλούς θεωρητικούς σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Σχετίστηκε κύρια με την εκπαίδευση ενηλίκων και την μη τυπική εκπαιδευτική διαδικασία, της οποίας το περιεχόμενο, θεωρείται ότι σχετίζεται περισσότερο με την ζωή, από ότι με το παραδοσιακό σχολικό πρόγραμμα, ενώ οι διεργασίες της χαρακτηρίζονται από την αλληλεπίδραση και την συμμετοχή παρά την καθοδήγηση (Rogers A., 1996). Η διαδικασία που ακολουθείται οδηγεί τα άτομα μέσα από το βίωμα και την εμπειρία, συμμετέχοντας ενεργά στην διαδικασία, να αποκτήσουν γνώσεις, να εξελιχθούν, να διευρύνουν την φάρετρα των επιλογών τους, ώστε με δική τους πρωτοβουλία πλέον να μπορέσουν να ελέγξουν αποτελεσματικότερα τις πτυχές της ζωής τους και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες για αυτούς στο άμεσο και έμμεσο κοινωνικό τους περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον Kolb(1984) και την θεωρία που ανέπτυξε, όπως φαίνεται και στο σχήμα 1, η εμπειρική μάθηση ακολουθεί μία κυκλική πορεία, η οποία έχει πέντε στάδια, τα οποία θα μπορούσαν να συμπτυχθούν σε τρία χαρακτηριστικά σημεία, που το άτομο διαδοχικά ακολουθεί. Σε όποιο από τα τρία αυτά σημεία του κύκλου και εάν το άτομο συναντήσει την εμπειρική μάθηση, τα αποτελέσματα θα είναι και πάλι, η επαναξιολόγηση της πορείας του και φυσικά οι όποιες αναπροσαρμογές αυτής (Κοσκινιάδου, 2008, Τριλίβα, Αναγνωστοπούλου, 2008).

Σχήμα 1: Διαδικασία Εμπειρικής μάθησης

Ο Edgar Dale (1969) διατύπωσε την θεωρία της “πυραμίδας της εμπειρίας” προσπαθώντας να ταξινομήσει την επίδραση των μαθησιακών δραστηριοτήτων σε παραλληλισμό πάντοτε με την καθημερινή ζωή. Στην βάση τοποθέτησε τις εμπειρίες της καθημερινότητας του ατόμου που βιώνει, χρησιμοποιώντας όλες τις αισθήσεις του, ενώ στην κορυφή τοποθέτησε μαθησιακές δραστηριότητες που δεν απαιτούν την συναισθηματική του εμπλοκή (Τριλίβα, Αναγνωστοπούλου, 2008). Μια προσαρμοσμένη εκδοχή της “πυραμίδας της εμπειρίας”, αποτυπώνεται στο σχήμα 2 που ακολουθεί.

Σχήμα 2: Προσαρμοσμένη παρουσίαση της “πυραμίδας της εμπειρίας”

Κύριο λοιπόν χαρακτηριστικό στην θεωρία αυτή αποτελούν η συναισθηματική νοημοσύνη των ανθρώπων, αναγκαίο συστατικό της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς η κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου, που συμβάλουν στην καλύτερη αφομοίωση των νοημάτων που αναπτύσσονται από τα ερεθίσματα που του δίδονται.

Μελετώντας την διαχείριση του συναισθήματος και πως αυτό επηρεάζει την μάθηση του ατόμου ο Carl Rogers (2006) ανέλυσε την δυνατότητα της μάθησης μέσα από μία θεραπευτική σχέση, όπου το βίωμα και το συναίσθημα αλληλοδιαπλέκονται κάθε στιγμή. Μιλώντας για την ψυχοθεραπευτική διαδικασία και μέσα από τις σχετικές μελέτες που έκανε για αυτήν, διατύπωσε την έννοια της σημαντικής

μάθησης, που είναι εκείνη που κάνει την διαφορά, όπου πέρα από την συσσώρευση γνώσεων και γεγονότων, μαθαίνει τον άνθρωπο να βλέπει τον εαυτό του διαφορετικά, να επιδιώκει την αλλαγή, να κάνει προσωπικές επιλογές και να τις υποστηρίζει. Παράλληλα έχει την δυνατότητα μέσα από σχετικές προσομοιώσεις και ταυτίσεις, να αναγνωρίσει τις δυνάμεις και τα συναισθήματα του, ώστε να είναι σε θέση να διαπραγματευτεί καλύτερα την οποία αλλαγή στην ζωή του. (Rogers, 2006).

Το βίωμα λοιπόν σε κάθε μία από τις παραπάνω θεωρίες αποτελεί το εφαλτήριο της δημιουργίας γνώσης, καθώς ο καθένας ανάλογα με τα νοήματα που δίνει και τα συναισθήματα που έχει για όσα διαδραματίζονται γύρω του, τα εξωτερικά ερεθίσματα και τις επιδράσεις που δέχεται, έχει την δυνατότητα να αναδιαμορφώσει την δική του συμπεριφορά. Σε κάθε επαφή με μία διαφορετική συνθήκη, το άτομο έχει την ευκαιρία να αποκτήσει την σημαντική γνώση, που θα συμβάλλει στην αλλαγής της στάσης του στην καθημερινότητα του και στην επαναξιολόγηση των όρων της ζωής του.

4.3 Η καλλιέργεια της κοινωνικής ταυτότητας

Μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης, η οποία αρχίζει από την βρεφική ακόμα ηλικία, τα άτομα αρχίζουν σταδιακά να χτίζουν την κοινωνική τους ταυτότητα και να νιώθουν μέλη ενός ευρύτερου συνόλου. Την κοινωνική ταυτότητα θα μπορούσαμε να ερμηνεύσουμε μέσα από τον ορισμό που ο Taifel δίνει, ως «τη γνώση του ατόμου ότι είναι μέλος μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (ή ομάδων)», παρατηρώντας όμως ότι αυτή « συνοδεύεται από την συναισθηματική και αξιολογική σημασία αυτής της υπαγωγής» (Taifel, 1981: 255). Διαπιστώνοντας έτσι ότι η ένταξη σε μία ομάδα δεν αρκεί για να οικοδομηθεί η κοινωνική ταυτότητα του ατόμου, αλλά αντιθέτως χρειάζεται και η προσωπική ιδιοσυγκρασία του, η οποία θα τον ωθήσει να ενταχθεί στην ομάδα αυτή και να αποκτήσει την ιδιότητα του μέλους της. Στην συνέχεια, μέσα στους κόλπους της, θα αναπτύξει μία συγκεκριμένη συμπεριφορά, θα αναλάβει συγκεκριμένους ρόλους και θα οικειοποιηθεί όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Μέσα στην κοινωνία υπάρχουν πολλές κατηγοριοποιήσεις που μπορεί να φέρει το άτομο, ανάλογα με το φύλο, την τάξη, την φυλή, την θρησκεία κ.τ.λ., οι οποίες είναι ικανές να τον θέσουν ως μέλος μίας διαφορετικής ομάδας. Καθεμία λοιπόν από αυτές τοποθετεί το άτομο σε μία έσω-ομάδα και ταυτόχρονα το

διαχωρίζει από τις υπόλοιπες, που αποτελούν τις έξω-ομάδες, από τις οποίες αυτό αποκλείεται. Τα μέλη της έχουν ομοιότητες μεταξύ τους και διαφορές με τα μέλη των υπόλοιπων ομάδων, οι οποίες τονίζονται. Αυτή η διάκριση μεταξύ εαυτού και του άλλου αποτελεί αναγκαίο βήμα για την κοινωνικοποίηση, θέτοντας το πλαίσιο και τους κανόνες αυτής και συμβάλλοντας στην διαφοροποίηση του ατόμου από τους άλλους. Η αυτο-αντίληψη και η αυτο-εκτίμηση διαμορφώνονται μέσα από το πρίσμα της κοινωνικής σύγκρισης με τους υπολοίπους, ενώ είναι αναγκαίες για την αντίληψη της σχέσης που το άτομο θα διαμορφώσει με τον εαυτό του, η οποία σαφώς επηρεάζεται τόσο τον ίδιο, όσο και από τους «σημαντικούς άλλους» (Νόβα-Καλτσούνη, 1996).

Έτσι λοιπόν παρόλο που το ζήτημα διαμόρφωσης της κοινωνικής ταυτότητας είναι πολυδιάστατο και πολυπρισματικό, αναφέρεται κύρια στην ατομική αντίληψη για τον εαυτό και τα προσωπικά χαρακτηριστικά που αυτός φέρει, εντασσόμενος σε μία κοινωνική ομάδα. Παράλληλα θίγει το θέμα των εσωτερικών και εξωτερικών ορίων, ανάμεσα στα δίπολα που τίθενται στην κοινωνία. Δίπολα όπως το όμοιο και το διαφορετικό, ο εαυτός μου και οι άλλοι, το οικείο και το ξένο, το γνωστό και το άγνωστο κ.τ.λ. (Δραγώνα, 2001). Η ανάδειξη αυτών των χαρακτηριστικών, σε συνδυασμό με την τοποθέτηση και τον σεβασμό των προσωπικών του ορίων συντελούν στην ανάπτυξη της κοινωνικής διάστασης της ταυτότητας του ατόμου, συμβάλλοντας στην διαδικασία ένταξης του στο κοινωνικό περιβάλλον, που τον περιβάλλει.

Η ανάγκη ύπαρξης εντός του κοινωνικού ιστού και απόκτησης μίας θέσης που χαίρει σεβασμού και εκτίμησης μέσα σε αυτό, κινητοποιεί τα άτομα να δρουν έτσι ώστε να εξασφαλίσουν μία θετική κοινωνική ταυτότητα και να βελτιώνουν σταδιακά την αυτοεικόνα τους στο πλαίσιο αυτής. Έτσι δημιουργείται μία αλληλένδετη σχέση του ατομικού και του κοινωνικού, όπου το ένα αναπαράγεται εξαιτίας του άλλου στο συνεχές. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ενσωμάτωση και η προσαρμογή του ανθρώπου στην κοινωνία.

4.4 Η ενίσχυση της ιδιότητας του πολίτη

Στις μέρες μας, όπου κυρίαρχες ιδεολογίες και αντιλήψεις για το κοινωνικό γίνεσθαι καθώς και αρκετοί θεσμοί διέρχονται κρίση, τα άτομα φαίνεται να έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους τόσο στον εαυτό τους, όσο και στην κοινωνία. «Ένα νέο

στοιχείο της σημερινής μορφής του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η αστάθεια και η ανασφάλεια που επικρατεί στην κοινωνία. Οι κοινωνικά αποκλεισμένοι διανύουν όλα τα στάδια του κοινωνικού αποκλεισμού όπως άνεργοι, φτωχοί, απομονωμένοι απ' το οικογενειακό ή συγγενικό περιβάλλον, άστεγοι κ.λπ. Κατά συνέπεια είναι εκτός πραγματικότητας να κάνουμε λόγο για «ενεργούς» πολίτες ή για συμμετοχή τους στα κοινωνικά προβλήματα. Αυτό συμπεραίνεται απ' το γεγονός ότι όλες οι ομάδες που θεωρούνται αποκλεισμένες έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την απομάκρυνση τους από τους κύριους μηχανισμούς της επικοινωνίας.» (Ρούσκας, 2000:49).

Ιδιαίτερα οι νέοι έχουν βαθύτατα πληγεί από την ρευστότητα που συνολικά επικρατεί. «Οι ιδεολογικοί φορείς εκφράζουν ετερογενή συστήματα αξιών, πρότυπα και ρόλους τα οποία έρχονται σε αντίθεση με τις παραδοσιακές αξίες. Ο έφηβος, ως ευαίσθητος δέκτης των αλλαγών αυτών, βιώνει καταστάσεις που μεγεθύνουν τα εσωτερικά διλήμματα και τις ενδογενείς συγκρούσεις του, με αποτέλεσμα μερικές φορές να οδηγείται σε πράξεις μη κοινωνικά αποδεκτές, που μπορεί να εκτείνονται από προκλητικές αλλαγές στην εμφάνιση και την συμπεριφορά έως και ποινικά επιλήψιμες» (Δελαβέκουρα, 2012: 19). Έτσι η κοινωνική ταυτότητα που έχει καλλιεργηθεί στο άτομο από πολύ μικρή ηλικία φθίνει και αδυνατεί να βοηθήσει στην ομαλή κοινωνικοποίηση του. Το όραμα του σχολείου, ως έναν μικρόκοσμο της κοινωνίας, που «οι ρόλοι που αποδίδονται και υιοθετούνται απ' τους ανήλικους μαθητές, δεν διαφέρουν πολύ απ' τους κοινωνικούς ρόλους, που θα κληθούν να «παίξουν» στην ευρύτερη κοινωνία ως ενήλικες οριοθετώντας μ' αυτό τον τρόπο, και το μέλλον τους» (Γεωργούλας, 2010: 41), και αυτό φαίνεται να φθίνει. Το αποτέλεσμα είναι λοιπόν, σήμερα κάθε άλλο παρά ποτέ, να είναι αναγκαία η πρόκληση συζήτησης για την ιδιότητα του πολίτη και την επαναδιαπραγμάτευση της.

Η διαπραγμάτευση αυτή θα ξεκινήσει με την παραδοχή ότι «οι ταυτότητες δεν είναι στατικές ή σταθερές αλλά μάλλον ανασχηματίζονται διαρκώς μέσα από τις εμπειρίες μας και τις σχέσεις μας. Υπάρχουν πολλαπλές όψεις στην ταυτότητα μας, κάποιες από τις οποίες είναι δύσκολο ή αδύνατο να αλλάξουν (λ.χ. το φύλο, η εθνότητα). Ενώ άλλες μπορεί να είναι εύπλαστες ή επιδεκτικές τροποποίησης (λ.χ. βασικές αξίες, πολιτικά πιστεύω, αίσθηση προσωπικής αξίας σε σχέση με την ευφυΐα, τα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, τα ταλέντα, την ομορφιά κ.τ.λ.)»(Γκοτοβός, 1990:63). Η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι αυτή που θα ευνοήσει τις αμοιβαίες επιδράσεις, μέσα από την ανταλλαγή στοιχείων που ικανοποιούν τις βασικές βιολογικές και

κοινωνικό- πολιτισμικές ανάγκες, συμβάλλοντας έτσι στην αναδόμηση της κοινωνικής υπόστασης του ατόμου και στην καλλιέργεια ενός κλίματος εμπιστοσύνης.

Ένα κλίμα ικανό να δημιουργήσει την συνθήκη που το άρθρο 25.1 του Συντάγματος αναφέρει « τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου τελούν υπό την εγγύηση του κράτους». Το άρθρο που επικυρώνει τις δύο βασικές ιδιότητες του ατόμου, την ιδιωτική και την πολιτική, όπου από την καθεμία απορρέουν σαφείς δικαιώματα και υποχρεώσεις, αλλά και την τρίτη ιδιότητα του ατόμου, εκείνη του μέλους του συνόλου που γεννά εξίσου δικαιώματα και υποχρεώσεις και δεν αναιρεί καμία από τις άλλες δύο. Τοποθετώντας στον άνθρωπο στο τρίπτυχο της ζωής του στην κοινωνία, ως ιδιώτης, ως πολίτης και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου. (Ρούσκας, 2000).

Δεύτερο Μέρος

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η παρουσίαση της έρευνας

5.1 Σκοπός -Στόχοι

Η παρούσα εργασία στόχο έχει να μελετήσει τον τρόπο υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της παροχής κοινωφελούς εργασίας στους ανηλίκους και νεαρούς ενήλικες, κατόπιν δικαστικής απόφασης που εξέδωσε το Μονομελές και Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο εκείνοι αντιλαμβάνονται το αναμορφωτικό αυτό μέτρο. Η κοινωφελής εργασία είναι ένα από τα νεωτεριστικά μέτρα που εισήγαγε ο Ν. 3189/2003, ο οποίος έδωσε άλλη κατεύθυνση, πιο σύγχρονη και επανορθωτική, στην ποινική μεταχείριση των ανηλίκων. Η εφαρμογή του νόμου έγινε σταδιακά και άρχισε να εφαρμόζεται στην χώρα μας μόλις το έτος 2007 (βλ. πίνακα). Η πρακτική εφαρμογή του για αρκετά χρόνια ήταν άτυπα, σε πειραματικό στάδιο, καθώς ότι αφορούσε τον τρόπο υλοποίησης του ήταν αδιαμόρφωτο, εμπειρικό, και διαμορφώνονταν κατά την προσπάθεια υλοποίησης του από τους επιμελητές ανηλίκων, οι οποίοι πρόσθεταν ένα νέο στοιχείο κάθε φορά που την εφαρμόζαν. Μάλιστα το πλαίσιο εφαρμογής του μέχρι πρόσφατα ήταν αδιαμόρφωτο, με πολλά κενά και ασάφειες.

Όλες αυτές οι δυσκολίες έκαναν δυσχερή την εφαρμογή του μέτρου και σε πολλές περιπτώσεις οδήγησαν στην αποφυγή της απόδοσης του από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Η μελέτη λοιπόν αυτών των δυσκολιών και η καταγραφή των παραγόντων που απαιτούνται για την εφαρμογή του μέτρου, αποτελεί έναν σημαντικό στόχο της εργασίας αυτής, καθώς θεωρούμε ότι θα συμβάλει στην ουσιαστική αξιολόγηση των ευεργετικών ή μη αποτελεσμάτων, που η κοινωφελής εργασία έχει στην διαδικασία διαπαιδαγώγησης και σωφρονισμού των ανηλίκων και νεαρών ενηλίκων.

Για την ορθότερη αξιολόγηση της μετενέργειας που επιφέρει η επιβολή αυτού του αναμορφωτικού μέτρου, είναι ακόμα σημαίνων να ερευνηθεί ο αντίκτυπος που έχει προκληθεί στα άτομα εκείνα, στα οποία τους έχει επιδικαστεί το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας. Είναι ιδιαίτερα λοιπόν σημαντικό να δοθεί λόγος

στους ίδιους τους ανηλίκους, να ακουστεί η άποψη τους σχετικά με το πώς νοηματοδοτούν την εμπειρία τους αυτή, τι αντίκτυπο είχε στην ζωή τους και αν τους ωφέλησε. Μέσα από αυτήν την σφαιρική και διεξοδική έρευνα σε ότι αφορά την κοινωφελή εργασία, τελικός μας στόχος είναι να αποδειχθεί αν επιτελεί τον ευεργετικό ρόλο της προς τους ανηλίκους, αν συμβάλει στην αποκατάσταση της όποιας βλάβης προς την κοινωνία και το θύμα, αν προασπίζει τα δικαιώματα του ανηλίκου και φυσικά αν επιτυγχάνει τον παιδαγωγικό και επανορθωτικό ρόλο που της έχει αποδοθεί ως εναλλακτική ποινή μεταχείρισης των ανηλικών παραβατών.

Ποιο συγκεκριμένα μέσα από την εργασία αυτή επιχειρείτε να μελετηθεί η κοινωφελής εργασία ως ένα από τα 12 αναμορφωτικά μέτρα ποινικής μεταχείρισης των ανηλικών, μέσα από την διεξοδική έρευνα και την απάντηση των επιμέρους ερωτημάτων:

1. Ποιος είναι ο τρόπος μεταχείρισης της ανήλικης παραβατικότητας στην Ελλάδα και πως εφαρμόζεται η κοινωφελής εργασία, ως αναμορφωτικό μέτρο από το Δικαστήριο Ανηλίκων;
2. Πως μπορεί να συμβάλει η κοινωφελής εργασία στην μείωση της υποτροπής και την διαπαιδαγώγηση των ανηλικών παραβατών;
3. Πως προασπίζεται τα δικαιώματα του ανηλίκου σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις και το σύνταγμα;
4. Ποια είναι η εκτίμηση του ανήλικου παραβάτη για την απόφαση που εκδόθηκε για εκείνον από το Δικαστήριο Ανηλίκων;
5. Τι αντίκτυπο είχε στα άτομα που έχει εφαρμοστεί το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, στην προσωπική και κοινωνική τους ζωή, σύμφωνα πάντα με την δική τους κριτική ματιά;

Μέσα από αυτήν την αναζήτηση των ενδείξεων για τον τρόπο υλοποίησης, τον ρόλο που επιτελεί και τον αντίκτυπο που επιφέρει, θα μπορέσει ο ερευνητής να αξιολογήσει την αποδοτικότητα και την ευεργετική επίδραση που το μέτρο αυτό έχει στους ανηλίκους παραβάτες και το εάν τελικά επιτελεί τον σκοπό του.

5.2 Ερευνητικές Προσδοκίες

Πριν όμως από τη παρουσίαση της έρευνας που διεξήχθη και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί η ιδιαιτερότητα

του προς έρευνα πληθυσμού, ο οποίος αναφέρεται στο ελληνικό ποινικό δίκαιο ως ανήλικος παραβάτης. Έναν πληθυσμό ευαίσθητο και πολύπαθο, που χρίζει ειδικής μεταχείρισης και προσέγγισης. «Αποτελεί, πλέον, κοινό τόπο στην εποχή μας ότι οι ανήλικοι δεν είναι «μικρογραφίες ενηλίκων» (homunculi, δηλ. μικροί άνθρωποι), αλλά άνθρωποι, με ξεχωριστή, αναπτυσσόμενη προσωπικότητα και με ιδιαίτερες ανάγκες, προπάντων ως προς τον τρόπο μεταχείρισης τους, ιδίως μάλιστα όταν τελούν αξιόποινες πράξεις» (Κουράκης, 2012: 1). Επίσης είναι σημαντικό να γίνει η επισήμανση σχετικά με την ιδιαιτερότητα του θέματος που ερευνάται, που αποτελεί μία επιπλέον πρόκληση στην απόδειξη των ερευνητικών προσδοκιών. Προσδοκία της ερευνητριας αποτελεί, να μπορέσει να αποτυπωθεί η εμπειρία των ατόμων που υλοποίησαν το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, φωτίζοντας όλες τις επιμέρους πτυχές του και φυσικά παρουσιάζοντας τυχόν δυσκολίες ανταποκρινόμενοι στην ερευνητική διαδικασία.

Αναγκαία προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της έρευνας αυτής και την διεξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων είναι ακόμη, η αποκρυπτογράφηση των προσωπικών εντυπώσεων και της προσωπικής εκτίμησης των ανηλίκων παραβατών, για το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, που θα πραγματοποιηθεί μέσα από την λήψη των συνεντεύξεων. Θα είναι το δείγμα ικανοποιητικό για να διεξαχθούν συμπεράσματα ικανά να συμβάλλουν στην αξιολόγηση του μέτρου; Προσδοκία της έρευνας επίσης αποτελεί να πραγματοποιηθεί μία ενεργή συζήτηση με τους ανηλικούς αυτούς σχετικά με τα δικαιώματά τους και την προάσπιση αυτών κατά την διάρκεια της υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου, δίνοντας του μία άλλη διάσταση.

Σημαντικό είναι τέλος να διαπιστωθεί η σημαντικότητα της κοινωνικής εργασίας για την μελλοντική ζωή των ατόμων που την υλοποίησαν, μέσα από την ανάδειξη της πορείας την οποία έχουν ακολουθήσει μετά από την ακροαματική διαδικασία. Εάν δηλαδή, μέσα από την συνολική εμπειρία αυτή, μπορεί άραγε να οικοδομηθεί μια ισορροπημένη σχέση με την κοινωνία, που θα είναι ευεργετική για τον ανήλικο παραβάτη, που θα τον ενεργοποιήσει να κάνει αλλαγές στην ζωή του και θα συμβάλει ως κίνητρο στην διαμόρφωση ενός διαφορετικού προσωπικού πλάνου ζωής. Σημαντικοί παράγοντες που δεν μπορούν να απαλειφθούν στην αξιολόγηση αυτή, φαίνεται να είναι η ηλικία που συνέβη η παραβατική πράξη, η ίδια η πράξη, η ιδιαιτερότητα της κοινωνικής ομάδας στην οποία τα άτομα αυτά ανήκουν, όπως και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Μένει να διαπιστωθεί μέσα από την ερευνητική

διαδικασία πόσο οι παράγοντες αυτοί έπαιξαν κάποιο ρόλο στην ερμηνεία της εμπειρίας που είχαν οι ανήλικοι και οι νεαροί ενήλικες κατά την υλοποίηση της κοινωφελούς εργασίας.

6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε

6.1 Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας είναι νέοι και νέες, ενήλικες πια όλοι τους, που είχαν κατά το παρελθόν τελέσει αξιόποινες πράξεις, για τις οποίες τους επιβλήθηκε το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας. Το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, είτε τους επιβλήθηκε για υποθέσεις τους, που εκδικαστήκαν από το Μονομελές και Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας και της επαρχίας και τους επιβλήθηκε το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, όπως ορίζεται και περιγράφεται στον Ν. 3189/2003, το οποίο υλοποιήθηκε υπό την επίβλεψη της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων της Αθήνας, είτε τους επιβλήθηκε ως προδικαστικός όρος από την Εισαγγελία Ανηλίκων. Στην πρώτη φάση επιλογής του δείγματος, τα βασικά κριτήρια για την συμμετοχή τους στην έρευνα ήταν ότι τους είχε τεθεί το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας και ότι η υλοποίηση αυτής επιβλέπονταν από την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων της Αθήνας.

Η ηλικιακή ομάδα του δείγματος ήταν αρκετά διευρυμένη, καθώς ο στόχος της έρευνας ήταν να συμμετάσχουν σε αυτήν νέοι και νέες, που έχουν ολοκληρώσει την εφαρμογή του μέτρου τους και κατά το δυνατόν σε παρελθόντα χρόνους, ώστε να είναι σε θέση να αποτιμήσουν τον αντίκτυπο που το αναμορφωτικό αυτό μέτρο, είχε στην ζωή τους. Το αποτέλεσμα αυτής της παραδοχής, ήταν η έρευνα να πραγματοποιηθεί τελικά σε νεαρούς και νεαρές ενήλικες. Επομένως οι νέοι και οι νέες που συμμετείχαν ήταν μεταξύ 18 έως και 27 ετών. Στο σύνολο του δείγματος, που ήταν 10 νεαρά άτομα, οι εννέα ήταν άνδρες με ηλικίες που κυμαίνονταν από 18 έως 27 ετών και η μία γυναίκα που ήταν 22 ετών, διαφορετικών εθνικοτήτων, παραβατικών πράξεων και βαρύτητας αυτών και εκπαιδευτικού επιπέδου. Ακόμη το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που συμμετείχαν ανήκουν στο αντρικό φύλο, καθώς υπερεκπροσωπείται στο ποινικό σύστημα των ανηλίκων, με το γυναικείο φύλο να έχει γενικότερα πολύ μικρότερα ποσοστά συμμετοχής σε ότι αφορά τις

παραβατικές πράξεις στο σύνολο τους και ακόμα πιο μικρή συμμετοχή στο ειδικό αυτό δείγμα της έρευνας αυτής. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι για τους περισσότερους από τους συμμετέχοντες, οι υποθέσεις τους έχουν εκδικαστεί σχεδόν μία τριετία πριν από την διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι η επιλογή του δείγματος ήταν τυχαία από το σύνολο των ατόμων που τους έχει επιβληθεί το σχετικό αναμορφωτικό μέτρο από αρχής γενομένης το έτος 2003, οπότε και εισήχθη αυτό στο δίκαιο ανηλίκων και αποτέλεσε επιλογή στην απονομή δικαιοσύνης στους ανηλίκους από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Ενώ προκειμένου την επιλογή για την συμμετοχή τους στην έρευνα, ακολουθήθηκαν οι βασικοί παράμετροι που τέθηκαν αρχικά κατά την πρώτη φάση της επιλογής τους, αλλά και η εξίσου σημαντική παράμετρος που ουσιαστικά ήταν εκείνη που οριστικοποίησε την συμμετοχή τους σε αυτήν την ερευνητική διαδικασία, η οποία δεν ήταν άλλη από την πρόθεση τους να συμμετάσχουν σε αυτήν και τελικά την συναίνεση τους.

6.2 Η διαδικασία

Η έρευνα που διενεργήθηκε με την συνέντευξη από την ερευνήτρια, στους νέους και στην νέα που συμμετείχαν σε αυτήν, αφού όμως είχαν προηγηθεί όλα τα απαραίτητα στάδια που προηγούνται της συνέντευξης. Είχε δηλαδή προηγηθεί, από το αρχικό ακόμα στάδιο, η διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων που θα αναπτυχθούν στην παρούσα εργασία και η δημιουργία ενός οδηγού που θα ακολουθούνταν στην συνέντευξη, ώστε να διερευνηθούν τα ερωτήματα προς εξερεύνηση. «Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει ένας πρότερος σχεδιασμός της συνέντευξης που θα ακολουθήσει και των ερωτήσεων που θα διατυπωθούν, σύμφωνα με αυτά που η βιβλιογραφία και η εμπειρία έχει δείξει. Η διεθνής βιβλιογραφία υπογραμμίζει ότι η επιλογή της τεχνικής που θα χρησιμοποιηθεί και ο τρόπος υποβολής των ερωτήσεων παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάκληση των πληροφοριών από τον ανήλικο»(Θεμελή, 2014: 93).

Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκαν οι απαιτούμενες διοικητικές ενέργειες, προκειμένου να δοθεί η σχετική άδεια για την προσέγγιση των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα. Αρχικά λοιπόν έγινε επίσημο αίτημα αδειοδότησης στην Διεύθυνση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας, Τμήμα Επιμελητών Ανηλίκων αναφορικά με τον έλεγχο στα αρχεία της, την

αναζήτηση των ατόμων που έχουν συνεργαστεί με την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων της Αθήνας κατ' εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της κοινοφελούς εργασίας και στην συνέχεια η πρόσκληση τους να συμμετέχουν στην ερευνητική διαδικασία. Το ίδιο αίτημα δια της Προϊσταμένης της Διεύθυνσης Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας και Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας, απευθύνθηκε και στην Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προκειμένου να υπάρχει και η δική τους έγκριση για την διενέργεια της έρευνας, καθώς η Διεύθυνση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας, υπάγεται σε αυτήν. Η έρευνα εντέλει ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2017, μετά την σχετική έγκριση που δόθηκε από την σχετική τόσο από την Διεύθυνση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που ήταν αρμόδια για την έκδοση της, όσο και από την Διεύθυνση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής Αθήνας. Διήρκησε 2 μήνες και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2017.

Μετά την έκδοση της σχετικής άδειας και κατόπιν σχετικής συνεννόησης με τους ανηλίκους και τους γονείς τους, καθορίστηκαν τα ραντεβού με στόχο την επικείμενη συνέντευξη. Η έρευνα διεξήχθη στο μεγαλύτερο μέρος της, στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας στο γραφείο της επιμελήτριας ανηλίκων και ερευνήτριας της παρούσας έρευνας. Ένα μέρος των συνεντεύξεων, 3 στον αριθμό, πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά, καθώς υπήρξαν ουσιαστικές δυσκολίες για την πραγματοποίησή της κατ' ιδίαν συνάντησης και συνέντευξης. Ο ένας νέος από αυτούς έχει μετοικήσει μόνιμα σε χώρα του εξωτερικού από την οποία και κατάγεται και ήταν αδύνατη η συμμετοχή του με άλλο τρόπο στην έρευνα και οι δύο άλλοι νέοι παρουσίασαν προσκόμματα που αφορούσαν αυξημένες επαγγελματικές τους υποχρεώσεις, που έκανε αδύνατο για αυτούς να προσέλθουν στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Αθηνών για να δώσουν την συνέντευξη τους. Το ίδιο δύσκολο τους ήταν να πραγματοποιηθεί η συνάντηση αυτή σε άλλη τοποθεσία.

Λόγω της προθυμίας τους όμως να συμμετάσχουν στην έρευνα δεν κρίθηκε σκόπιμο να απορριφθούν. «Γνωρίζοντας βέβαια τις δυσκολίες και τους κινδύνους που έχει μία τηλεφωνική συνέντευξη καθώς η συνέντευξη είναι μία κοινωνική κατάσταση, στις τηλεφωνικές συνεντεύξεις η απουσία των ουσιαστικών κοινωνικών στοιχείων μπορεί να υπονομεύσει τη βασική διεξαγωγή της συνέντευξης και κατά

συνέπεια την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της»(Cohen, L., Manion, L. και Morrison K., 2007: 209). Το ρίσκο πάρθηκε μένοντας προσηλωμένοι στην έρευνα που διεξάγονταν και τους σκοπούς αυτής, επικεντρώνοντας στο θετικό στοιχείο των συνεντεύξεων αυτών, των πλουραλισμό των απόψεων στο προς έρευνα θέμα και την ποικιλία των απαντήσεων. «Αναγνωρίζοντας ότι, οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις έχουν τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία τους, και η χρήση τους πρέπει να διέπεται από το κριτήριο της καταλληλότητας για το σκοπό. Τείνουν να είναι συντομότερες, περισσότερο εστιασμένες και χρήσιμες για επαφή με πολυάσχολους ανθρώπους» (Cohen, L., Manion, L. και Morrison K., 2007: 211). Υπό την σκέψη αυτή έγιναν αποδεκτές και αφού τους εξηγήθηκε ο σκοπός και τα χαρακτηριστικά της έρευνας, τους τέθηκαν οι ερωτήσεις. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι ακολουθήθηκε ο οδηγός συνέντευξης κανονικά, όπως και στις κατ' ιδίαν συνεντεύξεις.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι πριν από την ερώτηση σχετικά με την εξασφάλιση της συναίνεσης των νεαρών για να συμμετάσχουν στην ερευνητική αυτή διαδικασία, υπήρχε πρότερη ενδελεχή ενημέρωση τους σχετικά με το θέμα και τον σκοπό της έρευνας, το απόρρητο που θα τηρηθεί σε ότι αφορά τα προσωπικά τους στοιχεία, καθώς και την τήρηση της ανωνυμίας τους σε σχέση με την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων. Η εξασφαλιστεί της συγκατάθεσης τους ήταν προφορική, καθώς δεν κρίθηκε σκόπιμο να είναι έγγραφη. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η συμβολή των επιμελητών ανηλίκων που συνεργάζονταν με τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα και έκαναν την πρώτη τηλεφωνική επικοινωνία, ώστε να υπάρχει μία διασύνδεση των νεαρών με την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων και την ερευνήτρια, η οποία στην συνέχεια έκανε την τηλεφωνική επικοινωνία, όπου και καθορίζονταν το ραντεβού για την διενέργεια της συνέντευξης. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπήρχε και παράλληλη προφορική ενημέρωση των γονέων τους για την έρευνα και τον σκοπό διεξαγωγής της.

Η προετοιμασία αυτή βοήθησε στην ενεργή συμμετοχή των ανηλίκων στην συνέντευξη που ακολούθησε και στην ευχέρεια με την οποία έγινε το μοίρασμα των εμπειριών τους. Εξάλλου είναι πρωταρχικό μέλημα του συνεντευκτή να διαμορφώσει όλες τις συνθήκες που απαιτούνται ώστε να δημιουργηθεί ένα κλίμα φιλόξενο ανάμεσα στον ίδιο και τον ερωτώμενο, ικανό να ξεκλειδώσει τις αναστολές του και να τον βοηθήσει να μιλήσει για αυτήν την δύσκολη για εκείνον περίοδο εκτιμώντας όσο πιο ειλικρινά γίνεται την δυναμική που αυτή είχε και τις συνέπειες της στην ζωή

του. Ιδιαίτερα δε για ένα τόσο ευαίσθητο θέμα που η έρευνα αυτή διαπραγματεύεται, όπου θα πρέπει το άτομο να αξιολογήσει ενδοσκοπικά την εμπειρία του αυτή και στην συνέχεια να μπορέσει να την διατυπώσει στον ερευνητή. «Ο ρόλος του ερευνητή είναι επιφορτισμένος αρκετά, καθώς θα πρέπει να κάνει χρήση διάφορων τεχνικών με στόχο να έχει το καλύτερο αποτέλεσμα. Ένας καλός επαγγελματίας πρέπει, κυρίως, να έχει αναπτυγμένη την ικανότητα της ενσυναίσθησης, την ικανότητα της αλληλεπίδρασης με τα παιδιά και την ικανότητα ευελιξίας στην χρήση διαφορετικού τύπου προσεγγίσεων»(Θεμελή, 2014: 77).

Μετά από την ολοκλήρωση της περιόδου συλλογής του προς έρευνα υλικού, όπου πραγματοποιούνταν οι συνεντεύξεις με τα άτομα που είχαν αποδεχτεί την σχετική πρόσκληση, επήλθε η περίοδος επεξεργασίας των αποτελεσμάτων και εξαγωγής των συμπερασμάτων.

6.3 Μεθοδολογία

Η μέθοδος που επιλέχτηκε για να διεξαχθεί η έρευνα που θα κληθεί να απαντήσει για την επίδραση που έχει η εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας σε ανηλικούς παραβάτες της υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας στους οποίους έχει επιδικαστεί το προαναφερθέν μέτρο, είναι η ποιοτική έρευνα. Στόχος είναι να δοθεί η δυνατότητα στα ίδια τα άτομα που συνεργάστηκαν με τους διάφορους φορείς και υλοποίησαν την κοινωφελή εργασία να την αξιολογήσουν ανακαλώντας την στην μνήμη τους, να δουν τα οφέλη και τις δυσκολίες που είχε για αυτούς και να εξηγήσουν πως την νοηματοδοτούν. «Μέσα από την ποιοτική έρευνα και την κατ' ιδίαν συνέντευξη δίνουμε την δυνατότητα στον ερωτώμενο με μία πιο προσωπική διεργασία να εκφράσει απόψεις και σκέψεις. Με αυτό τον τρόπο θα προσπαθήσουμε να συλλέξουμε όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες, για τις εμπειρίες, τις απόψεις και τις στάσεις των ατόμων που συμμετέχουν στην ομάδα στόχου» (Cohen, L., Manion, L. και Morrison K., 2007: 396-398).

Η επιλογή της μεθόδου αυτής έγινε διότι βασικό χαρακτηριστικό της είναι η μελέτη σε βάθος των στοιχείων και των πολλών και ιδιαίτερων πτυχών που αυτά παρουσιάζουν. Παρόλο που ο αριθμός των προς μελέτη περιπτώσεων είναι σαφώς μικρότερος, καθώς το δείγμα είναι συνήθως μικρό, κρίνεται όμως ικανό για να απαντήσει στα ερωτήματα που τίθενται και που αφορούν την ερμηνεία του «πώς» και

του «γιατί» εμφανίζεται ένα φαινόμενο, σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα που επικεντρώνεται στην απάντηση ερωτημάτων που αφορούν το «πόσο» και το «τι». Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην ερμηνεία στάσεων και αντιλήψεων των νεαρών παραβατών, γεγονός που κάνει επιτακτική ανάγκη την απάντηση ερωτημάτων σχετικών με το πώς και το γιατί δομείται η συγκεκριμένη εμπειρία τους, κατά τον τρόπο που την νοηματοδοτούν. «Η κοινωνική πραγματικότητα κατασκευάζεται μέσα από τα νοήματα που αποδίδουν τα υποκείμενα στη δική τους συμπεριφορά και στη συμπεριφορά των άλλων. Το γεγονός ότι οι άνθρωποι δεν αντιδρούν μηχανιστικά σε εξωτερικές καταστάσεις αλλά διαθέτουν βούληση, κίνητρα και πεποιθήσεις, τα οποία συντελούν στην συμπεριφορά που εκδηλώνουν, σημαίνει ότι η εξήγηση της συμπεριφοράς θα πρέπει να επικεντρώνεται στην ερμηνεία που της αποδίδουν οι δρώντες» (Κυριαζή Ν., 1999:31).

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επισημανθεί το γεγονός ότι η σύνθεση συμπερασμάτων βασισμένων στις εντυπώσεις των συμμετεχόντων είναι ιδιαίτερα χρήσιμες και προσεγγίζουν στην περίπτωση αυτή ένα νομικό φαινόμενο πολύ διαφορετικά. Αναδεικνύουν την διάσταση που ο νόμος προσπαθεί να επιτύχει, τον σωφρονισμό και την διάθεση για αλλαγή στάσης εκ μέρους των παραβατικών νέων, μέσα από την κριτική ανάλυση από μέρους τους ενός νέου, σε ότι αφορά την εφαρμογή του αναμορφωτικό μέτρο. Στόχος λοιπόν είναι να δομηθεί και να αξιολογηθεί κάτι που αντικειμενικά έχει καθοριστεί με σαφή στόχο, μέσα από τις υποκειμενικές απόψεις ανθρώπων που βίωσαν τις συνέπειες αυτού. Ανθρώπων με πολύ διαφορετικό προφίλ και διαφορετικές καταβολές, που όμως είναι όλοι τους αποδέκτες του ίδιου μέτρου και τις ίδιες κοινωνικής πραγματικότητας σε ότι το αφορά. «Παρόλο που υπάρχουν διαφορές και σημειώνονται αλλαγές ανάλογα με την ιστορία και τα βιώματα του καθενός, οι γνώσεις αυτές διαθέτουν έναν διυποκειμενικό, κοινό, σταθερό κορμό που προσδίδει νόημα στην κοινωνική πραγματικότητα» (Κυριαζή Ν., 1999:33).

Έτσι λοιπόν όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Κυριαζή (1999) αντίθετα με άλλες έρευνες που ασχολούνται κύρια με τον έλεγχο θεωρητικών δεδομένων, οι έρευνες που συμβάλουν στην επαλήθευση και ανάπτυξη της θεωρίας, διαθέτουν συχνά μία δομή ευέλικτη, η οποία επιτρέπει αλλαγές στις ερωτήσεις που τίθενται, στο ερευνητικό δείγμα που χρησιμοποιείται, αλλά ακόμη και στον τρόπο με τον οποίο συλλέγονται τα δεδομένα. Όλη αυτή η ευελιξία που χαρακτηρίζει την ερευνητική

διαδικασία είναι τελικά στοιχείο απαραίτητο για την πορεία αυτής, καθώς δεν υπάρχει εξαρχής συγκεκριμένη θεωρία, στην οποία γίνεται αναφορά, αλλά αντιθέτως γίνεται προσπάθεια αναδιαμόρφωσης αυτής με την χρήση των νέων στοιχείων που προκύπτουν από την ανάλυση των στοιχείων που συλλέγονται. Στην παρούσα ερευνητική διαδικασία είναι αυτό ακριβώς που επιχειρείται, καθώς δεν έχει μελετηθεί ποια είναι η συμβολή της επιβολής του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στην μείωση της υποτροπής των παραβατών, στην επαναξιολόγηση της προσωπικής τους στάσης, στην ανάληψη της ευθύνης και φυσικά στην κινητοποίηση για την όποια αλλαγή στην ζωή τους.

Μέσα από αυτή θα επιχειρηθεί να ερμηνευτούν αυτές οι πτυχές του αναμορφωτικού αυτού μέτρου στηριζόμενο στις ερμηνείες των ατόμων που την επιτέλεσαν. Κατά συνέπεια, «η ποιοτική στηρίζεται στην παραδοχή ότι τα κοινωνικά νοήματα δεν απορρέουν από τις ίδιες τις δραστηριότητες ή τα κοινωνικά φαινόμενα, αλλά αποδίδονται από τους δρώντες ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται. Οι κοινωνικές καταστάσεις διαμορφώνονται και ορίζονται μέσα από την διαπλοκή της προσωπικής ιστορίας των εμπλεκόμενων δρώντων, τις συγκεκριμένες συνθήκες και την επικοινωνία που επιτρέπουν η γλώσσα και άλλα συμβολικά μέσα» (Κυριαζή Ν., 1999:53). Για τον λόγο αυτό εξυπηρετεί τους σκοπούς της παρούσας έρευνας και επιλέγεται.

6.4 Δυσκολίες κατά τη διεξαγωγή της έρευνας

Κατά την εκπόνηση της έρευνας προέκυψαν κάποιες δυσκολίες που απαιτούσαν την άμεση αντιμετώπιση τους για την συνέχισή της. Παρόλο που είχε σχεδιαστεί μεθοδολογία και η εφαρμογή της και με μεγάλη προσοχή είχε γίνει η προετοιμασία για την διαδικασία που θα ακολουθηθεί, παρουσιάστηκαν ζητήματα απρόβλεπτα. Ζητήματα που διέφεραν σε βαθμό σημαντικότητας, όμως το καθένα από αυτά ασκούσε κάποια επίδραση σημαντική στην εξελικτική της πορεία.

Πρωτίστως και ιδιαίτερα σημαντική ήταν η στην ανεύρεση αρκετών νεαρών που είχαν υλοποιήσει το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων της Αθήνας, καθώς τα τηλέφωνα επικοινωνίας τους, αλλά και των γονέων τους, ήταν ανενεργά ή είχαν αλλάξει. Αυτό δυσχέραινε κατά πολύ την προσπάθεια αναζήτησης τους και μείωσε το εν δυνάμει ποσοστό των ατόμων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν το δείγμα της έρευνας.

Παράλληλα, είναι σαφές ότι οδηγεί και στην απώλεια ενός πλούτου απόψεων που θα μπορούσαν να εμπλουτίσουν περισσότερο την παρούσα ερευνητική διεργασία και να της δώσουν άλλη δυναμική. Χάνοντας λοιπόν ένα ικανοποιητικό ποσοστό από το εν δυνάμει δείγμα, έπρεπε με υπομονή και εναλλακτικούς τρόπους να συμβάλουμε στην κινητοποίηση των νέων, που ήταν θετικοί να πάρουν μέρος, στο να έχουν μία ενεργητική συμμετοχή. «Αυτό σημαίνει ότι αποφάσεις οι οποίες αφορούν τους κοινωνικούς χώρους που θα διερευνηθούν, τα άτομα ή γενικότερα τις περιπτώσεις που θα προσεγγίσει ο ερευνητής, ή ακόμα και οι τεχνικές που θα εφαρμοστούν για την συλλογή και την ανάλυση των στοιχείων, ενδέχεται να αναθεωρηθούν και να αλλάξουν με την εξέλιξη της έρευνας»(Κυριαζή Ν., 1999:54). Υπό αυτές λοιπόν τις προϋποθέσεις, έγινε αποδεκτή με μεγαλύτερη ευκολία, η συμμετοχή κάποιων που εκδήλωσαν το ενδιαφέρον να συμμετάσχουν και συναίνεσαν σε αυτήν την διεργασία, μέσω της τηλεφωνικής συνέντευξης. Οι συγκεκριμένοι βέβαια προέβαλαν αιτιολογίες που ήταν αληθής και σοβαρές, οι οποίες και έγιναν αποδεκτές.

Δυσκολία εμφανίστηκε επίσης και στο να συναινέσουν οι νέοι και οι νέες που ανευρέθηκαν για την συμμετοχή τους σε αυτήν. Ενώ κατά την τηλεφωνική επικοινωνία που προηγούνταν με τους επιμελητές/ επιμελήτριες τους ήταν όλοι πολύ θετικοί σε αυτήν την επικοινωνία και παρόλο που είχε περάσει αρκετός καιρός από την τελευταία συνάντησή τους, ένθερμα τους ενημέρωναν για την φάση ζωής στην οποία βρίσκονταν, όταν αναφέρονταν η έρευνα που διενεργείται και ερωτούνταν αν θα ήθελαν να συμμετάσχουν ήταν αρνητικοί. Ήταν θετικοί στον να την στοχαστούν σαν εμπειρία με τον επιμελητή/ επιμελήτρια τους και να μιλήσουν για αυτό μαζί τους, αλλά όταν ο αναστοχασμός αυτός γίνονταν πιο επίσημος με την μορφή μίας έρευνας δεν ήταν το ίδιο θετικοί. Φυσικά δεν αρνούσαν κατηγορηματικά από την αρχή, αλλά πρόβαλαν διάφορες αφορμές και αιτίες, βάση των οποίων δεν μπορούσαν τελικά να ανταποκριθούν στην συνέντευξη ή δεν είχαν τον χρόνο που απαιτούνταν να διαθέσουν για αυτήν. Καλλιεργήθηκε έτσι η εντύπωση ότι έχουν κλείσει αυτόν τον κύκλο της ζωής τους και δεν θέλουν να τον ανακαλέσουν στην μνήμη τους.

Η ίδια ευελιξία έπρεπε να επιδειχθεί και στο θέμα της συνέντευξης, στην παράθεση των ερωτημάτων. Το διαφορετικό κοινωνικό-οικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων επέβαλε την συνεχή εναλλαγή νοημάτων κατά την διατύπωση των ερωτήσεων και την συμπλήρωση τους με αρκετές επεξηγήσεις, ώστε να γίνονται κατανοητές από όλους τους συμμετέχοντες. Η κατανόηση των

ερωτήσεων ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη, καθώς η έρευνα που εκπονούνταν είναι ποιοτική και η ανατροφοδότηση από τις εμπειρίες που οι νέοι και νέες είχαν και τους ζητούνταν να περιγράψουν ήταν πολύ σημαντική. Η Θεμελή (2014) αναφέρει, ότι στην προσπάθεια προσέγγισης παιδιών κακοποιημένων και παραμελημένων με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες, χρειάζεται η μεταστροφή της συμπεριφορά του ατόμου που παίρνει την κατάθεση, στην περίπτωση αυτή και προσέγγισης τους με έναν διαφορετικό και πιο άμεσο τρόπο. Παιδιά που εμπλέκονται με διαδικασίες που δεν μπορούν απόλυτα να κατανοήσουν, θα πρέπει να βοηθηθούν να φτάσουν στα νοήματα που περιγράφουν επαρκώς την άποψη τους και τελικά να τα εκφράσουν.

Στη περίπτωση του παρόντος δείγματος είναι σίγουρο ότι δεν έχουμε να κάνουμε με παιδιά, αλλά με έναν πληθυσμό νεαρών ατόμων, όπου κάποιοι ήταν κάποτε παιδιά κακοποιημένα και παραμελημένα και φέρουν όλο αυτό το τραύμα, που δυσχεραίνει την περιγραφή της εμπειρίας τους. Ακόμη είναι άτομα με πολύ νωπό το βίωμα από την συναλλαγή τους με το ποινικό σύστημα, καθώς έχουν περάσει μέσα από το ανακριτικό και δικαστικό σύστημα, όπου μέσα από ερωτήματα που τους απευθύνθηκαν, τους καλούσαν να περιγράψουν τι έκαναν από την μία και τους έκριναν για τα λεγόμενα τους από την άλλη. Δημιουργείται λοιπόν μία αμφιθυμία, στο κατά πόσο αυτός που ρωτάει θέλει να μάθει ή θέλει να κρίνει. Είναι σημαντικό με επεξηγήσεις και τροποποιώντας τις ερωτήσεις ανάλογα με τις ανάγκες που φέρεται να έχουν κάθε φορά οι συνομιλητές, να παρέχεται η οποιαδήποτε αναγκαία βοήθεια, ώστε να είναι δυνατή η εκμείευση της προσωπικής αλήθειας του συνεντευξιαζόμενου και να διαλύονται τα όποια θολά σημεία δημιουργούνται σχετικά με το αποτέλεσμα που θα επιφέρουν οι απαντήσεις τους. Διότι δεν πρέπει να χάνεται ο στόχος της συνέντευξης, που δεν είναι άλλος από την έκφραση της άποψης τους και η προσωπική τους αποτίμηση, σχετικά με τον αντίκτυπο που η υλοποίηση του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας είχε για αυτούς.

Ακόμη μία δυσκολία που έπρεπε να ξεπεραστεί ήταν η αποστασιοποίηση της ίδιας της ερευνήτριας από τις προσωπικές της απόψεις σχετικά με την αποτίμηση του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας, καθώς η ίδια εργάζεται ως επιμελήτρια ανηλίκων, συνεργάζεται με τους παραβατικούς εφήβους και νέους και κάποιοι από τους συμμετέχοντες, 3 στον αριθμό, ήταν άτομα που εποπτεύονταν από την ίδια κατά την υλοποίηση του αναμορφωτικού μέτρου. Είναι σημαντικό να μετριάσουν οι

προσωπικές εντυπώσεις και τα συναισθήματα και να γίνει καταγραφεί με απόλυτη διαφάνεια των απόψεων που οι συνεντευξιαζόμενοι κατέθεσαν. «Οι ερμηνείες που αποδίδει ο ερευνητής στα κοινωνικά συμβάντα θα πρέπει να απορρέουν από τις ερμηνείες των ερευνώμενων και στη συνέχεια να μεταφράζονται σε αυτές με τους όρους που οι ίδιοι οι ερευνώμενοι είχαν χρησιμοποιήσει. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η σύγκλιση της ερμηνείας του ερευνητή με την πληρότητα της ερμηνείας σε όρους κοινής λογικής, όπως την ορίζουν οι ερευνώμενοι » (Κυριαζή Ν., 1999:35). Είναι λοιπόν εξαιρετικά κρίσιμη η αμεροληψία του ερευνητή και η επικράτηση της νηφαλιότητας και της μεθοδικότητας κατά την όλη διεργασία εκ μέρους του ιδίου, προκειμένου την ορθή αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και την έκδοση ασφαλών συμπερασμάτων .

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί και η πίεση που ασκήθηκε από την χρονοβόρα διαδικασία παροχής της σχετικής αδειοδότησης για την πραγματοποίηση της έρευνας αυτής. Διαπιστώθηκε ότι το Υπουργείο Διαφάνειας, Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως φορέας και διοικητική μονάδα ήταν αρραγές στην διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, αλλά το γραφειοκρατικό πλαίσιο και η διοικητική διαδικασία δημιούργησαν καθυστερήσεις και εμπόδια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της διεξαγωγής της έρευνας και περιόρισε αρκετά τον χρόνο που εκείνη διενεργήθηκε.

Οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά την διεξαγωγή της έρευνας αντιμετωπίστηκαν και ξεπεράστηκαν τα όποια εμπόδια μπορούσαν να ανατρέψουν την ερευνητική διεργασία. Όταν μάλιστα αυτή ολοκληρώθηκε επιτυχώς, ακολουθήθηκε η επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχτηκαν και η εξαγωγή των συμπερασμάτων.

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ
ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 Ανάλυση ερευνητικών αποτελεσμάτων

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 10 νεαρά άτομα που είχαν στο παρελθόν συνεργαστεί με την Υπηρεσία επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας, στο πλαίσιο της προδικασίας, αλλά και της υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας, μετά από απόφαση που εξέδωσε το Μονομελές και Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων Αθήνας. Η συνέντευξη στην οποία τα άτομα αυτά συμμετείχαν ήταν χωρισμένη νοητά σε δύο μέρη. Το ένα αφορούσε την συλλογή των προσωπικών τους στοιχείων που αφορούσαν τους ίδιους και την έρευνα, ενώ το δεύτερο μέρος αφορούσε αποκλειστικά την περίοδο υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας, τις συνθήκες κάτω από τις οποίες υλοποιήθηκε και την εκτίμηση τους για το ίδιο το μέτρο και τον αντίκτυπο που είχε στην ζωή τους.

Σε ότι λοιπόν αφορά τα προσωπικά τους στοιχεία παρατίθενται στην συνέχεια μία συνοπτική παρουσίαση των χαρακτηριστικών του δείγματος της έρευνας. Έτσι όσο αφορά το φύλο των ατόμων που δέχτηκαν να συμμετέχουν και παραχώρησαν τις συνεντεύξεις όπως φαίνεται και στο γράφημα 1 που ακολουθεί, στην έρευνα πήραν μέρος εννέα άντρες και μία γυναίκα.

Γράφημα 1

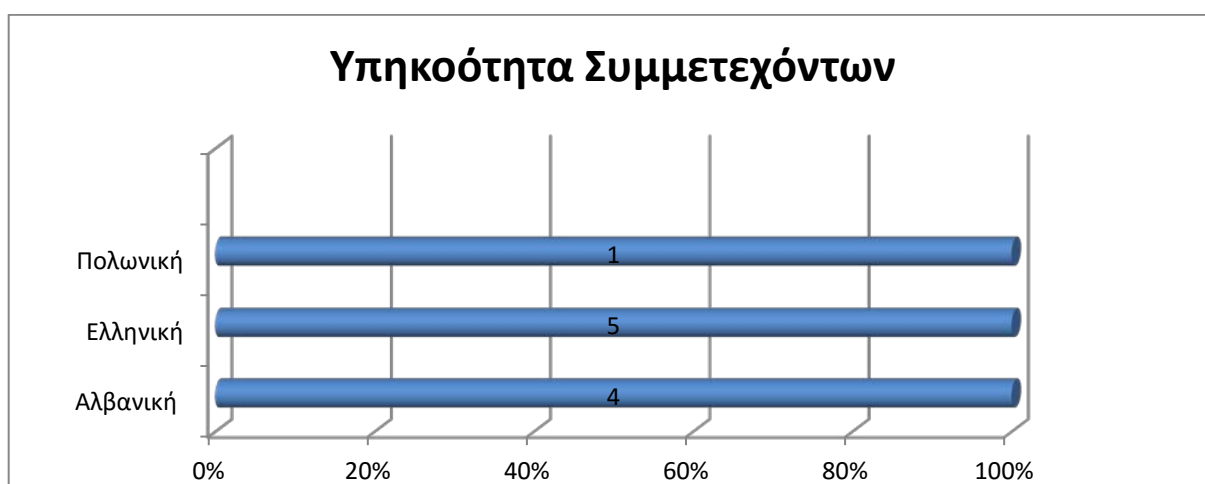
Η ηλικία των συμμετεχόντων όπως παρατηρείται και στο γράφημα 2, κυμάνθηκε μεταξύ των 18 και των 27 ετών. Ηλικίες, οι οποίες και σαφώς δεν παραπέμπουν σε ανηλίκους την χρονιά που διεξάγεται η έρευνα, που όμως εξυπηρετούν άριστα τους σκοπούς της έρευνας. Αυτό συνέβη διότι τα άτομα που συμμετείχαν ήταν νεαροί ενήλικες, οι οποίοι ως ανήλικοι είχαν διαπράξει την παραβατική πράξη για την οποία και τους επιδικάστηκε ως ποινή το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας από το Δικαστήριο Ανηλίκων. Κάποιοι από αυτούς είχαν διαπράξει την πράξη λίγο καιρό πριν την ενηλικίωση τους και το δικαστήριο τους ακολούθησε σε σύντομο χρόνο. Ενώ κάποιοι άλλοι είχαν υλοποιήσει το αναμορφωτικό μέτρο πριν από χρόνια, γεγονός που δικαιολογεί την ηλικιακή απόκλιση από τον πληθυσμό που είναι στην ευθύνη του Δικαστηρίου Ανηλίκων.

Γράφημα 2

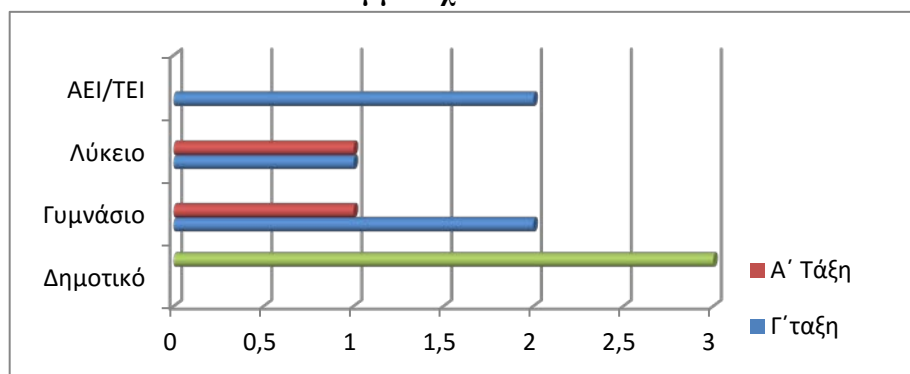
Το επόμενο προσωπικό στοιχείο που τους ζητήθηκε ήταν η υπηκοότητα στην οποία ανήκουν οι συμμετέχοντες. Όπως φαίνεται και από το γράφημα 3 που ακολουθεί, από το σύνολο των 10 συμμετεχόντων οι 5 ήταν ελληνικής καταγωγής, οι 4 ήταν αλβανικής καταγωγής και 1 ήταν πολωνός. Μία ενδεικτική αντιπροσώπευση του πληθυσμού των ανηλίκων που έρχεται σε επαφή με το νόμο και οι υποθέσεις τους επιδικάζονται από το Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας, όπως χαρακτηριστικά παρατηρείται και στα στατιστικά που παρατίθενται στο παράρτημα. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι μέσα στο δείγμα των ελλήνων, υπάρχει και ένας τουλάχιστον εκπρόσωπος των Ρομά, οι οποίοι στα στατιστικά της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων Αθήνας, περιγράφονται από την υπηκοότητα των Ρομά Ελληνική.

Γράφημα 3

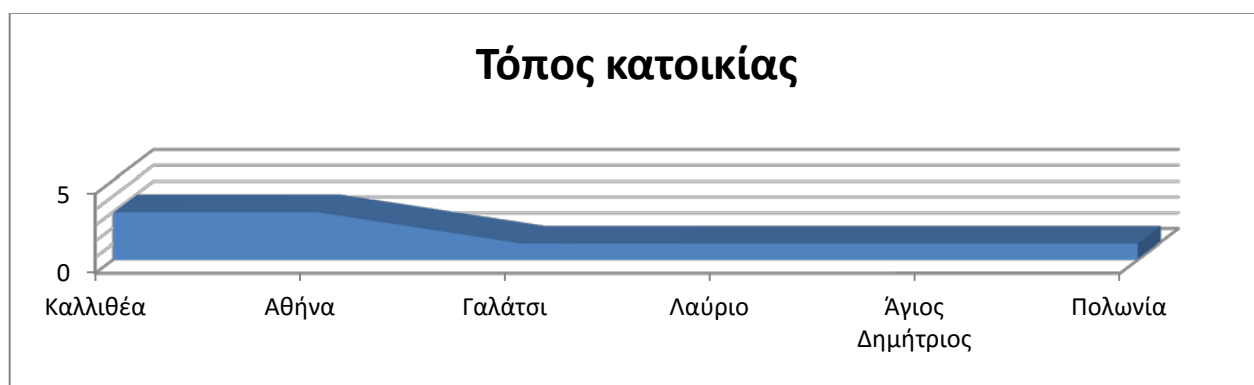
Στην συνέχεια παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων στην έρευνα, ένα σημαντικό στοιχείο για την επεξήγηση των αποτελεσμάτων αυτής και την νοηματοδότηση του αντίκτυπου που είχε το αναμορφωτικό μέτρο στην ζωή τους. Όπως φαίνεται λοιπόν παραστατικά στο γράφημα 4 που ακολουθεί τα 3 άτομα είχαν τελειώσει το δημοτικό σχολείο, 3 άτομα είχαν σταματήσει στο γυμνάσιο, το 1 ένα από αυτά στην Α΄ γυμνασίου και τα άλλα 2 στην Γ΄ γυμνασίου. Στην μελέτη αυτή συμμετείχαν ακόμα 2 άτομα που είχαν σταματήσει στο λύκειο, το 1 ένα από αυτά στην Α΄ λυκείου και το άλλο στην Γ΄ λυκείου. Ενώ τέλος 2 άτομα φοιτούν τώρα στο πανεπιστήμιο.

Γράφημα 4
Εκπαιδευτικό Επίπεδο Συμμετεχόντων

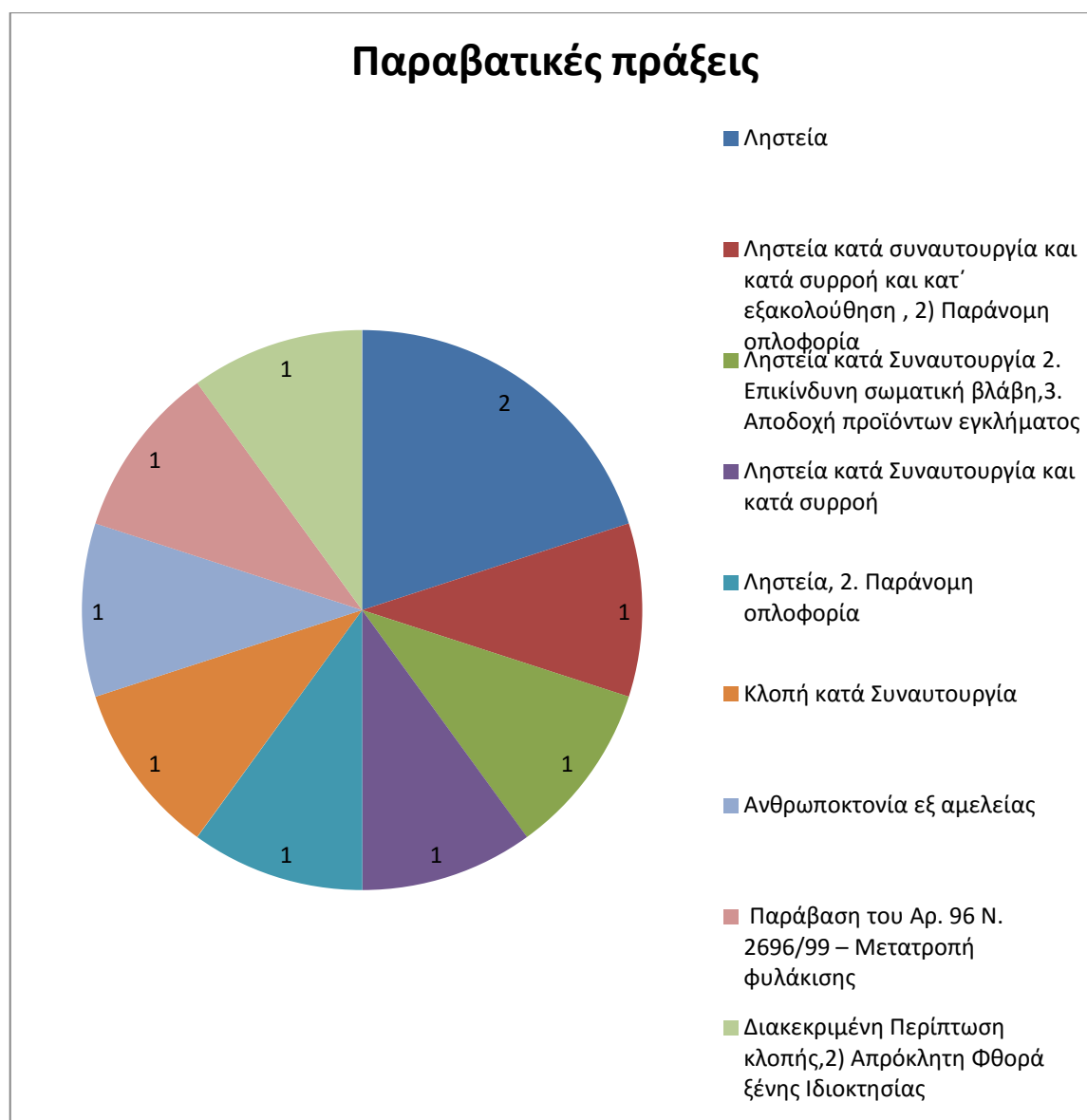
Έπειτα τα άτομα που συμμετείχαν κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποια περιοχή κατοικούν σήμερα. Από τις απαντήσεις τους προέκυψε το γράφημα 5 που παρουσιάζεται παρακάτω, το οποίο και απεικονίζει τον τόπο κατοικίας τους. Έτσι λοιπόν 3 άτομα δήλωσαν ότι διαμένουν σε περιοχές του Δήμου της Αθήνας και 3 άτομα στην περιοχή της Καλλιθέας, 1 ένα άτομο διαμένει στο Γαλάτσι, 1 ένα στο Λαύριο και 1 ένα στον Άγιο Δημήτριο, ενώ τέλος 1 ένα άτομο έχει μετοικήσει μόνιμα στην Πολωνία, όπου ήταν και η χώρα καταγωγής του.

Γράφημα 5

Ιδιαίτερα σημαντική για την πορεία της έρευνας μας, είναι η καταγραφή του αδικήματος που έχει διαπραχθεί από τους νεαρούς και την νεαρά που συμμετείχαν σε αυτήν. Το αδίκημα δηλαδή που τους οδήγησε στον Εισαγγελέα Ανηλίκων και το Δικαστήριο Ανηλίκων, Μονομελές και Τριμελές και το οποίο τους επιδίκασε το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας. Παρατηρούμε ότι το Δικαστήριο Ανηλίκων έχει αντιμετωπίσει με ανοιχτό πνεύμα το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, καθώς το έχει αποδώσει τόσο σε πλημμεληματικού όσο και κακουργηματικού τύπου παραβάσεις, στηριζόμενο προφανώς και σε άλλες πτυχές της προσωπικότητας των κατηγορουμένων και όχι μόνο στην παραβατική πράξη αυτή καθαυτή. Έτσι λοιπόν όπως χαρακτηριστικά παρουσιάζεται στο γράφημα 6 που ακολουθεί, το μεγαλύτερο ποσοστό των πράξεων καλύπτουν οι ληστείες σε συνδυασμό πολλές φορές και με άλλες πράξεις όπως παράνομη οπλοφορία ή σωματική βλάβη. Ενώ έχει ακόμη αποδοθεί και σε άλλες πράξεις μεγάλης βαρύτητας, όπως η ανθρωποκτονία και η διακεκριμένη περίπτωση κλοπής. Το ίδιο μέτρο έχει όμως αποδοθεί και σε απλή περίπτωση κλοπής ή στην μετατροπή μέτρου για ποινή φυλάκισης που είχε επιδικαστεί σε κατηγορία που αφορούσε παράβαση του κώδικα οδικής κυκλοφορίας. Είναι σημαντικό στο σημείο αυτό να διευκρινιστεί ότι πριν από το αδίκημα αυτό πριν από λίγα χρόνια, ακόμα και στους ανηλίκους μπορούσε να επισύρει ποινή φυλάκισης κάτι που σήμερα πια δεν ισχύει. Ο νεαρός αυτός λοιπόν έκανε αίτημα επανεξέτασης της απόφασης και κάνοντας χρήση του Ν. 3904/2010 ζήτησε την μετατροπή της φυλάκισης σε χρηματική ποινή αρχικά και στο αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας εντέλει, λόγω οικονομικής αδυναμίας να ανταποκριθεί σε οποιοδήποτε χρηματικό ποσό και αν απαιτούνταν για την εξαγορά της ποινής φυλάκισης του .

Γράφημα 6

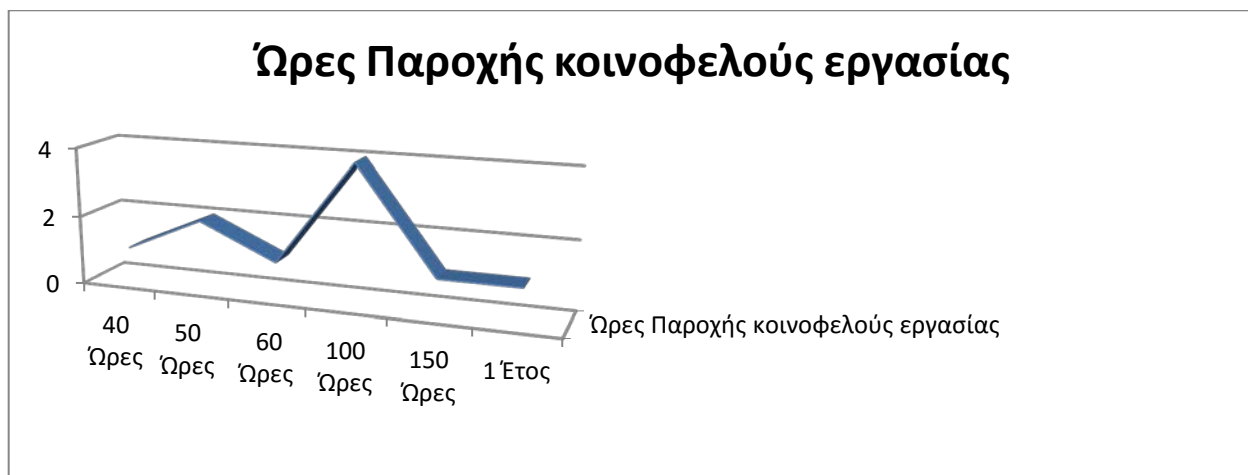
Οι φορείς που υποδέχτηκαν τους νεαρούς και την νεαρά για να υλοποιήσουν την κοινωφελή τους εργασία για τις ώρες που τους είχαν οριστεί ήταν τόσο ιδιωτικοί, όσο και δημόσιοι φορείς. Επιγραμματικά θα τους αναφέρουμε στο σημείο αυτό, καθώς φαίνεται αναλυτικά στο γράφημα 7 που ακολουθεί το σύνολο των ατόμων από τους συμμετέχοντες στην έρευνα που δέχτηκε ο καθένας από αυτούς. Έτσι λοιπόν είναι : οι δημόσιοι φορείς ο Δήμος της Καλλιθέας, ο Ιερός Ναός του Αγίου Ανδρέα στο Λαύριο Αττικής και η Επάνοδος, και οι ιδιωτικοί φορείς της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ , της Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ και της Κοινωνικής Οργάνωσης Υποστήριξης Νέων ΑΡΣΙΣ.

Γράφημα 7

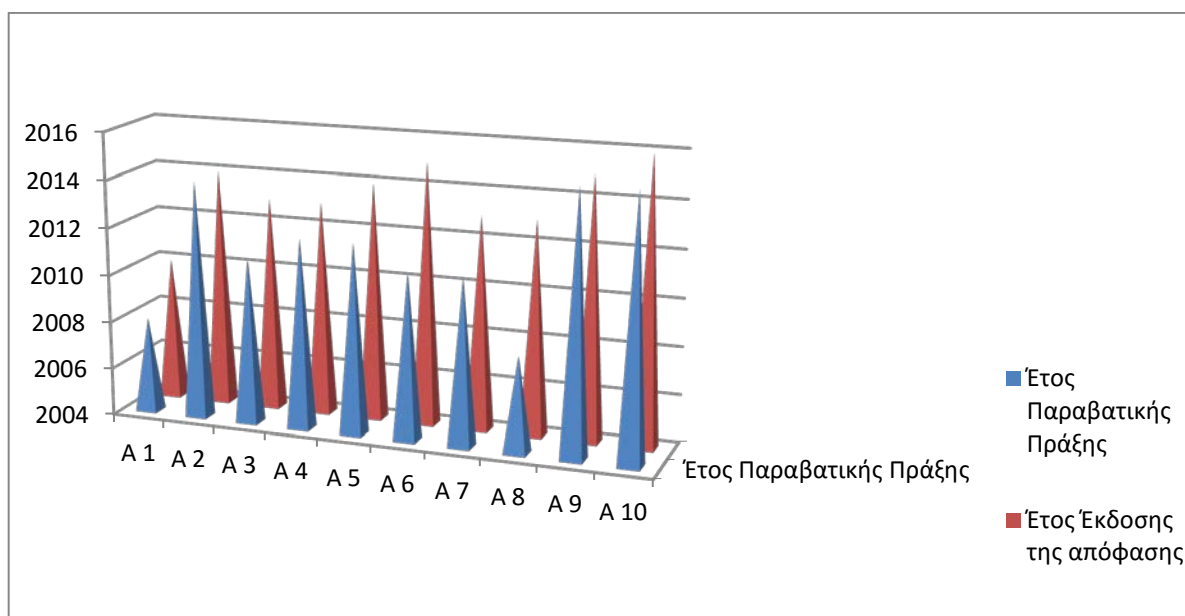
Εξίσου σημαντικό και άμεσα σχετικό με το θέμα που μελετά της συγκεκριμένης έρευνας είναι και το ερώτημα που τέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους στο πρώτο μέρος της συνέντευξης τους. Κλήθηκαν να απαντήσουν για τον αριθμό των ωρών που τους επέβαλε το Δικαστήριο Ανηλίκων της Αθήνας για την παροχή της κοινωφελούς εργασίας στους φορείς που τους υποδέχτηκαν. Τα περισσότερα άτομα κλήθηκαν να κάνουν την κοινωφελή τους εργασία από 50 ώρες ως 150 ώρες. Με εξαίρεση ένα άτομο που προσέφερε την εργασία του μόνο για 40 ώρες, καθώς και ένα ακόμα που έκανε την κοινωφελή του με χρονικό προσδιορισμό τον χρόνο και όχι την ώρα. Έτσι προσέφερε την εργασία του για έναν χρόνο στον φορέα που τον υποδέχτηκε σε καθορισμένη βέβαια μέρα και καθορισμένες ώρες, όπως και οι υπόλοιποι συμμετέχοντες. Στο γράφημα 8 φαίνονται αναλυτικά οι ώρες παροχής της εργασίας και ο αριθμός των ατόμων που την παρείχαν για τις ώρες αυτές.

Γράφημα 8

Τέλος ερωτήθηκαν για δύο ακόμα παραμέτρους που αφορούν άμεσα την παραβατική τους πράξη. Αυτές ήταν σχετικά με το έτος τέλεσης και το έτος εκδίκασης της υπόθεσης τους. Όπως φαίνεται παραστατικά στο γράφημα 9, στο οποίο απεικονίζεται ανά άτομο συνδυαστικά ο χρόνος τέλεσης και εκδίκασης της παραβατικής πράξης, ο μεσολαβούν χρόνος είναι ως επί το πλείστον τα δύο έτη. Ενώ ως εξαίρεση μπορεί να χαρακτηριστεί η έκδοση απόφασης σε χρόνο ίσου ή και μικρότερου του έτους ή για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών. Στις περιπτώσεις που αυτό συνέβη, παρουσίαζαν μία ιδιαιτερότητα και είτε ήταν για παράδειγμα η νέα απόφαση μετατροπής ποινής του Δικαστηρίου, είτε η καθυστέρηση οφείλονταν σε πολλαπλές αναβολές που δόθηκαν στην συγκεκριμένη δίκη.

Γράφημα 9

Το δεύτερο μέρος της συνέντευξης που παραχώρησαν οι νεαροί και η νεαρά, ασχολήθηκε αποκλειστικά και μόνο με την εμπειρία που οι ίδιοι είχαν από την παροχή κοινωφελούς εργασίας στους φορείς που το Δικαστήριο Ανηλίκων ή η Εισαγγελέας Ανηλίκων της Αθήνας τους έστειλε. Μίλησαν για την εμπειρία τους κατά την περίοδο υλοποίησης αυτής, ανακαλώντας συναισθήματα και μνήμες, ενώ τέλος τους ζητήθηκε να εκτιμήσουν τον αντίκτυπο που η εφαρμογή του μέτρου είχε στην ζωή τους γενικότερα, αλλά και να αξιολογήσουν το ίδιο το μέτρο ως ποινή του Δικαστηρίου Ανηλίκων. Δύο σημαντικά στοιχεία για τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την έρευνα αυτή, τα οποία θα πρέπει να αναφερθούν στο σημείο αυτό και να αντιμετωπιστούν ως μέρος των ερευνητικών δεδομένων, είναι: 1) ότι το μέτρο της κοινωφελούς εργασίας τέθηκε σε έναν από τους συμμετέχοντες, πριν από το δικαστήριο του, από την Εισαγγελέα Ανηλίκων Αθήνας. Ήταν ένας εκ των προδικαστικών όρων που η κ. Εισαγγελέας έθεσε στον ανήλικο τότε, προκειμένου την πρόληψη της όποιας υποτροπής του. Και 2) σε μία από τις περιπτώσεις, το αναμορφωτικό μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας προέκυψε μετά από την επανεκδίκαση της υπόθεσης του νεαρού ενήλικα, κατόπιν δικού του αιτήματος για μετατροπή της ποινής φυλάκισης του, από απόφαση που είχε εκδοθεί κατά το παρελθόν από το ίδιο Δικαστήριο Ανηλίκων. Οι παρατηρήσεις αυτές ήταν σημαντικές διότι επηρεάζουν σε κάποιον βαθμό την αντίληψη των νεαρών και τον αντίκτυπο που είχε η εφαρμογή του μέτρου στην μετέπειτα πορεία τους.

Αρχικά λοιπόν οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να περιγράψουν την ημέρα της δίκης τους, τα συναισθήματα που τους γεννήθηκαν και τις προσωπικές τους εντυπώσεις, μετά από το άκουσμα της σχετικής απόφασης ή την ημέρα που τους τέθηκε το μέτρο από την Εισαγγελέα Ανηλίκων. Τους ζητήθηκε να πουν εάν ήταν ικανοποιημένοι από την απόφαση αυτή του Δικαστηρίου ή της Εισαγγελέως. Στην πλειοψηφία τους σε ποσοστό 90% η απάντηση ήταν θετική και μόνο σε ποσοστό 10%, που εκφράζει μία μόνο απάντηση, ήταν αρνητική.

Το 90% των ερωτηθέντων, που πρέπει να αναφερθεί ότι απαρτίζονταν από τους άντρες, εξήγησε ότι η απόφαση αυτή ήταν καλή διότι αναγνώριζαν όλοι τους ότι είχε συμβεί μία παραβατική πράξη για την οποία έφεραν την ευθύνη, οπότε ήταν λογικό ότι έπρεπε να πληρώσουν. Αντιμετώπισαν αρχικά λοιπόν την κοινωφελή εργασία ως ποινή για την άνομη συμπεριφορά τους. Τρία άτομα δήλωσαν μάλιστα ότι είχαν πριν από την ακροαματική διαδικασία ενημερωθεί από την επιμελήτρια τους για τις επιλογές που είχαν και είχαν ζητήσει να προταθεί η παροχή της κοινωφελούς

εργασίας προς το Δικαστήριο Ανηλίκων, ως μία ικανοποιητική απόφαση για εκείνους. Ένιωσαν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι που εισακούστηκε η επιθυμία τους και η απόφαση που εκδόθηκε ήταν το αναμορφωτικό αυτό μέτρο. Παρόλο βέβαια που και οι 9 ήταν ικανοποιημένοι με την απόφαση αυτή, έδωσαν τελείως διαφορετικούς λόγους, επεξηγώντας το γιατί είναι ικανοποιημένοι. Έτσι 2 άτομα ένιωσαν δικαιωμένα διότι ήταν μία λύση για εκείνους προκειμένου να αποφύγουν την ποινή φυλάκισης και την χαρακτήρισαν ως «δώρο» και ως «την ευκαιρία να κάνω κάτι εποικοδομητικό». Άλλος ότι του φάνηκε ενδιαφέρον να απασχοληθεί κάποιες ώρες της ημέρας του με κάτι, καθώς είχε παραιτηθεί από τα πάντα. Το είδε ως «αθώωση» και μία ευκαιρία κινητοποίησης του, για να αποκτήσει ένα πρόγραμμα στην καθημερινότητα του. Μάλιστα ως υπότροπος μπήκε στην διαδικασία να συγκρίνει την απόφαση αυτή και με άλλες ποινές που είχε και δήλωσε τα εξής: «είχα και άλλες ποινές, οπότε μου φάνηκε πιο ενδιαφέρον από οποιαδήποτε άλλη ποινή». Κάποιος το βίωσε ως εκπαιδευτική ευκαιρία καθώς όπως χαρακτηριστικά είπε «με την συμμετοχή μου στο πρόγραμμα έμαθα να διαβάζω και να γράφω». Για τον ανήλικο που του τέθηκε το μέτρο από την Εισαγγελέα, ήταν σημαντικό, ότι η πρόταση για κοινωφελή εργασία που του έγινε, του έδωσε την δυνατότητα να επανεξετάσει την ζωή του μέχρι εκείνη τη στιγμή και να κάνει τις αλλαγές που θεωρούσε αναγκαίες. Παρόλο που αρχικά λοιπόν το είδε ως κάτι υποχρεωτικό στην συνέχεια του έδωσε διαφορετικό νόημα όπως χαρακτηριστικά λέει «έπειτα όμως κατάλαβα ότι ήταν μία ευκαιρία για εμένα να δω τα πράγματα λίγο διαφορετικά. Ξέκοψα από τις παρέες, ικανοποίησα και την οικογένεια μου ότι κάνω κάτι για εμένα και γνώρισα κόσμο που με υπολόγιζε». Ενώ κάποιοι άλλοι θεώρησαν σημαντικό ότι το αναμορφωτικό αυτό μέτρο δεν τους στερούσε την καθημερινότητα τους από την μία, αλλά από την άλλη συνέβαλε στο να κλείσει αυτός ο κύκλος για αυτούς, που θα τους βοηθούσε να προχωρήσουν την ζωή τους.

Τέλος στην ίδια ερώτηση, σχετικά με το πόσο ικανοποιημένος είναι κάποιος με το αναμορφωτικό μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας, υπήρχε και μία αρνητική απάντηση, που περιγράφει το ποσοστό του 10% που αναφέρθηκε παραπάνω. Ένα ποσοστό που αντιπροσωπεύει την απάντηση της μοναδικής νεαρής που συμμετείχε στην έρευνα αυτή. Σύμφωνα με εκείνην αυτό το αναμορφωτικό μέτρο εκλήφθηκε ως ποινή με την στενή έννοια του όρου. Χαρακτηρίστηκε η ερωτώμενη εξήγησε ότι αρχικά λειτούργησε με μία άρνηση, όπως είπε «...μου ήταν αδιάφορο. Το είδα τιμωρητικά και ότι θα μου δημιουργούσε πρόβλημα στην σχολή μου και

στους χρόνους παρακολούθησης μου». Στην συνέχεια όμως έδωσε μία ευκαιρία στον εαυτό της να βιώσει την εμπειρία αυτή και εντέλει να το δει όπως δήλωσε «σαν ένα μέσο κάθαρσης».

Στο επόμενο ερώτημα τους ζητήθηκε να κάνουν μία πρώτη κριτική της απόφασης αυτής που εκδόθηκε για εκείνους και να εκφράσουν την άποψη τους κατά πόσο θεωρούν ότι υπήρχε κάποιο άλλο αναμορφωτικό μέτρο καταλληλότερο για εκείνους. Σε ποσοστό 70% δήλωσαν ότι ήταν αυτό το καταλληλότερο αναμορφωτικό μέτρο και ειπώθηκαν φράσεις όπως «μια χαρά ήταν για εμένα και κύλισε καλά», «όχι ήταν μία χαρά» και «όχι ήταν μία χαρά αυτή η ποινή για εμένα». Ενώ κάποιοι από αυτούς όντας υπότροποι και έχοντας υποστεί και την συνέπεια άλλων αναμορφωτικών μέτρων δήλωσαν τα εξής: «Είχα κάνει αρκετές πράξεις, οπότε και είχα αρκετές αποφάσεις Δικαστηρίων με άλλα μέτρα. Η απόφαση όμως αυτή πιστεύω ότι μου έκανε μεγαλύτερο καλό. Με βοήθησε να καταλάβω το λάθος μου, γιατί ένιωσα ότι είχα κάποια συνέπεια», «Νομίζω ότι αυτό ήταν καλύτερο. Γενικότερα είναι καλό μέτρο γιατί μέσα στην κοινωνία σου δίνει την ευκαιρία να δεις τα λάθη σου» και τέλος «σαν μέτρο είναι πολύ καλό, ανάλογα με το πόσο μετανιωμένος είναι κάποιος ή σε τι βαθμό ετοιμότητας να δει τα λάθη του».

Ένα ποσοστό 30% των ερωτηθέντων στέκεται με κριτικό βλέμμα απέναντι στην απόφαση αυτή και σαν πρώτη εκτίμηση, θεωρεί ότι δεν ήταν το καταλληλότερο μέτρο για εκείνους. Αυτό είτε διότι δεν γνώριζαν από πριν τα αναμορφωτικά μέτρα και τις ποινές που απονέμει το Δικαστήριο Ανηλίκων, ώστε να έχουν καλύτερη εικόνα σχετικά με την καταλληλότητα του ή όχι, όπως η νεαρά που είπε «βασικά δεν ήξερα τι άλλα μέτρα υπήρχαν. Δεν πίστευα ότι θα γίνει κάτι κακό. Έτσι μου είχαν καλλιεργήσει και την εντύπωση οι δικοί μου και ο δικηγόρος μου. Οπότε και δεν ήξερα αν υπήρχε κάποιο άλλο καταλληλότερο μέτρο». Άλλοι είτε γιατί θεωρούν ότι θα μπορούσε να είναι κάποιο άλλο μέτρο καλύτερο για εκείνους, όπως η ανάθεση της επιμέλειας σε επιμελητή ανηλίκων ή η πληρωμή κάποιου προστίμου. Ενώ τέλος ο νεαρός που του τέθηκε το μέτρο από την Εισαγγελέα, το θεώρησε άδικο ως μέτρο, καθώς τέθηκε αποκλειστικά σε εκείνον και όχι στους υπολοίπους που συμμετείχαν στην διάπραξη της παράβασης και είπε χαρακτηριστικά «νομίζω ότι θα μπορούσαν να με έχουν βάλει να συνεργάζομαι με την επιμελήτρια μου. Γιατί ήμασταν 5 άτομα και μόνο εγώ μπήκα στην διαδικασία αυτή».

Στην συνέχεια κλήθηκαν να εκφράσουν τον βαθμό ικανοποίησης τους από τον φορέα στον οποίο και παρείχαν την κοινωφελή εργασία τους. Κατά απόλυτη

πλειοψηφία με ποσοστό 100% η απάντηση τους ήταν θετική. Παρόλο που τους δόθηκε η ευκαιρία να εκφράσουν την όποια απογοήτευση τους από τον φορέα, τόσο με το να απαντήσουν αρνητικά, όσο και με το να αναφέρουν κάποιον άλλον, τον οποίο και θεωρούσαν καταλληλότερο, καθώς υπήρχε σχετικό υποερώτημα στην αρχική ερώτηση, κανένας δεν απάντησε αρνητικά. Όλοι είχαν την καλύτερη εντύπωση από τους φορείς που τους υποδέχτηκαν.

Έπειτα τους ζητήθηκε να περιγράψουν την γενικότερη εμπειρία τους από την συνεργασία τους με τον φορέα που υλοποίησαν το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας και να κάνουν μία εκτίμηση αυτής. Το γενικότερο πνεύμα των απαντήσεων κυμάνθηκε από το ότι ήταν πολύ καλά, μέχρι το ότι ήταν αρκετά ενδιαφέρον σε ποσοστό 90% το οποίο άνηκε στον αντρικό πληθυσμό της έρευνας. Η εμπειρία ήταν στο σύνολό της θετική, αλλά για διαφορετικό λόγο για τον καθένα.

Δύο άτομα από αυτά ανέφεραν ότι κατέρριψαν τις προκαταλήψεις που είχαν ο μεν για τους ψυχικά πάσχοντες λέγοντας «γνώρισα για τους ψυχικά πάσχοντες, που μέχρι τότε είχα μία αρνητική και δύσκολη εικόνα. Και χωρίς να θέλω να παρεξηγηθώ, τους φοβόμουν και λίγο» και ο δε για την εκκλησιαστική δράση και την κοινωνική του εικόνα λέγοντας «καταρχήν έσπασα κάποιες προκαταλήψεις που εγώ είχα για την εκκλησία, αλλά και η κοινωνία εδώ είχε για εμένα». Άλλοι δήλωσαν ότι ήταν σημαντικό που ανακάλυψαν μία άλλη πλευρά του εαυτού τους, διαφορετική και θετική, μέσα τόσο από την ματιά των ανθρώπων που συνεργάστηκαν, όσο και από τις συνθήκες που αντιμετώπισαν. Είπαν χαρακτηριστικά «έμαθα πράγματα και γνώρισα κόσμο που μου φέρονταν καλά», «δούλεψα με άλλα άτομα που ήταν επαγγελματίες και εθελοντές, αλλά ήμουν ίσως με αυτούς, είχα υποχρεώσεις και ευθύνες και μου άρεσε πολύ ο ρόλος αυτός», «έγινα άλλος άνθρωπος, σκέφτομαι διαφορετικά. Έμαθα και πράγματα νέα, πράγματα που θα μπορούσα να κάνω», «μου φέρθηκαν όμορφα, μου έλεγαν τι έπρεπε να κάνω, είχα συγκεκριμένες εργασίες, συνεργαζόμουν με συγκεκριμένους ανθρώπους» και «μου δόθηκε η ευκαιρία να δείξω μία άλλη πλευρά μου, την οποία όμως και εγώ ανακάλυψα μέσα από την εργασία αυτή». Ανέφεραν το εκπαιδευτικό μέρος της εμπειρίας τους αυτής «έκανα και μαθήματα αγγλικών να τα θυμηθώ και για να βοηθήσω τους ανθρώπους που έρχονταν εκεί σε ότι χρειάζονταν με τα αγγλικά και τους υπολογιστές», και « μπήκαμε σε μία ομάδα με παιδιά από το εξωτερικό που ήταν ωραία. Κάτι καινούργιο για εμάς. Παρόλο που δεν μιλούσαμε την γλώσσα τους, μιλούσαν αγγλικά, μαθαίναμε λέξεις και εμείς, δουλεύαμε μαζί επισκευάζαμε έπιπλα».

Στην προσπάθεια τους να περιγράψουν την εμπειρία τους αυτή, περιέγραψαν και το περιβάλλον που τους υποδέχτηκε όχι μόνο τον χώρο, αλλά και το προσωπικό με το οποίο συνεργάστηκαν και τους υποδέχτηκε. Στάθηκαν αρκετά στο γεγονός ότι τους φέρονταν όμορφα «όλοι μιλούσαν ωραία» και «ήταν πολύ καλό το κλίμα σαν μία παρέα και εμένα που ήμουν ο μικρότερος με πρόσεχαν». Ενώ κάποιιοι στάθηκαν και στο γεγονός ότι αποτέλεσε για εκείνους μία επαγγελματική εμπειρία. Ένας εξέφρασε την επιθυμία να εργαστεί εκεί, γεγονός που θα ήταν όμορφα να ευοδωθεί «ο χώρος μου άρεσε πολύ, τόσο που σκεφτόμουν ότι θα μπορούσα να δουλέψω και εκεί», ενώ κάποιος δέχτηκε και σχετική πρόταση από την ΚΥΣΠΕ της Επανάδο, που όμως δεν μπόρεσε να τελεσφορήσει λόγο έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων, εφόσον ήταν μετανάστης στην Ελλάδα «μου πρόσφεραν και δουλειά μέσα από την εταιρεία που έχουν, που πάνε στο πανεπιστήμιο και καθαρίζουν, αλλά δεν είχα τα χαρτιά μου».

Τέλος περιγράφοντας την θετική τους εμπειρία μίλησαν ακόμα αρκετά για την έννοια της προσφοράς και τα κοινωνικά προβλήματα με τα οποία ήρθα σε επαφή και το μάθημα που πήραν. Τα αποσπάσματα από τις απαντήσεις τους το παρουσιάζουν γλαφυρά αυτό. «Ασχολήθηκα με κόσμο που δεν είχε ούτε να φάει, μεγάλη εμπειρία και είδα κόσμο που πραγματικά δυστυχούσε», «θα μου μείνει στην μνήμη, διότι πήρα μηνύματα και έμαθα πράγματα, που μέχρι τότε αγνοούσα. Ένωσα πως είναι να προσφέρεις και κάποιιοι να σε ευχαριστούν για αυτό» και «η εργασία που έκανα είχε να κάνει με προσφορά και αυτό ήταν καινούργιο για εμένα επίσης. Δεν μπορούσα να φανταστώ πριν πόσος κόσμος είχε ανάγκη και πόσο σημαντική βοήθεια τους προσφέρονταν».

Υπήρξε μία απάντηση που αντιπροσωπεύει αυτό το 10% και η οποία ανήκει και πάλι στην νεαρή που συμμετείχε, στην οποία παρόλο που η εμπειρία στην αρχική φάση της παροχής κοινωφελούς εργασίας, περιγράφηκε ως αδιάφορη, μέσα από τα διάφορα στάδια που αυτή πέρασε και τις διαφορετικές εργασίες που της ανατέθηκαν, απέκτησε στο τέλος νόημα και έγινε περισσότερο ενδιαφέρον για εκείνη. Σύμφωνα με την ίδια της δόθηκε η δυνατότητα να επιλέξει ανάμεσα στις δραστηριότητες που πραγματοποιούνταν εκείνη την περίοδο στην Επανάδο και επέλεξε αυτό που της επιτρέπονταν χρονικά, ώστε να μπορεί να παρακολουθεί τα μαθήματα της στο πανεπιστήμιο κανονικά. Ήταν όπως λέει δραστηριότητες που δεν την ενδιέφεραν ιδιαίτερα. Στην συνέχεια όμως της δόθηκε η δυνατότητα να συμμετάσχει σε μία άλλη δραστηριότητα που της φάνηκε πιο ενδιαφέρον, κοντά στα δικά της ενδιαφέροντα και

το εκπαιδευτικό της επίπεδο. Η ίδια χαρακτηριστικά δήλωσε «αρχικά ήταν λιγότερο ενδιαφέρον για εμένα, γιατί δεν με ενδιέφεραν τόσο πολύ οι δραστηριότητες που συμμετείχα. Επέλεξα χειροτεχνία και κόσμημα γιατί με βόλευαν οι ώρες». Στην συνέχεια αναφέρει «μου φάνηκε πιο ενδιαφέρον και κύρια τον τελευταίο μήνα, όπου γίνονταν μία έρευνα για την εγκληματικότητα και την ενδοοικογενειακή βία, όπου και πήγα μαζί με φοιτήτριες της νομική σχολής και διαβάσαμε φακέλους στο Πρωτοδικείο της Αθήνας και συμπληρώναμε κάποια ερωτηματολόγια από τα στοιχεία που βρίσκαμε. Αυτό το βρήκα πολύ ενδιαφέρον. Γνώρισα κόσμο της ηλικίας μου ενδιαφέρον και μη. Εκεί βρήκα ένα πραγματικό κέρδος από την συμμετοχή μου».

Έπειτα τους ζητήθηκε να μιλήσουν για την σχέση που είχαν με τον επόπτη ή την επόπτρια που τους τέθηκε από τον φορέα παροχής κοινωφελούς εργασίας και ήταν εκείνος ο οποίος γνώριζε το καθεστώς που τους είχε οδηγήσει εκεί, όπως και την δικαστική τους περιπέτεια. Ήταν ο άνθρωπος με τον οποίο είχαν την στενότερη συνεργασία, μπορούσαν να συζητήσουν μαζί του την κάθε δυσκολία που αντιμετώπιζαν και ο οποίος βέβαια καλούνταν να διαχειριστεί τις δυσκολίες που εκείνοι πιθανόν παρουσίαζαν στην συνεργασία με τον φορέα. Από τις απαντήσεις των ατόμων που συμμετείχαν γίνεται αντιληπτό ότι ο επόπτης/ η επόπτρια αποτελούσε για εκείνους σημείο αναφοράς και διατηρούσε μία διαφορετική από εκείνη την στενά επαγγελματική σχέση μαζί τους. Παρουσιάζεται ως ένα άτομο που διατηρεί μεν τις παρουσίες τους στον φορέα, άμεσα ελεγκτική ιδιότητα για εκείνον «τηρούσε το παρουσιολόγιο. Υπογράφαμε στο ωράριο που είχαμε πει και έφευγα», αλλά από την άλλη, εμφανίζεται γεμάτος κατανόηση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν «αν αργούσα καμία φορά ή δεν πήγαινα με συγχωρούσε και μου έλεγε να είμαι συνεπής», άκουγε τα προβλήματα τους «όταν ήθελα να συζητήσουμε κάτι ήταν πάντα εκεί». Έδειχνε ενδιαφέρον για εκείνους «ενδιαφέρονταν για εμένα και μπορούσαμε να συζητήσουμε πολλά πράγματα», τους έδινε συμβουλές «με άκουγε, μου έδινε και συμβουλές όπως λέει στον γιο του» και τους ενημέρωναν για όλα όσα θα πραγματοποιούνταν κατά την διάρκεια της κοινωφελούς εργασίας τους, αλλά και γενικότερα για πράγματα που μπορεί να τους ενδιέφεραν και να ήθελαν να συμμετάσχουν «με ενημέρωνε για όλα όσα γίνονταν στον φορέα και μπορούσα να κάνω».

Μεγάλη έμφαση έδωσαν στα προσωπικά χαρακτηριστικά του επόπτη / της επόπτριας, τα οποία οι συμμετέχοντες εκτίμησαν αρκετά καθώς ίσως δεν αποτελούν στοιχεία που εντοπίζουν συχνά στην καθημερινότητα τους. Έτσι περιέγραψαν τον

επόπτη/ την επόπτρια τους ως «καλή», «ευγενικό» , «γεμάτη κατανόηση», «μου μιλούσε όμορφα», «μας φρόντιζε», «μου φέρονταν καλά», «με πρόσεχε, με μάθαινε πράγματα και με υπολόγιζε σαν έναν από την ομάδα του» και «μας βοηθούσε, μας εξηγούσε και πάντα έλεγε στους άλλους να μας προσέχουν. Ρωτούσε πως τα πάμε κάθε φορά».

Οι συμμετέχοντες λοιπόν στο πρόσωπο του επόπτη ή της επόπτριας τους είδαν έναν σημαντικό άλλο, που τους σεβάστηκε, τους άκουσε, τους βοήθησε, τους φρόντισε και έδωσε νόημα στην υπόστασή τους μέσα στον φορέα που τους φιλοξένησε, αποδίδοντας τους έναν ρόλο συγκεκριμένο και από κοινού αποδεχτό. Οι πολύ καλές σχέσεις που όλοι παραδέχτηκαν, σε κάποιους ήταν πολύ σημαντικές και υποστηρικτικές ώστε τους έκαναν να διατηρούν ακόμα κάποια επαφή μαζί τους «μιλάμε ακόμα και τώρα, μετά από τόσο καιρό , όπου με ενημερώνουν για τα καινούργια πράγματα που κάνει η Επάνοδος, εργαστήρια ή σεμινάρια και αν θα ήθελα να συμμετέχω» και «ακόμα και τώρα που έχω φύγει, τους βλέπω καμία φορά είτε σε καφετέρια, είτε περνάω από εκεί. Πάντα με καλοδέχονται. Ο επόπτης μου, με ενημερώνει και για την δυνατότητα να κάνω αίτηση για να μπω στον Δήμο και γενικά με συμβουλεύει». Ενώ ένα άτομο είχε την πρόθεση να κρατήσει επαφή με τη επόπτρια του, αλλά λόγω συνταξιοδότησης δεν το έκανε «δεν κράτησα επαφή μαζί της, γιατί ήταν μεγάλη κυρία και λίγο καιρό μετά έφευγε με σύνταξη». Πολύ σημαντικό να αναφερθεί εδώ είναι ότι κάποιος από τους ανηλίκους σκέφτεται να ζητήσει συστατική επιστολή από τον επόπτη του για την εργασία που παρείχε, τώρα που έχει μπει στον επαγγελματικό στίβο και είναι στην διαδικασία αναζήτησης εργασίας.

Το επόμενο ερώτημα σχετικό με τον φορέα παροχής της κοινωφελούς εργασίας και την παρουσία των συμμετεχόντων σε αυτόν, αφορούσε τις σχέσεις που ανέπτυξαν με το υπόλοιπο προσωπικό του φορέα με το οποίο συνεργάστηκαν. Σε ποσοστό 80% είχαν άμεση συνεργασία και με άλλα άτομα του φορέα και οι σχέσεις τους ήταν καλές, ενώ σε ποσοστό 20% που αντιπροσωπεύει 2 άτομα, η συνεργασία τους ήταν κύρια με τον επόπτη τους και δεν είχαν άμεσα συνεργασία με κάποιον άλλον. Αυτό συνέβη στην περίπτωση του νεαρού που δούλεψε στον Ιερό Ναό Αγίου Ανδρέα, όπου συνεργάζονταν άμεσα με τον ιερέα του ναού, που του έδινε οδηγίες για το μοίρασμα του συσσιτίου, όπου δήλωσε ότι «με τις κυρίες της κουζίνας εγώ δεν είχα ιδιαίτερη επαφή. Οπότε δεν ήταν κάποιος άλλος ως προσωπικό. Γενικά όμως όλα ήταν πολύ καλά, δεν αντιμετώπισα κάποιο θέμα». Έπειτα συνέβη και με τον νεαρό

που εργάστηκε στο πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Καλλιθέας, όπου είχε συγκεκριμένες εργασίες που τον ενημέρωνε η επόπτρια του και μόνο, σύμφωνα με αυτά που δήλωσε «δεν συνεργαζόμουν με κάποιον άλλον. Κυρίως με την επόπτρια μου, αλλά γενικά δεν μου φέρθηκε κανένας άσχημα». Πάντως και από τις δύο δηλώσεις γίνεται εμφανές ότι δεν αντιμετώπισαν κάποιο πρόβλημα ή δέχτηκαν κάποια άσχημη συμπεριφορά που να διαμόρφωσε μία συγκρουσιακή σχέση με κάποιον άλλον πλην του επόπτη, στον ευρύτερο εργασιακό χώρο που βρίσκονταν.

Σε ότι αφορά τώρα το ποσοστό του 80% που αναφέρθηκε παραπάνω, οι σχέσεις χαρακτηρίστηκαν καλές και με τους εργαζομένους του ευρύτερου περιβάλλοντος εργασίας τους. Οι ερωτώμενοι μίλησαν για άτομα μεγαλύτερα ως επί το πλείστον από εκείνους, που ήταν βοηθητικοί και ευγενικοί απέναντι τους, τους έδωσαν ρόλο ανάμεσα τους, τους απέδωσαν επαγγελματικό ρόλο, τους συμβούλεψαν και ανέπτυξαν φιλικές σχέσεις μαζί τους. Τα αποσπάσματα που ακολουθούν από τις δηλώσεις τους, καταδεικνύουν τα παραπάνω. Είπαν λοιπόν «με γνώρισαν και στα άτομα που έρχονταν στο κέντρο ημέρας και μου έδωσαν ρόλο βοηθητικό προς εκείνους στα εργαστήρια και τα μαθήματα που γίνονταν», «ως πιο μεγάλοι με παρότρυναν να δουλέψω το θέμα της συνέπειας, γιατί αργούσα κάποιες φορές», «ήταν μεγαλύτεροι και μου έδιναν συμβουλές», «ήταν όλοι ευγενικοί μαζί μου. Δεν με έβλεπαν με άλλο μάτι, επειδή πήγα από το Δικαστήριο», «με πρόσεχαν και μου μάθαιναν πράγματα» και «ο μαραγκός που μας έδειχνε πώς να φτιάχνουμε τα έπιπλα, μας έδειχνε με υπομονή και μας διόρθωνε όταν έπρεπε. Ήταν πολύ φιλικός μαζί μας». Τέλος η νεαρά που συμμετείχε, έχοντας και εκείνη θετική άποψη για τις σχέσεις που ανάπτυξε με τα υπόλοιπα άτομα του φορέα, νοηματοδότησε λίγο διαφορετικά αυτό το πλέγμα συνεργασίας που αναπτύχθηκε, εξηγώντας ότι για εκείνη ήταν σημαντικό το γεγονός ότι οι συνεργάτες της ήταν νεαροί σε ηλικία «οι σχέσεις μας ήταν φιλικές και ένιωθα καλά. Εξάλλου το προσωπικό αποτελούσαν παιδιά της ηλικίας μου, γεγονός που μου το έκανε πιο εύκολο».

Στην συνέχεια ζητήθηκε από τους συνεντευξιαζόμενους να μας πουν εφόσον ξέρουν εάν γνώριζε το προσωπικό του φορέα σχετικά με την δικαστική τους περιπέτεια και το καθεστώς κάτω από το οποίο βρίσκονταν εκεί. Εδώ οι απαντήσεις ήταν μοιρασμένες και κύρια ανάλογα με τον φορέα που υλοποιούσε την κοινωφελή του εργασία ο καθένας. Έτσι λοιπόν σε δημόσιους φορείς και ιδιαίτερα στην Επάνοδο, η οποία συνεργάζεται και απασχολεί αποφυλακισθέντες, αλλά και γενικότερα άτομα που εμπλέκονται με τον νόμο και το περιβάλλον είναι

εξοικειωμένο με τις έννοιες της παραβατικότητας και της ποινής, οι υπάλληλοι γνώριζαν σχετικά με την δικαστική απόφαση βάση της οποίας βρίσκονταν οι νεαροί και η νεαρά εκεί. Δεν γνώριζε βέβαια το υπόλοιπο προσωπικό για την παραβατική πράξη που τους είχε οδηγήσει στο δικαστήριο, γνώριζε όμως ότι είχε προϋπάρξει ένα δικαστήριο. Αυτό φαίνεται και από τις δηλώσεις των ερωτώμενων «όλοι εκεί είναι μετά από κάποιο δικαστήριο. Δεν ήξεραν όμως τι ακριβώς έχω κάνει εγώ», «από όσο γνωρίζω όσοι ήταν στο γραφείο το ήξεραν» και «το προσωπικό γνώριζε ότι έκανα την κοινωφελή μου εργασία και ότι ήμουν εκεί με δικαστική απόφαση. Δεν ήξεραν όμως την παραβατική πράξη».

Στον Δήμο Καλλιθέας τα πράγματα ήταν λίγο διαφορετικά. Ο υπεύθυνος του Δήμου και ο επόπτης δεν ενημέρωσαν σχετικά με το νομικό ιστορικό τους υπόλοιπους εργαζομένους των νεαρών, τηρώντας το απόρρητο. Ο ένας εκ των δύο επέλεξε από μόνος του να ενημερώσει τους ανθρώπους που συνεργάζονταν χαρακτηριστικά αναφέρει «ναι γνώριζε ότι είχα δικαστήριο και είχα πάει εκεί λόγω της παραβατικής πράξης. Τους το είπα όμως εγώ από μόνος μου». Ο ίδιος σημειώνει ότι δεν άλλαξε κάτι στην μεταξύ τους σχέση το γεγονός αυτό, αλλά αντιθέτως «με συμβούλευαν να μην μπλέκω με τέτοια. Δεν είπαν τίποτα άλλο». Σημαντικό εδώ να αναφερθεί ότι είναι και ο νέος που διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με τον επόπτη του και το υπόλοιπο προσωπικό όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ερώτηση. Αναφορικά με τον δεύτερο από αυτούς η σχέση του ήταν πιο τυπική, δεν θέλησε να εμπλακεί περαιτέρω με τον χώρο που παρείχε την κοινωφελή του εργασία, δεν θέλησε και δεν έμαθε κανένας για την παραβατική του πράξη και την δικαστική απόφαση, ο ίδιος λέει «από όσο γνωρίζω όχι. Αλλά δεν μιλούσα και με κανέναν άλλο. Πήγαινα έκανα την δουλειά μου και έφευγα».

Σε ότι αφορά τώρα την περίπτωση του ατόμου που έκανε την κοινωφελή εργασία στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα στο Λαύριο το απόρρητο τηρήθηκε πιστά. Εδώ επιβάλλεται να σημειωθεί ότι είναι πολύ λεπτές οι ισορροπίες που έπρεπε να τηρηθούν και τελειώς διαφορετική η συνθήκη που επικρατεί για τον νεαρό, εφόσον η κοινωφελής του παρέχονταν στην πόλη του, κοντά στον τόπος κατοικίας του και μία τέτοια είδηση, θα μπορούσε εύκολα να μεταφραστεί αρνητικά για εκείνον από την τοπική κοινωνία. Ο ίδιος επιβεβαιώνει την τήρηση του απορρήτου λέγοντας «δεν ήξερε κανένας τίποτα, εκτός από τον Πατέρα Κωνσταντίνο».

Αναφορικά τώρα με τους ιδιωτικούς φορείς και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που φιλοξένησαν κάποιους νεαρούς για την υλοποίηση του

αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας, η κατάσταση είναι διαφορετική. Έχοντας ένα αναπτυγμένο δίκτυο εθελοντών, υπήρχε η δυνατότητα να εγγράψουν στο δυναμικό αυτό τους νεαρούς και να τηρηθεί απόλυτα το απόρρητο. Όσοι φιλοξενήθηκαν σε δομές των φορέων αυτών, συμπεριλήφθηκαν στις δραστηριότητες τους ως εθελοντές και έτσι ενήργησαν. Όλοι αναφέρουν ότι την δικαστική περιπέτεια και την απόφαση που εκδόθηκε γνώριζαν μόνο ο επόπτης/ η επόπτρια και η υπεύθυνη του χώρου που φιλοξενούνταν, οι οποίοι βέβαια είχαν υπογράψει και το σχετικό συμβόλαιο έναρξης της παροχής κοινωφελούς εργασίας, που σηματοδοτεί και την έναρξη αυτής. Οπότε και δεσμεύονται εξαρχής για την τήρηση του απορρήτου. Είπαν λοιπόν «όχι δεν ήξεραν τι είχε συμβεί με εμάς και πως πηγαίναμε εκεί για εργασία. Ήξεραν ότι είμαστε εθελοντές και βοηθήσαμε σε αυτό που έκαναν» και «όχι δεν γνώριζαν. Ήξεραν ότι είμαι εθελοντής για λίγο καιρό. Μόνο η επόπτρια μου και η υπεύθυνη του φορέα ήξεραν. Δεν το είπα και εγώ σε κανέναν, αλλά ούτε εκείνοι το είπαν». Βέβαια και στην περίπτωση των ιδιωτικών φορέων αν ο ίδιος ο νεαρός επιθυμεί να το εκμυστηρευτεί έχει κάθε δικαίωμα να το κάνει και να προβεί σε ανακοινώσεις σχετικές, μόνο όμως έτσι, θα γίνει οτιδήποτε αφορά το δικαστήριο γνωστό. Υπήρξε λοιπόν η περίπτωση που ένας νεαρός επέλεξε να πει σε κάποιους μόνος του για το δικαστήριο του «στην αρχή δεν ήξεραν πέρα από τον επόπτη και την υπεύθυνη. Στην συνέχεια κάποιος έμαθαν από εμένα ότι είχα κάποιο δικαστήριο. Όχι όμως την πράξη. Οι υπεύθυνοι με παρουσίασαν ως εθελοντή. Είχαν και άλλους εθελοντές από σχολές. Και μετά όμως όταν το έμαθαν κάποιος δεν είπαν τίποτα, ούτε αυτός είναι κακοποιός! Μου φέρθηκαν πολύ καλά. Σαν να μην είχε συμβεί τίποτα».

Προχωρώντας την συνέντευξη με τους νεαρούς και την νεαρά, τους ζητήθηκε να ανακαλέσουν την εμπειρία τους αυτή και να πουν αν κάποια στιγμή σε όλη την διάρκεια παροχής της κοινωφελούς εργασίας ένιωσαν ότι τους συμπεριφέρθηκαν ιδιαίτερα ή διαφορετικά. Στην πλειοψηφία τους απάντησε ότι δεν ένιωσε ποτέ να τους συμπεριφέρονται περίεργα, ενώ η έκφραση που ειπώθηκε συχνά είναι « Όχι , δεν ένιωσα ποτέ κάτι περίεργο ή ήρθα σε δύσκολη θέση». Αντιθέτως περιέγραψαν με θετικά στοιχεία την συμπεριφορά που δέχτηκαν, με εκφράσεις όπως «με συμβούλευαν», «με βοηθούσαν», «μου συμπεριφέρονταν καλά», «δεν με εκμεταλλεύτηκαν», «με άκουγαν», «με βοηθούσαν και οικονομικά για το μωρό μου», «δεν με έβλεπαν με άλλο μάτι», «μου έλεγαν πράγματα θετικά για να με βοηθήσουν», «μας πρόσεχαν πολύ» και «νιώθαμε όμορφα ότι είμαστε μέσα σε μία μεγάλη παρέα με νέους και μας δέχονταν καλά». Αξιολογήσιμο προς τα αποτελέσματα της έρευνας

αυτής είναι το γεγονός ότι μπήκαν κάποιιοι στην διαδικασία να αναλογιστούν και να αξιολογήσουν και την συμπεριφορά που οι ίδιοι εκδήλωσαν στην συνθήκη αυτή της ζωής τους. Οι περιγραφές που έδωσαν δύο από αυτούς είναι οι εξής : ο νεαρός που εργάστηκε στο κοινωνικό παντοπωλείο αναφέρει «Όχι μία χαρά μου συμπεριφέρονταν. Εγώ στην αρχή ήμουν περίεργα γιατί ήταν η ποινή μου για κάτι που είχα κάνει και δεν ήμουν πολύ ανοιχτός. Αλλά μετά και με τις διαδρομές με το αυτοκίνητο, γνωριστήκαμε λίγο και ήμουν πιο χαλαρός» και ο νεαρός που εργάστηκε στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα επίσης αναφέρει «δεν αντιμετώπισα κάποιο θέμα. Όσο δε περνούσε ο καιρός ένιωθα όλο και καλύτερα, με τον κόσμο που εξυπηρετούσα, με τον Πατέρα Κωνσταντίνο, αλλά και με τον εαυτό μου και την οικογένεια μου».

Στο επόμενο ερώτημα τους ζητήθηκε ανακαλώντας και πάλι την εμπειρία που βίωσαν να πουν αν θεωρούν ότι παραβιάστηκε κάποιο δικαίωμα τους (προσωπικό, κοινωνικό, εργασιακό). Η απάντηση και πάλι ήταν από όλους αρνητική. Κάποιοι από τους νεαρούς απάντησαν με κατηγορηματικό τρόπο και ύφος αρνητικά σε οποιαδήποτε παραβίαση κάποιου δικαιώματος τους. Κάποιοι άλλοι ήταν πιο επεξηγηματικοί και παρέθεσαν τις φράσεις που ακολουθούν: « Όχι όλα ήταν μία χαρά. Ίσα ίσα που με πρόσεχαν και μου φέρονταν καλά. Ακόμη μου επέτρεπαν να αναλάβω ρόλους και να συμμετάσχω όπου προσφερόμουν», «όχι, ίσα ίσα, ήταν βοηθητικοί. Δεν με ενόχλησε κανένας ποτέ και δεν μου έφεραν κάποια αντίρρηση. Μάλιστα αν εγώ έκανα κάτι ή αργούσα καμία φορά ήταν ευέλικτοι, με καταλάβαιναν και το συζητούσαμε. Είχαμε μία καλή συνεργασία», «δεν με πρόσβαλαν, έκανα τις δουλειές που είχαμε συμφωνήσει μόνο και με συμπεριέλαβαν σαν μέρος της ομάδας τους οι εργαζόμενοι, χωρίς να νιώσω κάποια διάκριση», « ήταν αρκετά εξοικειωμένο το περιβάλλον. Οπότε δεν υπήρξε θέμα παραβίασης δικαιωμάτων», «όχι. Όλα ήταν μία χαρά. Ήξερα από την αρχή τι θα κάνω και είχα συμφωνήσει. Δεν με έβαλαν να κάνω τίποτα άλλο. Ούτε με πρόσβαλε κανένας ή κάτι τέτοιο», «όχι δεν παραβιάστηκε κανένα δικαίωμα μου. Ακόμα και στις εργασίες της κηπουρικής με ρωτούσαν αν θέλω και αν μπορώ, πριν μου πουν να το κάνω. Ενώ δεν με έβαλαν σε μηχανήματα κηπουρικής για δική μου προστασία» και «όχι. Ίσα ίσα, μου δόθηκε έμπρακτα δικαίωμα στην ζωή».

Θεωρήθηκε σημαντικό να παρατεθούν αναλυτικά οι απαντήσεις κάποιων ερωτώμενων, καθώς δίνουν την εντύπωση ότι θέλουν να προστατέψουν την εμπειρία τους αυτή. Κάνουν εμφανές με τα λόγια τους ότι κανένα δικαίωμα τους δεν

παραβιάστηκε, αλλά μπαίνουν και πάλι, όπως και προηγουμένως, στο ερώτημα που αφορούσε το εάν ένιωσαν κάποια διαφορετική συμπεριφορά, να το επεξηγήσουν και να το αναπλαισιώσουν με θετικά σχόλια, δίνοντας έτσι μεγαλύτερη δυναμική στην αρνητική τους απάντηση. Ίσως αυτό να συμβαίνει από ένδειξη σεβασμού προς τον χώρο που τους υποδέχτηκε και τους φιλοξένησε και που τόσο καλά συνεργάστηκε μαζί τους. Ίσως πάλι από φόβο μην τυχόν και η κατηγορηματική άρνηση τους παρερμηνευτεί και εννοιοδοτηθεί ως έλλειψη κατανόησης του ίδιου του ερωτήματος. Το σίγουρο πάντως είναι ότι κανένα δικαίωμα σε ότι αφορά τον φορέα υποδοχής τους δεν παραβιάστηκε, σύμφωνα με την προσωπική τους εκτίμηση.

Η ερώτηση που τους τέθηκε έπειτα αναφέρονταν στο αντικείμενο εργασίας που είχαν. Τους ζητήθηκε να πουν το είδος των εργασιών που ανέλαβαν. Για τους σκοπούς της έρευνας θεωρείται σημαντικό να παρουσιαστούν οι φορείς και οι εργασίες που ανέλαβαν σε καθέναν από αυτούς, τα άτομα που απασχολήθηκαν.

Έτσι λοιπόν σε ότι αφορά την Επάνοδο τα 3 άτομα που φιλοξενήθηκαν εκεί για την κοινωφελή τους εργασία, απασχολήθηκαν σε διαφορετικές δραστηριότητες, ανάλογα με τις προτιμήσεις τους, τις δυνατότητες τους και το εκπαιδευτικό τους επίπεδο. Ο ένας εκ των δύο νεαρών που πήγε εκεί, ασχολήθηκε με εργασίες εντός του κτιρίου της Επάνοδος βοηθητικές και στην καθαριότητα του χώρου, ενώ παρακολουθούσε και μαθήματα ελληνικών, καθώς ως μετανάστης είχε παρακολουθήσει την ΣΤ' δημοτικού και μετά εγγράφηκε στην Α' γυμνασίου, όπου και διέκοψε το σχολείο, με αποτέλεσμα να μην ξέρει ούτε να διαβάσει. Ο δεύτερος από αυτούς απασχολήθηκε σε βοηθητικές εργασίες στον χώρο και στην φροντίδα των φυτών, στην υποδοχή του κοινού, ενώ κάποιες φορές συνόδευε εκείνους που δεν ήξεραν στους Γιατρούς του Κόσμου ή σε κάποιο νοσοκομείο, βοηθώντας τους με τα χαρτιά που έπρεπε να συμπληρώσουν εκεί. Ο ίδιος είχε ολοκληρώσει την φοίτηση στο γυμνάσιο και ήταν αρκετά λειτουργικός στην ζωή του. Επίσης έκανε μαθήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών. Ενώ τέλος η νεαρή που έκανε την κοινωφελή της εργασία εκεί, επέλεξε λόγω ωραρίου κύρια να πάρει μέρος στα εργαστήρια των χειροτεχνιών και του κοσμήματος. Στην συνέχεια της δόθηκε η δυνατότητα να συμμετέχει σε μία έρευνα που διεξάγονταν την περίοδο αυτή στον φορέα για την εγκληματικότητα και την ενδοοικογενειακή βία. Μία έρευνα στην οποία λόγω του εκπαιδευτικού της επιπέδου μπορούσε να ανταποκριθεί, ήταν φοιτήτρια των ΑΕΙ, ενώ η συνεργασία της με άλλους φοιτητές και η εμπλοκή της σε μία δραστηριότητα κοντά

στα ενδιαφέροντα της, έδωσε για εκείνην άλλο νόημα στο αναμορφωτικό αυτό μέτρο που υλοποιούσε.

Σε ότι αφορά τους δύο νέους που παρείχαν την εργασία τους στον Δήμο της Καλλιθέας. Ο ένας εξ αυτών, εργάστηκε στο πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Καλλιθέας, όπου έκαναν τις εκδηλώσεις τους εκεί, είχαν την βιβλιοθήκη τους και ανέβαζαν θεατρικές παραστάσεις. Στο κέντρο αυτό έκανε βοηθητικές εργασίες, προετοίμαζε τον χώρο πριν την κάθε εκδήλωση ή παράσταση, συνέβαλε στο κουβάλημα πραγμάτων που χρειάζονταν κάθε φορά και υποδέχονταν τον κόσμο που έρχονταν στις εκδηλώσεις ή το θέατρο εκτελώντας χρέη ταξιθέτη. Ο δεύτερος εξ αυτών, εργάστηκε βοηθητικά ως κηπουρός στο αντίστοιχο τμήμα του Δήμου Καλλιθέας. Ασχολήθηκε με την καθαριότητα των κήπων, με το πότισμα και το κλάδεμα και γενικότερα ότι εργασίες αφορούσαν τους κήπους.

Στην ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ απασχολήθηκαν άλλα δύο άτομα, σε δύο όμως διαφορετικές δομές του φορέα αυτού. Ο ένας από αυτούς, απασχολήθηκε στο Κέντρο Ημέρας του φορέα, όπου έκανε δουλειές γραφείου κυρίως και αρχειοθέτησης στον υπολογιστή. Ακόμη συμμετείχε επικουρικά στα μαθήματα αγγλικών και ηλεκτρονικών υπολογιστών που παραθέτονταν σε ψυχικά πάσχοντες που εξυπηρετούσε το Κέντρο Ημέρας, βοηθώντας τον διδάσκον. Ακόμη απασχολούνταν στην υποδοχή του κοινού. Τέλος είχε αναλάβει την παραλαβή των τροφίμων που χορηγούνταν από ταβέρνες του κέντρου για την ενίσχυση των ατόμων που φιλοξενούνταν στον χώρο αυτό κατά τις πρωινές ώρες. Ο δεύτερος από αυτούς, εργάζονταν στην δομή για τους αστέγους που διατηρεί ο φορέας στο κέντρο της Αθήνας, το Κέντρο Ημέρας Αστέγων. Εκεί βοηθούσε στο συσσίτιο των αστέγων, σερβίροντας τους τα γεύματα και βοηθώντας τους στην τραπεζαρία σε ότι χρειάζονταν.

Στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα στην περιοχή του Λαυρίου επίσης ο νεαρός που απασχολήθηκε εκεί, είχε αναλάβει αποκλειστικά την διανομή του συσσιτίου το Σάββατο για έναν ολόκληρο χρόνο. Κάθε Σάββατο κάλυπτε την έλλειψη των εθελοντών στην διανομή του συσσιτίου και υπό την καθοδήγηση του πατέρα Κωνσταντίνου, μοίραζε τα γεύματα σε άπορες οικογένειες και ηλικιωμένους της περιοχής ευθύνης του Ναού. Τους παρέδιδε το φαγητό στο σπίτι τους.

Στην Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ ο νεαρός που εργάστηκε εκεί συνέβαλε, για το σύντομο χρονικό διάστημα που του ορίστηκε να βοηθήσει, κύρια σε βοηθητικές εργασίες που αφορούσαν το κοινωνικό παντοπωλείο. Πήγαινε με άλλους εθελοντές

και εργαζόμενους του φορέα, στις λαϊκές όταν τελείωναν και έπαιρναν τρόφιμα που τους έδιναν οι έμποροι, με εμπορεύματα που τους περίσσευαν και ήθελα να τα χορηγήσουν για τους σκοπούς του παντοπωλείου. Έπειτα τα πήγαιναν στον χώρο που τα συνέλεγε ο φορέας και διατηρούσε το κοινωνικό παντοπωλείο. Συνέβαλε ακόμα στην συσκευασία τους σε μικρές ποσότητες, ώστε να μπορεί ο κόσμος να τα πάρει, αλλά και στην διανομή αυτών. Ακόμα συμμετείχε σε βοηθητικές εργασίες διαμόρφωσης του εσωτερικού χώρου του φορέα.

Στο Κέντρο Υποστήριξης Νέων της ΑΡΣΙΣ ο νέος που υλοποίησε την κοινωφελή του εργασία εκεί, συμμετείχε σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που έτρεχε την περίοδο εκείνη ο φορέας το youth camp, με στόχο την συλλογή και αναπαλαίωση παλιών επίπλων και στην συνέχεια την δωρεά τους σε οικογένειες που τα έχουν ανάγκη. Σε αυτό εθελοντές από το εξωτερικό και την Ελλάδα, για μία εβδομάδα υπό την καθοδήγηση ενός μαραγκού και άλλων τεχνιτών ξύλου, μαθαίνοντας και χρησιμοποιώντας διάφορες τεχντροπίες θα επισκεύαζαν παλιά έπιπλα, τραπέζια, καρέκλες, συρταριέρες. Θα μάθαιναν τεχνικές, πώς να τα επισκευάσουν, να τα βάψουν, να τα ζωγραφίσουν και να κάνουν να φαίνονται σαν καινούργια. Ο νέος συμμετείχε ενεργά στο εργαστήριο αυτό και τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν καθ' όλη την διάρκεια της εβδομάδας αυτής.

Το επόμενο ερώτημα που τους τέθηκε ήταν άμεσα συνδεδεμένο με το προηγούμενο, καθώς τους ζητήθηκε να εκφράσουν την άποψη τους σχετικά με το πόσο ενδιαφέρον βρήκαν τις εργασίες που τους ανατέθηκαν στους φορείς που φιλοξενήθηκαν. Στο μεγαλύτερο ποσοστό κατά κοινή ομολογία ήταν μία θετική εμπειρία, η οποία για κάποιους ήταν πολύ ενδιαφέρον και δυνατή για αυτούς και για κάποιους άλλους ξεκίνησε αρχικά με μεγάλη αμφιθυμία από μέρους τους, όμως στην πορεία εξελίχτηκε διαφορετικά, γεγονός που στους οδήγησε στην θετική αυτή αποτίμηση. Η θετική αυτή εικόνα αντιπροσωπεύει και πάλι τον αντρικό πληθυσμό της έρευνας, καθώς η κοπέλα που συμμετείχε δεν το βρήκε ενδιαφέρον, αλλά αντιθέτως ως μία αναγκαία συνθήκη που έπρεπε να συμμετέχει. Παρόλο που είχε καλή εικόνα για τον φορέα που φιλοξενήθηκε και όπως ανέφερε στις προηγούμενες απαντήσεις της βρήκε κάτι που της φάνηκε κάπως ενδιαφέρον, στην τελική αποτίμηση της εμπειρίας δεν μπόρεσε να το νοηματοδοτήσει θετικά και ως κάτι το ενδιαφέρον. Για τους σκοπούς της έρευνας και πάλι παρόλο που περιγράφηκε από τους περισσότερους μεγάλος βαθμός ικανοποίησης από τις εργασίες που ανέλαβαν, θεωρούμε πολύ σημαντικό να παρατεθούν αυτούσιες οι απαντήσεις των νεαρών κα

της νεαρής, καθώς η κάθε μία από αυτές έχει διαφορετική αιτιολογία και σημαντικότητα. Μάλιστα επιλέχθηκε να παρατεθούν ανά φορέα που πραγματοποιήθηκε η κοινωφελής εργασία, ώστε να είναι εύκολη η εξαγωγή γόνιμων αποτελεσμάτων.

Τα 3 λοιπόν άτομα που προσέφεραν την εργασία τους στην Επάνοδο σχετικά με το κατά πόσο την βρήκαν ενδιαφέρον απάντησαν τα εξής: Ο νεαρός που παρακολούθησε τα μαθήματα ελληνικών δήλωσε «Το σχολείο ήταν πολύ σημαντικό για εμένα. Αυτό μου άρεσε περισσότερο», ο νεαρός που προσέφερε εργασίες εντός και εκτός του κτιρίου του φορέα είπε «ήταν πολύ ενδιαφέρον. Καθόμουν σε γραφείο, δεν είχε κούραση αυτό που έκανα, ήταν ωραίο το περιβάλλον. Διαφορετικά από αυτά που ήξερα σαν δουλειά. Ακόμη έμαθα και ηλεκτρονικούς υπολογιστές» και τέλος η νεαρή της έρευνας, εξέφρασε διαφορετική άποψη σε ότι αφορά το ενδιαφέρον που της προκάλεσε λέγοντας «όχι ιδιαίτερα. Απλά θα ήθελα να κάνω κάτι άλλο, πιο κοντά στα ενδιαφέροντα μου. Ότι γίνονταν ενημερώνομαι, αλλά δεν μπορούσα να ακολουθήσω και έπειτα δεν είχα άλλη επιλογή. Έπρεπε να το κάνω είτε ήταν ενδιαφέρον είτε όχι... Σαν ιδέα ήταν καλή, αλλά όχι κοντά σε αυτά που μου αρέσουν. Θα μου άρεσε περισσότερο να ασχοληθώ με την μουσική και το θέατρο».

Τα 2 άτομα που απασχολήθηκαν στις υπηρεσίες του Δήμου Καλλιθέας αποτίμησαν θετικά την εμπειρία αυτή και το ενδιαφέρον που τους προκάλεσε, το οποίο όμως διέφερε στην ένταση του, για τελειώς διαφορετικούς λόγους. Ο ένας εξ αυτών, έκανε την κοινωφελή του ως αποτέλεσμα της μετατροπής μίας προηγούμενης ποινής του, γεγονός που τον έκανε να είναι πιο τυπικός και ρεαλιστικός σε ότι αφορά την παροχή της κοινωφελούς του εργασίας. Έτσι ήταν ικανοποιημένος κύρια λόγω της αποφυγής της ποινής φυλάκισης και της λύσης που δόθηκε στο νομικό του ζήτημα. Χαρακτηριστικά ανέφερε «εντάξει καλά ήταν γιατί ο χώρος ήταν ευχάριστος και οι ασχολίες που είχα να κάνω ήταν καλές. Μου άρεσε και όσο σκεφτόμουν ότι άλλα παιδιά έφαγαν ποινές άσχημες ή πήγαν φυλακή, το έβλεπα ακόμα καλύτερο». Ο άλλος εξ αυτών, που είχε βρεθεί στον Δήμο να κάνει την κοινωφελή του εργασία με την εντολή της κ. Εισαγγελέως, παρόλο που στην αρχή ήταν αμφιθυμικός στο άκουσμα του όρου που του τέθηκε, στην συνέχεια έδειξε μεγαλύτερο βαθμό εμπλοκής και το ανήγαγε από την τιμωρία που αρχικά το είδε (είχε επιβληθεί μόνο σε εκείνον εκ των 5 συγκατηγορουμένων του), σε κάτι παραγωγικό για εκείνον και ευχάριστο. Για αυτό και διέφερε και ο βαθμός ικανοποίησής του, τον οποίο ο ίδιος περιέγραψε με τα εξής λόγια «ναι ήταν πολύ ενδιαφέρον. Εγώ παλιά στο χωριό μου,

πριν μετακομίσουμε στην Αθήνα, όταν ήμουν παιδάκι, δούλευα σε κήπους βοηθητικά για το χαρτζιλίκι μου. Για αυτό και διάλεξα αυτό το τμήμα του Δήμου για να εργαστώ. Ήταν επιλογή μου και έμαθα και καινούργια πράγματα, τώρα που εργαζόμουν ως μεγαλύτερος πια».

Τα άτομα που επίσης προσέφεραν τις εργασίες τους στο πλαίσιο εφαρμογής του μέτρου στις δομές της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ εκδήλωσαν και οι δύο ενδιαφέρον για αυτό που έκαναν διαφορετικής όμως πάλι έντασης και για διαφορετικό λόγο. Ο ένας, που έκανε την κοινωφελή εργασία του στο Κέντρο Ημέρας το νοηματοδότησε ως προς το τι έμαθε και την δουλειά που τελικά έκανε με τον εαυτό του. Έδωσε λοιπόν την εξής απάντηση «αρχικά πήγαινα γιατί έπρεπε να πάω. Κάποιες από τις δραστηριότητες που έκανα ήταν πολύ ενδιαφέρον για εμένα και σίγουρα έμαθα πράγματα. Είχα ένα μικρό θέμα με το πρωινό ξύπνημα, για αυτό και καθυστερούσα! Όμως ακόμα και αυτό, έμαθα τον τρόπο να το αποφύγω και έμαθα να είμαι συνεπής. Συμμετείχα και σε άλλα εργαστήρια, έμαθα καινούργια πράγματα. Θα ξαναπήγαινα. Ήταν καλή φάση». Ο άλλος νεαρός, που ήταν στο Κέντρο Ημέρα των Αστέγων του φορέα εντόπισε το ενδιαφέρον που του προκάλεσε, στα συναισθήματα που του διακίνησε η συνδιαλλαγή του με τους ωφελούμενους του κέντρου και την κατάσταση που βίωναν. Βέβαια έδωσε και το στίγμα για το πώς τον ευεργέτησε η εμπειρία αυτή και το όφελος σε προσωπικό επίπεδο που είχε, με το να μην διαταραχθεί η παρουσία του στο σχολείο. Αυτό γίνεται εμφανές και από τα λεγόμενα του «ναι αρκετά. Ήταν κάτι καινούργιο για εμένα. Δεν είχα ξανακάνει αντίστοιχη δουλειά. Επίσης δεν είχα ξαναδεί παρόμοιες καταστάσεις. Δεν ήξερα ότι υπήρχαν τέτοια κέντρα και ήταν φοβερό πόσοι άνθρωποι έρχονταν. Έπειτα με βόλεψε και πολύ στο θέμα του σχολείου. Με βόλεψε το ωράριο και έτσι πήγαινα κανονικά στο σχολείο».

Ο νέος, που του ζητήθηκε να κάνει την κοινωφελή του εργασία στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα στην περιοχή του Λαυρίου, το βρήκε πολύ ενδιαφέρον. Ο λόγος για τον οποίο το αντιλήφθηκε έτσι ήταν ιδιαίτερος. Επικεντρώθηκε στην πόλη του και τα κοινωνικά ζητήματα που υπάρχουν, αλλά και στο στοιχείο της διακριτικότητας που χαρακτήριζαν όλες τις εκφάνσεις της εργασίας που παρείχε. Μία διακριτικότητα, που η έλλειψη της στην μικρή κοινωνία του Λαυρίου του είχε δημιουργήσει αρκετά ζητήματα ως ανήλικο που είχε προβλήματα με τον νόμο. Τώρα λοιπόν είχε την ευκαιρία να δει μία άλλη πλευρά της πόλης του που ήταν διακριτική στις δυσκολίες των άλλων, αλλά και τις δικές του. Η δήλωση του αναδεικνύει την οπτική αυτή «ήταν ενδιαφέρον γιατί ήρθα σε επαφή με μία άλλη κατάσταση που επικρατεί στην πόλη

μου, που ποτέ μέχρι τώρα δεν είχα σκεφτεί. Ήρθα σε επαφή με κόσμο που δυστυχούσε και πολύ διακριτικά δέχονταν μία βοήθεια. Μου άρεσε πολύ το πόσο διακριτικός ήταν ο πατέρας Κωνσταντίνος και μαζί μου. Με βοήθησε χωρίς να το κάνει θέμα ή να πει το οτιδήποτε σε κάποιον».

Ο νέος που προσέφερε τις υπηρεσίες του στην Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ εξέφρασε επίσης μετριασμένο ενδιαφέρον, αλλά με θετικό πρόσημο. Περιέγραψε την εμπειρία του προσανατολισμένη στις δραστηριότητες που έκανε. Έδωσε μεγαλύτερη έμφαση στις δραστηριότητες που αφορούσαν το κοινωνικό παντοπωλείο, που από την αρχή της συνέντευξης του έχει χαρακτηρίσει ως μία εξαιρετική εμπειρία για εκείνον. Ο ίδιος βρίσκονταν σε ένα μεταβατικό στάδιο στην ζωή του, καθώς ολοκληρώνοντας την κοινωφελή εργασία, θα μετακόμιζε μόνιμα στην χώρα καταγωγής του. Ένας ταραγμένος κύκλος ζωής, με αρκετή ένταση, μοναξιά, άσχημες συμπεριφορές λόγια προς εκείνον, αλλά και μία σοβαρή παραβατική πράξη θα έκλεινε και ένας νέος κύκλος θα ξεκινούσε. Τα λόγια του για την εμπειρία του αυτή είναι χαρακτηριστικά «εντάξει μέσα στον Νόστο ήταν καλά, αλλά όχι κάτι τόσο ενδιαφέρον. Περισσότερο μου άρεσε όταν πηγαίναμε στις λαϊκές, η διαδρομή, η παρέα, οι άνθρωποι που μας περίμεναν εκεί και το μοίρασμα των φαγητών. Αυτό είναι κάτι που έχω κρατήσει στον νου μου. Επίσης οι συζητήσεις με τους υπόλοιπους στην δουλειά. Με άκουγαν και με σέβονταν. Συζητούσαμε χωρίς φωνές και άσχημα λόγια».

Τέλος ο νεαρός που παρείχε την κοινωφελή του εργασία στο Κέντρο Υποστήριξης Νέων της ΑΡΣΙΣ είδε την όλη εμπειρία από μία εκπαιδευτική ματιά και τις δυνατότητες που εκείνη του έδωσε. Του έδωσε ίσως μία ώθηση επαγγελματική. Δήλωσε λοιπόν « ήταν πολύ ενδιαφέρον γιατί έμαθα να φτιάχνω τα παλιά έπιπλα, να χρησιμοποιώ τα εργαλεία, να δω πως μπορώ να το κάνω καλύτερα. Αυτό το κάνει και ο μπαμπάς μου αλλά όχι πολύ καλά, οπότε έμαθα να το κάνω καλύτερα και τον βοηθώ».

Στην συνέχεια ρωτήθηκαν για τις δυσκολίες που οι ίδιοι αντιμετώπισαν κατά την διάρκεια παροχής της κοινωφελούς τους εργασίας. Και εδώ οι απαντήσεις τους μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο κατηγορίες, σε εκείνους που δεν αντιμετώπισαν κανένα πρόβλημα και αντιπροσωπεύουν ποσοστό του 20%, σε εκείνους που δυσκολεύτηκαν, ειδικά στην αρχή και αντιπροσωπεύουν το υπόλοιπο 80% του ποσοστού των συμμετεχόντων. Ενδιαφέρον είναι ότι το ποσοστό αυτό του 80% διασπάτε στις εξής υποομάδες:

α. Σε αυτούς που δυσκολεύτηκαν με την τήρηση του ωραρίου και του προγράμματος που τους δόθηκε, που ήταν οι περισσότεροι εξ αυτών, οι οποίοι είπαν χαρακτηριστικά για αυτό: «κάποιες δυσκολίες στην αρχή με την συνέπεια στους χρόνους», «το καθημερινό πρόγραμμα», «να σηκώνομαι το πρωί και να είμαι στην ώρα μου» και «το πρόγραμμα ήταν επίσης αρκετά μεταβλητό και ήταν δύσκολο να προσαρμόσω τις δράσεις στο δικό μου σταθερό πανεπιστημιακό πρόγραμμα».

β. Σε αυτούς που αντιμετώπισαν θέματα με τις δραστηριότητες που τους δόθηκαν, όπως για παράδειγμα ο νέος που έκανε μαθήματα «οι πιο πολλές ήταν στα μαθήματα των ηλεκτρονικών υπολογιστών», ή ο νέος που εργάστηκε στην αναπαλαίωση επίπλων «μου φάνηκε λίγο δύσκολο πώς να χρησιμοποιώ τα εργαλεία και το πώς να συνεργάζομαι με τους άλλους» ή ο νέος που εργάστηκε στους κήπους «η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισα ήταν ότι κάποιες φορές εκεί που πηγαίναμε να καθαρίσουμε ήταν πολύ βρώμικα. Αυτό με δυσκόλευε και μου ήταν δύσκολο να εργαστώ».

γ. Τέλος στις πιο εξειδικευμένες δυσκολίες που αντιμετώπισαν δύο συμμετέχοντες. Η μία αφορά την νεαρά που συμμετείχε στην έρευνα, η οποία εξέφρασε δυσκολία άλλου τύπου, η οποία αφορούσε την ανάληψη πρωτοβουλίας και διαφορετικού τύπου εμπλοκής της σε ότι αφορά την συνεργασία της με τον φορέα. Είπε χαρακτηριστικά «δεν μπόρεσα να μεταφέρω κάποιες ιδέες που είχα, σε σχέση με το πρόγραμμα και τις εκεί δραστηριότητες. Δεν ένιωσα την άνεση να εκφραστώ άνετα για αυτά». Η άλλη δυσκολία αφορά τον νέο που παρείχε τις υπηρεσίες του στο Κέντρο Ημέρας, όπου κλήθηκε να καταπολεμήσει την προκατάληψη που ο ίδιος είχε για τους ψυχικά πάσχοντες. Αυτό σύμφωνα με τον ίδιο τον δυσκόλεψε λίγο στην αρχή όμως μόνο, διότι στην πορεία αυτό άλλαξε όπως ο ίδιος τονίζει «στην αρχή ένιωθα περίεργα για τους ψυχικά πάσχοντες, αλλά στην πορεία κατάλαβα ότι απλά έχουν κάποια δυσκολία τίποτα παραπάνω».

Τέλος χαριτωμένο και άξιο αναφοράς είναι το σχόλιο ενός εκ των συμμετεχόντων σχετικά με την παροχή της κοινωφελούς εργασίας και των δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν κατά την διάρκεια αυτής, όπου την παρομοίασε με το σχολείο. Από τα λεγόμενα του γίνεται εμφανές το κενό στην καθημερινότητα του και η έλλειψη οποιασδήποτε ασχολίας ή προγράμματος που θα τον κινητοποιούσε ίσως σε έναν διαφορετικό τρόπο ζωής. Ο νέος λοιπόν ανέφερε τα εξής: «Από την αρχή είχα θέμα με το ωράριο και την τήρηση του και φαινόμουν ασυνεπής. Μου φαινόταν δύσκολο να τηρήσω το πρόγραμμα. Μάλλον επειδή δεν είχα πρόγραμμα πριν πάω.

Ήταν όπως όταν πήγαινα στο σχολείο. Με το ζόρι πηγαίνεις το πρωί και έρχεται το μεσημέρι χωρίς να το καταλάβεις».

Όταν τους ζητήθηκε σε άλλη ερώτηση να περιγράψουν τις δεξιότητες που θεωρούν ότι απέκτησαν μέσα από την εμπειρία τους αυτή, οι συνεντευξιαζόμενοι ήταν αρκετά επεξηγηματικοί. Οι περισσότεροι βρήκαν νόημα σε κάτι που έκαναν στον φορέα υποδοχής, που τους προσέδωσε κάποια δεξιότητα που μπορούν να αξιοποιήσουν στην ζωή τους. Έτσι ακόμα και ένας από αυτούς που ασχολούνταν με το διαμοιρασμό του συσσιτίου, παρόλο που δεν θεωρεί ότι έκανε κάτι που δεν γνώριζε, βρήκε ως θετικό την επαφή με τους ηλικιωμένους «βασικά δεν απέκτησα κάποια δεξιότητα καινούργια..το φαγητό μετέφερα. Ενδιαφέρον όμως ήταν η εμπειρία και η επαφή με τους ηλικιωμένους». Ο νέος αυτός μαζί με εκείνον που εργάστηκε στο πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Καλλιθέας, δεν θεωρούν ότι απέκτησαν κάποια νέα, άξια λόγου δεξιότητα, την οποία δεν είχαν από πριν.

Οι υπόλοιποι 8 όμως με τον δικό τους ιδιαίτερο τρόπο περιγράφουν δεξιότητες που απέκτησαν μετά από την εργασία τους αυτή. Ακόμη και η νεαρά που από την αρχή έχει εκδηλώσει μία άποψη διαφορετική για το αναμορφωτικό μέτρο που της επιβλήθηκε, διαπιστώνει ότι η όλη εμπειρία της προσέδωσε κάποιες δεξιότητες, αξιοποιήσιμες στην καθημερινότητα της. Αναφέρει χαρακτηριστικά « η επαφή μου με τόσους διαφορετικούς ανθρώπους, που ήταν νέα παιδιά σαν εμένα, με βοήθησε να γίνω πιο κοινωνική και πιο ανεκτική με καταστάσεις δύσκολες για εμένα. Μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους έμαθα να είμαι πιο προσαρμοστική και θετική. Ήρθα σε επαφή με ανθρώπους από άλλες χώρες και έμαθα να συνυπάρχω μαζί τους. Μου άρεσε η ιδέα να είμαι μέλος σε μία διαπολιτισμική ομάδα. Ακόμη έμαθα και κάποιες βασικές τεχνικές για να φτιάχνω κοσμήματα». Μέσα στην γλαφυρή αυτή περιγραφή της περιλαμβάνει όλη την γκάμα των δεξιοτήτων που εντοπίστηκαν ως οφέλη και από τα υπόλοιπα άτομα.

Έτσι λοιπόν αν θα θέλαμε να τις ομαδοποιήσουμε λίγο αυτές θα μπορούσαμε να πούμε ότι αναφέρθηκαν:

α. Τεχνικές δεξιότητες όπως «να βγάξω φωτοτυπίες», «να χρησιμοποιώ Η/Υ», «τεχνικές της κηπουρικής και εργασίες όπως το κλάδεμα, το φύτεμα και ότι αφορά την φροντίδα των φυτών», «να χρησιμοποιώ τα εργαλεία ώστε να φτιάξω ένα έπιπλο» και «να το βάψω, να του κάνω σχέδια με πινέλο ή να κωλύσω αυτοκόλλητα για να φαίνεται πιο ωραίο».

β. Επαγγελματικές δεξιότητες όπως «το πώς λειτουργούμε στην υποδοχή», «οι εργασιακές σχέσεις και η ομαδική δουλειά», «την συνέπεια, την τήρηση προγράμματος και την συνεργασία με τους άλλους», «το κομμάτι της ανάληψης ευθύνης» και «βρήκα τον τρόπο που μπορώ να συνεργαστώ».

γ. Εκπαιδευτικές δεξιότητες όπως «έμαθα γράμματα», «έμαθα να διαβάζω», «μου έδωσε ιδέες πως μπορώ να κάνω ένα έπιπλο κατεστραμμένο χρήσιμο και πάλι» και «έμαθα να συνεννοούμαι και να δουλεύω με άλλους ανθρώπους που δεν ξέρω την γλώσσα τους».

δ. Προσωπικές δεξιότητες όπως «έμαθα να είμαι ανοιχτός προς όλους τους ανθρώπους και να μην βάζω ταμπέλες», «δούλεψα πολύ το κομμάτι της συνεργασίας και της υπομονής», «να επικοινωνώ με τους άλλους και να συζητώ ήρεμα», «έμαθα να συζητώ για να βρεθεί η όποια λύση» και «έμαθα, να μιλάω όμορφα και ευγενικά, να συμπεριφέρομαι ωραία στους άλλους».

Συμπληρωματικά με την προηγούμενη ερώτηση, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το εάν τους έχουν φανεί χρήσιμες οι δεξιότητες αυτές στην μετέπειτα πορεία της ζωής τους. Και πάλι εδώ οι απαντήσεις στην πλειοψηφία τους είχαν θετική χροιά. Τα δύο άτομα που είχαν εκφράσει την άποψη ότι δεν απέκτησαν κάποια δεξιότητα, στο ερώτημα αυτό διαφοροποιήθηκαν. Ο νέος από το πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Καλλιθέας έμεινε σταθερό στην άποψη του «δεν μπορώ να σκεφτώ κάτι από εκείνη την κατάσταση που μου φάνηκε χρήσιμο τώρα». Ο νέος όμως που απασχολήθηκε στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα έδωσε άλλο νόημα στην χρησιμότητα που είχε αυτή η εμπειρία στην ζωή του μετέπειτα και απάντησε τα εξής «η όλη εμπειρία ήταν σημαντική για εμένα και όχι τόσο για τα πράγματα που έμαθα. Σκέφτηκα πολλά. Έκανα και έναν απολογισμό στην ζωή μου. Να δω πως μπορώ να αλλάξω πράγματα που δεν μου αρέσουν. Αυτό ήταν εξαιρετικά χρήσιμο».

Οι υπόλοιποι μίλησαν επίσης με θετική χροιά για την εμπειρία αυτή και το πώς θεωρούν ότι θα τα χρησιμοποιήσουν στην ζωή τους. Οι απαντήσεις τους είναι διαφορετικές και όλες ιδιαίτερα σημαντικές για τους σκοπούς της έρευνας και την έκδοση των συμπερασμάτων. Για τον λόγο αυτό και αποδίδονται αυτούσια παρακάτω. Ο νέος που απασχολήθηκε στο Κέντρο Ημέρας της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ είπε «Φυσικά είναι πράγματα που θα μπορέσω να χρησιμοποιήσω στην δουλειά μου αργότερα. Για εμένα πολύ σημαντικό είναι ότι προσπάθησα να είμαι συνεπής και να τηρώ το ωράριο. Αυτό είναι πολύ σημαντικό σε κάθε δουλειά. επίσης έμαθα να σκέφτομαι πριν κάνω το οτιδήποτε και βασικά να μετρώ και τις συνέπειες της κάθε

ενέργειας μου. Πάντοτε λειτουργούσα χωρίς να σκεφτώ και να κρίνω καταστάσεις, γιατί έτσι η παρέα μου έκανε. Εδώ είχα έναν ρόλο, με συγκεκριμένη ευθύνη, οπότε έπρεπε να ενεργώ αντίστοιχα. Μετρούσα το κάθε τι και προσπαθούσα να επηρεάσω με καλό τρόπο αυτό που θα γίνονταν». Ενώ εκείνος που ήταν στο Κέντρο Ημέρας Αστέγων του ίδιου φορέα ανέφερε «ναι, είναι καταστάσεις που αντιμετωπίζω και στην δουλειά μου σήμερα, όπου είναι σημαντικό να είσαι συνεπής, να τηρείς το ωράριο και να συνεργάζεσαι με τους υπόλοιπους».

Οι νεαροί αλλά και η νεαρή που απασχολήθηκαν στην Επάνοδο νοσηματοδότησαν θετικά την επίδραση της εμπειρίας αυτής στην μετέπειτα πορεία τους. Ανέφεραν χαρακτηριστικά «ναι τώρα νιώθω πιο καλά που μπορώ να διαβάζω. Δεν χάνομαι πια στον δρόμο, γιατί ξέρω να διαβάζω.. ακόμη έχω μάθει να είμαι πιο σωστός με την ώρα. Πάω σωστά στα ραντεβού μου, για αυτό και μπορώ και έχω και την δουλειά μου», «ναι κάποια πράγματα που έμαθα τα χρησιμοποιώ στην ζωή μου και κύρια σε ότι αφορά την συμπεριφορά προς τους άλλους και κυρίως σε κάποιον που δεν ξέρω. Γενικά μετά την εμπειρία στην Επάνοδο έχω αλλάξει» και «απέκτησα κάποιες δεξιότητες από αυτήν την εμπειρία. Αρχικά διαπίστωσα ότι μου αρέσει να έρχομαι σε επαφή με ανθρώπους από άλλες χώρες και με άλλους πολιτισμούς. Μιλούσα στα αγγλικά και ανέπτυξα μία πιο διαπολιτισμική κουλτούρα. Άρχισα να αξιολογώ τα πράγματα διαφορετικά και να μην μένω στην εικόνα που κάποιος έχει».

Ο νέος που απασχολήθηκε στην Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ εντόπισε κύρια την επίδραση στην ζωή του των προσωπικών δεξιοτήτων που απέκτησε. Δήλωσε τα εξής «ναι το θέμα της επικοινωνίας μου είναι πολύ βοηθητικό, γιατί πάντα δυσκολευόμουν να βρω φίλους και να μιλήσω στους άλλους. Κατάλαβα ότι είναι πιο εύκολο, αρκεί να κάνεις και εσύ κάποια βήματα, να μιλάς όμορφα και ήρεμα. Όλα αυτά είναι χρήσιμα τα τελευταία χρόνια που έχω κάνει τόσα καινούργια πράγματα και έχω γνωρίσει τόσο καινούργιο κόσμο». Ενώ ο νέος που απασχολήθηκε στον Δήμο Καλλιθέας εντόπισε την επίδραση των τεχνικών δεξιοτήτων όπως τόνισε στα λεγόμενα του «νομίζω ναι. Ψάχνω σχετική δουλειά και το αναφέρω στο βιογραφικό μου, όταν πάω να κάνω κάποια αίτηση για δουλειά», όπως και ο νέος που απασχολήθηκε στο Κέντρο Υποστήριξης Νέων της ΑΡΣΙΣ, ο οποίος είπε «ο μπαμπάς μου κάνει αυτήν την δουλειά. Μαζεύει παλιά έπιπλα και πράγματα και αφού τα φτιάξουμε και τα βάψουμε, τα πάμε στο παζάρι και τα πουλάμε. Τώρα πια τον βοηθάω και βάζω και ιδέες. Μόνο που δεν με αφήνει να κάνω αυτά που έμαθα με τα αυτοκόλλητα και τις χαρτοπετσέτες.. ώστε να έχουν και σχέδια επάνω. Απλά τα βάφουμε. Βοηθούσα και

πριν, αλλά πιο πολύ το έκανα σαν αγγαρεία. Κυρίως έκανα ότι μου έλεγε ο μπαμπάς. Ενώ τώρα ξέρω τι πρέπει να κάνω και βάζω και τις δικές μου ιδέες».

Είναι λοιπόν εμφανές ότι σχεδόν όλοι, άλλοι σε μεγαλύτερο και άλλοι σε μικρότερο βαθμό έχουν εντάξει την εμπειρία αυτή που είχαν από την υλοποίηση του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στην ζωή τους. Αυτό φαίνεται επίσης ξεκάθαρα από τις απαντήσεις τους στο ερώτημα σχετικά με το τι ασχολούνται σήμερα. Έτσι λοιπόν ο νέος από τον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα είπε ότι «έχω παντρευτεί και έχω αποκτήσει μία κόρη 3 ετών, ενώ έχω νοικιάσει και δουλεύω ένα μαγαζί με καφέδες και έτσι βγάζω τα έξοδα μου και ζω την οικογένεια μου». Ο νέος από το Κέντρο Ημέρας της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ λίγες μέρες μετά την συνέντευξη που παραχώρησε για την παρούσα έρευνα, θα μετακόμιζε στην Γερμανία για δουλειά. «Είναι εκεί και ο αδερφός μου και μου είχε βρει δουλειά σε ταβέρνα». Χαριτολογώντας δήλωσε «εκεί θα μάθω τι πάει να πει πρόγραμμα». Ο νέος από το Κέντρο Ημέρας Αστέγων της ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ, είπε ότι «εργάζομαι σε ένα ψητοπωλείο ως delivery και μάλιστα για αρκετές ώρες την ημέρα».

Ο νέος από την Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ βρίσκεται μόνιμα εγκαταστημένος στην χώρα καταγωγής του «γύρισα στην χώρα που κατάγομαι και σπουδάζω στο πανεπιστήμιο». Οι νεαροί από την Επάνοδο, ο ένας εξ αυτών, έχει βρει εργασία και πηγαίνει στις λαϊκές με έναν έμπορο και τον βοηθάει. Εργασία που έχανε στο παρελθόν λόγω της ασυνέπειας στον χρόνο που επιδείκνυε όπως ο ίδιος δήλωσε «πριν δεν πήγαινα γιατί δυσκολευόμουν να πάω στην σωστή ώρα και εκείνος δεν με έπαιρνε». Ο δεύτερος εξ αυτών, εργάζονταν μέχρι πριν λίγο καιρό στην Πάρνηθα σε μία εταιρεία με φυτά, αλλά τώρα έχει τελειώσει από εκεί και αναζητά εργασία. Ενώ η νεαρή που απασχολήθηκε στον ίδιο φορέα είναι φοιτήτρια σε Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και σπουδάζει. Ο νέος από το Κέντρο Υποστήριξης Νέων της ΑΡΣΙΣ, δουλεύει σήμερα μαζί με τον μπαμπά του ως παλιατζής. «Μαζεύουμε κάποια πράγματα, τα φτιάχνουμε και τα βάζουμε και μετά τα πουλάμε σε υπαίθρια παζάρια».

Τέλος οι δύο νέοι από τον Δήμο Καλλιθέας ο ένας εξ αυτών, αναζητεί εντατικά εργασία κύρια σε ανθοκομεία και βενζινάδικα, αλλά αντιμετωπίζει προβλήματα στην πρόσληψη του, λόγω του ότι δεν έχει κάνει την στρατιωτική του θητεία «μου λένε ότι πρέπει πρώτα να τελειώσω τον στρατό και μετά να πάω, διότι δεν μπορούν να με πάρουν και μετά να τους φύγω για τον στρατό και να πρέπει να βρουν άλλον εργαζόμενο». Όλοι λοιπόν βρίσκουν ως πρόσκομμα την υποχρέωση του

αυτή και δεν έχει βρει κάποια μόνιμη δουλειά. Αυτή τι στιγμή το μόνο που έχει βρει είναι να μοιράζει φυλλάδια. Ο δεύτερος εξ αυτών, από το πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Καλλιθέας, ο οποίος είδε με άλλο πνεύμα το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, εξακολουθεί να εργάζεται όπως και την περίοδο που πήγαινε στο Δήμο για την κοινωφελή του εργασία ως ντιλίβερη. Απλά τώρα όπως δήλωσε «Απλά τώρα εργάζομαι μέχρι το απόγευμα, ενώ τότε το απόγευμα πήγαινα μετά την δουλειά εκεί» στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου, όπου παρείχε τις υπηρεσίες του.

Έχοντας πια επιστρέψει στο παρόν και συζητώντας για τις ασχολίες που έχουν σήμερα οι συμμετέχοντες, όντας ενήλικες πια όλοι, τους ζητήθηκε στην επόμενη ερώτηση να αξιολογήσουν τον βαθμό που τους έχει επηρεάσει στην καθημερινότητα τους και την ζωή τους γενικότερα, η εμπειρία αυτή που βίωσαν κατά την υλοποίηση του αναμορφωτικού τους μέτρου. Παραθέτονται οι απαντήσεις τους ως έχουν, καθώς η καθεμία από αυτές είναι μοναδική και ιδιαίτερα σημαντική για τα συμπεράσματα της έρευνας που διεξάγεται.

Τα 3 άτομα που παρείχαν τις υπηρεσίες τους στην Επάνοδο, είπαν λοιπόν τα εξής «Ναι με έχει επηρεάσει. Με έκανε να σκεφτώ την ζωή μου διαφορετικά, να σκέφτομαι την γυναίκα μου και το παιδί μου και να μην κάνω κακά πράγματα. Δεν κάνω πια παρανομίες. Ακόμα εκτιμώ πολύ το σχολείο και ξέρω ότι θα στείλω το παιδί μου κανονικά σε αυτό», «Ναι ναι, μετά από την Επάνοδο έχω αλλάξει τρόπο σκέψης. Με έχει επηρεάσει στον τρόπο που συμπεριφέρομαι. Δεν έχω ξανακάνει παραβατική πράξη και ψάχνω μία κανονική δουλειά. Πιστεύω ότι μπορώ να κάνω κάποια πράγματα» και η νεαρή που συμμετείχε δήλωσε «Μέσα από την εμπειρία αυτή έχω γίνει πιο σκληρή, σκέφτομαι περισσότερο πριν πω κάτι, εκτιμώ την ζωή διαφορετικά είμαι πιο υπεύθυνη και έκανα γνωριμίες που μου έδειξαν έναν άλλο τρόπο σκέψης. Αξιολόγησα τα πράγματα διαφορετικά και μετανιώνω πια που παλαιότερα ήμουν τόσο παρορμητική. Λειτουργήσε λίγο σαν μία κάθαρση για εμένα, σαν να πλήρωσα και έκλεισε ο κύκλος. Να πλήρωσα για ότι έγινα, για αυτό το μερίδιο ευθύνης που είχα».

Τα 2 άτομα που απασχολήθηκαν στον Δήμο της Καλλιθέας και τις δομές αυτού έδωσαν εκ διαμέτρου αντίθετες απόψεις για τον βαθμό που τους επηρέασε η εμπειρία αυτή, γεγονός που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ο ένας δήλωσε λοιπόν ότι «Δεν με έχει επηρεάσει τόσο πολύ. Μόνο στο ότι είμαι ευχαριστημένος ότι μου έδωσε μία λύση στο πρόβλημα μου. Είχα κάνει κάτι και έπρεπε να πληρώσω. Όμως δεν είχα χρήματα και θα καταστρέφονταν η ζωή μου. Μου έδωσε λύση η εργασία

αυτή. Δούλεψα με τον τρόπο αυτό και ξεχρέωσα. Αυτό ήταν πολύ καλό για εμένα και είναι όλο αυτό που κρατώ από αυτήν την εμπειρία. Κρατώ ακόμα ότι θα πρέπει να είμαι πιο προσεχτικός σε όσα με αφορούν, γιατί μικρός αδιαφορούσα για πράγματα που με αφορούσαν, όπως το δικαστήριο» και ο άλλος ότι «Ναι την έχω στο μυαλό μου ως θετική εμπειρία. Με βοήθησε να καταλάβω τα λάθη μου με τις παραβατικές πράξεις και να αλλάξω όλα αυτά που δεν μου άρεσαν πια, πχ τις παρέες μου. Γενικότερα όλη η εμπειρία με το δικαστήριο και την Υπηρεσία Επιμελητών θα την έχω στον νου μου πάντα».

Οι νέοι που έκαναν την κοινωφελή εργασία τους στην ΑμΚΕ ΙΑΣΙΣ εκείνος που βρίσκονταν στο Κέντρο Ημέρας είπε «Έκανα αρκετές πράξεις, είχα μπλέξει με ιδιαίτερες παρέες. Κάποια από αυτές τις πράξεις με οδήγησε στην κοινωφελή εργασία. Αν δεν με είχαν πιάσει πιθανότατα θα συνέχιζα να κάνω τέτοια και δεν ξέρω που θα έφτανα. Μέσα από την συνεργασία μου με την επιμελήτρια είχαμε μιλήσει πολλές φορές για την αποδοχή του διαφορετικού. Μέσα από την εργασία αυτή το έμαθα στην πράξη, το σεβάστηκα και το είδα από άλλη πλευρά. Έπειτα με έκανε να δω τα λάθη μου και να αρχίσω να ξανακάνω κάτι για τον εαυτό μου. Πήγα πάλι στο σχολείο και μάλιστα στο 2^{ης} ευκαιρίας. Και εκεί ήμουν με ανθρώπους μεγαλύτερους, διαφορετικούς από εμένα, αλλά μου ήταν τόσο εύκολο πια. Είχα την υπομονή να ακούω τις συμβουλές τους και να προσπαθώ για το καλύτερο για εμένα. Με έκανε να ψάξω ειλικρινά τα δικά μου ενδιαφέροντα και με βοήθησε να σκεφτώ το μέλλον μου. Μου άρεσε που η γνώμη μου μέτραγε και δεν ήμουν αυτός που δεν ήξερε». Ο άλλος που βρέθηκε στον Κέντρο Ημέρα Αστεγών δήλωσε «Αρνητικά όχι δεν με έχει επηρεάσει. Με έχει όμως επηρεάσει θετικά. Η εμπειρία να έρθεις σε επαφή με τους άστεγους ήταν μεγάλη. Εκτιμάς διάφορα πράγματα. Βλέπεις πόσο εύκολο είναι να συμβεί και πόσο περίεργη είναι η ζωή. Είδαν πολλά τα μάτια μου που θα τα κουβαλώ στο μυαλό μου. Σε κάνουν να βάζεις σωστά προτεραιότητες εκτιμώντας τις καταστάσεις της ζωής σου, οπότε να παίρνεις σωστές αποφάσεις».

Ο νέος που έκανε την κοινωφελή του εργασία στην Ε.Κ.Πο.Σ.Π.Ο. ΝΟΣΤΟΣ είπε χαρακτηριστικά «Ήταν σημαντική γιατί έκλεισε η υπόθεση του δικαστηρίου, με έναν τρόπο δίκαιο. Το ένιωσα και εγώ καλά, γιατί ένιωθα υπεύθυνος. Είδα πραγματικά ανθρώπους που είχαν θέματα και σκέφτηκα πολύ διαφορετικά τα δικά μου προβλήματα. Εκείνη την περίοδο έζησα πολλές αλλαγές και νέα πράγματα. Μετά το δικαστήριο γύρισα στην χώρα μου, έφυγα από το σπίτι και τις εντάσεις της Αθήνας, άλλαξα παρέες, μπήκα στην σχολή, μεγάλη επιτυχία για εμένα. Όλα άλλαζαν

και εγώ είχα μάθει να είμαι πιο προσαρμόσιμος και πιο ανοιχτός στην επικοινωνία. Με βοήθησε πολύ». Ο νέος που απασχολήθηκε στον Ιερό Ναό του Αγίου Ανδρέα μίλησε με μεγάλο βαθμό ειλικρίνειας και αυτοκριτικής για την επίδραση που είχε στην ζωή του. Είπε τα εξής « Η όλη εμπειρία όπως είπα με έχει βοηθήσει πάρα πολύ, στο να αλλάξω δρόμο στην ζωή μου. Είχα και άλλες παραβατικές πράξεις, είχα πάει και φυλακή παλιά. Αν δεν είχα περάσει όλα αυτά δεν ξέρω αν θα μπορούσα να καταλάβω όλα αυτά τα σημαντικά μηνύματα που πήρα από την κοινωφελή εργασία. Με την ποινή αυτή είδα εμπράκτως πολλά πράγματα. Σκέφτηκα ότι είναι μία ευκαιρία και είπα να την αξιοποιήσω στην ζωή μου. Επίσης απέκτησα καλό ένστικτο. Ήταν ένα παιδάκι εδώ που το γνώρισα, με πολλές παραβάσεις και ιδιαίτερη συμπεριφορά. Η οικογένεια του έλεγε, δεν μπορεί να τον καταλάβει. Εγώ τον κατάλαβα. Ήταν σαν να βλέπω τον εαυτό μου. Του μίλησα, μπήκα στην διαδικασία να τον βοηθήσω, με εμπιστεύτηκε, μου είπε για τα δικαστήρια του, του είπα να έρχεται στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων και να ακούει τον Επιμελητή του. Τον συμβούλευσα. Τώρα που έχω και την κόρη μου, τα βλέπω λίγο διαφορετικά τα πράγματα».

Τέλος ο νεαρός που υλοποίησε το μέτρο του στο Κέντρο Υποστήριξης Νέων της ΑΡΣΙΣ έδωσε την δική οπτική από την εμπειρία αυτή αναφέροντας τα εξής «Έκανα μία πράξη άσχημη και είχα μπλέξει με κακή παρέα. Αν δεν με είχαν πιάσει θα συνέχιζα να κάνω τέτοια και δεν ξέρω που θα έφτανα. Με ταρακούνησε όταν με έπιασαν. Σκέφτηκα τι κάνω εγώ τώρα. Μετά η επιμελήτρια, οι συζητήσεις μας, το δικαστήριο, η απόφαση και η δουλειά στην ΑΡΣΙΣ με έκανε να σκεφτώ αλλιώς. Να προσέχω τον εαυτό μου. Να θέλω άλλα πράγματα. Τώρα δουλεύω με τον μπαμπά μου, θα παντρευτώ σύντομα και σκέφτομαι την δική μου δουλειά. Όλα είναι πια διαφορετικά στο μυαλό μου. Έχω κάποια σχέδια στο μυαλό μου για την ζωή μου. Πριν δεν είχα τίποτα στο μυαλό μου και δεν ασχολούμουν για τίποτα άλλο εκτός από τις βόλτες».

Τελειώνοντας την συνέντευξη και πριν τους αποδεσμεύσουμε, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να προβούν σε μία αξιολογική άποψη αρχικά, σε ότι αφορά την απόφαση του Δικαστηρίου και δευτερευόντως για το ίδιο το μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με την τωρινή φιλοσοφία τους και στάση της ζωής τους. Να πάρουν δηλαδή κάποια απόσταση από την εμπειρία που είχαν και με κριτικό βλέμμα να εξηγήσουν οι ίδιοι πως αντιλαμβάνονται τώρα την απόφαση αυτή καθώς και το αναμορφωτικό αυτό μέτρο και την επίδραση που μπορεί να προκαλέσει στην ζωή

ενός νέου. Το κατά πόσο δηλαδή θεωρούν, ότι συμβάλει στον σωφρονισμό και την αλλαγή στάσης απέναντι στην παραβατικότητα των νέων και κατά πόσο είναι σημαντικό να επιβάλλεται στους κατηγορούμενους από το Δικαστήριο Ανηλίκων.

Συμμετείχαν όλοι με αμείωτο ενδιαφέρον και με μεγάλο βαθμό ειλικρίνειας μπήκαν στην διαδικασία αυτή. Έτσι σε απόλυτη πλειοψηφία δήλωσαν ότι η ποινή που αποδόθηκε σε εκείνους, για την παραβατική πράξη που είχαν κάνει στο παρελθόν, ήταν σωστή. Ακούστηκαν οι φράσεις «η απόφαση ήταν καλή», «η απόφαση του δικαστηρίου ήταν σωστή» και «ήταν δίκαιη». Όλοι ανέλαβαν το μερίδιο ευθύνης που τους αναλογούσε για την πράξη που είχε συμβεί και τόνισαν ότι δικαίως τους αποδόθηκε μία ποινή. Χαρακτηριστικά είπαν «έκανα κακά πράγματα και έπρεπε να τιμωρηθώ», «είχα κάνει κάτι έπρεπε να πληρώσω» και «δεν είναι καλό να κάνεις παρανομίες. Αν δεν ήταν το Δικαστήριο θα έκανα και άλλα».

Αντιλαμβανόμενοι λοιπόν την δική τους ευθύνη και αφού αξιολόγησαν την ποινή ως καλή και δίκαιη για εκείνους, μπήκαν στην διαδικασία να αξιολογήσουν το όφελος που είχαν από την επιβολή αυτής της ποινής. Ανέφεραν λοιπόν «με έκανε να σκεφτώ αλλιώς. Να δω διαφορετικά τα πράγματα. Να θέλω να κάνω κάτι για εμένα», «μου άρεσε και πως μου συμπεριφέρονταν , αλλά και πως εγώ ήμουν εκεί. Είχα ρόλο και όλοι με εκτιμούσαν», «η απόφαση αυτή με βοήθησε να γίνω καλύτερος άνθρωπος, να σκέφτομαι διαφορετικά», «με βοήθησε να σκέφτομαι διαφορετικά για την ζωή μου και αυτά που θεωρούσα σημαντικά», «μου έδειξε μία άλλη πλευρά άσχημη της ζωής, που όμως ένιωθε τόσο καλά ότι εσύ βοηθούσες να ξεπεραστεί, βοηθούσες κάποιους ανθρώπους», «με άλλαξε σαν άνθρωπο», «μου έδωσε παραδείγματα, με έκανε να εκτιμήσω καταστάσεις της ζωής μου και κάνω αλλαγές» «με βοήθησε να αλλάξω πολλά πράγματα στην ζωή μου όσο είναι νωρίς. Να βάλω στόχους και να προσπαθώ για το καλύτερο» και «με έκανε να σκεφτώ αλλιώς. Να θέλω άλλα πράγματα για τον εαυτό μου».

Οι δηλώσεις τους ήταν ως επί το πλείστον εμποτισμένες με μία διάθεση αλλαγής και επαναπροσδιορισμού της στάσης τους στην ζωή. Ενώ δεν έλειψαν και εκείνοι που αποτίμησαν το όφελος τους από την απόφαση αυτή που του επιβλήθηκε αξιολογώντας την σε αντιπαράθεση με την εσχάτη των ποινών την φυλάκιση. Χαρακτηριστικά είπαν «πολύ καλύτερα από το να πάω μέσα. Εκτίμησα ότι ήμουν εκεί αντί για την φυλακή, με αυτά που είχα κάνει» και «από μία χειρότερη απόφαση με άσχημες συνέπειες για εμένα και την ζωή μου ήταν καλύτερη».

Στο σημείο αυτό παρατίθενται οι απόψεις 2 νεαρών, όπου ο ένας κινδύνευε από την ποινή φυλάκισης και ο άλλος έχει εκτίσει κατά το παρελθόν ποινή φυλάκισης για άλλη παραβατική του πράξη και κρίνεται ότι είναι ιδιαίτερης βαρύτητας και οι δύο. Ο νέος που του επιβλήθηκε η κοινωφελής εργασία κατόπιν αιτήματος του για μετατροπή της ποινής φυλάκισης που είχε είπε «Είναι πολύ καλή ποινή! Μακάρι να το έβαζαν σε αρκετά παιδιά, να τους έδιναν αυτήν την λύση να πληρώσουν για τα λάθη τους, αντί να τους βάζουν φυλακή σε αυτή την ηλικία. Γιατί μικροί κάνουμε πολλές βλακειές, που αργότερα δεν τα συνεχίζουμε και είναι κρίμα να τιμωρούμαστε τόσο αυστηρά, όπως είναι η φυλακή. Είναι καλό δηλαδή να τους βάζουν να εργαστούν κάπου, αλλά να είναι σπίτι τους και να συνεχίσουν την ζωή τους». Ενώ ο νέος που είχε εκτίσει ποινή φυλάκισης στο παρελθόν δήλωσε «η ποινή αυτή είναι πολύ καλή. Δεν τιμωρεί τα παιδιά. Δεν τους στερεί την ζωή. Μπορεί η φυλακή να είναι ποινή αυστηρή, να σωφρονίζει όπως λένε, αλλά σου στερεί την ζωή. Σε βγάζει έξω από την κοινωνία και σε στιγματίζει. Η κοινωφελή σε βοηθάει μέσα στην κοινωνία, κοντά στην οικογένεια σου να δουλέψεις τις δυσκολίες σου και να προσπαθήσεις να κάνεις τις όποιες αλλαγές. Κοιτάξτε η πολιτεία μερικές φορές μπορεί να σου κάνει καλό και άλλες πάλι να σου κάνει κακό. Εξαρτάται από την ποινή, την κατάσταση που είναι ο καθένας, την δυνατότητα του να καταλάβει τα μηνύματα που θα του δοθούν. Το αποτέλεσμα είναι πάντοτε 50% στο αν θα είναι θετικό ή αρνητικό. Το ίδιο βεβαία όπως το να έρχεσαι στον επιμελητή σου. Εκείνος σου δείχνει την άλλη ματιά, σου μιλάει, προσπαθεί να σε βοηθήσει, να σε στηρίξει να μπει στον ίδιο δρόμο, αν όμως εσύ δεν μπορείς να τα ακούσεις τίποτα δεν γίνεται. Τα περισσότερα εξαρτώνται και από εσένα. Η κοινωφελή λοιπόν είναι μία πολύ καλή ποινή, σε βάζει σε ένα πρόγραμμα, σε έναν άλλο ρόλο, σε βοηθάει να κάνεις και εσύ κάποια βήματα, αλλά μόνο αν τα θέλεις. Ήταν πολύ καλό που μου έβαλαν αυτή την ποινή».

Τέλος κρίνεται σημαντικό να παρατεθεί και το απόσπασμα της δήλωσης της μοναδικής νεαρής που συμμετείχε στην έρευνα, η οποία από την αρχή εκδήλωσε μία αμφιθυμική στάση απέναντι στην κοινωφελή της εργασία, περνώντας από συνεχείς διακυμάνσεις σχετικά με το κατά πόσο την βοήθησε ή όχι. Σήμερα λοιπόν φοιτήτρια σε πολυτεχνική σχολή και σε μία διαφορετική φάση ζωής, με άλλα ενδιαφέροντα και στόχους είπε για την απόφαση αυτή « Σαν μέτρο η απόφαση αρχικά φαίνονταν λίγο καταναγκαστικό. Δεν ήθελα να το κάνω, απλά έπρεπε να το κάνω. Για όλους όσους κάναμε την κοινωφελή ήταν υποχρεωτικό δεν είχε ενδιαφέρον για εμάς. Μετά όμως

εκτίμησα διαφορετικά την εμπειρία αυτή. Ήταν το μέσο που με βοήθησε να ξεκαθαρίσω την κατάσταση, τι συνέβη, πως, το μερίδιο ευθύνης μου, τι έπρεπε να κάνω και το πώς θα πάω παρακάτω. Λειτουργήσε αυτό που είπα και πριν ως μία κάθαρση για εμένα και ήταν μία σημαντική εμπειρία για αυτό.

Τώρα πια θεωρώ ότι η απόφαση αυτή ήταν δίκαιη εν μέρει, όσο αφορά το μέτρο. Νομίζω ότι ήμουν και τυχερή... δεν τιμωρήθηκα πολύ σοβαρά, ήταν σχετικά ανώδυνο για εμένα».

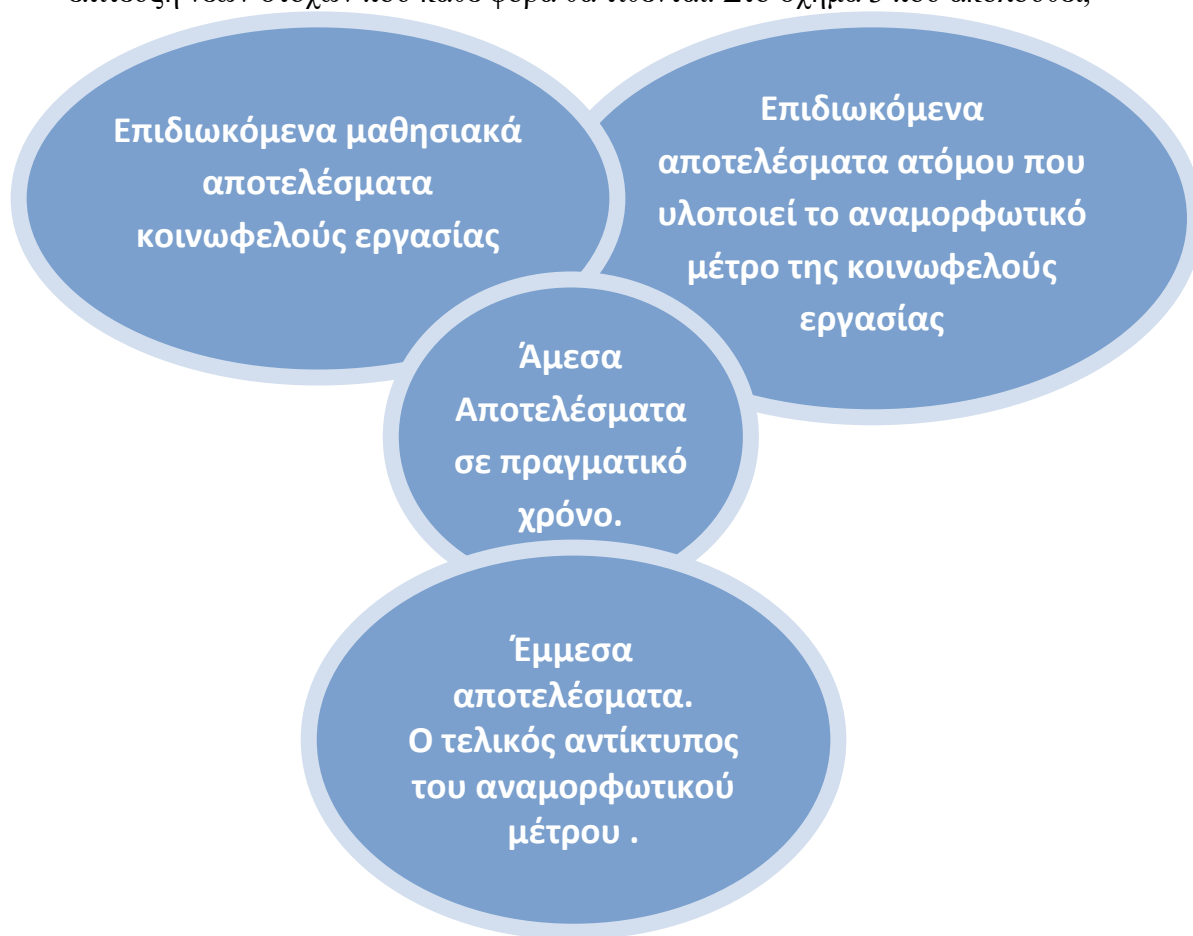
Τα τρία αυτά αποσπάσματα που παρατάθηκαν στο σημείο αυτό, αποτελούν απόψεις που διαφοροποιούνται από το γενικότερο πλαίσιο των απαντήσεων, ενώ παρουσιάζουν αναλυτικά το σκεπτικό 3 ατόμων που αντιμετώπισαν την ποινή της παροχής κοινωφελούς εργασίας από την αρχή διαφορετικά. Στην ποινή που τους επιβλήθηκε από το Δικαστήριο Ανηλίκων επέδειξαν οι ίδιοι άλλο βαθμό συνειδητότητας. Έτσι σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά τους, που διέφεραν τόσο σε ότι αφορά την παραβατική τους πράξη και την πρότερη εμπλοκή τους με το ποινικό σύστημα, όσο και το εκπαιδευτικό και κοινωνικό τους προφίλ επηρέασαν σημαντικά τις απαντήσεις τους. Αυτή η διαφοροποίηση κρίθηκε αναγκαίο να τονιστεί κλείνοντας την ανάλυση αυτή.

8^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

8.1 Συζήτηση

Η συζήτηση που αναπτύχθηκε στην παρούσα εργασία περιστρέφονταν γύρω από το θέμα της υλοποίησης του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας στους ανήλικους παραβάτες, της μαθησιακής της αξίας και της κινητοποίησης που επιφέρει στους νεαρούς παραβάτες. Για την διαπραγμάτευση του θέματος αυτού, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι οι προσδοκίες που έχουν τόσο το Δικαστήριο Ανηλίκων και ο/η Επιμελητής/τρια Ανηλίκων, όσο και ο νεαρός παραβάτης από την υλοποίηση της κοινωφελούς εργασίας, μπορεί να διαφέρουν ριζικά. Το γεγονός αυτό γεννάει πολύ διαφορετικά ερωτήματα και θέτει διαφορετικούς στόχους κάθε φορά για τον καθένα. Οι στόχοι αυτοί δύναται άλλοτε να είναι ανοικτοί, πιο γενικοί, άλλοτε περιορισμένοι και άλλοτε πολύ συγκεκριμένοι. Πάντοτε όμως οδηγούν στην χάραξη μίας νέας πορείας. Για αυτό δεν πρέπει να είναι μονοδιάστατοι και οριστικοί, αλλά θα πρέπει να αποτελούν την αφετηρία μιας περιόδου αλλαγής, η οποία θα οδηγήσει στην επίτευξη νέων στόχων που κάθε φορά θα τίθενται. Στο σχήμα 3 που ακολουθεί,

Σχήμα 3: Σχέση επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων της κοινωφελούς εργασίας και αντίκτυπου που έχει στην ζωή των ανηλίκων παραβατών.

παρουσιάζεται σχηματικά η διαφοροποίηση που μπορεί να υπάρξει στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της κοινωφελούς εργασίας ως αναμορφωτικό μέτρο, από διαφορετικές οπτικές.

Έτσι άλλα επιδιωκόμενα αποτελέσματα μπορεί να θεωρηθούν ότι είναι εκείνα που έχει το Δικαστήριο Ανηλίκων και η ΥΕΑ από την εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της κοινωφελούς εργασίας και άλλα το ίδιο το άτομο που την υλοποιεί. Σε κάποια σημεία βέβαια φαίνεται αυτά να συναντιούνται, αλλά διαφέρουν επίσης και σε αρκετά σημεία. Ένα στοιχείο που θα πρέπει να αξιολογηθεί κατά την αποκωδικοποίηση των απόψεων των νεαρών παραβατών για το ίδιο το αναμορφωτικό αυτό μέτρο.

Εξίσου σημαντικό στοιχείο που θα πρέπει ανάλογα να αξιολογηθεί είναι ακόμη και ο χρόνος που γίνεται η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της κοινωφελούς εργασίας από τους νεαρούς. Αν αυτή γίνει σε άμεσο, παρόντα χρόνο δύναται να εμφανίσει ότι έχει διαφορετικό αντίκτυπο, από ότι αν αξιολογηθεί κάποια χρόνια αργότερα, όπου ο νεαρός πια είναι ενήλικας με δικαιώματα και υποχρεώσεις άλλου τύπου και έχοντας διαμορφώσει την ζωή του αλλιώς. Τότε ίσως είναι σε θέση, να αξιολογήσει πολύ διαφορετικά το μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, να έχει μία πιο κριτική ματιά και να συμβάλει στην ουσιαστική καταγραφή της επίδρασης που ασκεί στην επαναδιαπραγμάτευση της θέσης και της στάσης του ανήλικου παραβάτη στην κοινωνική του υπόσταση.

8.2 Συμπεράσματα

Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην παρούσα εργασία, τόσο στις βιβλιογραφικές πηγές, όσο και στα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα που διενεργήθηκε, κατέδειξε το νεωτεριστικό πνεύμα που το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας φέρει στο δίκαιο ανηλίκων. Είναι ένα μέτρο συνυφασμένο με τις διεθνείς τάσεις στην ποινική αντιμετώπιση των ανηλίκων παραβατών, καθώς έχει αφομοιώσει τους διεθνείς κανόνες και οδηγίες για την φιλική προς τον ανήλικο αντιμετώπιση της δικαιοσύνης. Προκειμένου να εφαρμοστεί, χρειάζεται την σύμπραξη πληθώρα φορέων κρατικού και ιδιωτικού ενδιαφέροντος και φυσικά της κοινότητας μέσα στην οποία ζει και ενεργεί ο ανήλικος. Είναι λοιπόν ένα μέτρο που ορθά έχει χαρακτηριστεί κοινοτικό, καθώς επιχειρεί να θέσει το πλαίσιο

επαναδιαπραγμάτευσης της σχέσης του ανηλίκου με την κοινωνία. Μία σχέση που έχει διαρραγεί και αποτελεί έναν παράγοντα εκδήλωσης άνομων συμπεριφορών και υποτροπής του.

Από τα ερευνητικά αποτελέσματα που προέκυψαν, ήταν ολοφάνερη η παράμετρος αυτή, καθώς οι συμμετέχοντες νοηματοδότησαν την παροχή της κοινωφελούς εργασίας, ως ένα μέσο επικοινωνίας με την κοινότητα, αλλαγής της εικόνας που αμφότεροι είχαν ο ένας για τον άλλο. Ένιωσαν ότι πλήρωσαν για το λάθος τους, με έναν τρόπο όμως ευεργετικό για εκείνους. Προσέφεραν εργασία για κοινωφελείς σκοπούς, που τελικά αποτέλεσαν μεγάλα μαθήματα για τους ίδιους. Η παράβαση τους με αυτόν τον τρόπο, τους έφερε πιο κοντά στην κοινωνία και σε διαστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας που δεν ήξεραν ή δεν είχαν πριν σκεφτεί ότι υπάρχουν. Αντί να τους βάλει στο περιθώριο ως «κακά» μέλη της, τους συμπεριέλαβε σε δράσεις της, τους βοήθησε να δουλέψουν το στερεότυπο που είχε δημιουργηθεί για εκείνους και να καταπολεμήσουν το στίγμα του παραβατικού νέου. Συνέβαλε με τον τρόπο αυτό στην επαναδιαπραγμάτευση της προσωπικής και κοινωνικής τους ταυτότητας. Τους βοήθησε να νιώσουν μέλη του συνόλου και να συμμετέχουν ενεργά σε δράσεις αυτού.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα επίσης εξέλαβαν την εμπειρία τους αυτή σαν μία ευκαιρία αλλαγής της στάσης στην καθημερινότητα τους. Η συνδιαλλαγή τους με τους εθελοντές και εργαζομένους των φορέων που τους υποδέχτηκαν, τους βοήθησαν να αποκτήσουν μία νέα εικόνα για τον εαυτό τους. Τους συμπεριφέρθηκαν όμορφα, με σεβασμό και εκτίμηση, τους βοήθησαν στην διεκπεραίωση των καθηκόντων τους, έδειξαν υπομονή μαζί τους και κατανόησαν τις δυσκολίες που είχαν στην αρχή υλοποίησης του μέτρου. Αυτή η αποδοχή που ένιωσαν, αποδείχθηκε θεραπευτική και εκπαιδευτική για τους νεαρούς που συμμετείχαν στην έρευνα. Τους έκανε να επαναξιολογήσουν τις απόψεις που είχαν, τις συμπεριφορές που ανέπτυξαν στην καθημερινότητα τους και τους έδωσε την δυνατότητα να καταρρίψουν τα αρνητικά πρότυπα συμπεριφοράς που είχαν αφομοιώσει και εδραιώσει ως κανονικότητα στην ζωή τους.

Η συνδιαλλαγή με τους υπολοίπους βοήθησε ακόμη, να μάθουν να συνυπάρχουν με τους υπολοίπους, με πολύ διαφορετικούς όρους, από ότι μέχρι εκείνη της στιγμή γνώριζαν. Αντιλήφθησαν την ανάγκη να αποκτήσουν μία

διαφορετική στάση απέναντι στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, στην βία που βιώνουν και την απόρριψη. Άρχισαν να κάνουν σχέδια για το μέλλον τους, όπου με τον έναν ή τον άλλο τρόπο προσπάθησαν να κεφαλαιοποιήσουν τα οφέλη, που η εμπειρία αυτή τους προσέφερε. Σημαντικό δε να αναφερθεί ότι απέκτησαν ένα όραμα για το μέλλον τους, καθώς όλοι πια σκέφτονται τι θα μπορούσαν να κάνουν σε αυτό. Μάλιστα ενέταξαν στο προσωπικό τους πλάνο, τεχνικές δεξιότητες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν στην εύρεση κάποιας εργασίας και απέκτησαν από την εμπειρία τους αυτή. Κάποιοι δε εξέφρασαν επαγγελματικές προτιμήσεις που απέκτησαν μετά το πέρας της κοινωφελούς εργασίας.

Οι νεαροί περιέγραψαν ακόμη δραστηριότητες εκπαιδευτικές που τους κατευθύνουν στις μελλοντικές τους επιλογές. Αναφερόμενοι στις επιλογές δεν εννοούσαν μόνο τις επαγγελματικές κατευθύνσεις που θα ακολουθήσουν, αλλά και στις επιλογές που θα κάνουν σε ότι αφορά το «σχετίζεσαι» με τους άλλους. Αυτό συνέβη διότι αντιλήφθηκαν ότι παρόλο που ο μέτρο τους επιβλήθηκε από την Δικαστική ή την Εισαγγελική αρχή, και μάλιστα για μία παραβατική πράξη που είχαν κάνει, δεν προσομοιάζε απόλυτα σε τιμωρία. Αντιθέτως για αρκετούς από αυτούς ήταν από τις λίγες φορές που τα ατομικά τους δικαιώματα έγιναν σεβαστά από τους υπολοίπους, παρόλη την συνθήκη με την οποία σχετίστηκαν μαζί τους. Οι χώροι που υλοποιούσαν την κοινωφελή εργασία τους υποδέχτηκαν σεβόμενοι την προσωπικότητα τους και αναγνωρίζοντας τους την ιδιότητα του μέλους της κοινότητας. Ιδιότητα που πρόσκαιρα είχαν απολέσει ή που κάποιοι δεν είχαν ποτέ μέχρι τώρα διαπραγματευτεί.

Από τα παραπάνω γίνεται απόλυτα κατανοητό ότι το αναμορφωτικό μέτρο κατά την υλοποίησή του, εξυπηρέτησε ικανοποιητικά τον παιδαγωγικό και διαπαιδαγωγικό ρόλο που του αποδίδεται. Βοήθησε τα νεαρά άτομα να αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογεί - καθώς όλοι αποδέχτηκαν την παραβατική πράξη που είχε συμβεί - να αντιληφθούν τα λάθη τους και να μουν στην διαδικασία επανόρθωσης των λαθών αυτών, με έναν ενεργητικό και δημιουργικό τρόπο. Η επανόρθωση δε αυτή, επιτυγχάνεται μέσα στην ίδια την κοινωνία, την οποία αντιλαμβάνονται ως αρωγό στην προσπάθειά τους, καθώς δεν τους βάζει στο περιθώριο, αλλά τους εμπεικλείει στις δράσεις της.

Με τον τρόπο αυτό, της συμπερίληψης των νεαρών παραβατών στον κοινωνικό ιστό και τις λειτουργίες του, ανοίγεται μία νέα δίοδος επικοινωνίας ανάμεσα στην κοινωνία και τα μέλη της. Οι νεαροί παραβάτες επαναδιαμορφώνουν το πλαίσιο της επικοινωνίας αυτής, θέτουν και δέχονται νέους όρους και ξεκινούν από την αρχή την επαναδιαπραγμάτευση της δικής τους θέσης. Μέσα από αυτήν την διεργασία επεξεργάζονται τα λάθη τους, επαναξιολογούν την στάση που κράτησαν σε καταστάσεις που αντιμετώπισαν, και επαναδιατυπώνουν τις απόψεις τους, επηρεασμένες πια από την εμπειρία που είχαν. Η όλη διαδικασία σύμφωνα με τις περιγραφές τους λειτούργησε κινητοποιητικά προς την ενίσχυση της κοινωνικής τους ταυτότητας και την πρόθεση τους να συμμετέχουν σε υγιείς δράσεις της κοινωνίας.

Το αναμορφωτικό μέτρο της κοινωφελούς εργασίας, αποτελεί έναν ιδιαίτερα ευεργετικό τρόπο εναλλακτικής μεταχείρισης των ανηλίκων παραβατών, όπως η έρευνα απέδειξε από τα νοήματα που οι συμμετέχοντες απέδωσαν σε αυτό. Παρόλο που ο βαθμός ικανοποίησης τους διέφερε, όλοι αξιολογώντας το, αναπλαισίωσαν θετικά την εμπειρία τους αυτή και απέδωσαν κάποιο κέρδος για τον εαυτό τους. Αναλογικά με την συζήτηση δε, που διενεργήθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, οι προσδοκίες των συμμετεχόντων ήταν σίγουρα διαφορετικές από εκείνες της σύνθεσης του Δικαστηρίου Ανηλίκων και της ΥΕΑ, καθώς ο κύριος λόγος αποδοχής της κοινωφελούς εργασίας ήταν η δυνατότητα αποφυγής σοβαρότερης ποινής και πόσο μάλλον της ποινής φυλάκισης. Στην πορεία όμως αξιολογήθηκε πολύ διαφορετικά από τους ίδιους και απέκτησε ένα διαφορετικό νόημα. Ήταν ένας τρόπος που είχε άμεσα επίδραση στους ίδιους εκπαιδευτικά και κοινωνικά, με πολύ σημαντικά μηνύματα για εκείνους καθοριστικά για την πορεία τους. Αυτή ήταν η άποψη που διατύπωσαν κύρια οι μεγαλύτερης ηλικίας συμμετέχοντες, που βρίσκονταν σε διαφορετική φάση της ζωής τους.

Αξιολογώντας δε παράγοντες που κρίθηκαν σημαντικοί για την εφαρμογή του μέτρου, πρέπει να αναφερθούν η συναίνεση των συμμετεχόντων και η προετοιμασία του φορέα υποδοχής. Αποδείχτηκε ότι είναι σημαντικό η επιλογή φορέων, να γίνεται ανάλογα με την φάση της ζωής που βρίσκονται οι νεαροί, τα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και τις ικανότητες τους, ώστε να επιτελείται παράλληλα ο παιδαγωγικός ρόλος του μέτρου και να πολλαπλασιάζονται τα οφέλη για εκείνους. Η εξατομίκευση είναι αναγκαία σε ότι αφορά τόσο την εφαρμογή του μέτρου, όσο και την επιλογή του φορέα υποδοχής.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί εδώ, ότι η νεαρά της έρευνας υλοποίησε το μέτρο για μία σοβαρή παραβατική πράξη, παραταύτα θεώρησε ότι δεν ήταν η καλύτερη λύση για εκείνην, καθώς το νοσηματοδότησε ως σκόπελο στην εκπαιδευτική της πορεία, ενώ δεν ήταν ικανοποιημένη από τον φορέα που πήγε, αναφορικά με τις εργασίες που της ανατέθηκαν. Αντιθέτως ένας νεαρός που κλήθηκε να υλοποιήσει το μέτρο για μία κλοπή, το βρήκε ως μία διέξοδο σε εκείνη την φάση της ζωής του, εντάχθηκε σε ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο, έμαθε τεχνικές δεξιότητες, τις οποίες τώρα χρησιμοποιεί επαγγελματικά. Δύο διαφορετικές ιστορίες, που όμως παρουσιάζουν ανάγλυφα την ανάγκη για προετοιμασία του πλαισίου υποδοχής και του νεαρού και την ύπαρξη καθηκόντων που ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις και τις ανάγκες του, ώστε να επιτευχθεί κατά το μέγιστό τόσο η επανόρθωση της βλάβης και η ανάληψη της ευθύνης από εκείνον, όσο και η εξυπηρέτηση του συμφέροντος του ανηλίκου κατά την υλοποίηση του μέτρου.

8.3 Προτάσεις για μελλοντική εργασία

Η παρούσα εργασία θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να εντυπώσει ακόμα περισσότερο στον τρόπο υλοποίησης της κοινωφελούς εργασίας και στο πλαίσιο μέσα στο οποίο αυτή εφαρμόζεται. Θα μπορούσε για τον σκοπό αυτό να διεξαχθεί έρευνα σε ένα μεγαλύτερο δείγμα, που θα περιλαμβάνει και νεαρούς παραβάτες από άλλα Δικαστήρια της Χώρας. Η έρευνα δε θα αποκτούσε διαφορετική δυναμική, εάν επεκτείνονταν στους/στις επιμελητές/τριες που υλοποιούν και εποπτεύουν το μέτρο, αλλά και εκπροσώπους των φορέων υποδοχής. Τότε θα υπήρχε μεγάλος πλούτος πληροφοριών σχετικά με τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του μέτρου, τις δυσκολίες που παρουσιάζονται και τις ανάγκες που υπάρχουν για την ορθή εφαρμογή του. Η έρευνα αυτή θα αποτελούσε ένα πραγματικό εργαλείο στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός σταθερού πλαισίου εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε ενδεχομένως ακόμη, η διενέργεια μιας συγκριτικής μελέτης με τον τρόπο εφαρμογής της κοινωφελούς εργασίας στους ανήλικους, σε διάφορες Ευρωπαϊκές Χώρες. Θα έδινε άλλη προοπτική στην εφαρμογή του μέτρου στην Ελλάδα, καθώς θα υπήρχε η ευκαιρία ανάγνωσης καλών πρακτικών, που θα δώσουν άλλη προοπτική στην προσπάθεια αυτή για την διαμόρφωση του πλαισίου εφαρμογής της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Berry M., Hodgson C. (2011) *Adventure Education. An Introduction*. London: Routledge Publication.

Cohen, L., Manion, L., Morrison K. (2007) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αναθεωρημένη Έκδοση. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Cummins, J. (2005) *Ταντότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μία Κοινωνία της Ετερότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Goffman, E. (2001) *Στίγμα- Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταντότητας*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Hansen T. (2006). *Center for Restorative Justice & Peacemaking*. University of Minnesota: School of Social Work, College of Human Ecology, www.rjp.umn.edu.

Harding J., *Restorative Justice. The Development of the Early Programmes in the United Kingdom*, www.centuryofprobation.com/moments/502.pdf

Hudson B. (2003). *Justice in the risk society*. London: Sage Publications.

Liefaard T., Rap S., Bolscher LL.M. A. (2016) *Με ακούει κανείς, Ένα εγχειρίδιο για πιο φιλικά προς τα παιδιά ευρωπαϊκά συστήματα απονομής δικαιοσύνης*. Βρυξέλες : International juvenile Justice Observatory IJJO.

Miller William, Rollnick Stephen, (2010) *Κινητοποιητική Συνέντευξη, Προετοιμάζοντας Ανθρώπους για Αλλαγή*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσας.

Rogers A. (1998) *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Rogers, C. (2006) *Η γένεση του προσώπου - Η ψυχοθεραπεία με την ματιά ενός θεραπευτή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Satir V. (1989). *Πλάθοντας Ανθρώπους*. Αθήνα :Κέδρος

Spicker P., (2004) *Το κράτος πρόνοιας, μία γενική θεώρηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.

Tajfel, H. (1981) *Human Groups and Social Categories*. Cambridge University Press, Cambridge.

Watzlawick P. (1986) *Η γλώσσα της αλλαγής, Στοιχεία θεραπευτικής επικοινωνίας*. μετ. Νίκας Άγγελος. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αρτινοπούλου, Β. (2000) *Νέα κοινωνικά κινήματα. Εγκληματολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Αρτινοπούλου, Β. (2010) *Επανορθωτική Δικαιοσύνη: Η πρόκληση των σύγχρονων δικαιοσύμων συστημάτων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βεργέτη Α., (2009) *Κοινωνική εργασία με οικογένειες σε Κρίση*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Βεργίδης Δ. επ. (2003) *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Συμβολή στην εξειδίκευση στελεχών και εκπαιδευτών*. Συλλογικός Τόμος. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.

Γεωργούλας, Σ. (2000) *Ανήλικοι παραβάτες στην Ελλάδα: Κοινωνική αναπαράσταση και αντιμετώπιση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεωργούλας, Σ. (2010) « 'Νέοι' και 'έγκλημα' Σύγχρονη ελληνική στατιστική 'πραγματικότητα' και η 'επιστημονική' της αναπαράσταση. Μια κριτική ματιά.» στο: Γιοβάνογλου Σ. Επιμ. στο: *Ο Ανήλικος ως Θύμα – Ο ανήλικος ως Δράστης και κρατούμενος. Πρακτικά Ημερίδας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Δασκαλάκη, Η., Παπαδοπούλου, Π., Τσιγκάνου, Ι., Φρονίμου Ε. (2000). Επιστ. Επιμ. στο :*Εγκληματίες και Θύματα Στο Κατώφλι του 21^{ου} Αιώνα, Συλλογικός Τόμος στην μνήμη Ηλία Δασκαλάκη*. Αθήνα :ΕΚΚΕ.

Δασκαλάκης Η. (1985) *Η Εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*. Αθήνα – Κομοτηνή : Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Δελαβέκουρα Αικ. (2012). Διπλωματική Εργασία με τίτλο: Νέοι παραβάτες και κοινωνικές αξίες, Πάτρα: ΕΑΠ.

Δήμου Γ. (1998) *Απόκλιση-Στιγματισμός. Αφομοιωτική θεωρητική προσέγγιση των αποκλίσεων στο σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Δραγώνα, Θ. (2001) *Κοινωνικές Ταυτότητες/Ετερότητες. Στο Εκπαίδευση: Πολιτισμικές Διαφορές και Κοινωνικές Ανισότητες*. Πάτρα: Ε.Α.Π.

Ζαγούρα, Π. (2011) Επιστ. Επιμ. στο : *Διεπιστημονικότητα, Διεταιρικότητα και κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη*. Αθήνα – Κομοτηνή : Σάκκουλα.

Ζαραφονίτου Χ., (2003). *Πρόληψη της Εγκληματικότητας σε τοπικό επίπεδο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Θέμελη Ο. (2014) *Τα παιδιά Καταθέτει , Η δικανική εξέταση ανηλίκων μαρτύρων, θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Κατσίρα Λ. (2008) *Ανήλικοι παραβάτες: ο ρόλος της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής παρέμβασης*. Αθήνα: χ.ε.

Κολιάδη Ε. (2006) *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη: Β΄ Τόμος. Κοινωνικογνωστικές θεωρίες*. Αθήνα: Ιδιωτική.

Κουλούρης Ν. (2017). Στο: Πρακτικός Οδηγός για το έργο των ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ και ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ. Με την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κουράκης, Ν. (1999) *Έφηβοι παραβάτες και κοινωνία. Θεμελιώδεις αξίες, θεσμοί και νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Κουράκης, Ν. (2004) *Δίκαιο παραβατικών ανηλίκων*. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Κουτσούκου Ηλ. Ιω. (2013). *Η νομική προστασία του παιδιού στην Ελλάδα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Κυριαζή Ν. (1999) *Η Κοινωνιολογική Έρευνα κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λαμπροπούλου Ε. (1994) *Κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος*. Αθήνα : Εκδόσεις Παπαζήση.

Μαγγανάς, Α. (2004) *Το Εγκληματικό φαινόμενο στην πράξη: σεξουαλική εγκληματικότητα, ανήλικοι-θήτες και θύματα, κοινωνική αντίδραση, η μεταχείριση των παραβατικών, σχολιασμός δικαστικών αποφάσεων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Μπέζε Λ., (1985) *Ανήλικοι Παραβάτες*. Αθήνα- Κομοτηνή : Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Νιφόρα Ν. (2007) Πτυχιακή εργασία με τίτλο: Ο ρόλος της ελληνικής τηλεόρασης στη διαμόρφωση συμπεριφορών μέσω τηλεοπτικών προτύπων στους έλληνες και στους αλλοδαπούς μαθητές, Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών, Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Νόβα-Καλτσούνη Χ.(1996) *Κοινωνικοποίηση: Η Γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Πανταζή- Μελίστα Ειρ. (2013) *Αναμορφωτικά Μέτρα, Η Επιρροή αυτών στην ψυχική υγεία του ανηλίκου και στην πρόληψη της παραβατικότητας*. Αθήνα-Κομοτηνή : Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Παπαστάμου, Σ. (2001) *Τα τέσσερα επίπεδα ανάλυσης της κοινωνιοψυχολογικής πραγματικότητας και της ερευνητικής πρακτικής. Στο Σ. Παπαστάμου (Επ. Έκδ.), Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία: Επιστημολογικοί προσανατολισμοί και μεθοδολογικές κατευθύνσεις*. Τόμ. Α', σελ. 329-397. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Πάρλαλης, Στ. (2011) Επιστ. Επιμ. στο : *Οι Πρακτικές Εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και στην Κύπρο*. Αθήνα: Πεδίο.

Πιτσελά Α. (2008) *Η Ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*. Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.

Πούρκος, Μ. (2003) *Ο Ρόλος του Πλαισίου στην Ανθρώπινη Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και την Κοινωνικο-Ηθική Μάθηση - Η Οικο-Σωματική – Βιωματική Προσέγγιση ως Εναλλακτική Πρόταση στο Γνωστικισμό: Προς μία Βιωματική, Ευρετική και Επικοινωνιακή Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Σπινέλλη, Κ. (2007) Επιστ. Επιμ. στο : *Στηρίζοντας τον ανήλικο Παραβάτη*. Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλα.

Σταματάκης Ν. Δ. (2007) *«Τα μοντέλα της Επανορθωτικής Δικαιοσύνης και η αναμόρφωση του συστήματος Ποινικής Δικαιοσύνης για τους ανήλικους στην Ελλάδα*. Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας – Τομέας Εγκληματολογίας.

Στασινοπούλου Ο.Β., (2002). *Από το κράτος πρόνοιας στο «Νέο» Προνοιακό Πλουραλισμό*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Τριλίβα Σ., Αναγνωστοπούλου Τ. (2008) *Βιωματική μάθηση. Ένας πρακτικός οδηγός για εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Τρωιάννου – Λούλα, Αγλ. (1999) *Η Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων των Δικαστηρίων Ανηλίκων*. Αθήνα – Κομοτηνή : Σάκκουλα.

Φαρσεδάκης Ι. (2005) *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των Ανηλίκων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Άρθρα

Bennet, D.B. (1988). Four steps to evaluating environmental education learning experiences. *Journal of Environmental Education*, 20 (2), 14-21.

Bunch M. (2003-2004). *«Juvenile Transfer Proceedings A Place for Restorative Justice Values»*. *Howard Law Journal* 47, 909 επ.

Δελαβέκουρα Ε., (2013). «Η Εφαρμογή της Κοινωφελούς Εργασίας». *Επιμελούμαι* Γ΄ Περίοδος, τεύχος 6 σσ1&4.

Δελαβέκουρα Ε., (2010). « η Κοινωφελής Εργασία: Η εναλλακτική ‘ποινική μεταχείριση’» *Επιμελούμαι* Γ΄ Περίοδος, τεύχος 1 σσ 6.

Ιωαννίδη Β., (2002). «Η εκπαίδευση ως μέσο αποτροπής κοινωνικού αποκλεισμού Η περίπτωση των Ιδρυμάτων Αγωγής ανηλίκων» ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ 2ου ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, τόμ. Β΄ σσ. 738-753.

Ιωαννίδη Β, (1999). «Τα Ιδρύματα Αγωγής Ανηλίκων στην Ελλάδα(Πρ. «Αναμορφωτικά Καταστήματα») Διερεύνηση Παραγόνων για την Ποιότητα της Προσφερόμενης Αγωγής οι Παιδαγωγικές Προτεραιότητες στο Πλαίσιο του Θεσμού των Αναμορφωτικών Καταστημάτων/Ιδρυμάτων Αγωγής» ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ, τόμ. ΜΑ΄ σσ. 300-325.

Κοσκινιάδου Γ., (2008). «Ένα Μεικτό Μοντέλο Ομαδικής Εποπτείας και Εσωτερικής Παρακολούθησης στην Εκπαίδευση των Κοινωνικών Λειτουργών στη Σχολή Μάαστριχτ». *Κοινωνική εργασία Έτος 23^ο*, τεύχος 89 σσ. 29-20.

Πανούσης Γ., (2004). «Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνικοί αποκλειστές», *Κοινωνική εργασία Έτος 19^ο*, τεύχος 73 σσ.9-14.

ΠΑΠΑ Μ., (2015). «Ο Albert Bandura: Η κοινωνικογνωστική μάθηση μέσω προτύπων: Παιδαγωγική και ψυχολογική διάσταση. Θεωρία και πράξη». Περιοδική Ηλεκτρονική Έκδοση του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 8 (6) <http://www.ellipek.gr/documents/periodiko/sixthissue/mpapa-bandura.pdf>

Τσαλκάνης Α., Γεωργούλας Σ., (2006). «Κοινωνικοί λειτουργοί και πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας σε επίπεδο Κοινότητας». *Κοινωνική εργασία Έτος 21^ο*, τεύχος 82 σσ.88-103.

Τσαλκάνης Α. Γεωργούλας Σ., Μανουδάκη Θ., (2005). «Η προβληματική της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα. Μία συνοπτική προσέγγιση». *Κοινωνική εργασία Έτος 20^ο*, τεύχος 78 σσ.101-114

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

1. ν.3189/2003 ΦΕΚ Α΄ 243/21.10.2003
2. ΦΕΚ 1371/ 29-5-2014
3. Π.Δ.49/79 (ΦΕΚ 11/79/Α)
4. Ν.378/76 (ΦΕΚ 171/Α)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

9. Θεωρείς ότι υπήρξε παραβίαση κάποιου δικαιώματος σου (προσωπικό, εργασιακό, κοινωνικό) κατά την υλοποίηση του μέτρου ;
10. Τι εργασίες ανέλαβες εκεί;
11. Ήταν ενδιαφέρον για εσένα;
12. Ποιες ήταν οι πιο σημαντικές δυσκολίες που αντιμετώπισες στην υλοποίηση του μέτρου αυτού;
13. Ποιες είναι οι δεξιότητες που απέκτησες από την εμπειρία σου αυτή;
14. Σου έχουν φανεί χρήσιμες στην μετέπειτα πορεία σου οι δεξιότητες αυτές;
15. Με τι ασχολείσαι σήμερα;
16. Θεωρείς ότι σε έχει επηρεάσει η εμπειρία αυτή στην ζωή σου γενικότερα;
17. Ποια είναι η γνώμη σου σήμερα, για την απόφαση αυτή του Δικαστηρίου;

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΟ ΕΤΟΣ 01/01/2016 έως 31/12/2016

ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ (ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ)

ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ (σύνολο: 1450 πρόσωπα)	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
1. Πρωτοείσακτοι	710	92
2. Εισαχθέντες για δεύτερο αδίκημα και άνω	270	19
3. Αποκλειστικά με διάταξη από Ανακριτή/ Παραγγελία από Εισαγγελέα	177	26
4. Άρθρο 45Α Κ.Π.Δ.	10	-
5. Περιπτώσεις Πρόληψης (Διερεύνηση/Διοικητική Επιμέλεια)	29	19
6. Παραπομπή από άλλες Υπηρεσίες	80	18
ΣΥΝΟΛΟ	1276	174

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

(σύνολο: 1646 ανήλικοι κατηγορούμενοι σε αντίστοιχες υποθέσεις)

ΗΛΙΚΙΑ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
(8-13)	38	17	55
(13-15)	193	38	231
(15-18)	1213	147	1360

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

(σύνολο: 1450 πρόσωπα)

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Γνώση γραφής και ανάγνωσης	51	7
Μαθητής Δημοτικού	9	6
Μαθητής Γυμνασίου	106	15
Μαθητής Λυκείου	213	29
Σπουδαστής Ι.Ε.Κ. ή Σχολής Μαθητείας	21	1
Αγράμματος	62	10
Διακοπή φοίτησης σχολείου	248	22
Φοιτητής Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.	24	2
Άλλο:		
<i>Απόφοιτος Λυκείου</i>	76	11
<i>Απόφοιτος Δημοτικού</i>	28	1
<i>Απόφοιτος Γυμνασίου</i>	3	1
<i>Σπουδαστής ειδικής αγωγής</i>	2	
<i>Απόφοιτος Σχολής Μαθητείας</i>	1	
<i>Σπουδαστής Σχολείου Μεταναστών</i>	1	
Άγνωστο	431	69
ΣΥΝΟΛΟ	1276	174

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

(σύνολο: 1450 πρόσωπα)

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ	ΠΡΩΤΟΕΙΣΑΚΤΟΙ¹	ΕΙΣΑΧΘΕΝΤΕΣ ΓΙΑ 2^η ΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩ	ΣΥΝΟΛΟ
Ελληνική	607	119	726
Παλινοστούντες	8	2	10
Έλληνες Roma	185	81	266
Αλβανική	172	33	205
Ρουμανική	45	19	64
Βουλγαρική	24	5	29
Πακιστανική	14	8	22
Αφγανική	10	3	13
Αιγυπτιακή	8	1	9
Αλγερινή	2	2	4
Μαροκινή	1	1	2
Συριακή	16	1	17
Άγνωστη	29	3	32
Άλλη (προσδιορίστε)			
<i>Γεωργία</i>	5	3	8

¹ Σημείωση της ΥΕΑ Αθήνας: Στη στήλη «Πρωτοείσακτοι» του πίνακα 4 έχουν συμπεριληφθεί και τα πεδία 3, 4, 5 και 6 του πίνακα 1 (διατάξεις, προλήψεις κ.λπ.)

<i>Μπαγκλαντές</i>	7	1	8
<i>Ρωσία</i>	6	2	8
<i>Ιράκ</i>	2	2	4
<i>Νιγηρία</i>	3	1	4
<i>Πολωνία</i>	2	1	3
<i>Τουρκία</i>	3	-	3
<i>Αρμενία</i>	2	-	2
<i>Παλαιστίνη</i>	1	1	2
<i>Σουδάν</i>	2	-	2
<i>Αγγλία</i>	1	-	1
<i>Ιράν</i>	1	-	1
<i>Καζακστάν</i>	1	-	1
<i>Λίβανος</i>	1	-	1
<i>Μολδαβία</i>	1	-	1
<i>Σκόπια</i>	1	-	1
<i>Τσεχία</i>	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	1161	289	1450

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΠΛΗΘΟΣ (ΜΕΤΡΩΝ) ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
ΕΠΙΠΛΗΞΗ	82
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ	16
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	138
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	
ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ ΔΡΑΣΤΗ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΣ	8
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΘΥΜΑΤΟΣ	35
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ	11
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ Κ.Λ.Π. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	32
ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΕ ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ Κ.Λ.Π. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	90
ΕΝΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	3

ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ	
ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ	
ΦΥΛΑΚΙΣΗ	
<i>ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ ΑΠΟΛΥΣΗ</i>	
ΑΝΑΡΜΟΔΙΟ	5
ΑΘΩΩΤΙΚΗ	176
ΑΝΑΒΟΛΗ	524
ΑΛΛΟ	
ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΟΣΟΥ ΣΕ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΣΚΟΠΟ	298
ΠΑΥΕΙ ΔΙΩΞΗ	42
ΑΤΙΜΩΡΗΤΟΣ	17
<i>ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΛΙΠΟΜΑΡΤΥΡΙΑΣ</i>	9
ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΗ/ΕΚΚΡΕΜΟΔΙΚΙΑ	8
ΑΠΑΛΛΑΣΣΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΙΝΗ (384 παρ.3)	8
<i>ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΡΟΥ/ΠΟΙΝΗΣ</i>	5
<i>ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΑΙΤΗΜΑ (ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ/ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ Κ.ΑΠ.)</i>	3
<i>ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ</i>	2
ΣΥΝΟΛΟ	1512

ΠΙΝΑΚΑΣ 6**ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΝΑ ΑΔΙΚΗΜΑ**

ΕΙΔΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΟΙ	ΑΠΟΝΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
ΚΟΚ & ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ	137	130	267
ΚΛΟΠΗ (ΚΑΤΑ ΣΥΝ/ΓΙΑ, ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ, ΚΑΤ' ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ)	166	154	320
ΑΠΟΔΟΧΗ & ΔΙΑΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	2	1	3
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ (ΚΑΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑ)	63	24	87
ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΚΛΟΠΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ	46	45	91
ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΠΡΟΣ ΙΔΙΑ ΧΡΗΣΗ	48	11	59
ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΙΑ	-	1	1
ΑΠΛΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	55	13	68
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ	7	1	8
ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΒΙΑ	-	1	1
ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ	1	-	1
ΦΘΟΡΑ ΞΕΝΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ	6	5	11
ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΟΠΛΩΝ, ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΟΠΛΟΦΟΡΙΑ-ΟΠΛΟΧΡΗΣΙΑ	18	8	26
ΒΙΑ ΣΤΟΥΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	15	3	18
ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	1	16	17
ΑΛΛΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ:			
ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΦΘΟΡΑ	64	13	77
ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΚΛΟΠΗ	40	28	68
ΛΗΣΤΕΙΑ	28	22	50

ΑΠΑΤΗ	16	11	27
ΒΑΡΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	24	1	25
ΕΠΑΙΤΕΙΑ	1	24	25
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ	5	12	17
ΑΠΟΠΛΑΝΗΣΗ ΑΝΗΛΙΚΟΥ	12	4	16
ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΩΝ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	5	10	15
ΨΕΥΔΗΣ ΑΝΩΜΟΤΙ ΚΑΤΑΘΕΣΗ	3	11	14
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ	6	6	12
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ/ΑΠΕΙΛΗ	6	5	11
ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ (ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ)	9	1	10
ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΧΩΡΙΣ ΑΔΕΙΑ	2	5	7
ΕΚΒΙΑΣΗ	4	1	5
ΜΗ ΕΚΔΟΣΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	1	2	3
ΑΛΛΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΙΑ ΦΟΡΑ	47	37	84
ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	13	6	19
ΣΥΝΟΛΟ	851	612	1463

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΟ ΕΤΟΣ 01/01/2016 έως 31/12/2016

ΤΡΙΜΕΛΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ (ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ)

ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ (σύνολο: 186 πρόσωπα)	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
1. Πρωτοείσακτοι	98	7
2. Εισαχθέντες για δεύτερο αδίκημα και άνω	79	2
3. Αποκλειστικά με διάταξη από Ανακριτή/ Παραγγελία από Εισαγγελέα	-	-
4. Άρθρο 45Α Κ.Π.Δ.	-	-
5. Περιπτώσεις Πρόληψης (Διερεύνηση/Διοικητική Επιμέλεια)	-	-
6. Παραπομπή από άλλες Υπηρεσίες	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	177	9

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΑΝΑ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ

(σύνολο: 204 ανήλικοι κατηγορούμενοι σε αντίστοιχα αριθμό υποθέσεων)

ΗΛΙΚΙΑ (τέλεσης)	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
(8-13)	14	-	14
(13-15)	39	3	42
(15-18)	142	6	148

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΑΝΑ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

(σύνολο: 186 πρόσωπα)

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Γνώση γραφής και ανάγνωσης	16	-
Μαθητής Δημοτικού	1	-
Μαθητής Γυμνασίου	11	-
Μαθητής Λυκείου	12	1
Σπουδαστής Ι.Ε.Κ. ή Σχολής Μαθητείας	1	1
Αγράμματος	14	2
Διακοπή φοίτησης σχολείου	55	4
Φοιτητής Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.	1	-
Άλλο:		
<i>Απόφοιτος Λυκείου - ΕΠΑΛ</i>	19	-
<i>Απόφοιτος Δημοτικού</i>	3	-
<i>Απόφοιτος Γυμνασίου</i>	3	-
Άγνωστο	41	1
ΣΥΝΟΛΟ	177	9

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΜΕ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

(σύνολο: 186 πρόσωπα)

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΡΩΤΟΕΙΣΑΚΤΟΙ	ΕΙΣΑΧΘΕΝΤΕΣ ΓΙΑ 2^η ΦΟΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩ	ΣΥΝΟΛΟ
Ελληνική	38	21	59
Παλινοστούντες	3	1	4
Έλληνες Roma	32	35	67
Αλβανική	18	11	29
Ρουμανική	2	1	3
Βουλγαρική		1	1
Πακιστανική	1	6	7
Αφγανική	2		2
Αιγυπτιακή			
Αλγερινή	1		1
Μαροκινή			
Συριακή			
Άγνωστη	1		1
Άλλη (προσδιορίστε)			
<i>Γεωργία</i>		2	2
<i>Ιράν</i>	1	1	2
<i>Μπαγκλαντές</i>	1	1	2
<i>Ρωσία</i>	2		2
<i>Αρμενία</i>		1	1
<i>Πολωνία</i>	1		1
<i>Καζακστάν</i>	1		1
<i>Ινδία</i>	1		1
ΣΥΝΟΛΟ	105	81	186

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

ΠΟΡΕΙΑ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΠΛΗΘΟΣ (ΜΕΤΡΩΝ) ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
ΕΠΙΠΛΗΞΗ	3
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΓΟΝΕΩΝ	
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	18
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	
ΣΥΝΔΙΑΛΛΑΓΗ ΔΡΑΣΤΗ ΚΑΙ ΘΥΜΑΤΟΣ	2
ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΘΥΜΑΤΟΣ	4
ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ	1
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ Κ.ΛΠ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6
ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΕ ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ Κ.Λ.Π. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	
ΕΝΤΑΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΕ ΙΔΡΥΜΑ ΑΓΩΓΗΣ	
ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ	2

ΦΥΛΑΚΙΣΗ	
<i>ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ ΑΠΟΛΥΣΗ</i>	
ΑΝΑΡΜΟΔΙΟ	14
ΑΘΩΩΤΙΚΗ	14
ΑΝΑΒΟΛΗ	250
ΑΛΛΟ (προσδιορίστε)	
ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΠΟΣΟΥ ΣΕ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΣΚΟΠΟ	21
ΠΑΥΕΙ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΩΞΗ	4
<i>ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΛΙΠΟΜΑΡΤΥΡΙΑΣ</i>	4
<i>ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ ΑΠΟΛΥΣΗΣ</i>	3
<i>ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΑΙΤΗΜΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗΣ ΠΟΙΝΗΣ</i>	2
ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΩΣ ΕΙΣΑΓΕΤΑΙ	1
ΣΥΝΟΛΟ	350

ΠΙΝΑΚΑΣ 6**ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΝΑ ΑΔΙΚΗΜΑ**

	ΕΙΔΟΣ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ	ΠΑΡΟΝΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΟΙ	ΑΠΟΝΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
1	Ανθρωποκτονία από πρόθεση (αρθ.299 Π.Κ.)	-	1	1
2	Απόπειρα ανθρωποκτονίας	6	2	8
3	Βιασμός (αρθ.336 Π.Κ.)	7	5	12
4	Πορνογραφία ανηλίκων (αρθ. 348Α Π.Κ.)			
5	Μαστροπεία (αρθ. 349 Π.Κ.)			
6	Σωματεμπορία (αρθ. 351 Π.Κ.)			
7	Ασέλγεια με ανήλικο έναντι αμοιβής (351Α)			
89	Αποπλάνηση παιδιού (αρθ. 339 Π.Κ.)	2	-	2
10	Αρπαγή ανηλίκου (αρθ.324 Π.Κ.)	3	1	4
11	Εμπορία ανθρώπων (αρθ.323, 323Α Π.Κ.)			
12	Διατάραξη οικογενειακής ειρήνης (αρθ.334)			
13	Περί Ναρκωτικών (Ν.3459/2006) Παραγωγή, κατοχή και διακίνηση(αρθ.2)Πώληση (αρθ.13)	12	12	24
14	Κλοπή(αρθ.372,373 Π.Κ) Διακεκριμένη κλοπή(αρθ.374 ΠΚ)			
15	Υπεξαίρεση (αρθ.375 Π.Κ.)			
16	Ληστεία, απόπειρα ληστείας (αρθ.380 Π.Κ.)	195	73	268
17	Φθορά ξένης περιουσίας (αρθ.381 Π.Κ.)			
18	Εκβίαση, απόπειρα εκβίασης (αρθ.385 Π.Κ.)			
19	Αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος (αρθ.394Π.Κ.)	-	2	2
20	Ν.3386/2005 Περί λαθρομεταναστών (παράνομη είσοδος, έξοδος)			
21	Επικίν. Σωματική Βλάβη(αρθ.309-311 ΠΚ)			
22	Σωματική βλάβη από αμέλεια (αρθ. 314 Π.Κ.)			
23	Πλαστογραφία (αρθ.216, 217 Π.Κ.)			
24	Εγκληματική οργάνωση-Εκρηκτικά (αρθ.187)			
25	Παραμέληση εποπτείας ανηλίκου αρθ.360ΠΚ			
26	Διατάραξη οικογενειακής τάξης (αρθ.354ΠΚ)			
27	Εξύβριση (αρθ.361 Π.Κ.)			
28	Στάση κρατουμένων (αρθ.174 Π.Κ.)			
	ΛΟΙΠΑ ΑΔΙΚΗΜΑΤΑ			
	Κατοχή εκρηκτικών	13	-	13
	ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	4	5	9
	ΣΥΝΟΛΟ	242	101	343

**ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΘΗΝΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ:**

ΕΤΟΣ	ΜΟΝΟΜΕΛΗ	ΤΡΙΜΕΛΗ
2003	0	0
2004	0	0
2005	0	0
2006	0	0
2007	2	0
2008	1	0
2009	5	0
2010	0	3
2011	0	4
2012	7	0
2013	11	7
2014	0	1
2015	1	0
2016	9	0

01002432110030008

4315

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 243

21 Οκτωβρίου 2003

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3189

Αναμόρφωση της ποινικής νομοθεσίας ανηλίκων και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Άρθρο 1

1. Ο τίτλος του όγδοου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Ειδικές διατάξεις για ανηλίκους".

2. Το άρθρο 121 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 121 - Ορισμοί

1. Στο κεφάλαιο αυτό με τον όρο ανήλικοι νοούνται αυτοί που, κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ του όγδοου και του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων.

2. Οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα ή σε ποινικό σφραγισμό σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων."

3. Το άρθρο 122 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 122 - Αναμορφωτικά μέτρα

1. Αναμορφωτικά μέτρα είναι: α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φροντίδα του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαί-

δευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής.

2. Σε κάθε περίπτωση ως πρόσθετο αναμορφωτικό μέτρο μπορεί να επιβληθούν επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή τη διαπαιδαγώγησή του. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν δύο ή περισσότερα από τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' έως και ια' της προηγούμενης παραγράφου.

3. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται η μέγιστη διάρκεια του αναμορφωτικού μέτρου."

4. Το άρθρο 123 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 123 - Θεραπευτικά μέτρα

1. Αν η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, ιδίως αν πάσχει από ψυχική ασθένεια ή τελεί σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή από οργανική νόσο ή κατάσταση που του δημιουργεί σοβαρή σωματική δυσλειτουργία ή του έχει γίνει έξη η χρήση οιονοπνευματικών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις ή εμφανίζει ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική του ανάπτυξη, το δικαστήριο διατάσσει: α) την ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους του ή στην ανάδοχη οικογένεια, β) την ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων, γ) την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο και δ) την παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να επιβληθούν τα μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' ή β' σε συνδυασμό με το μέτρο που προβλέπεται στην περίπτωση γ'.

2. Τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από προηγούμενη διάγνωση και γνωμοδότηση από εξειδικευμένη ομάδα ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, οι οποίοι κατά περίπτωση υπάγονται σε Μονάδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης ή σε ιατρικά κέντρα υγείας ή κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα.

3. Αν ο ανήλικος είναι χρήστης ναρκωτικών και αν η χρήση του έχει γίνει έξη και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις, το δικαστήριο πριν επιβάλει θεραπευτικά μέτρα που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου διατάσσει ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη και εργαστηριακή εξέταση, σύμφωνα με το άρθρο 13 παράγραφος 2 του Ν. 1729/1987."

5. Το άρθρο 124 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 124 - Μεταβολή ή άρση μέτρων

1. Το δικαστήριο που δίκασε μπορεί οποτεδήποτε να αντικαταστήσει τα αναμορφωτικά μέτρα που επέβαλε με άλλα, αν το κρίνει αναγκαίο. Αν τα μέτρα εκπλήρωσαν το σκοπό τους, τα αίρει.

2. Το ίδιο μπορεί να πράξει και για τα θεραπευτικά μέτρα, ύστερα από γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 123 παρ. 2.

3. Το δικαστήριο αντικαθιστά τα αναμορφωτικά μέτρα με θεραπευτικά, ύστερα από γνωμοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 123 παράγραφος 2.

4. Η συνδρομή των προϋποθέσεων αντικατάστασης ή άρσης των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων ελέγχεται από το δικαστήριο το αργότερο μετά την πάροδο ενός έτους από την επιβολή τους."

6. Το άρθρο 125 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 125 - Διάρκεια μέτρων

1. Τα αναμορφωτικά μέτρα που επέβαλε το δικαστήριο παύουν αυτοδικαίως, όταν ο ανήλικος συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας. Το δικαστήριο μπορεί, με ειδική αιτιολογημένη απόφασή του, να παρατείνει τα μέτρα, το πολύ μέχρι τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους της ηλικίας του ανηλίκου.

2. Τα θεραπευτικά μέτρα επιτρέπεται να παραταθούν και μετά το δέκατο όγδοο έτος, ύστερα από γνωμοδότηση, σύμφωνα με το άρθρο 123 παράγραφος 2, το πολύ μέχρι τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους της ηλικίας του ανηλίκου."

7. Το άρθρο 126 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 126 - Ανήλικοι ποινικώς ανεύθυνοι

1. Η αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από ανήλικο οκτώ έως δεκατριών ετών δεν καταλογίζεται σε αυτόν.

2. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη χωρίς να έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

3. Σε ανήλικο που τέλεσε αξιόποινη πράξη και έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του επιβάλλονται αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, αν δεν υπάρχει περίπτωση να υποβληθεί ο ανήλικος σε ποινικό σωφρονισμό κατά το επόμενο άρθρο."

8. Το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 127 - Ανήλικοι ποινικώς υπεύθυνοι

1. Αν το δικαστήριο ερευνώντας τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και την όλη προσωπικότητα του ανηλίκου που έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του κρίνει ότι είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός του για να συγκρατηθεί από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων, τον καταδικάζει σε περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων.

2. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται επακριβώς ο χρόνος παραμονής του ανηλίκου στο κατάστημα αυτό σύμφωνα με το άρθρο 54."

9. Το άρθρο 128 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"Άρθρο 128 - Πταίσματα ανηλίκων

Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος συνιστά πταίσμα, εφαρμόζονται μόνο τα αναμορφωτικά μέτρα υπό στοιχεία α', β' και γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 122."

10. Το άρθρο 129 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 129 - Απόλυση υπό όρο

1. Με τη λήξη του ημίσεος της ποινής του περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων, η οποία έχει επιβληθεί, το δικαστήριο απολύει τον ανήλικο, κατά τα οριζόμενα παρακάτω. Στην απόφαση για την απόλυση υπό όρο ορίζεται ο χρόνος της δοκιμασίας, που δεν μπορεί να υπερβαίνει το υπόλοιπο της ποινής.

2. Η απόλυση υπό όρο χορηγείται οπωσδήποτε, εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι η διαγωγή του ανηλίκου κατά την έκταση της ποινής καθιστά απολύτως αναγκαία τη συνέχιση της κράτησής του, για να αποτραπεί η τέλεση από αυτόν νέων αξιόποινων πράξεων. Για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης η διεύθυνση του καταστήματος στο οποίο κρατείται ο ανήλικος υποβάλλει αίτηση μαζί με έκθεση της κοινωνικής υπηρεσίας του καταστήματος μόλις συμπληρωθεί η έκταση του ημίσεος της επιβληθείσας ποινής.

3. Η απόλυση υπό όρο μπορεί να χορηγηθεί και πριν από την έκταση του ημίσεος της ποινής που έχει επιβληθεί, μόνο για σπουδαίους λόγους και εφόσον έχει εκτιθεί πραγματικά το ένα τρίτο αυτής.

4. Για τη χορήγηση της υπό όρο απόλυσης, ως ποινή που εκτίθηκε θεωρείται και αυτή που υπολογίστηκε ευεργετικά σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις. Η απόλυση υπό όρο δεν μπορεί να χορηγηθεί, αν ο ανήλικος δεν έχει παραμείνει σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων για χρονικό διάστημα ίσο με το ένα τρίτο της ποινής που έχει επιβληθεί.

5. Στον απολυόμενο μπορεί να επιβληθούν κατά τη διάρκεια του χρόνου δοκιμασίας του υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του και ιδίως τον τόπο διαμονής, τη διαπαιδαγώγηση ή την παρακολούθηση συγκεκριμένου από το νόμο θεραπευτικού προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης από ναρκωτικές ή άλλες οινόπνευματώδεις ουσίες. Στον αλλοδαπό απολυόμενο μπορεί να διαταχθεί και η απέλασή του στη χώρα από την οποία προέρχεται, εκτός αν η οικογένειά του διαμένει νομίμως στην Ελλάδα ή η απέλασή του είναι ανέφικτη. Αν ο απολυόμενος παραβιάσει τους όρους εφαρμόζεται αναλογικώς το άρθρο 107.

6. Αν ο απολυόμενος κατά το χρόνο δοκιμασίας του καταδικασθεί για κακούργημα ή πλημμέλημα από δόλο, η απόλυση αίρεται και εφαρμόζεται το άρθρο 132.

7. Αν μετά την απόλυση παρέλθει ο χρόνος δοκιμασίας τον οποίο όρισε η απόφαση χωρίς να γίνει ανάκληση, η ποινή θεωρείται ότι εκτίθηκε.

8. Αρμόδιο για την απόλυση του ανηλίκου και την ανάκληση της υπό όρο απόλυσης είναι το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων στο Πλημμελειοδικείο του τόπου όπου εκτίεται ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων.

9. Αν ανήλικος κατά τη διάρκεια του περιορισμού του σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων για έγκλημα του άρθρου 5 του Ν. 1729/1987, όπως ισχύει, ή για έγκλημα που φέρεται ότι τελέστηκε για να διευκολυνθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών, παρακολούθησε επιτυχώς εγκεκριμένο συμβουλευτικό πρόγραμμα και υπάρχει δήλωση από τον υπεύθυνο αναγνωρισμένου προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης ότι γίνεται δεκτός σε αυτό, η παρακολούθηση αυτή συνιστά σπουδαίο λόγο για πρόωγη απόλυση υπό όρο με την έννοια της παραγράφου 3. Οι υπεύθυνοι του εκτός καταστήματος προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν ανά δίμηνο τη δικαστική αρχή για τη συνεπή παρακολούθηση του προγράμματος από τον εν λόγω ανήλικο ή για την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος και χωρίς καθυστέρηση για την αδικαιολόγητη διακοπή της παρακολούθησής του. Στην περίπτωση διακοπής ανακαλείται η υπό όρο απόλυση.

10. Αν η αίτηση για απόλυση υπό όρο δεν γίνει δεκτή, νέα αίτηση μπορεί να υποβληθεί μετά δύο μήνες από την απόρριψη, εκτός αν υπάρχουν νέα στοιχεία."

11. Το άρθρο 130 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 130 - Εκδίκαση μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους

1. Αν ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του τέλεσε αξιόποινη πράξη και εισάγεται σε δίκη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους, το δικαστήριο μπορεί, αντί για περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, να επιβάλει την ποινή που προβλέπεται για την πράξη που τελέστηκε, ελαττωμένη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 83. Τούτο γίνεται, αν το δικαστήριο κρίνει ότι, αν και ο ποινικός σφραγισμός του ανηλίκου είναι αναγκαίος, δεν είναι όμως σκόπιμος ο περιορισμός του σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων.

2. Οι στερητικές της ελευθερίας ποινές που επιβλήθηκαν σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο δεν συνεπάγονται σε καμία περίπτωση τη στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων ή την παραπομπή σε κατάσταση εργασίας.

3. Κατά γενικό κανόνα οι κατάδικοι αυτοί κρατούνται χωριστά από άλλους ενήλικους καταδίκους."

12. Το άρθρο 131 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"Άρθρο 131 - Έναρξη εκτέλεσης της απόφασης μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους

1. Αν ο καταδικασμένος σε περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων συμπλήρωσε το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, πριν αρχίσει η εκτέλεση της απόφασης, το δικαστήριο που δίκασε, αν κρίνει ότι ο περιορισμός αυτός δεν είναι σκόπιμος, μπορεί να τον αντικαταστήσει με την ποινή που προβλέπεται στο προηγούμενο άρθρο.

2. Αν ο καταδικασμένος συμπλήρωσε το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του, η αντικατάσταση του περιορισμού κατά την παράγραφο 1 είναι υποχρεωτική.

3. Οι παράγραφοι 2 και 3 του προηγούμενου άρθρου ισχύουν και στις περιπτώσεις του άρθρου αυτού."

13. Το άρθρο 132 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"Άρθρο 132 - Συρροή

1. Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέ-

ων διαπράξει αξιόποινη πράξη πριν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του ή αν συντρέξει άλλη περίπτωση συρροής κατά το άρθρο 97, το δικαστήριο επαυξάνει την ποινή που του είχε καθορίσει με την προηγούμενη απόφασή του χωρίς να υπερβεί τα όρια του άρθρου 54.

2. Αν ο κρατούμενος σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων διαπράξει αξιόποινη πράξη μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας του:

α) Εφόσον η ποινή που προσδιορίστηκε για την πράξη αυτή είναι πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επιβάλλει συνολική ποινή κάθειρξης επαυξημένη. Η επαύξηση της κάθειρξης δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το ήμισυ της ποινής που είχε καθορίσει η προηγούμενη απόφαση του δικαστηρίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 94 παρ. 1.

β) Αν η ποινή που επιβλήθηκε για τη νέα πράξη είναι ηπιότερη από την πρόσκαιρη κάθειρξη, το δικαστήριο επαυξάνει την ποινή που είχε καθορίσει με προηγούμενη απόφαση, όχι όμως πέρα από το ανώτατο όριο περιορισμού, το οποίο ορίζεται στο άρθρο 54."

14. Το άρθρο 133 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"Άρθρο 133 - Νεαροί ενήλικες

Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει ποινή ελαττωμένη (άρθρο 83) σε όποιον, κατά το χρόνο που τέλεσε αξιόποινη πράξη, είχε συμπληρώσει το δέκατο όγδοο, όχι όμως και το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας του. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 130."

Άρθρο 2

1. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 18 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Κάθε πράξη που τιμωρείται με φυλάκιση ή με χρηματική ποινή ή με περιορισμό σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων είναι πλημμέλημα."

2. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 51 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"1. Ποινές στερητικές της ελευθερίας είναι η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων, ο περιορισμός σε ψυχιατρικό κατάσταση και η κράτηση."

3. Το άρθρο 54 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 54 - Περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων

Η διάρκεια του περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων δεν υπερβαίνει τα είκοσι ούτε είναι μικρότερη από πέντε έτη, αν για την πράξη που τελέστηκε ο νόμος απειλεί ποινή στερητική της ελευθερίας ανώτερη από δέκα έτη. Σε κάθε άλλη περίπτωση το ελάχιστο όριο διάρκειας του περιορισμού είναι έξι μήνες και το ανώτερο δέκα έτη."

4. Το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα καταργείται.

5. Η περίπτωση γ' του άρθρου 114 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

"γ) η φυλάκιση, η χρηματική ποινή και ο περιορισμός σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων (άρθρο 54) μετά δέκα έτη".

6. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 360 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"1. Όποιος, ενώ έχει υποχρέωση εποπτείας ανηλίκου νεότερου από δεκαοκτώ ετών παραλείπει να τον παρεμποδίσει από την τέλεση αξιόποινης πράξης ή από το να επιδιώξει στην πορνεία, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους, αν δεν συντρέχει περίπτωση να τιμωρηθεί αυστηρότερα με άλλη διάταξη."

7. Η περίπτωση β' του άρθρου 409 του Ποινικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

"β) όποιος παραδίδει ή προμηθεύει σε άλλους πρόσωπα ηλικίας κάτω των δεκαοκτώ ετών ή που έχουν υπερβεί αυτή την ηλικία, είναι όμως σωματικώς ή διανοητικώς ανάπηρα, για να προκαλούν με τη νεαρή τους ηλικία ή με την τυχόν σωματική ή διανοητική ασθένεια ή αναπηρία τους τον οίκτο ή την περιέργεια του κοινού για χρηματικό όφελος δικό του ή άλλου."

Άρθρο 3

Η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του Ν. 2331/1995 καταργείται και επανέρχεται σε ισχύ το άρθρο 17 του Ν. 2298/1995.

Άρθρο 4

1. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 27 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τροποποιείται ως εξής:

"Στα πρωτοδικεία Αθηνών, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και Πατρών ο εισαγγελέας εφετών ορίζει, ειδικά για την άσκηση της ποινικής δίωξης κατά ανηλίκων, έναν εισαγγελέα πρωτοδικών και τον αναπληρωτή του."

2. Στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται άρθρο 45Α, που έχει ως εξής:

"Άρθρο 45Α: Αποχή από ποινική δίωξη ανηλίκου

1. Αν ανήλικος τελήσει αξιόποινη πράξη, η οποία είναι πταίσμα ή πλημμέλημα, ο εισαγγελέας μπορεί να απόσχει από την άσκηση της ποινικής δίωξης αν κρίνει, ερευνώντας τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και την όλη προσωπικότητα του ανηλίκου, ότι η άσκηση της δεν είναι αναγκαία για να συγκρατηθεί ο ανήλικος από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων.

2. Στον ανήλικο μπορεί να επιβληθούν με διάταξη του εισαγγελέα ένα ή περισσότερα από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στις περιπτώσεις α' έως και ια' του άρθρου 122 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και η καταβολή χρηματικού ποσού μέχρι 1.000 ευρώ σε μη κερδοσκοπικό ή καινοφελές νομικό πρόσωπο. Με την ίδια διάταξη ορίζεται και η προθεσμία συμμόρφωσης. Αν ο ανήλικος συμμορφωθεί με τα μέτρα και τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν, ο εισαγγελέας ενεργεί σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 43 παρ. 2. Σε αντίθετη περίπτωση ο εισαγγελέας κινεί την ποινική δίωξη σύμφωνα με το άρθρο 43 παρ. 1."

3. Το άρθρο 113 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 113 - Δικαστήριο Ανηλίκων

1. Τα δικαστήρια ανηλίκων δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους ηλικίας από δεκατριών μέχρι και του δέκατου όγδοου έτους συμπληρωμένου, με τις παρακάτω διακρίσεις:

Α. Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει: α) τις πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, εκτός από εκεί-

νες που δικάζονται από το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων, β) τα πταίσματα που τελούνται από ανηλίκους στην έδρα του πρωτοδικείου και γ) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανηλίκους.

Το μονομελές δικαστήριο ανηλίκων επιβάλλει επίσης τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα για ανηλίκους που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας τους.

Β. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, για τις οποίες η ποινή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων που πρέπει να επιβληθεί σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα είναι τουλάχιστον πέντε ετών.

Γ. Το εφετείο ανηλίκων δικάζει τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των μονομελών και τριμελών δικαστηρίων ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.

2. Το άρθρο 119 εφαρμόζεται αναλόγως στις περιπτώσεις των εδαφίων Α και Β της προηγούμενης παραγράφου."

4. Η παράγραφος 5 του άρθρου 282 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"5. Η παράγραφος 3 του παρόντος εφαρμόζεται και για ανήλικο κατηγορούμενο που έχει συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας του, εφόσον η πράξη για την οποία κατηγορείται απειλείται στο νόμο με ποινή κάθειρξης τουλάχιστον δέκα ετών. Η αδυναμία παροχής εγγύησης δεν επιτρέπεται να οδηγήσει από μόνη της σε προσωρινή κράτηση."

5. Οι περιπτώσεις δ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 489 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"δ) κατά της απόφασης του μονομελούς και τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων, με την οποία καταδικάστηκε ο ανήλικος σε περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων,

ε) κατά της απόφασης του μονομελούς ή τριμελούς δικαστηρίου ανηλίκων με την οποία ο ανήλικος που κατά την τέλεση της πράξης είχε συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος, δικάστηκε όμως μετά τη συμπλήρωση του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας του, καταδικάστηκε κατά το άρθρο 130 του Ποινικού Κώδικα σε ποινή στέρησης της ελευθερίας μεγαλύτερη από τις ποινές που προβλέπονται στα εδάφια β' και γ'".

6. Στο άρθρο 549 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος 5 που έχει ως εξής:

"5. Για την εκτέλεση των αποφάσεων των δικαστηρίων ανηλίκων φροντίζει αυτεπαγγέλτως ο αρμόδιος εισαγγελέας ανηλίκων και, ανη απόφαση έχει εκδοθεί από το εφετείο ανηλίκων, ο εισαγγελέας του δικαστηρίου αυτού, ο οποίος μπορεί να αναθέσει την εκτέλεση στον εισαγγελέα ανηλίκων. Επίσης, ο ίδιος εισαγγελέας επιβλέπει την εφαρμογή των αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων, καθώς και τον περιορισμό σε ειδικά καταστήματα κράτησης νέων."

7. Το άρθρο 565 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 565 - Αμφιβολίες σχετικά με το είδος ή τη διάρκεια της ποινής

Κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση σχετικά με την εκτελεστότητα της απόφασης και το είδος ή τη διάρκεια της ποινής λύεται από το δικαστήριο των πλημμελειοδικών του τόπου όπου εκτίεται η ποινή. Το ίδιο ισχύει και σε πε-

ρίπτωση περιορισμού σε ειδικό κατάσταση κράτησης νέων. Κατά της απόφασης αυτής επιτρέπεται να ασκηθεί αναίρεση από τον εισαγγελέα και από τον καταδικασμένο."

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Άρθρο 5

1. Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 8 του Ν. 1729/1987 (ΦΕΚ 144 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

"8. Με ισόβια κάθειρξη και με χρηματική ποινή είκοσι εννέα χιλιάδων τετρακοσίων δώδεκα (29.412) ευρώ μέχρι πεντακοσίων ογδόντα οκτώ χιλιάδων διακοσίων τριάντα πέντε (588.235) ευρώ τιμωρείται ο παραβάτης των άρθρων 5, 6 και 7, αν είναι υπότροπος ή ενεργεί κατ'επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή ενεργεί με σκοπό να προκαλέσει τη χρήση ναρκωτικών ουσιών από ανήλικους ή χρησιμοποιεί με οποιονδήποτε τρόπο ανήλικα πρόσωπα κατά την τέλεση των παραπάνω πράξεων ή μετέρχεται κατά την τέλεση των πράξεων αυτών ή προς το σκοπό διαφυγής του τη χρήση όπλων ή οι περιστάσεις μαρτυρούν ότι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνος."

2. Ο τίτλος του άρθρου 12 του Ν. 1729/1987 αντικαθίσταται ως εξής: "Χρήση ναρκωτικών ουσιών".

3. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του Ν. 1729/1987, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 του Ν. 2161/1993, αντικαθίσταται ως εξής:

"Όποιος για δική του αποκλειστική χρήση προμηθεύεται ή κατέχει με οποιονδήποτε τρόπο ναρκωτικά σε ποσότητα, που αποδεδειγμένα εξυπηρετεί αποκλειστικά τις δικές του ανάγκες ή κάνει χρήση τους ή καλλιεργεί φυτά κάνναβης σε αριθμό ή έκταση που δικαιολογούνται μόνο για δική του αποκλειστική χρήση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους."

4. Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του Ν. 1729/1987, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 του Ν. 2161/1993, αντικαθίσταται ως εξής:

"Με αποφάσεις του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας μπορεί να προσδιορίζονται τα όρια ποσότητας της κάθε επί μέρους ναρκωτικής ουσίας, που θεωρείται ότι καλύπτει τις ανάγκες ενός χρήστη, έστως και εξαρτημένου, για ορισμένο χρόνο."

5. Η παράγραφος 2 του άρθρου 12 του Ν. 1729/1987, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 14 του Ν. 2161/1993, καταργείται και στη θέση της τίθεται νέα παράγραφος που έχει ως εξής:

"2. Καταδικαστικές αποφάσεις της προηγούμενης παραγράφου δεν καταχωρίζονται στα αντίγραφα των δελτίων ποινικού μητρώου, εκτός αν μέσα σε πέντε χρόνια από τη δημοσίευση της αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης επακολούθησει αμετάκλητη καταδίκη για την ίδια πράξη."

6. Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 4 του άρθρου 12 του Ν. 1729/1987, όπως η παράγραφος αυτή προστέθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Ν. 2721/1999, αντικαθίσταται ως εξής:

"Αν συντρέχει διακεκριμένη περίπτωση από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 6 ή επιβαρυντική περίπτωση του άρθρου 8, η διάταξη του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται."

7. Το τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του Ν. 1729/1987, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 του Ν. 2161/1993, αντικαθίσταται ως εξής:

"Την εισαγωγή του δράστη σε Ειδικό Θεραπευτικό Κατάστημα ή Ειδικό Τμήμα Καταστήματος Κράτησης, που λειτουργεί υπό την ευθύνη αναγνωρισμένου κατά νόμο φορέα, μπορεί να διατάξει και ο ανακριτής με σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 13 παράγραφος 1."

8. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 14 του Ν. 1729/1987, όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 16 του Ν. 2161/1993, αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Όποιος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης και υποβάλλεται σε θεραπευτικό πρόγραμμα κατά την προηγούμενη παράγραφο, μπορεί με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου της κράτησης, μετά από γνώμη του επιστημονικού συμβουλίου του Ειδικού Θεραπευτικού Καταστήματος ή του υπευθύνου του Ειδικού Τμήματος του Καταστήματος Κράτησης, να απολυθεί υπό όρο και πριν από τη συμπλήρωση του απαιτούμενου κατά τα άρθρα 105 επ. Π.Κ. χρόνου, εφόσον έχει παρακολουθήσει με επιτυχία το πρόγραμμα απεξάρτησης."

9. Το άρθρο 17 του Ν. 1729/1987 αντικαθίσταται ως εξής:

"1. Σε κάθε περίπτωση καταδίκης σε ποινή κάθειρξης για παράβαση του νόμου αυτού, το δικαστήριο, αν κρίνει ότι η διαμονή του καταδικασμένου σε ορισμένους τόπους δημιουργεί κινδύνους για τον ίδιο ή για τρίτους, μπορεί να διατάξει την απαγόρευση της διαμονής του στους τόπους αυτούς για χρονικό διάστημα ενός (1) μέχρι πέντε (5) ετών."

2. Για αλλοδαπούς που καταδικάζονται για παράβαση του νόμου αυτού σε ποινή κάθειρξης το δικαστήριο διατάσσει την ισόβια απέλασή τους από τη χώρα, εκτός αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι, ιδίως οικογενειακοί, που δικαιολογούν την παραμονή τους, οπότε ισχύουν και γι'αυτούς οι ρυθμίσεις της παραγράφου 1. Για την εκτέλεση της απέλασης εφαρμόζεται το άρθρο 74 του Π.Κ. με επιφύλαξη των σχετικών διατάξεων που περιλαμβάνονται σε διεθνείς συμβάσεις, οι οποίες έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα."

10. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 21 του Ν. 1729/1987 προστίθεται περίπτωση δ' που έχει ως εξής:

"δ) Σε περίπτωση αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο μπορεί, μεταξύ των όρων, να συμπεριλάβει και την παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος συντήρησης και απεξάρτησης του αιτούντος, εφόσον έχει γίνει δεκτός από εγκεκριμένο προς τούτο φορέα."

Άρθρο 6

1. Το τέταρτο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

"Τα παραπάνω δεν εφαρμόζονται για τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 299, 306, 309, 310, 311, 312, 322, 323, 324, 336, 374 εδ. α' και β' και 380 του Ποινικού Κώδικα και του άρθρου 2 του νόμου αυτού, όπου δε στην παράγραφο αυτή αναφέρονται εγκλήματα του πρώτου εδαφίου, νοείται πάντα ως ισχύουσα και η ανωτέρω εξαίρεση από την εφαρμογή του."

2. Το τρίτο και τέταρτο εδάφιο της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995 αντικαθίστανται ως εξής:

"Η υποβολή σε θεραπευτική αγωγή εγκεκριμένου κατά νόμο θεραπευτικού προγράμματος συντήρησης και απε-

ξάρτησης αποτελεί σημαντικό αίτιο αναβολής της δίκης, κατά την έννοια του άρθρου 349 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής αυτής αγωγής αναστέλλεται, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 113 παρ. 3 του Ποινικού Κώδικα, η παραγραφή οποιουδήποτε εγκλήματος του θεραπευομένου."

3. Το έβδομο εδάφιο της περίπτωσης δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995, όπως το εδάφιο αυτό προστέθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 9 του Ν. 2721/1999, αντικαθίσταται ως εξής:

"Ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, με την έγκριση του εισαγγελέα εφετών, αναστέλλει την εκτέλεση ποινής προσώπου που παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα συντήρησης και απεξάρτησης, εφόσον οι ποινές αυτές αφορούν πράξεις που περιλαμβάνονται στην περίπτωση α' και φέρεται ότι τελίστηκαν πριν από την εισαγωγή του δικωμένου στο παραπάνω πρόγραμμα, εφόσον βεβαιώνεται από τον υπεύθυνο του θεραπευτικού αυτού προγράμματος η συνεπής παρακολούθησή του εκ μέρους του δικωμένου."

4. Στο τέλος του πρώτου εδαφίου της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995 προστίθενται οι λέξεις "εφόσον έχει εκτίσει τουλάχιστον το 1/5 της ποινής."

5. Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης θ' της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

"Οι υπεύθυνοι του προγράμματος έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν την πρώτη ημέρα κάθε δεύτερου μήνα τη δικαστική αρχή και να συμπληρώνουν ειδικό δελτίο, στο οποίο αναφέρεται ρητά η συνεχής παρακολούθηση, η συναφής πρόοδος, η σταθεροποίηση και η επιτυχής ολοκλήρωσή του, καθώς και η αδικαιολόγητη διακοπή του."

6. Όπου στο κείμενο του άρθρου 21 του Ν. 2331/1995 υπάρχει ο όρος "ψυχική απεξάρτηση" αντικαθίσταται με τον όρο "συντήρηση και απεξάρτηση" και ο όρος "αποθεραπεία" με τον όρο "σταθεροποίηση και βελτίωση".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ' ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 7

1. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 245 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως ισχύει, προστίθεται τρίτο εδάφιο που έχει ως εξής:

"Πρόταση επίσης στο δικαστικό συμβούλιο γίνεται και όταν ο εισαγγελέας εφετών, στον οποίο υποβάλλεται μετά την προανάκριση η δικογραφία, που αφορά πρόσωπα ιδιαίζουσας δωσδικίας, αρμοδιότητας τριμελούς εφετείου, κρίνει ότι δεν συντρέχουν επαρκείς ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο και παραγγέλλει την εισαγωγή της υποθέσεως στο αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο."

2. Μετά την παράγραφο 2 του άρθρου 308 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως ισχύει, προστίθεται νέα παράγραφος με αριθμό 3 που έχει ως εξής:

"3. Η κύρια ανάκριση στα πλημμελήματα περατώνεται και με απευθείας κλήση του κατηγορουμένου στο ακροατήριο του αρμόδιου δικαστηρίου με διαταγή του εισαγγελέα, εφόσον υπάρχει η σύμφωνη γνώμη του ανακριτή. Σε αυτήν την περίπτωση εφαρμόζεται και η διάταξη του άρθρου 322. Ο εισαγγελέας εφετών έχει δικαίωμα, αν δεχτεί

την προσφυγή, να διατάξει είτε να υποβληθεί η προσφυγή στο συμβούλιο είτε να συμπληρωθεί η ανάκριση, που περατώνεται με βούλευμα του συμβουλίου. Η παρ. 2 του άρθρου 245 εφαρμόζεται αναλόγως. Το συμβούλιο πλημμελειοδικών αποφαινεται αμετακλήτως αν θα συνεχιστεί ή όχι η προσωρινή κράτηση."

Οι παράγραφοι 3 και 4 του ίδιου άρθρου (308) αναριθμούνται σε 4 και 5 αντιστοίχως.

3. Από την περίπτωση στ' υπό στοιχείο β' του άρθρου 114 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως ισχύει, απαλείφεται η φράση "του άρθρου 42 και" και από το έκτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 349 του ίδιου Κώδικα (Κ.Π.Δ.), όπως ισχύει, απαλείφονται οι λέξεις "ή του συμβουλίου".

4. Στο άρθρο 416 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται παράγραφος 3, που έχει ως εξής:

"Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και για τον απόλυτα κατηγορούμενο που καταδικάστηκε ανεκκλήτως κατά την κοινή διαδικασία, εφόσον δεν είχε κλητευθεί νομίμως ή είχε καταβάλει το πρόστιμο για την παράβαση που καταμηνύθηκε πριν από την εκδίκαση της υπόθεσης."

Άρθρο 8

1. Ανεκτέλεστες ποινές φυλάκισης που έχουν επιβληθεί για πλημμελήματα με δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες κατέστησαν αμετάκλητες πριν από την 1η Ιανουαρίου 1999 και δεν έχουν μετατραπεί σε χρηματικές, μετατρέπονται σε χρηματικές ποινές, ύστερα από αίτηση του καταδικασθέντος που υποβάλλεται αυτοπροσώπως ή με πληρεξούσιο στον αρμόδιο για την εκτέλεση των ποινών εισαγγελέα μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού. Η μετατροπή αποκλείεται, αν η ποινή φυλάκισης έχει περιληφθεί σε συνολική ποινή κάθειρεξης που εξακολουθεί να ισχύει.

2. Για τη μετατροπή της ποινής αποφασίζει αμετακλήτως το δικαστήριο που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση ύστερα από κλήτευση του αιτούντος, σύμφωνα με τα άρθρα 155 έως 161 και 166 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Μπορεί όμως ο αιτών να παραιτηθεί από την κλήτευση, καθώς επίσης και να εκπροσωπηθεί από συνήγορο, εφόσον προβεί σε σχετική δήλωση στην αίτησή του ή σε μεταγενέστερο έγγραφο προς τον εισαγγελέα ή το δικαστήριο.

3. Μετά την υποβολή της αίτησης, που προβλέπεται στο εδάφιο α', δεν επιτρέπεται η άσκηση οποιουδήποτε τακτικού ή έκτακτου ένδικου μέσου κατά της απόφασης που επέβαλε την ποινή ή η άσκηση αίτησης ακυρώσεως της διαδικασίας ή της αποφάσεως και εφόσον ασκηθεί κηρύσσεται απαράδεκτο, σύμφωνα με το άρθρο 476 παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 9

1. Στη θέση του άρθρου 675Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που καταργήθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 32 του Ν. 2172/1993, τίθεται νέο ταυτάριθμο άρθρο, το οποίο έχει ως εξής:

"Άρθρο 675Α.

Το άρθρο 669 εφαρμόζεται και στην αναίρεση."

2. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 21 του άρθρου 20 του Ν. 2738/1999 (ΦΕΚ 180 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

"Σύζυγος ή τα τέκνα Ελλήνων πολιτών, οι οποίοι φονεύθηκαν ή τραυματίστηκαν σοβαρώς συνεπεία τρομοκρατικής πράξης, είτε αυτή στρεφόταν εναντίον τους είτε εναντίον άλλων, προσλαμβάνονται στο Δημόσιο και στα νομικά πρόσωπα της παρ. 1 του άρθρου 14 του Ν. 2190/1994, όπως αυτή αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997, καθώς και στους φορείς της παρ. 3 του άρθρου 1 του Ν. 2527/1997, καθ' υπέρβαση του προβλεπόμενου από την προκήρυξη αριθμού θέσεων, εφόσον: α) επιτύχουν σε γραπτό διαγωνισμό ή β) καταταγούν σε πίνακα προτεραιότητας, σε σειρά πέραν του αριθμού των διοριστέων."

Άρθρο 10

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 17 Οκτωβρίου 2003

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜ. ΔΙΚ. ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ	ΚΩΝ. ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΩΝ. ΣΤΕΦΑΝΗΣ	Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 20 Οκτωβρίου 2003

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Φ. ΠΕΤΣΑΛΝΙΚΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ**ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΕΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * TELEX 223211 YPET GR * FAX 210 52 21 004
 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: <http://www.et.gr> - e-mail: webmaster@et.gr

Πληροφορίες Α.Ε. - Ε.Π.Ε. και λοιπών Φ.Ε.Κ.: 210 527 9000-4
 Φωτοαντίγραφα παλαιών ΦΕΚ - ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΜΑΡΝΗ 8 - Τηλ. (210)8220885 - 8222924
 Δωρεάν διάθεση τεύχους Πρακηρύξεων ΑΣΕΠ αποκλειστικά από Μάρνη 8

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Βασ. Όλγας 227	(2310) 423 956	ΛΑΡΙΣΑ - Διοικητήριο	(2410) 597449
ΠΕΙΡΑΙΑΣ - Ευριπίδου 63	(210) 413 5228	ΚΕΡΚΥΡΑ - Σαμαρά 13	(26610) 89 157
ΠΑΤΡΑ - Κορίνθου 327	(2610) 638 109		(26610) 89 105
	(2610) 638 110	ΗΡΑΚΛΕΙΟ - Πλ. Ελευθερίας 1	(2810) 396 409
ΙΩΑΝΝΙΝΑ - Διοικητήριο	(26510) 87215	ΛΕΣΒΟΣ - Αγ. Ειρήνης 10	(22510) 37 181
ΚΟΜΟΤΗΝΗ - Δημοκρατίας 1	(25310) 22 858		(22510) 37 187

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ ΦΥΛΛΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**Σε έντυπη μορφή:**

- Για τα ΦΕΚ από 1 μέχρι 40 σελίδες 1 ευρώ.
- Για τα ΦΕΚ από 40 σελίδες και πάνω η τιμή προσαυξάνεται κατά 0,05 ευρώ για κάθε επιπλέον σελίδα.

Σε μορφή CD:

Τεύχος	Περίοδος	EURO	Τεύχος	Περίοδος	EURO
Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	Μηνιαίο	60	Αναπτυξιακών Πράξεων και Συμβάσεων (Τ.Α.Π.Σ.)	Ετήσιο	75
Α' και Β'	3μηνιαίο	75	Νομικών Προσώπων		
Α', Β' και Δ'	3μηνιαίο	90	Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)	Ετήσιο	75
Α'	Ετήσιο	180	Δελτίο Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	Ετήσιο	75
Β'	Ετήσιο	210	Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων	Ετήσιο	75
Γ	Ετήσιο	60		Ετήσιο	75
Δ'	Ετήσιο	150		Ετήσιο	75
Παράρτημα	Ετήσιο	75			

Η τιμή πώλησης του Τεύχους Α.Ε. & Ε.Π.Ε. σε μορφή CD - rom για δημοσιεύματα μετά το 1994 καθορίζεται σε 30 ευρώ ανά τεμάχιο, ύστερα από σχετική παραγγελία.
 Η τιμή διάθεσης φωτοαντιγράφων ΦΕΚ 0,15 ευρώ ανά σελίδα

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.

Τεύχος	Σε έντυπη μορφή		Από το Internet	
	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. ΤΑΠΕΤ 3512	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. ΤΑΠΕΤ 3512
	ευρο	ευρο	ευρο	ευρο
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κτλ.)	205	10,25	176	8,80
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κτλ.)	293	14,65	205	10,25
Γ' (Διορισμοί, απολύσεις κτλ. Δημ. Υπαλλήλων)	59	2,95	ΔΩΡΕΑΝ	-
Δ' (Απαλλοτριώσεις, πολεοδομία κτλ.)	293	14,65	147	7,35
Αναπτυξιακών Πράξεων και Συμβάσεων (Τ.Α.Π.Σ.)	147	7,35	88	4,40
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κτλ. προσωπικού Ν.Π.Δ.Δ.)	59	2,95	ΔΩΡΕΑΝ	-
Παράρτημα (Πρακηρύξεις θέσεων ΔΕΠ κτλ.)	30	1,50	ΔΩΡΕΑΝ	-
Δελτίο Εμπορικής και Βιομηχ/κής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	59	2,95	30	1,50
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	ΔΩΡΕΑΝ	-	ΔΩΡΕΑΝ	-
Πρακηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	ΔΩΡΕΑΝ	-	ΔΩΡΕΑΝ	-
Ανωνύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	2.054	102,70	587	29,35
Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων (Δ.Δ.Σ.)	205	10,25	88	4,40
Α', Β' και Δ'			352	17,60

Το κόστος για την ετήσια συνδρομή σε ηλεκτρονική μορφή για τα προηγούμενα έτη προσαυξάνεται πέραν του ποσού της ετήσιας συνδρομής του έτους 2003 κατά 6 ευρώ ανά έτος παλαιότητας και κατά τεύχος

- * Οι συνδρομές του εσωτερικού προιληρώνονται στις ΔΟΥ που δίνουν αποδεικτικό είσπραξης (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου.
- * Η πληρωμή του υπέρ ΤΑΠΕΤ ποσοστού που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται και από τις ΔΟΥ.
- * Οι συνδρομητές του εξωτερικού έχουν τη δυνατότητα λήψης των δημοσιευμάτων μέσω internet, με την καταβολή των αντίστοιχων ποσών συνδρομής και ΤΑΠΕΤ.
- * Οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι Δήμοι, οι Κοινότητες ως και οι επιχειρήσεις αυτών πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ.
- * Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα.
- * Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι την 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους.
- * Αντίγραφα διπλότυπων, ταχυδρομικές επιταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά.

Οι υπηρεσίες εξυπηρέτησης των πολιτών λειτουργούν καθημερινά από 08.00' έως 13.00'

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

19281

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1371

29 Μαΐου 2014

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 108073/13οικ.

Οργάνωση της παροχής κοινωφελούς εργασίας από ανήλικους και Πίνακας Φορέων που συμμετέχουν στην εφαρμογή του θεσμού.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ-ΥΓΕΙΑΣ-ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ-ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1) Τις διατάξεις:

α) του άρθρου 82 παρ. 6 του Ποινικού Κώδικα,
β) του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ζ του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243) και το αρ. 1, παρ. 6 του ν. 3904/2010,

γ) του άρθρου 45 Α παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 5 του ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α' 111),

δ) των άρθρων 282 και 296 του Κ.Π.Δ., όπως ισχύουν,
ε) του άρθρου 17 του ν. 2298/1995 (ΦΕΚ Α' 62), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α' 111).

στ) του Ν.Δ. 57/1973 (ΦΕΚ Α' 149), όπως ισχύει.

ζ) του Π.Δ. 119/2013 (ΦΕΚ 153 Α') «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών»,

η) της Υ385/28-8-2013 Απόφασης (ΦΕΚ 2164/Β/2013) Τροποποίηση απόφασης καθορισμού αρμοδιοτήτων του Αναπληρωτή Υπουργού Εσωτερικών, Λεωνίδα Γρηγοράκου,

θ) της υπ' αριθμ. 07927ΕΞ ΥΠΟΙΚ «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Οικονομικών Γεώργιο Μαυραγάνη» (ΦΕΚ Β' 2574/24-9-2012).

ι) της υπ' αριθμ. 139491/16-11-2006 (ΦΕΚ Β' 1747) κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης «Καθορισμός προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περιθαλψής ανασφαλιστών και οικονομικά αδυνάτων πολιτών»,

κ) της υπ' αριθμ. 130621/24-6-2003 (ΦΕΚ Β' 875) απόφασης του Υπουργού Υγείας «Εργασίες, έργα και δραστη-

ριότητες στις οποίες απαγορεύεται να απασχολούνται οι ανήλικοι».

λ) Την με αριθμ. οικ. 22365/97 απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας περί καθορισμού αρμοδιοτήτων του Υφυπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας Βασιλείου Κεγκέρογλου,

μ) Τις διατάξεις του Ν. 4109/2013 (ΦΕΚ Α' 16).

2) Το αριθ. 4773οικ/31-1-2011 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Σωφρονιστικής Πολιτικής, με τα σχετικά έγγραφα των Υπηρεσιών Επιμελητών Ανηλίκων της Χώρας.

3) Την ανάγκη καθορισμού των φορέων, που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν ανήλικους παραβάτες, στα πλαίσια της επιβολής σ'αυτούς του αναμορφωτικού μέτρου της παροχής κοινωφελούς εργασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ζ του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243) και του άρθρου 45 Α παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 5 του ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α' 111).

4) Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

1) Την κατάρτιση Πίνακα, ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας, με τις υπηρεσίες του κράτους, τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, των μη κερδοσκοπικών Κοινωφελών Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου και των ΜΗ.Κ.Υ.Ο. που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν ανήλικους παραβάτες, προκειμένου να παράσχουν κοινωφελή εργασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ζ του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243) και του άρθρου 45 Α παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 5 του ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α' 111).

2) Τον καθορισμό της εφαρμογής του θεσμού παροχής κοινωφελούς εργασίας, ως εξής:

2.1. Επιβάλλεται σε ανήλικο το αναμορφωτικό μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας, με βάση το συνημμένο Πίνακα:

α) Από το δικαστήριο ανηλίκων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ζ του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243) και

β) Από τον εισαγγελέα ανηλίκων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 45 Α παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 5 του ν. 3860/2010 (ΦΕΚ Α' 111).

Για την επιλογή του τόπου παροχής της κοινωφελούς εργασίας λαμβάνεται υπόψη ο τόπος διαμονής του ανηλίκου, εκτός αν υπάρχει ειδικός λόγος απομάκρυνσης του από την περιοχή της κατοικίας του.

Για την επιλογή του είδους της παρεχόμενης κοινωφελούς εργασίας λαμβάνεται υπόψη ιδίως: i) η βαρύτητα της αξιόποινης πράξης, ii) η προσωπικότητα, η ηλικία και η υγεία του ανηλίκου, iii) το αντικείμενο σπουδών του ή οι δεξιότητές του, iv) η ύπαρξη στον φορέα παροχής εργασίας υποστηρικτικού συστήματος για τον παρέχοντα κοινωφελή εργασία ανήλικο και v) η εξέταση των συνθηκών ασφάλειας και της μη επικινδυνότητας της εργασίας.

22. Τρόπος παροχής κοινωφελούς εργασίας

Ο εισαγγελέας του δικαστηρίου ανηλίκων, ανάλογα με την περίπτωση, επικοινωνεί με τον φορέα, που έχει επιλεγεί και ρυθμίζει τις λεπτομέρειες παροχής κοινωφελούς εργασίας. Συγκεκριμένα: i) Ορίζει υπεύθυνο επίβλεψη επιμελητή ανηλίκων του παρέχοντος κοινωφελή εργασία ανηλίκου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 122 παρ. 1 περ. ζ του Ποινικού Κώδικα, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3189/2003 (ΦΕΚ Α' 243), ii) επικοινωνεί με τον επιβλέποντα επιμελητή ανηλίκων, του ανακοινώνει τις ώρες παροχής κοινωφελούς εργασίας και άλλα στοιχεία σχετικά με τον ανήλικο και του αναθέτει την επίβλεψη, iii) επικοινωνεί με τον εισαγγελέα ανηλίκων του τόπου παροχής της κοινωφελούς εργασίας, ο οποίος αναλαμβάνει την εποπτεία και ενημερώνει σχετικά το αρμόδιο Τμήμα Πρόληψης Εγκληματικότητας και Κοινωνικής Ένταξης

Νέων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2.3 Συμφωνητικό - Επίβλεψη

Αν η εργασία που παρέχεται από τον ανήλικο είναι ελλιπής ή πλημμελής, τότε παύει το αναμορφωτικό μέτρο της παροχής κοινωφελούς εργασίας και αντικαθίσταται με άλλο αναμορφωτικό μέτρο. Ο ανήλικος, που παρέχει κοινωφελή εργασία, πρέπει να γνωρίζει ευθύς εξ αρχής τους όρους παροχής της και τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις του. Για το σκοπό αυτό καταρτίζεται συμφωνητικό μεταξύ του επιβλέποντος την κοινωφελή εργασία επιμελητή ανηλίκων και του παρέχοντος την εργασία αυτή ανηλίκου και υπογράφεται από τον τελευταίο. Στο εν λόγω συμφωνητικό αναγράφονται λεπτομερώς οι ημέρες της εβδομάδας, οι ώρες, η διάρκεια, η έναρξη και η λήξη της παροχής κοινωφελούς εργασίας καθώς και γενικά όλες οι υποχρεώσεις του ανηλίκου, που αναλαμβάνει την παροχή κοινωφελούς εργασίας. Το συμφωνητικό κοινοποιείται στο Τμήμα Πρόληψης Εγκληματικότητας και Κοινωνικής Ένταξης Νέων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Ο επιβλέπων επιμελητής ανηλίκων ενημερώνει τον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων κατά την έναρξη της κοινωφελούς εργασίας και υποχρεούται σε μηνιαία βάση να καταρτίζει ενημερωτικό δελτίο για την πορεία εφαρμογής του μέτρου στον ανήλικο με κοινοποίηση στον Εισαγγελέα Ανηλίκων και στο αρμόδιο Τμήμα Πρόληψης Εγκληματικότητας και Κοινωνικής Ένταξης Νέων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3) Η ισχύς των διατάξεων της παρούσας αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ
ΦΟΡΕΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ
ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Α. ΔΗΜΟΙ		
	ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ		
1.	Δήμος Ορεστιάδας	Υπηρεσία καθαριότητας και πρασίνου
2.	Δήμος Ξάνθης	Υπηρεσία καθαριότητας, περιβάλλοντος και πρασίνου
3.	Δήμος Δοξάτου Ν.Δράμας	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Δράμας	Τομέας καθαριότητας
5.	Δήμος Παρανεστίου Ν.Δράμας	Διάφοροι τομείς
6.	Δήμος Προσοτσάνης Ν.Δράμας	Υπηρεσία καθαριότητας και πρασίνου
7.	Δήμος Νέστου	Διάφοροι τομείς
8.	Δήμος Θάσου	Ειδικότητα ΥΕ16 Γενικών Καθηκόντων
2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		
1.	Δήμος Δίου-Ολύμπου Πιερίας	Διάφοροι τομείς
2.	Δήμος Κατερίνης	Υπηρεσία περιβάλλοντος
3.	Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Σερρών	Πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις, πράσινο
5.	Δήμος Σιντικής Ν.Σερρών	Πολιτιστικές και κοινωνικές δράσεις, πράσινο
6.	Δήμος Έδεσσας	Διάφοροι τομείς
7.	Δήμος Αλμωπίας Ν. Έδεσσας	Διάφοροι τομείς
8.	Δήμος Πέλλας	Διάφοροι τομείς
9.	Δήμος Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
10.	Δήμος Νεάπολης- Συκεών Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
11.	Δήμος Αμπελοκήπων-Μενεμένης Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
12.	Δήμος Κορδελιού-Ευόσμου Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
13.	Δήμος Χαλκηδόνας Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
14.	Δήμος Θέρμης Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
15.	Δήμος Καλαμαριάς Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
16.	Δήμος Βέροιας Ν.Ημαθίας	Διάφοροι τομείς
17.	Δήμος Αλεξάνδρειας Ν.Ημαθίας	Διάφοροι τομείς
3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ		
1.	Δήμος Καστοριάς	Διάφοροι τομείς
2.	Δήμος Άργους Ορεστικού Ν.Καστοριάς	Τομέας καθαριότητας
3.	Δήμος Νεστορίου Ν.Καστοριάς	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Βοΐου Ν.Κοζάνης	Διάφοροι τομείς

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
1.	Δήμος Τρικαίων Ν. Τρικάλων	Υπηρεσίες πρασίνου και καθαριότητας
2.	Δήμος Πύλης Ν. Τρικάλων	Διάφοροι τομείς
3.	Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Φαρσάλων Ν. Λάρισας	Ως εργατικό προσωπικό
5.	Δήμος Αγίας Ν. Λάρισας	Τομείς καθαριότητας και περιβάλλοντος
6.	Δήμος Καρδίτσας	Υπηρεσία καθαριότητας και πρασίνου
7.	Δήμος Σοφάδων Ν. Καρδίτσας	Τομείς καθαριότητας και πρασίνου
8.	Δήμος Λίμνης Πλαστήρα Ν. Καρδίτσας	Υπηρεσία καθαριότητας κοινοχρήστων χώρων
5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ		
1.	Δήμος Ιωαννιτών Ν. Ιωαννίνων, Οργανισμός Κοινωνικής Προστασίας-Αλληλεγγύης και Προσχολικής Αγωγής (Ο.Κ.Π.Α.Π.Α.) Ν.Π.Δ.Δ.	Γραφεία υπηρεσίας ΟΚΠΑΠΑ και Κοινωνικό Παντοπωλείο
2.	Δήμος Πρέβεζας	Διάφοροι τομείς
3.	Δήμος Πάργας Ν. Πρέβεζας	Διάφοροι τομείς
6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ		
1.	Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλληνίας	Υπηρεσία στα Τμήματα Γραμματείας
2.	Δήμος Κέρκυρας	Διάφοροι τομείς
7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ		
1.	Δήμος Πηνειού Ν. Ηλείας	Υπηρεσία καθαριότητας
2.	Δήμος Ανδραβίδας-Κυλλήνης Ν. Ηλείας	Διάφοροι τομείς
3.	Δήμος Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Ναυπακτίας	Υπηρεσία πρασίνου
5.	Δήμος Ξηρομέρου Ν. Αιτωλοακαρνανίας	Τομείς καθαριότητας, ηλεκτροφωτισμού και πρασίνου
8. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ		
1.	Δήμος Χαλκιδέων	Διάφοροι τομείς
2.	Δήμος Κύμης-Αλιβερίου	Διάφοροι τομείς
3.	Δήμος Καρύστου	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Σκύρου	Διάφοροι τομείς
5.	Δήμος Λεβαδέων	Διάφοροι τομείς
9. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		
1.	Δήμος Κορινθίων	Διάφοροι τομείς
2.	Δήμος Νεμέας	Τομείς καθαριότητας
3.	Δήμος Ξυλοκάστρου-Ευρωστίνης	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Ναυπλιέων	Υπηρεσία καθαριότητας και πρασίνου
5.	Δήμος Καλαμάτας	Υπηρεσίες καθαριότητας, πρασίνου, διοικητικών και τεχνικών υπηρεσιών
10. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ		
Α) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ		
1.	Δήμος Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνος	Υπηρεσίες περιβάλλοντος, καλλιτεχνικών, κοινωνικής πολιτικής, δημοτικών βιβλιοθηκών κ.α.
2.	Δήμος Αθηναίων	Διάφοροι Τομείς
3.	Δήμος Καισαριανής	Διάφοροι Τομείς
Β) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ		
1.	Δήμος Πεντέλης	Υπηρεσίες περιβάλλοντος, πρασίνου, πολιτιστικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων

2.	Δήμος Αγίας Παρασκευής	Υπηρεσίες καθαριότητας, πρασίνου και αυτεπιστασίας.
3.	Δήμος Αμαρουσίου	Πολιτιστικές εκδηλώσεις, Δημοτική Βιβλιοθήκη, Κοινωνικό Παντοπωλείο-Γεύμα Αγάπης, Υπηρεσίες Περιβάλλοντος.
4.	Δήμος Ηρακλείου	Υπηρεσίες Περιβάλλοντος-καθαριότητας, καλλωπισμός, συντήρηση πλατειών-πάρκων.
5.	Δήμος Κηφισιάς	Υπηρεσίες κοινωνικής πολιτικής, πρασίνου, καλλιτεχνικές ή αθλητικές δραστηριότητες, δημοτικές βιβλιοθήκες.
6.	Δήμος Λυκόβρυσης-Πεύκης	Υπηρεσίες περιβάλλοντος-καθαριότητας.
7.	Δήμος Νέας Ιωνίας	Υπηρεσίες περιβάλλοντος, δράσεις ανάλογες δεξιοτήτων.
8.	Δήμος Χαλανδρίου	Υπηρεσία Πρασίνου, Υπηρεσία Καθαριότητας, Ημερήσια Φροντίδα Ευριπιδείου Δημοτικού Θεάτρου, Τμήμα Κλητήρων, Γραφεία.
Γ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ		
1.	Δήμος Ιλίου	Γραφείο Δημάρχου, Δ/ση Κοινωνικών Υπηρεσιών και Υγείας, Δ/ση Γεωτεχνικών Υπηρεσιών και περιβάλλοντος, Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου.
2.	Δήμος Πετρούπολης	Κοινωνική Υπηρεσία, συμβουλευτικός σταθμός, Βοήθεια στο σπίτι, ΚΑΠΗ.
3.	Δήμος Χαϊδαρίου	Δ/ση καθαριότητας και περιβάλλοντος, Δ/ση Πολιτισμού, Αθλητισμού και Παιδείας, Δ/ση Διοικητικών Υπηρεσιών.
Δ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ		
1.	Δήμος Αλίμου	Περιβάλλον, Κυλικείο, Πρωτόκολλο, Βοήθεια στο Σπίτι.
2.	Δήμος Γλυφάδας	Τομέας Πρασίνου.
3.	Δήμος Καλλιθέας	Υπηρεσία Πρασίνου, Κοινωνικής Πολιτικής, Δίκτυο Εθελοντών.
4.	Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου	Υπηρεσίες Καθαριότητας, πρασίνου, τεχνικές υπηρεσίες, διοικητικές υπηρεσίες, δραστηριότητες κοινωνικής υπηρεσίας, πολιτιστικές δραστηριότητες.
5.	Δήμος Νέας Σμύρνης	Υπηρεσίες Καθαριότητας, πρασίνου, Υπηρεσίες Γραφείου και γενικών καθηκόντων.
Α. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΙΡΑΙΑ		
1.	Δήμος Κορυδαλλού	Διοικητικές Υπηρεσίες, Τμήμα Πάρκων και Δενδροστοιχιών, Τμήμα Τεχνικών Συνεργειών, Τμήμα Διαχείρισης και Συντήρησης Οχημάτων.
2.	Δήμος Νίκαιας-Αγίου Ιωάννη Ρέντη.	Υπηρεσίες Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής, Υπηρεσία Πρασίνου, Καλλιτεχνικές και Αθλητικές Δραστηριότητες, Κοινωνικές Υπηρεσίες, Δημοτικές.
Ε. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		
1.	Δήμος Αχαρνών	Υπηρεσίες Περιβάλλοντος, Πρασίνου, Δ/ση Κοινωνικής Πολιτικής.
2.	Δήμος Διονύσου	Τομέας Υπηρεσιών Περιβάλλοντος.
3.	Δήμος Μαραθώνα	Καθαριότητα, Συντήρηση πρασίνου, Αποψιλώσεις, κλπ.
4.	Δήμος Σπάτων-Αρτέμιδας	Δ/ση Κοινωνικής Πολιτικής, Δ/ση καθαριότητας-περιβάλλοντος, ΝΠ καλλιτεχνικών και αθλητικών δραστηριοτήτων.

ΣΤ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		
1.	Δήμος Ασπροπύργου	Διάφοροι Τομείς
2.	Δήμος Ελευσίνας	Διάφοροι Τομείς
Ζ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΗΣΩΝ		
1.	Δήμος Αίγινας	Τομέας Καθαριότητας, Υπηρεσίες Αθλητισμού και Κοινωνικής Πολιτικής.
2.	Δήμος Σαλαμίνας	α) Υπηρεσία Περιβάλλοντος και πρασίνου, β) Νομικό πρόσωπο πολιτισμού και περιβάλλοντος.
11. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		
1.	Δήμος Ρόδου	Υπηρεσία καθαριότητας και πρασίνου
2.	Δήμος Κω	Διάφοροι τομείς
3.	Δήμος Καλύμνου	Διάφοροι τομείς
12. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ		
1.	Δήμος Χίου	Διάφοροι τομείς
13. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ		
1.	Δήμος Σητείας	Διάφοροι τομείς
2.	Δήμος Χανίων	Διάφοροι τομείς
3.	Δήμος Καντάνου-Σελίνου	Διάφοροι τομείς
4.	Δήμος Κισσάμου	Διάφοροι τομείς
5.	Δήμος Πλατανιά	Διάφοροι τομείς
6.	Δήμος Σφακίων	Διάφοροι τομείς
7.	Δήμος Ηρακλείου	Διάφοροι τομείς
8.	Δήμος Φαιστού	Διάφοροι τομείς
Β. ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ		
	ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
1.	Οικοτροφείο «Ψυχασπίς» Ορεστιάδα	Διάφοροι τομείς
2.	Δημόσια Βιβλιοθήκη Δράμας	Διάφοροι τομείς
3.	Παράρτημα Χρονίων Παθήσεων Δράμας- ΚΚΠΠ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	Διάφοροι τομείς
4.	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας Ολύμπου Ν.Περιάς	Υπηρεσία εστίασης και κηπουρικής
5.	Ιερά Μητρόπολις Κίτρους, Κατερίνης και Πλαταμώνος Ν.Περιάς	Διάφοροι τομείς
6.	Μητρόπολη Σιντικής Ν.Σερρών	Απασχόληση με παιδιά ΑΜΕΑ
7.α.	Νοσοκομείο Σερρών-Υπουργείο Υγείας και Κέντρα Υγείας-4 ^η Υγειονομική Περιφέρεια.	Βοηθητικές εργασίες
7.β.	Υγειονομική Περιφέρεια.	
8.	Δημόσια Βιβλιοθήκη Σερρών	Αρχειοθέτηση, φωτοτυπίες, οργάνωση εκδηλώσεων
9.	Μητρόπολη Νεαπόλεως-Σταυρουπόλεως «Κέντρο Προστασίας Ανηλίκων ROM Δενδροποτάμου» Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
10.	Υπουργείο Παιδείας Δ/ση Β΄θμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
11.	Παράρτημα Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Παιδιών με Αναπηρία Θεσσαλονίκης - ΚΚΠΠ Κεντρικής Μακεδονίας - Πυλαία	Διάφοροι τομείς

12.	Αλληλεγγύη Ζωής Μ.Κ.Ο. Κοινωνική Φροντίδα Ευπαθών Ομάδων Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
13.	ΑΡΣΙΣ - Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
14.	Μ.Κ.Ο. Γιατροί του Κόσμου Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
15.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
16.	Εταιρία Σπαστικών Βορείου Ελλάδος Καλαμαριά Ν.Θεσσαλονίκης	Διάφοροι τομείς
17.	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
18.	Μ.Κ.Ο. PRAKSIS (Γιατροί Χωρίς Σύνορα) Θεσσαλονίκη	Διάφοροι τομείς
19.	Ιερά Μητρόπολη Κοζάνης και Σερβίων	Διάφοροι τομείς
20.	Τελωνείο Ν.Τρικάλων	Βοηθητικές υπηρεσίες
21.	Παράρτημα ΑΜΕΑ Τρικάλων - ΚΚΠΠ Θεσσαλίας	Διάφοροι τομείς
22.	Δικηγορικός Σύλλογος Ν.Τρικάλων	Διάφοροι τομείς
23.	ΚΕΠΕΠ Καρδίτσας - Παράρτημα Αποθεραπείας και Αποκατάστα- σης Παιδιών με Αναπηρίες Καρδίτσας	Βοηθητικές εργασίες σε διάφορους τομείς
24.	Ίδρυμα παιδιών με ειδικές ανάγκες «Άσπρες Πεταλούδες» Ν.Βόλου	Διάφοροι τομείς
25.	Ιερά Μητρόπολη Δημητριάδος Ν.Βόλου	Διάφοροι τομείς
26.	Ελληνική Εταιρεία Νόσου Alzheimer και Συγγενών Διατα- ραχών Βόλου	Διάφοροι τομείς
27.	Ινστιτούτο Alzheimer «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ» Βόλου	Διάφοροι τομείς
28.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Ν.Ιωαννίνων	Διάφοροι τομείς
29.	Οργανισμός Κοινωνικής Προστα- σίας-Αλληλεγγύης και Προσχολι- κής Αγωγής (Ο.Κ.Π.Α.Π.Α.) ΝΠΔΔ του Δήμου Ιωαννιτών	Τομέας καθαριότητας κλπ.
30.	Νομαρχιακό Νοσοκομείο Πρέβεζας	Διάφοροι τομείς
31.	Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ΚΕ.ΠΕ.Π. Λεχαινών Ν.Ηλείας	Διάφοροι τομείς
32.	Ιερά Μητρόπολη Χαλκίδας	Διάφοροι τομείς
33.	Ιερά Μητρόπολη Θηβών & Λεβαδείας	Διάφοροι τομείς
34.	Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής & Ερευνών (Ε.ΚΕ.Ψ.Υ.Ε.) Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς

35.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
36.	Φιλανθρωπικό Σωματείο – Γηροκομείο «ΕΣΤΙΑ ΜΗΤΕΡΑΣ» Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
37.	Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
38.	Ορφανική Στέγη «Η ΑΓΙΑ ΤΑΒΙΘΑ» Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
39.	Ελληνική Ένωση Έρευνας και Διάσωσης Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
40.	Ελληνική Ομάδα Διάσωσης Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
41.	Κ.Α.Π.Π. Ν.Βοιωτίας	Διάφοροι τομείς
42.	Γηροκομείο Ναυπλίου	Διάφοροι τομείς
43.	Γενικό Νοσοκομείο Ναυπλίου	Διάφοροι τομείς
44.	Κέντρο Φυσικής και Ιατρικής Αποκατάστασης του Γ.Ν. Ναυπλίου	Διάφοροι τομείς
45.	Μονάδα Ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης «Ψυχαργώ Ναυπλίου»	Διάφοροι τομείς
46.	Κ.Α.Π.Η. Ναυπλίου	Διάφοροι τομείς
47.	Ιερά Μητρόπολη Αργολίδος	Διάφοροι τομείς
48.	6 ^η Υγειονομική Περιφέρεια Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων-Ηπείρου & Δυτικής Ελλάδας Κέντρο Φυσικής και Ιατρικής Αποκατάστασης Μεσσηνίας	Διάφοροι τομείς
49.	Περιφέρεια Πελοποννήσου Διεύθυνση Περιφερειακής Ενότητας Μεσσηνίας	Διάφοροι τομείς
50.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Ν.Χανίων	Δεματοποίηση τροφίμων για άπορες οικογένειες κατά την περίοδο των εορτών
51.	Γηροκομείο Ρόδου	Διάφοροι τομείς
52.	Νοσοκομείο Κω	Διάφοροι τομείς
53.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός Κω	Διάφοροι τομείς
54.	Γενικό Νοσοκομείο Μυτιλήνης «ΒΟΣΤΑΝΕΙΟ»	Διάφοροι τομείς
55.	Κέντρο Ημέρας Ίασις	Διάφοροι τομείς
56.	ΕΠΑΝΟΔΟΣ Ν.Π.Ι.Δ.	Διάφοροι τομείς
57.	“CARITAS”	Διάφοροι τομείς
58.	ΕΚΠΟΣΠΟ ΝΟΣΤΟΣ	Διάφοροι τομείς

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 28 Απριλίου 2014

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΥΦΥΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΥΡΑΓΑΝΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΡΗΓΟΡΑΚΟΣ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΓΕΙΑΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ-ΑΔΩΝΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΡΟΥΤΣΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΕΓΚΕΡΟΓΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΕΙΟΥ 34 * ΑΘΗΝΑ 104 32 * ΤΗΛ. 210 52 79 000 * FAX 210 52 21 004